

Riksrevisjonen

Riksrevisjonen legger fram:

- 1 Ekstrakt av Norges statsregnskap og regnskap for administrasjonen av Svalbard for budsjetterminen 2004
- 2 Resultatet av den årlige revisjon og kontroll for budsjetterminen 2004

Dokument nr. 1 (2005–2006)

2 905 144 019 18 130 720 30 647 215 420 -71 254 5 884 713 726 336

Riksrevisjonen legger fram:

- 1 Ekstrakt av Norges statsregnskap og regnskap for administrasjonen av Svalbard for budsjetterminen 2004
- 2 Resultatet av den årlige revisjon og kontroll for budsjetterminen 2004

Til Stortinget

Riksrevisjonen legger med dette fram for Stortinget:

- ekstrakt av Norges statsregnskap og regnskap for administrasjon av Svalbard for budsjetterminen 2004
- resultatet av revisjonen av statsregnskapet og regnskapet for administrasjonen av Svalbard for 2004
- resultatet av revisjonen av departementene og underliggende virksomheter for 2004
- resultatet av kontrollen med forvaltningen av statens interesser i selskaper m.m. for 2004

Ny lov og instruks for Riksrevisjonen trådte i kraft 1. juli 2004 og innebærer endringer i rapporteringen til Stortinget, jf. vedlegg 1. Riksrevisjonens avgjørelsesmyndighet er avviklet, og de gamle desisjonsformene er ikke videreført. Dette medfører blant annet at Riksrevisjonen ikke lenger godkjenner det enkelte regnskap. Det rapporteres nå mer helhetlig om departementenes forvaltning og gjennomføring av budsjettene, og Dokument nr. 1 omfatter resultatet av både regnskapsrevisjonen, selskapskontrollen og departementenes oppfølging av tidligere rapporterte forhold. Tidligere Dokument nr. 3:2 som har omfattet resultatet av selskapskontrollen, er derfor utgått og inngår nå i Dokument nr. 1.

I samsvar med Stortingets vedtak av 5. april 2005 la Riksrevisjonen 27. mai 2005 fram i egen sak, jf. Dokument nr. 3:8 (2004–2005), en gjennomgang av Forsvarsdepartementets regnskap for 2004. Resultatet av revisjonen av Forsvarsdepartementets regnskap for 2004 er derfor ikke tatt med i dette dokumentet.

Riksrevisor Wenche Lyngholm er utnevnt til statssekretær, og Nils Totland har gått inn som fast medlem av riksrevisorkollegiet fra 21. oktober 2005.

Riksrevisjonen, 22. november 2005

For riksrevisorkollegiet

Bjarne Mørk-Eidem
riksrevisor

Innhold

I	Ekstrakt av statsregnskapet 2004	9
II	Resultatet av revisjonen av statsregnskapet og regnskapet for administrasjonen av Svalbard	19
III	Resultatet av kontrollen med forvaltningen av statens interesser i selskaper m.m. (selskapskontrollen)	23
IV	Resultatet av revisjonen av departementene og underliggende virksomheter og kontrollen av departementenes forvaltning av statens interesser i selskaper m.m.	25

Arbeids- og sosialdepartementet

1	Arbeids- og sosialdepartementets forvaltning og gjennomføring av budsjettet for 2004	26
1.1	Generelt om resultatet av revisjonen og kontrollen	26
1.2	Budsjett – regnskap	26
1.3	Styring, måloppnåelse og resultatrapportering til Stortinget i forhold til det årlige budsjettet	26
1.4	Departementets forvaltning av statens interesser i selskaper m.m.	26
2	Regnskaper der Riksrevisjonen har vesentlige merknader	26
2.1	Trygdeetaten	26
2.2	Aetat	29
2.3	Statens arbeidsmiljøinstitutt (STAMI)	30
3	Departementets oppfølging av tidligere rapporterte forhold	30
4	Riksrevisjonens bemerkninger	31
5	Arbeids- og sosialdepartementets svar	32
6	Riksrevisjonen uttaler	32

Barne- og familiedepartementet

1	Barne- og familiedepartementets forvaltning og gjennomføring av budsjettet for 2004	34
1.1	Generelt om resultatet av revisjonen og kontrollen	34
1.2	Budsjett – regnskap	34
1.3	Styring, måloppnåelse og resultatrapportering til Stortinget i forhold til det årlige budsjettet	34
1.4	Barne- og familiedepartementets forvaltning av statens interesser i selskaper m.m.	35
2	Regnskaper der Riksrevisjonen har vesentlige merknader	35
2.1	Intern kontroll	35
3	Barne- og familiedepartementets oppfølging av tidligere rapporterte forhold	36
3.1	Drifts- og stimuleringsstøtte til barnehager	36
3.2	Forbrukerombudets regnskap	37
3.3	Frivillig barne- og ungdomsarbeid - kapittel 857, post 75 Barne- og ungdomstiltak	37
4	Riksrevisjonens bemerkninger	37
5	Barne- og familiedepartementets svar	38
6	Riksrevisjonen uttaler	39

Finansdepartementet

1	Finansdepartementets forvaltning og gjennomføring av budsjettet for 2004	40
1.1	Generelt om resultatet av revisjonen	40
1.2	Budsjett – regnskap	40
1.3	Styring, måloppnåelse og resultatrapportering til Stortinget i forhold til det årlige budsjettet	41
1.4	Departementets forvaltning av statens interesser i selskaper m.m.	41
2	Regnskaper der Riksrevisjonen har vesentlige merknader	41
2.1	Statistisk sentralbyrå	41
2.2	Skatteetaten	41
3	Finansdepartementets oppfølging av tidligere rapporterte forhold	42
4	Riksrevisjonens bemerkninger	42
5	Finansdepartementets svar	43
6	Riksrevisjonen uttaler	45

Fiskeri- og kystdepartementet

1	Fiskeri- og kystdepartementets forvaltning og gjennomføring av budsjettet for 2004	47
1.1	Generelt om resultatet av revisjonen	47
1.2	Budsjett – regnskap	47
1.3	Styring, måloppnåelse og resultatrapportering til Stortinget i forhold til det årlige budsjettet	47
1.4	Fiskeri- og kystdepartementets forvaltning av statens interesser i selskaper m.m.	47
2	Riksrevisjonens bemerkninger	47
3	Fiskeri- og kystdepartementets svar	47
4	Riksrevisjonen uttaler	48

Forsvarsdepartementet

I samsvar med Stortingets vedtak av 5. april 2005 la Riksrevisjonen 27. mai 2005 fram i egen sak, jf. Dokument nr. 3:8 (2004–2005), en gjennomgang av Forsvarsdepartementets regnskap for 2004.

Helse- og omsorgsdepartementet

1	Helse- og omsorgsdepartementets forvaltning og gjennomføring av budsjettet for 2004	49
1.1	Generelt om resultatet av revisjonen	49
1.2	Budsjett - regnskap	49
1.3	Styring, måloppnåelse og resultatrapportering til Stortinget i forhold til det årlige budsjettet	49
1.4	Helse- og omsorgsdepartementets forvaltning av statens interesser i selskaper m.m.	52
2	Regnskaper der Riksrevisjonen har vesentlige merknader	53
2.1	Sosial- og helsedirektoratet	53
2.2	Nasjonalt folkehelseinstitutt	53
2.3	Statens legemiddelverk	53
3	Selskaper m.m. der Riksrevisjonen har merknader til statsrådets forvaltning	54
4	Helse- og omsorgsdepartementets oppfølging av tidligere rapporterte forhold	59
5	Riksrevisjonens bemerkninger	59

6	Helse- og omsorgsdepartementets svar	61
7	Riksrevisjonen uttaler	61

Justis- og politidepartementet

1	Justis- og politidepartementets forvaltning og gjennomføring av budsjettet for 2004	63
1.1	Generelt om resultatet av revisjonen	63
1.2	Budsjett – regnskap	63
1.3	Styring, måloppnåelse og resultatrapportering til Stortinget i forhold til det årlige budsjettet	63
1.4	Justis- og politidepartementets forvaltning av statens interesser i selskaper m.m.	64
2	Justis- og politidepartementets oppfølging av tidligere rapporterte forhold	64
2.1	Direktoratet for samfunnsikkerhet og beredskap	64
3	Riksrevisjonens bemerkninger	64
4	Justis- og politidepartementets svar	64
5	Riksrevisjonen uttaler	65

Kommunal- og regionaldepartementet

1	Kommunal- og regionaldepartementets forvaltning og gjennomføring av budsjettet for 2004	66
1.1	Generelt om resultatet av revisjonen	66
1.2	Budsjett – regnskap	66
1.3	Styring, måloppnåelse og resultatrapportering til Stortinget i forhold til det årlige budsjettet	66
1.4	Kommunal- og regionaldepartementets forvaltning av statens interesser i selskaper m.m.	67
2	Regnskaper der Riksrevisjonen har vesentlige merknader	67
2.1	Utlendingsdirektoratet	67
2.2	Sametinget	68
2.3	Kompetansesenteret for urfolks rettigheter	69
3	Kommunal- og regionaldepartementets oppfølging av tidligere rapporterte forhold	69
3.1	Utlendingsdirektoratet - tilbakevending for flyktninger	69
4	Riksrevisjonens bemerkninger	70
5	Kommunal- og regionaldepartementets svar	70
6	Riksrevisjonen uttaler	73

Kultur- og kirkedepartementets

1	Kultur- og kirkedepartementets forvaltning og gjennomføring av budsjettet for 2004	75
1.1	Generelt om resultatet av revisjonen	75
1.2	Budsjett – regnskap	75
1.3	Styring, måloppnåelse og resultatrapportering til Stortinget i forhold til det årlige budsjettet	75
1.4	Departementets forvaltning av statens interesser i selskaper m.m.	75
2	Selskaper m.m. der Riksrevisjonen har merknader til statsrådets forvaltning	75
2.1	Norsk Tipping AS – avsetning til tiltak mot spilleavhengighet	75
2.2	Opplysningsvesenets fond (OVF) - kravene til avkastning og risikoen ved investeringer	76
2.3	Departementets styring og oppfølging av Hundreårsmarkeringen Norge 2005 AS	76
3	Departementets oppfølging av tidligere rapporterte forhold	77
3.1	Norsk Tipping AS	77
3.2	Opplysningsvesenets fond	77

4	Riksrevisjonens bemerkninger	77
5	Kultur- og kirkedepartementets svar	78
6	Riksrevisjonen uttaler	79

Landbruks- og matdepartementet

1	Landbruks- og matdepartementets forvaltning og gjennomføring av budsjettet for 2004	80
1.1	Generelt om resultatet av revisjonen	80
1.2	Budsjett – regnskap	80
1.3	Styring, måloppnåelse og resultatrapportering til Stortinget i forhold til det årlige budsjettet	80
1.4	Landbruks- og matdepartementets forvaltning av statens interesser i selskaper m.m.	80
2	Regnskaper der Riksrevisjonen har vesentlige merknader	81
2.1	Mattilsynet	81
3	Riksrevisjonens bemerkninger	82
4	Landbruks- og matdepartementets svar	82
5	Riksrevisjonen uttaler	86

Miljøverndepartementet

1	Miljøverndepartementets forvaltning og gjennomføring av budsjettet for 2004	87
1.1	Generelt om resultatet av revisjonen	87
1.2	Budsjett – regnskap	87
1.3	Styring, måloppnåelse og resultatrapportering til Stortinget i forhold til det årlige budsjettet	87
1.4	Miljøverndepartementets forvaltning av statens interesser i selskaper m.m.	87
2	Riksrevisjonens bemerkninger	87
3	Miljøverndepartementets svar	87
4	Riksrevisjonen uttaler	87

Moderniseringsdepartementet

1	Moderniseringsdepartementets forvaltning og gjennomføring av budsjettet for 2004	88
1.1	Generelt om resultatet av revisjonen	88
1.2	Budsjett – regnskap	88
1.3	Styring, måloppnåelse og resultatrapportering til Stortinget i forhold til det årlige budsjettet	88
1.4	Departementets forvaltning av statens interesser i selskaper m.m.	89
2	Regnskaper der Riksrevisjonen har vesentlige merknader	89
2.1	Fylkesmannen i Telemark	89
3	Moderniseringsdepartementets oppfølging av tidligere rapporterte forhold	89
4	Riksrevisjonens bemerkninger	89
5	Moderniseringsdepartementets svar	89
6	Riksrevisjonen uttaler	90

Nærings- og handelsdepartementet

1	Nærings- og handelsdepartementets forvaltning og gjennomføring av budsjettet for 2004	91
1.1	Generelt om resultatet av revisjonen	91
1.2	Budsjett – regnskap	91
1.3	Styring, måloppnåelse og resultatrapportering til Stortinget i forhold til det årlige budsjettet	91
1.4	Nærings- og handelsdepartementets forvaltning av statens interesser i selskaper m.m.	92

2	Regnskaper der Riksrevisjonen har vesentlige merknader	92
2.1	Garanti-instituttet for Eksportkreditt (GIEK)	92
3	Nærings- og handelsdepartementets oppfølging av tidligere rapporterte forhold	92
3.1	Generell IKT-sikkerhet ved Brønnøysundregistrene	92
3.2	Garanti-Instituttet for Eksportkreditt (GIEK) – utvikling av integrert saksbehandlings- og økonomisystem - NYTTIG	93
4	Riksrevisjonens bemerkninger	93
5	Nærings- og handelsdepartementets svar	94
6	Riksrevisjonen uttaler	95

Olje- og energidepartementet

1	Olje- og energidepartementets forvaltning og gjennomføring av budsjettet for 2004	96
1.1	Generelt om resultatet av revisjonen	96
1.2	Budsjett – regnskap	96
1.3	Styring, måloppnåelse og resultatrapportering til Stortinget i forhold til det årlige budsjettet	96
1.4	Olje- og energidepartementets forvaltning av statens interesser i selskaper m.m.	96
2	Olje- og energidepartementets oppfølging av tidligere rapporterte forhold	96
3	Riksrevisjonens bemerkninger	96
4	Olje- og energidepartementets svar	96
5	Riksrevisjonen uttaler	97

Samferdselsdepartementet

1	Samferdselsdepartementets forvaltning og gjennomføring av budsjettet for 2004	98
1.1	Generelt om resultatet av revisjonen	98
1.2	Budsjett – regnskap	98
1.3	Styring, måloppnåelse og resultatrapportering til Stortinget i forhold til det årlige budsjettet	98
1.4	Samferdselsdepartementets forvaltning av statens interesser i selskaper m.m.	99
2	Regnskaper der Riksrevisjonen har vesentlige merknader	99
2.1	Statens vegvesen	99
2.2	Jernbaneverket	99
3	Selskaper m.m. der Riksrevisjonen har merknader til statsrådets forvaltning	100
4	Riksrevisjonens bemerkninger	100
5	Samferdselsdepartementets svar	101
6	Riksrevisjonen uttaler	101

Utdannings- og forskningsdepartementets

1	Utdannings- og forskningsdepartementets forvaltning og gjennomføring av budsjettet for 2004	103
1.1	Generelt om resultatet av revisjonen	103
1.2	Budsjett – regnskap	104
1.3	Styring, måloppnåelse og resultatrapportering til Stortinget i forhold til det årlige budsjettet	104
1.4	Departementets forvaltning av statens interesser i selskaper m.m.	105
2	Regnskaper der Riksrevisjonen har vesentlige merknader	105
2.1	Samisk høyskole	105
2.2	Høgskolen i Sør-Trøndelag	106
2.3	Høgskolen i Hedmark	106
2.4	Arkitektur- og designhøgskolen (AHO)	106
2.5	Universitetet for miljø- og biovitenskap (UMB)	107
3	Selskaper m.m. der Riksrevisjonen har merknader til statsrådets forvaltning	107
3.1	Manglende regnskapsavleggelse ved studentsamskipnaden i Hedmark	107
4	Departementets oppfølging av tidligere rapporterte forhold	107
4.1	Dokument nr. 1 (2004-2005)	107
5	Riksrevisjonens bemerkninger	108
6	Utdannings- og forskningsdepartementets svar	109
7	Riksrevisjonen uttaler	110

Utenriksdepartementet

1	Utenriksdepartementets forvaltning og gjennomføring av budsjettet for 2004	112
1.1	Generelt om resultatet av revisjonen	112
1.2	Budsjett – regnskap	112
1.3	Styring, måloppnåelse og resultatrapportering til Stortinget i forhold til det årlige budsjettet	112
1.4	Utenriksdepartementets forvaltning av statens interesser i selskaper m.m.	115
2	Riksrevisjonens bemerkninger	115
3	Utenriksdepartementets svar	116
4	Riksrevisjonen uttaler	119

V Vedlegg

1	Lov og instruks om Riksrevisjonen	122
2	Oversikt over virksomheter mv. under det enkelt departement	128
3	Faktaomtale av alle de heleide selskapene	131
4	Nøkkeltall for heleide og deleide aksjeselskaper, regionale helseforetak og statsforetak	152

I Ekstrakt av statsregnskapet 2004

Riksrevisjonen legger med dette fram ekstrakt av Norges statsregnskap for budsjetterminen 2004 i henhold til Grunnloven § 75k.

Ekstrakten omfatter bevilgningsregnskapet, statens balansekonto per 31. desember 2004, avslutningskonto for statsregnskapet og spesifikasjon av forskyvninger i balansen. Videre er medtatt regnskapet for administrasjonen av Svalbard for 2004 som består av bevilgningsregnskapet, balansekonto per 31. desember 2004 med note.

Statsregnskapet

Bevilgningsregnskapet

<i>Utgifter</i>	<i>Mill. kroner</i>
Det kongelige hus og Slottsforvaltningen	134
Regjeringen	203
Stortinget og underliggende institusjoner	1 223
Høyesterett	54
Utenriksdepartementet	17 657
Utdannings- og forskningsdepartementet	29 374
Kultur- og kirkedepartementet	5 851
Justisdepartementet	14 604
Kommunal- og regionaldepartementet	61 505
Arbeids- og sosialdepartementet	11 630
Helse- og omsorgsdepartementet	74 062
Barne- og familiedepartementet	32 192
Nærings- og handelsdepartementet	15 461
Fiskeri- og kystdepartementet	2 891
Landbruks- og matdepartementet	14 481
Samferdselsdepartementet	21 416
Miljøverndepartementet	2 613
Moderniseringsdepartementet	7 321
Finansdepartementet	78 945
Forsvarsdepartementet	31 461
Olje- og energidepartementet	3 504
Ymse utgifter	10
Statsbankene	71 543
Statlig petroleumsvirksomhet	18 661
Statens forretningsdrift	908
Folketrygden	230 392
Statens petroleumsfond	213 266
Sum utgifter	961 358

Bevilgningsregnskapet

<i>Inntekter</i>	<i>Mill. kroner</i>	<i>Mill. kroner</i>
Skatter og avgifter:		
Skatt på formue og inntekt .	119 534	
Arbeidsgiveravgift og trygdeavgift	149 867	
Tollinntekter	1 648	
Merverdiavgift	137 337	
Avgifter på alkohol	9 027	
Avgifter på tobakk	6 799	
Avgifter på motorvogner	38 867	
Andre avgifter	16 953	480 032
Inntekter av statens forretningsdrift:		
Renter av statens forretningsdrift	33	
Avskrivninger, avsetninger til investeringsformål og inntekter av statens forretningsdrift i samband med nybygg, anlegg mv.	1 791	1 824
Renteinntekter og utbytte (eksklusive statens forretningsdrift og Statoil):		
Renter fra statsbankene	8 165	
Renter av kontantbeholdning og andre krav	2 967	
Utbytte eksklusive Statoil	8 488	19 619
Andre inntekter:		
Inntekter under departementene	22 866	
Overføring fra Norges Bank		
Tilbakeføring av midler fra Statens banksikringsfond		22 866
Petroleumsinntekter:		
Inntekter fra statlig petroleumsvirksomhet	98 703	
Skatt og avgift på utvinning av petroleum	118 142	
Aksjeutbytte fra Statoil	5 222	222 068
Tilbakebetalinger		95 154
Statens petroleumsfond		80 727
Sum inntekter		922 290
Andre kapitalmidler:		
Statslånemidler	36 720	
Av kontantbeholdning	2 348	39 069
Totalsum		961 358

Statens balansekonto per 31. desember 2004

<i>Eiendeler</i>	<i>1000 kr</i>
Kontantbeholdning	88 817 132
Spesielle fond og forsikringer	1 038 573 571
Verdipapirer	94 440 319
Utlån og utestående fordringer	216 013 268
Ordinære fond	45 930 271
Forskudd	740 890
Kapital i statsbankene	2 081 987
Fast kapital i statsbedriftene	138 979 697
Egenbeholdning statspapir	14 047 000
Statskassens mellomværende med regnskapsførere	- 6 539 340
Statskassens mellomværende med statsbedriftene	- 434 807
Statskassens mellomværende med oppebørselsbetjenter	- 400 950
Statspapir overkurs/underkurs	- 219 187
Sum eiendeler	1 632 029 852

Avslutningskonto for statsregnskapet per 31. desember 2004

<i>Debet</i>	<i>1000 kr</i>
Balanse 31. desember 2004	1 235 305 390
Sum	1 235 305 390

Statens balansekonto per 31. desember 2004

<i>Gjeld og egenkapital</i>	<i>1000 kr</i>
Statsgjelden	320 758 287
Kontolån fra ordinære fond	51 139 817
Virksomheter med særskilte fullmakter	6 896 505
Deposita og avsetninger	10 917 748
Overførte ubrukte bevilgninger	7 012 104
Avslutningskonto (egenkapital)	1 235 305 390
Sum gjeld og egenkapital	1 632 029 852

Avslutningskonto for statsregnskapet per 31. desember 2004

<i>Kredit</i>	<i>1000 kr</i>
Balanse 31. desember 2003	1 056 033 539
Økning	179 271 851
Sum	1 235 305 390

Spesifikasjon av forskyvninger i balansen

<i>Debet</i>	<i>1000 kr</i>
Opptatte lån	36 720 186
Kontantbeholdning	2 348 398
Kontantbeholdning:	
Nedgang*	16 004
Spesielle fond og forsikringer:	
Nedgang	96 970 344
Verdipapirer:	
Nedgang	11 576 060
Utlån og utestående fordringer:	
Nedgang	63 798 910
Ordinære fond:	
Nedgang	4 934 325
Forskudd:	
Nedgang	249 862
Kapital i statsbankene:	
Nedgang	664 730
Fast kapital i statsbedriftene:	
Nedgang	11 161
Statskassens mellomværende med ordinære regnskapsførere:	
Nedgang	1 961
Statskassens mellomværende med forretningsdriften:	
Nedgang	110 524
Valutakursregulering, statens utenlandsgjeld:	
Nedgang	418
Statsgjelden:	
Økning	164 414
Deposita og avsetninger:	
Økning	529 864
Overførbare ubrukte bevilgninger:	
Økning	13 672
Overført til avslutningskonto for statsregnskapet:	
Økning	179 271 851
Sum debet	397 382 682

* Nedgangen i kontantbeholdningen skyldes at påløpte renteutgifter andre halvår 2004 på lån til helseforetak og Svinesundforbindelsen AS ikke var belastet før januar 2005.

Spesifikasjon av forskyvninger i balansen

Kredit	1000 kr
Spesielle fond og forsikringer:	
Økning	251 037 424
Verdipapirer:	
Økning	21 247 722
Utlån og utestående fordringer:	
Økning	62 762 324
Ordinære fond:	
Økning	10 211 968
Forskudd:	
Økning	149 542
Kapital i statsbankene:	
Økning	597 483
Fast kapital i statsbedriftene:	
Økning	3 414 572
Statskassens mellomværende med ordinære regnskapsførere:	
Økning	2 111
Statsgjelden:	
Nedgang	47 714 026
Deposita og avsetninger:	
Nedgang	245 513
Sum kredit	397 382 682

Regnskapet for administrasjonen av Svalbard 2004

Bevilgningsregnskapet

<i>Utgifter</i>	<i>Kr</i>
Svalbard kirke	1 775 915
Tilskudd til kulturelle formål m.m.	960 000
Tilskudd til Longyearbyen lokalstyre	51 530 000
Sysselemanden	21 370 419
Sysselemandens transporttjeneste	57 951 551
Tilfeldige utgifter	4 195 760
Kulturminnetiltak	2 052 647
Bergmesteren	1 385 676
Refusjon til Norsk Polarinstitut	2 700 000
Fyr og radiofyr	3 350 000
Statens bygninger i Longyearbyen	18 684 566
Likningsforvaltningen for Svalbard	2 251 932
Sum utgifter	168 208 466
Økning i overførte bevilgninger	1 189 000
	169 397 466

Balansekonto per 31. desember 2004

<i>Eiendeler</i>	<i>Kr</i>
Depositokonto 845004	5 131 000
	5 131 000

Note til balansekonto, beholdningsendringer 2004

<i>Debet</i>	<i>Kr</i>
Økning overført beløp	- 1 189 000
Depositokonto 845004 UB 2004	5 131 000
	3 942 000

II Resultatet av revisjonen av statsregnskapet og regnskapet for administrasjonen av Svalbard

Riksrevisjonen har revidert statsregnskapet og regnskapet for administrasjonen av Svalbard for 2004. Revisjonen er utført i samsvar med lov og instruks og Riksrevisjonens standarder og retningslinjer for revisjonsarbeidet.

Budsjett/Regnskap

Statsregnskapets hovedtall 2004		<i>i mill kroner</i>		
	<i>Nysaldert budsjett</i>	<i>Regnskap</i>	<i>Avvik</i>	
Driftsutgifter / investeringer ekskl. petroleumsvirksomheten	103 515	108 267	-4 752	
Renter av statsgjeld	17 948	16 796	1 152	
Overføringer ekskl. petroleumsvirksomheten	482 665	478 524	4 141	
Sum utgifter ekskl. petroleumsvirksomheten	604 128	603 587	541	
Sum inntekter ekskl. petroleumsvirksomheten -	-523 401	-524 341	940	
Oljekorrigert underskudd	-80 727	-79 246	-1481	
Netto kontantstrøm petroleumsvirksomheten	208 289	203 407	-4 882	
Overført fra Petroleumsfondet	80 727	80 727	0	
Overskudd før lånetransaksjoner¹	0	1 481	-1 481	
Lånetransaksjoner (statsbudsjettets 90-poster)				
Utlån, avdrag på statsgjeld	137 732	135 704	2 028	
Tilbakebetalinger	-93 469	-95 154	1 685	
Finansieringsbehov	44 263	40 550	-3 713	
Innlån og bruk av kontantbeholdningen (kap 5999)	-44 263	-39 069	5 194	
Avvik finansiering	0	1 481	1 481	

1) "Overskudd før lånetransaksjoner" på kr 1 481 mill. kroner er benyttet til finansiering av lånetransaksjoner i statsregnskapet.

Statens petroleumsfond		<i>i mill kroner</i>
Inngående balanse januar 2004		847 052
Netto kontantstrøm petroleumsvirksomheten i statsregnskapet		203 407
Renter og utbytte		33 255
Salg av Statoilaksjer		9 859
Omvurderinger valuta/verdipapirer (netto)		-1 306
Overført til statsregnskapet (oljekorrigert underskudd)		-80 727
Utgående balanse 31. desember 2004		1 011 540

Statsregnskapet for 2004 er avlagt etter revidert departementsstruktur per 1. oktober 2004. Statsregnskapet er gjort opp med et overskudd før lånetransaksjoner på 1 481 mill. kroner etter at 80 727 mill. kroner er overført fra Statens petroleumsfond. Det regnskapsmessige oljekorrigerte underskuddet beløp seg til 79 246 mill.

kroner, se nærmere omtale under del IV for Finansdepartementet.

Oppstillingen for Petroleumsfondet viser hvordan oljekorrigert underskudd påvirker fondets verdi og øvrige verdiendringer i 2004. Netto kontantstrøm fra petro-

leumsvirksomheten i statsregnskapet samt renter og utbytte utgjorde 236 662 mill. kroner. I tillegg var det solgt Statoil-aksjer for 9 859 mill. kroner. Fondets verdi ble redusert med 1 306 mill. kroner ved omvurdering per 31. desember 2004 for realiserte og urealiserte gevinster av verdipapirer og valuta.

Omfang og resultat av revisjonen

Revidert Reglement for økonomistyring i staten og Bestemmelser om økonomistyring i staten ble fastsatt 12. desember 2003, og trådte i kraft 1. januar 2004. Regnskapsåret 2004 har vært et overgangsår for tilpasning til nytt økonomiregelverk, og alle statlige virksomheter skulle tilpasse egne instruksjoner og rutiner innen utgangen av 2004. Noen departementer uttaler imidlertid at tilpasningen er blitt noe forsinket.

For regnskapsåret 2004 har Riksrevisjonens regnskapsrevisjon omfattet 274 regnskaper. Resultatet av revisjonen og kontrollen er inntatt i del IV under det enkelte departement. Riksrevisjonen har avgitt 204 avsluttende revisjonsbrev uten merknader og 23 avsluttende revisjonsbrev med merknader. Fra og med regnskapsåret 2004 avgis det ikke avsluttende revisjonsbrev til departementene og Statsministerens kontor/Statsrådet.

Det er avgitt revisjonsberetning til åtte nordiske virksomheter, 18 stiftelser samt til Norsk Tipping AS, FN-sambandet og Statens Bankinvesteringsfond. Etter avtale reviderer Riksrevisjonen også bruk av fylkesvegmidler som regnskapsføres av Statens vegvesen, og det er sendt oppsummeringsnotater til fem fylkesrevisjoner om resultatet av kontrollene. I samsvar med Stortingets vedtak av 12. desember 2003 gjennomfører Riksrevisjonen fra 1. juli 2004 all revisjon av de kommunevise skatte-regnskapene, som er delregnskaper til skatteetatens samlede regnskap.

Riksrevisjonen har ingen merknader til forvaltningen og gjennomføringen av budsjettet for 2004 for Fiskeri- og kystdepartementet, Miljøverndepartementet og Olje- og energidepartementet.

For noen departementer er det regnskaper hvor Riksrevisjonen ikke kan bekrefte at regnskapet er uten vesentlige feil og mangler og/eller at de disposisjoner som ligger til grunn for regnskapet, samsvarer med Stortingets vedtak og forutsetninger. Merknader er hovedsakelig knyttet til mangler ved regnskapsavleggelsen og svakheter ved intern kontroll. I noen tilfeller er det også avdekket manglende beregning og betaling av merverdiavgift. I de fleste tilfeller har ansvarlig departement sluttet seg til Riksrevisjonens vurderinger og konklusjoner.

Riksrevisjonen har i en årrekke påpekt svakheter i anskaffelsesprosessen. Det er fortsatt svakheter og mangler på

dette området for enkelte departementer og underliggende virksomheter.

Under flere departementer er det forhold som Riksrevisjonen tidligere har tatt opp i Dokument nr. 1, og som fortsatt ikke er tilfredsstillende løst. Under Utdannings- og forskningsdepartementet er det også i år vesentlige feil i regnskapene for flere høyskoler og ett universitet, og forhold fra i fjor er ikke tilfredsstillende løst. Videre er det også i år funnet flere svakheter ved Trygdeetatens forvaltning av stønader under Arbeids- og sosialdepartementet. Riksrevisjonen ser alvorlig på de feil og mangler som er tatt opp, bl.a. manglende etterlevelse av kontrolltiltak som skal kompensere for svakheter i trygdeetatens saksbehandlingssystemer, og understreker at dette har betydning for enkeltpersoners rettigheter.

Under flere tilskuddsordninger er det påvist svakheter ved tilskuddsforvaltningen. Dette omfatter bl.a. mangelfull rapportering og kontroll av tilskuddsmidlene under Helse- og omsorgsdepartementet. Riksrevisjonen vil framheve viktigheten av at oppfølging og kontroll av tilskuddsmottakere er tilstrekkelig, og at denne dokumenteres for å kunne vurdere graden av måloppnåelse. Det er også avdekket betydelige svakheter i Utenriksdepartementets forvaltning av tilskudd. Dokumentasjon, beslutninger og rapportering fra tilskuddsmottakere har til dels vært utilstrekkelig som grunnlag for å vurdere om utbetalte midler har vært benyttet etter forutsetningene. Riksrevisjonen understreker betydningen av mottakerlandenes riksrevisjoner når det gjelder god offentlig forvaltning og kontroll med bistandsmidler.

Riksrevisjonens kontroll av departementenes styring av underliggende virksomheter har avdekket svakheter ved etatsstyring, måloppnåelse og rapportering under flere departementer. Riksrevisjonen understreker viktigheten av departementenes etatsstyringsansvar. Departementenes styring, oppfølging, kontroll og forvaltning skal fra 2005 tilpasses virksomhetenes egenart samt risiko og vesentlighet i tråd med krav i reglement og bestemmelser om økonomistyring i staten. Under Landbruksdepartementet og Barne- og familiedepartementet har Riksrevisjonen ikke kunnet bekrefte regnskapene for Mattilsynet og Barne-, ungdoms- og familieetaten og har avdekket flere alvorlige svakheter knyttet til disse regnskapene.

Riksrevisjonen har også gjennomført kontroll av departementenes resultatrapportering i St.prp. nr. 1 (2005–2006) mot departementenes mål i budsjettproposisjonen for 2004. For flere departementers vedkommende synes det ikke å være god nok sammenheng mellom mål og rapportering. Forholdene vil bli tatt opp med aktuelle departementer.

Det tas forbehold om at mer dyptgående analyser gjennom forvaltningsrevisjoner vil kunne gi ytterligere funn av betydning for Riksrevisjonens vurderinger.

III Resultatet av kontrollen
med forvaltningen av statens
interesser i selskaper m.m.
(selskapskontrollen)

Riksrevisjonen har kontrollert forvaltningen av statens interesser i selskaper m.m. (selskapskontrollen) for 2004. Kontrollen er utført i samsvar med lov og instruks og Riksrevisjonens standarder og retningslinjer for kontrollarbeidet.

Riksrevisjonens kontroll i 2004 har omfattet 43 heleide aksjeselskaper, 36 deleide aksjeselskaper, 5 regionale helseforetak, 5 statsforetak, 6 selskaper organisert ved særskilt lov og 26 studentsamskipnader. Som en del av kontrollen har Riksrevisjonen gått igjennom to salgsprosesser under Nærings- og handelsdepartementet og én under Olje- og energidepartementet. Riksrevisjonen har også gjennomgått avvikling og oppløsning av ett selskap under Utdannings- og forskningsdepartementet.

For 2004 har Riksrevisjonen funnet grunnlag for merknader til statsrådets forvaltning av statens interesser under følgende departementer: Helse- og omsorgsdepartementet, Kultur- og kirkedepartementet, Samferdselsdepartementet og Utdannings- og forskningsdepartementet.

Merknadene til Helse- og omsorgsdepartementets forvaltning av statens interesser i de regionale helseforetakene i 2004 er knyttet til: måloppnåelse og rapportering, psykisk helsevern, manglende etterlevelse av regelverket for offentlige anskaffelser, avtaler med private virksomheter, bierverv for ansatte i helseforetak og uklarer vedrørende økonomiske forhold.

For de øvrige departementene er merknadene knyttet til: styring og oppfølging av Hundreårsmarkeringen AS, praktiseringen av regelverket for offentlige anskaffelser i

Posten AS, styring og oppfølging av underliggende institusjoners eierutøvelse og manglende regnskapsavleggelse ved Studentsamskipnaden i Hedmark.

For alle heleide selskaper gis det en generell faktaomtale i del V, vedlegg 3. Sentrale nøkkeltall for alle selskaper som omfattes av Riksrevisjonens kontroll i 2004, går fram av del V, vedlegg 4.

I Dokument nr. 3:2 (2004–2005) Riksrevisjonens kontroll med statsrådets (departementets) forvaltning av statens interesser i selskaper, banker mv. for 2003, orienterte Riksrevisjonen om flere forhold som Riksrevisjonen ville følge opp i den videre kontrollen. Disse forholdene er fulgt opp av statsrådene (departementene) på en tilfredsstillende måte dersom de ikke er omtalt i Dokument nr. 1 (2005–2006).

I de heleide aksjeselskapene, regionale helseforetakene og statsforetakene som hadde positiv egenkapital, var denne i 2004 til sammen på 120 767 mill. kroner. Tre av de heleide selskapene hadde negativ egenkapital på til sammen på 25 mill. kroner. Statens aksje- og innskuddskapital i de heleide aksjeselskapene, regionale helseforetakene og statsforetakene var til sammen på 48 623 mill. kroner. Høyest egenkapital og innskuddskapital hadde Statkraft SF med henholdsvis 36 839 mill. kroner og 29 250 mill. kroner.

I de deleide aksjeselskapene hvor Riksrevisjonen har selskapskontroll, utgjorde statens andel av aksjekapitalen 13 566 mill. kroner i 2004. Telenor ASA med 5 668 mill. kroner (54,0 % av aksjene) og Statoil ASA med 4 133 mill. kroner (76,3 % av aksjene) var de største.

IV Resultat av revisjonen av departementene og underliggende virksomheter og kontrollen av departementenes forvaltning av statens interesser i selskaper m.m.

Arbeids- og sosialdepartementet

1 Arbeids- og sosialdepartementets forvaltning og gjennomføring av budsjettet for 2004

1.1 Generelt om resultatet av revisjonen og kontrollen
Arbeids- og sosialdepartementets budsjett for 2004 var på ca. 220 mrd. kroner. Av dette vedrørte 186 mrd. kroner folketrygden og 27 mrd. kroner Aetat. Departementet hadde etatsstyringsansvar for ti virksomheter i 2004. Trygdeetaten og Aetat er de største virksomhetene. Trygdeetaten forvalter også vesentlige stønadsordninger som bevilges under Helse- og omsorgsdepartementet og Barne- og familiedepartementet. Departementets ansvarsområde ble betydelig utvidet og endret som følge av ny departementsstruktur fra 1. oktober 2004.

Riksrevisjonen har avgitt sju avsluttende revisjonsbrev uten merknader og tre revisjonsbrev med merknader, jf. pkt. 2.

Revisjonen viser mangler ved avstemmingsrutiner i tilknytning til regnskapene for flere av departementets underliggende virksomheter. Videre konstateres svakhet ved internkontrollen for forvaltning av flere stønads- og tilskuddsordninger. Svakheter er gjennomgående og knyttes til følgende forhold:

- manglende dokumentasjon av utførte kontroller
- mangelfull kvalitetssikring
- ikke samsvar mellom praksis og gjeldende standarder og rutinebeskrivelser

1.2 Budsjett – regnskap

Det er enkelte merutgifter eller mindreinntekter under noen kapitler og poster, men disse er enten av mindre betydning eller det er tilfredsstillende redegjort for dem i forklaringene til statsregnskapet.

1.3 Styring, måloppnåelse og resultatrapportering til Stortinget i forhold til det årlige budsjettet

Riksrevisjonen har ingen vesentlige merknader til departementets styring, måloppnåelse og resultatrapportering til Stortinget.

1.4 Departementets forvaltning av statens interesser i selskaper m.m.

Riksrevisjonens kontroll har omfattet departementets forvaltning av statens interesser i ett særlovselskap og ett heleid selskap i 2004. Riksrevisjonen har ikke merknader til statsrådets forvaltning av statens interesser i selskapene.

2 Regnskaper der Riksrevisjonen har vesentlige merknader

2.1 Trygdeetaten

2.1.1 Forvaltning av stønader

Kvalitetssikring av pensjonsområdet

Rikstrygdeverket har utarbeidet ”Nasjonal kvalitetsstandard – pensjonsberegning og utbetaling av pensjon”. Den beskriver minimumskravene til kvalitetssikring og er obligatorisk for alle enheter som befatter seg med pensjonsområdet. Hensikten er å kompensere for mangler i IT-systemene som brukes til beregning og utbetaling.

Ved revisjon av pensjonsområdet for 2004 framkommer det at mange enheter fremdeles ikke har tatt standarden i bruk. Riksrevisjonens funn bekreftes av Rikstrygdeverkets egen undersøkelse høsten 2004.

Manglende etterlevelse av kvalitetsstandard ble tatt opp i forbindelse med revisjon av alders- og uførepensjon for regnskapsåret 2003. Forholdet er omtalt i rapportering til Stortinget (Dokument nr. 1, 2004–2005, jf. Innst. S. nr. 145, 2004–2005).

I henhold til Arbeids- og sosialdepartementet svar gjennomfører trygdeetaten et fagutviklingsprogram på pensjonsområdet i 2005, hvor det blant annet vil være fokus på ”Nasjonal kvalitetsstandard”. Det vil gjennomføres kvalitetsgjennomganger der målet er at det skal være en læringsarena for kvalitet av vedtak. Kvalitetsstandard vil være et viktig tema på samlingene, og det vil i etterkant av samlingene inngås forpliktende utviklingsplaner på de ulike nivåer i etaten for 2006. Rikstrygdeverket vil fortsatt følge området nøye.

Utenlandssaker

Utenlandssaker er kompliserte og tidkrevende og fordrer saksbehandlere med høy kompetanse og nøyaktighet. Regelverket er omfattende og komplisert slik at det er vanskelig for en stønadsmottaker å vurdere om ytelsen er korrekt.

EU/EØS ble utvidet med ti nye medlemsland 1. mai 2004. Det betyr at ca. 75 millioner nye EU-borgere har fått en utvidet og enklere adgang til å ta opphold og arbeid i Norge. EØS-avtalen gir ikke bare rett til arbeid, men også rettigheter knyttet til pensjon og andre stønader. Dette gir trygdeetaten nye utfordringer.

Revisjonen av stønadsordninger i 2004 har konstatert svakheter i behandling av utenlandssaker, både ved

Folketrygdkontoret for utenlandssaker (FFU) og på de enkelte trygdekontor.

Uførepensjon

Riksrevisjonen har foretatt en gjennomgang av uførepensjon utbetalt til personer som har opparbeidet pensjonsrettigheter i Norge, og som er bosatt i et annet EØS-land. Kontrollen viste at FFU

- i liten grad bruker obligatoriske sjekklister fra Nasjonal kvalitetsstandard
- hadde beregnet og utbetalt feil pensjon i svært mange av de kontrollerte sakene

Arbeids- og sosialdepartementet uttaler at Riks-trygdeverket har identifisert utenlandsområdet som et risikoområde for trygdeetaten. I perioden februar til juli 2005 gjennomførte Rikstrygdeverket et forprosjekt for identifisering av årsaker til kvalitetssvikt i EØS-saker. Gjennomføring av tiltak for å bringe kvaliteten opp på et akseptabelt nivå vil igangsettes fra høsten 2005.

Rikstrygdeverket ser alvorlig på de feil som ble avdekket ved FFU, og på bakgrunn av funnene er det igangsatt gjennomgang av alle uføre- og gjenlevendesaker der vedtak er fattet av FFU etter 1. januar 2003. Det framkommer videre at det er laget en gjennomgripende plan for å forbedre ulike sider ved FFUs oppgaveløsning. Rikstrygdeverket vil følge opp at FFU til enhver tid sikrer, opprettholder og utvikler kompetanse internt.

Eksport av kontantstøtte

Det er Barne- og familiedepartementet som forvalter regelverket og har det konstitusjonelle ansvaret for ordningen. Rikstrygdeverket, som er underlagt Arbeids- og sosialdepartementet, administrerer ordningen.

For at trygdeetaten skal kunne fange opp eventuelle endringer i personopplysninger som har betydning for utbetaling av kontantstøtten, er det i rundskriv til EØS-avtalen lagt opp til årlig utveksling av dokumenter (E-skjema). Rundskrivets pålegg om årlig utveksling av nødvendige skjemaer synes ikke å være etterlevd. Dette kan ha medført at kontantstøtte er utbetalt på feilaktig grunnlag. Revisjon av barnetrygd for regnskapet 2003 viste tilsvarende mangler, jf. Dokument nr. 1 (2004–2005). Departementet svarer at Rikstrygdeverket har gjort presiseringer i EØS-rundskriv om bruk av E-skjema når det gjelder kontantstøtte og barnetrygd.

Gjenlevendepensjon

Gjenlevendepensjon er en ytelse til gjenlevende ektefeller under 67 år. Den skal sikre inntekt og bidra til hjelp til selvhjelp dersom den gjenlevende ikke er i stand til å forsørge seg selv og eventuelle barn. Det betyr at ytelsen er inntektsprøvd og skal reduseres med faktisk eller forventet inntekt.

Den 1. januar 2002 kom det en lovendring som stiller større krav til selvforsørgelse for gjenlevende under 55 år. Selv om disse har liten eller ingen inntekt, skal man

som hovedregel avkorte pensjonen som om den gjenlevende hadde en arbeidsinntekt på minst to ganger folketrygdens grunnbeløp (2G). I St.prp. nr. 1 heter det: ”Videre er det lagt opp til at trygdeetaten følger opp unge gjenlevende på samme måte som enslige forsørgere for å motivere til selvforsørgelse.”

Inntektskontroll

Kontroll av inntektsforhold er en viktig del av trygdeetatens arbeid med å sikre korrekt gjenlevendepensjon. Kontrollen gjøres ved at man maskinelt sammenlikner opplysninger fra likningsmyndighetene med den forventede inntekten som trygdeetaten har lagt inn i sine systemer for beregning av pensjonen. Lister over saker med avvik på mer enn ti prosent fordeles ut til trygdekontorene for manuell gjennomgang og kontroll. Forventet inntekt blir regulert i forhold til den årlige grunnbeløpsendringen.

Kontrollen viste at flere personer som ut fra inntektsopplysninger for 2003 syntes å ha krav på gjenlevendepensjon, ikke hadde fått utbetalt pensjon (0-pensjonister).

Arbeids- og sosialdepartementet uttaler at det kan se ut som om 0-pensjonister ved en feil har falt ut av inntektskontrollen. Rikstrygdeverket vil sørge for at de igjen omfattes fra høsten 2005. Departementet sier videre at 0-pensjonister tidligere fikk informasjon om inntektsgrensen årlig i forbindelse med G-reguleringen. Rutinen ble endret i 1996/1997 med henvisning til at medlemmet selv har ansvar for å melde fra til trygdekontoret om endringer som har betydning for ytelsen. De viser til at praksis er i tråd med trygdeetatens brukeroppfølging sett opp mot aktiv brukervedvirkning.

Pensjonister under 55 år

Riksrevisjonen har kontrollert saker der pensjonister under 55 år har mottatt uavkortet pensjon. Ifølge rundskriv til § 17 i folketrygdloven kan det være akseptable grunner for at kravet om avkorting fravikes, for eksempel alder, evner, helse, utdanning, yrkeserfaring, muligheter til å få arbeid, arbeidets art og omfang, samt omsorg og pleie av nærstående.

Riksrevisjonens gjennomgang viste flere saker

- hvor pensjonen ikke var avkortet uten at dokumentert begrunnelse forelå
- som ikke var under oppfølging til tross for at årsaksforhold var av midlertidig karakter
- med stor variasjon i utøvelse av skjønn mellom de ulike trygdekontorene

Når det gjelder oppfølging av pensjonister under 55 år, sier departementet at trygdekontorene skal følge de anvisninger loven gir, og at vurderinger skal dokumenteres. De henviser videre til fagutviklingsprogram på pensjonsområdet for 2005. Her fokuseres det blant annet på inntektsfastsettelse og skjønnsvurderinger.

Kontroll med oppgjør

Det er Helse- og omsorgsdepartementet som forvalter regelverket og har det konstitusjonelle ansvaret for kontroll med oppgjør. Rikstrygdeverket administrerer ordningen.

Arbeidet med oppgjør av ulike refusjonsordninger i helsetjenesteområdet var tidligere tillagt de ordinære trygdekontor eller oppgjørskontor. I 2004 gjennomførte trygdeetatens omorganisering av arbeidet ved at Trygdeetatens oppgjørsorganisasjon ble opprettet.

Riksrevisjonen har gjennom revisjon av oppgjør til leger i 2004 funnet følgende svakheter knyttet til internkontrollen:

- Oppgjørsorganisasjonen hadde i liten grad utarbeidet kontrollstrategi basert på risikovurderinger, slik tildelingsbrev til Rikstrygdeverket forutsetter.
- Utvidede kontroller var nedprioritert.
- De kontrollene som var gjennomført, var i liten grad dokumentert.
- Det var ikke noe enhetlig system for oppfølging og registrering av forhold som skulle tilsi behov for utvidet kontroll av oppgjør.

Krav om refusjon fra leger og kommuner består av samleregninger og regningskort, som enten sendes på diskett eller som manuelle oppgjør på papir. Selv om manuelle oppgjør bare utgjør ca. 2,5 prosent av det samlede antall oppgjør, er det knyttet størst risiko til disse fordi de ikke kontrolleres maskinelt på samme måte som diskettoppgjør.

Riksrevisjonens gjennomgang viste

- manglende kontroll av manuelle oppgjør
- at utførte kontroller i liten grad var dokumentert.

Arbeids- og sosialdepartementet uttaler at oppgjørsorganisasjonen i den første etableringsfasen har arbeidet med å finne optimale arbeidsmåter og rutiner. Oppgjørsorganisasjonen er i ferd med å utarbeide felles kontrollstrategi, håndheve en felles rutinebeskrivelse og kvalitetssikre kontrollarbeidet. Rikstrygdeverket har erfart at det mangler dokumentering av kontrollarbeidet, og har derfor presisert i mål- og disponeringsbrev at kontroll skal dokumenteres.

Rikstrygdeverket har under etablering et nytt elektronisk system som vil forbedre og effektivisere oppgjørarbeidet gjennom økt omfang av logiske og elektroniske kontroller. Det nye systemet inneholder et nytt saksbehandlingsverktøy som gir bedre mulighet for å registrere resultatet av saksbehandlingen og forhold som tilsier behov for utvidet kontroll. Systemet skal være implementert i organisasjonen 1. oktober 2005.

Departementet uttaler at kontroll av manuelle oppgjør er ressurskrevende og hovedsakelig gjennomføres ved stikkprøvekontroll. Rikstrygdeverket oppfatter det som problematisk at noen leger fortsatt leverer manuelle opp-

gjør på grunn av de ressurser som er nødvendig for kontrollen. Allmennleger med manuelle oppgjør er imidlertid redusert, og legespesialister utgjør nå en større andel. Dette betyr bruk av færre takster, enklere kontrollarbeid og redusert risiko.

Refusjon for legehjelp

Under revisjon av refusjon for legehjelp fant revisjonen feil og mangler knyttet til oppgjør til den sentrale legevakten i Oslo. Legevakten består av en poliklinisk skadeavdeling og en allmennavdeling som inkluderer en observasjonspost. Poliklinisk avdeling leverer oppgjør til Rikstrygdeverket etter forskriften for poliklinikker via kontrollprogrammet POLK. Allmennavdelingen krever refusjon etter normaltariffen for leger (folketrygdløven § 5-4). Refusjonen utbetales til Oslo kommune.

Revisjonen har påtalt følgende:

- Det foreligger ikke skriftlig avtale om direkte oppgjør mellom Oslo kommune v/legevakten og Rikstrygdeverket.
- Refusjonskravet angir ikke navnet på behandlende lege.
- Det er utbetalt refusjon på feilaktig grunnlag til Oslo kommune for opphold på observasjonsposten.

Helse- og omsorgsdepartementet uttaler i korrespondansen med Arbeids- og sosialdepartementet at Oslo legevakt i noen henseender skiller seg fra hvordan en kommunal legevaktssentral vanligvis er organisert. For enkelte pasienter kan flere leger være involvert i undersøkelse og behandling. Det framkommer videre at det arbeides med sikte på å innføre et nytt datasystem, og at dette vil gjøre det mulig å knytte navngitt lege til de enkelte refusjonsregningene.

Helse- og omsorgsdepartementet mener videre at bruk av observasjonsposten er et alternativ til innleggelse ved sykehus. Det er i så måte et godt tiltak, både for pasienten og sett i et samfunnsøkonomisk perspektiv. Finansiering basert på tidstakst i normaltariffen kan imidlertid ikke godtas. Utbetaling av nevnte takst er stanset av Rikstrygdeverket i påvente av Helse- og sosialdepartementets avklaring.

Det vil kunne inngås skriftlig avtale om direkte oppgjør mellom Oslo kommune og Rikstrygdeverket når avklaring fra Helse- og omsorgsdepartementet foreligger.

2.1.2 Driftsregnskapet

Tilgangskontroll og tilgangsrettigheter i økonomisystemet

Ifølge Bestemmelser om økonomistyring i staten punkt 4.3.6 skal tilgangskontroller "være basert på at alle brukere har en personlig identifikasjon som er sikret med passord eller lignende, og det skal kunne tildeles tilgangsrettigheter tilpasset brukernes oppgaver".

Rikstrygdeverket bruker Oracle Applications som økonomisystem hovedsakelig for lønn og anskaffelser, og

revisjonen har gått gjennom tre av systemets moduler (systemadministrasjon, hovedbok og leverandørreskontro). Revisjonen har videre vurdert forsystemene Ebasys (som er et elektronisk behandlings- og arkiveringssystem for inngående fakturaer) og Skjemasy (som er et tilsvarende system for variabel lønn, samt reiseregninger).

Kontrollen av økonomisystemet viste svakheter knyttet til tilgangskontroller og tilgangsrettigheter:

- Det var mange brukere med utvidede tilgangsrettigheter.
- Antallet brukere synes ikke å stå i rimelig forhold til størrelsen på de enkelte arbeidssteder.
- Det var tatt i bruk upersonlige identifikasjoner for brukere med svært utvidede rettigheter.

Arbeids- og sosialdepartementet viser til Rikstrygdeverkets uttalelser om at det er behov for at noen brukere har utvidede rettigheter for å sikre forsvarlig beredskap for daglig drift og korrekt utbetaling til rett tid. Det vil likevel i løpet av høsten 2005 bli foretatt en gjennomgang av tildeling av rettigheter og antall brukere med dette behovet.

Når det gjelder bruk av upersonlig brukerkonto, er Rikstrygdeverket enig i at det er en uheldig praksis, og sier at det har etablert strenge rutiner for endring av passord. Endringer av tekniske løsninger i Ebasys hevdes å kunne ha store konsekvenser, men Rikstrygdeverket vil se på alternative løsninger ved senere vedlikehold av Ebasys høsten 2005, eventuelt våren 2006.

2.2 Aetat

2.2.1 Forvaltning av stønader

Forskuttering av dagpenger ved konkurs

Riksrevisjonen har revidert ordningen med forskuttering av dagpenger ved konkurs. Revisjonen viser at det er feil ved en vesentlig del av de kontrollerte enkeltsakene. Videre har det framkommet vesentlige feil og mangler ved Aetats oppfølging av krav ved endt forskutteringsperiode. Følgende svakheter er gjennomgående:

- Vedtak som ikke er i samsvar med arbeidsmiljølovens og dekningslovens bestemmelser, forskrift om dagpenger under arbeidsløshet og folketrygdloven § 4-3
- Mangelfull oppfølging av refusjonskrav fra Aetats side ved endt forskutteringsperiode
- Mangler ved ompostering mellom forskutterte dagpenger og ordinære dagpenger
- Ufullstendig grunnlag for avstemming av utgifter mot inntekter i tilknytning til det enkelte konkursbo
- Manglende totalavstemming av forskutterte dagpenger mot refusjoner
- Manglende fullstendighet i utestående fordringer ved årsskiftet
- Manglende automatisk utbetalingsstopp ved nådd øvre grense og manglende forbindelse mellom mottaker og konkursbo i saksbehandlingssystemet

Riksrevisjonen har tatt forholdene opp med departementet, som uttaler at det har iverksatt arbeid med å endre reglene for lønnsgarantidekning. Arbeidet er knyttet til beslutningen om å overføre ansvaret for forvaltningen av lønnsgarantiordningen fra Direktoratet for arbeidstilsynet til Aetat. Regelendringen fra 1. januar 2007 vil forenkle saksgangen og gi grunnlag for en forbedret systemstøtte. Departementet opplyser at utbedrende tiltak vil bli igangsatt i Aetat fram til ny ordning trer i kraft. Departementet viser videre til at vedtak om dagpenger under konkurs utgjør litt under fem prosent av Aetats saksmengde, og at utbetalinger er begrenset oppad. Det uttales også at feilposterings av den grunn får et begrenset omfang, men at det likevel er uheldig.

2.2.2 Driftsregnskapet

Regnskaps- og årsavslutning

Revisjonen av Aetats regnskap for 2004 viser svakheter på følgende områder:

- Oppfølging av leverandørgjeld og kundefordringer
- Regnskapet er belastet med fakturaer for til sammen 14,9 mill. kroner til tross for forfall etter 1. januar 2005
- Svakheter i avstemming av Aetats regnskap mot bevilgningsregnskapet, ompostering og balansekonti
- Lønn er uriktig belastet ventelønnskapitlet
- Manglende funksjonsdeling i tilknytning til regnskaps- og økonomiforvaltning
- Hull i bilagsrekkefølgen

Riksrevisjonen har tatt forholdene opp med departementet, som opplyser at det vil følge opp Aetats iverksatte og planlagte forbedringstiltak på området.

Lønn til ansatte

Riksrevisjonen tok i Dokument nr. 1 (2001–2002) opp kritikkverdige forhold ved administrasjon og utbetaling av lønn, herunder mangelfull sikring av tilgang til lokaler og lønnsdata ved lønssentralen i Steinkjer og flere fylkeskontorer. I brev av 31. juli 2001 beklaget Arbeids- og administrasjonsdepartementet de mangler som hadde oppstått i Aetats regnskap, med påfølgende forutsetning i tildelingsbrev for 2002 om oppfølging og utbedring av de svakheter som Riksrevisjonen tok opp. Ved revisjonen for 2004 framkom det at tilgangen til lokalene og lønnsdata ved lønssentralen fortsatt ikke var tilstrekkelig sikret. Revisjonen viste i tillegg flere svakheter ved internkontrollen knyttet til lønnsutbetaling.

Departementet uttaler at adgangen til lønssentralens lokaler nå er regulert blant annet ved adgangskontroll. Det opplyses videre at Aetat arbeider med en rutinebeskrivelse på området hvor også tilgangsrettigheter, arbeidsdeling og logg-rutiner vil inngå. I tillegg har departementet en forventning om at rapportering og oppfølging av bruk av overtid vil forbedres etter at Aetat har tatt i bruk et nytt lønns- og registreringssystem.

2.3 Statens arbeidsmiljøinstitutt (STAMI)

Revisjonen har påvist svikt i internkontrollen knyttet til

- manglende/mangelfulle avstemminger, manglende utskrivning av obligatoriske rapporter og mangelfulle kontroller vedrørende reiseregninger
- mangelfull oppfølging av merknader fra 2003 vedrørende samme forhold

Arbeids- og sosialdepartementet uttaler at det er uheldig at STAMI ikke har fulgt opp Riksrevisjonens bemerkninger fra 2003. Det opplyses blant annet at rutiner for behandling av reiseforskudd er etablert, og at obligatoriske rapporter nå blir tatt ut. Departementet forutsetter at STAMI skal være i stand til å utføre avstemminger på korrekt måte og til rett tid i framtiden, og vil følge dette opp i etatsstyringsdialogen overfor STAMI.

3 Departementets oppfølging av tidligere rapporterte forhold

Trygdeetatens driftsregnskap

I rapportering til Stortinget, jf. Dokument nr. 1 (2004–2005), ble det tatt opp mangler vedrørende

- ansvars- og arbeidsdelingen knyttet til regnskapsarbeidet
- avstemming og oppbevaring av dokumentasjon for årsregnskapet
- kvalitetssikring og rapportering
- virksomhetsledelsens godkjenning og kontroll av rapporteringen til det sentrale statsregnskapet

Ved behandling i Innst. S. nr. 145 (2004–2005) bemerket kontroll- og konstitusjonskomiteen følgende:

”Komiteen viser til at kontrollen av årsavslutningene for 2003 har avdekket uklarhet i ansvars- og arbeidsdeling mellom ulike aktører og nivåer i trygdeetaten. Oppbevaring av dokumentasjon for årsregnskaper, avstemminger, kvalitetssikring og rapportering er blant de forhold det er stilt spørsmål ved. Komiteen har merket seg at Rikstrygdeverket vil sette i verk tiltak for å bedre forholdene, og forutsetter at Riksrevisjonen følger utviklingen.”

Revisjon av regnskapet for 2004 viser at det har vært en positiv utvikling i kvaliteten på regnskapsarbeidet. Det er utarbeidet detaljerte rutinebeskrivelser som blant annet klargjør ansvars- og arbeidsfordeling mellom ulike aktører i prosessen. Kvaliteten på regnskapsarbeidet sikres blant annet gjennom bruk av sjekklister ved underliggende enheter.

Departementets oppfølging av ovennevnte forhold er tilfredsstillende, og saken anses for avsluttet.

Leverandørgjeld og forsinkelsesrenter per 31. desember

I antegnelse til statsregnskapet for 2003, jf. Dokument nr. 1 (2004–2005), påtalte Riksrevisjonen blant annet

- usikkerhet med hva som var korrekt leverandørgjeld
- for sen betaling av fakturaer
- bokførte forsinkelsesrenter

Komiteen uttaler i Innst. S. nr. 145 (2004–2005):

”Komiteen viser til at spørsmålet om påløpte morarenter også ble tatt opp i forbindelse med behandlingen av statsregnskapet for 2002 og konstaterer med beklagelse at det fortsatt er betydelig etterslep i trygdeetatens betaling av regninger. Komiteen vil understreke det offentliges ansvar for å sørge for korrekt og rettidig oppgjør. Forsinkelsesrenter i størrelsesorden 900 000 kroner er unødvendige og en uakseptabel bruk av fellesskapets ressurser. Komiteen forutsetter at arbeidet med å sørge for rettidig betaling av regninger prioriteres, og ber om å bli orientert i forbindelse med avleggelsen av statsregnskapet for 2004.”

Gjeld som var forfalt til betaling per 31.12.2004, var på ca. 20 mill. kroner. Dette er en reduksjon på 10 mill. kroner i forhold til 2003.

Trygdeetaten tok i bruk elektronisk bilagshåndtering i 2003 og har blant annet ved hjelp av dette systemet satt større fokus på rettidig betaling av fakturaer. Forsinkelsesrenter har gått noe ned (fra ca. 900 000 kroner i 2003 til ca. 760 000 kroner i 2004). Rikstrygdeverket sier det fortsatt vil ha fokus på området.

Departementets oppfølging av ovennevnte forhold er tilfredsstillende, og saken anses for avsluttet.

Alders- og uførepensjon

Riksrevisjonen tok opp mangler vedrørende beregning og utbetaling av alders- og uførepensjon i antegnelsene til statsregnskapet for 2003, jf. Dokument nr. 1 (2004–2005).

Komiteen uttaler i Innst. S. nr. 145 (2004–2005):

”Komiteen konstaterer at kvaliteten på saksbehandling ved utbetaling av alders- og uførepensjon er bedret, men at det fortsatt gjenstår svakheter ved systemet. Riksrevisjonens gjennomgang peker blant annet på at det i mange tilfeller manglet sjekklister eller gjennomgang av annen saksbehandler, få trygdekontorer hadde innført systematisk kontroll av grunnblankett, ektefelles inntekt når den var oppgitt å være under 1 G, var i liten grad dokumentert mv. Komiteen har merket seg at Rikstrygdeverket for fremtiden vil ha høyt fokus på kvaliteten av det arbeid som utføres på området.”

Riksrevisjonen konstaterte allerede ved revisjon av 1999-regnskapet store svakheter ved de datasystemene som trygdeetaten bruker for beregning og utbetaling av pensjon. Det har ikke vært en prioritert oppgave for RTV å gjøre større utbedringer i datasystemene da disse skal fases ut og nye etableres i forbindelse med ”Pensjonsreformen”. Det betyr at en i flere år framover

må leve med de svakheter systemene representerer. For å kompensere for svakheter ble det etablert manuelle kontrollrutiner gjennom Nasjonal kvalitetsstandard.

Riksrevisjonens gjennomgang av gjenlevendepensjon og uførepensjon for utenlandssaker i 2004 konstaterte at det fremdeles er manglende etterlevelse av kvalitetsstandard.

Riksrevisjonen vil følge opp saken videre.

Stønad til enslig mor eller far, barnetrygd

I rapportering til Stortinget, jf. Dokument nr. 1 (2004–2005), ble det tatt opp manglende internkontroll og svakheter i datasystemet for utbetaling vedrørende stønad til enslig mor eller far og barnetrygd.

Komiteen uttaler i Innst. S. nr. 145 (2004–2005):

”Komiteen har merket seg svakheter i kontrollfunksjonene i forhold til utbetalinger av stønad til enslige foreldre. For eksempel åpner systemet for at stønad til barnetilsyn innvilges uten at det er registrert barn i personopplysningene til stønadsmottaker, og for at stønad til enslig forsørger innvilges til begge foreldre for samme felles barn uavhengig om foreldrene er gift eller bor sammen. Kontrollrutiner ved de ulike trygdekontorer er varierende og har et betydelig forbedringspotensial. Komiteen viser til de betydelige beløp som utbetales i ulike støtteordninger, og vil understreke betydningen av korrekt håndtering. Komiteen har merket seg opplysninger om at RTV vil følge opp de til dels store forskjellene i saksbehandling mellom trygdekantorene, og forventer at rutinene for utbetaling av stønad til enslige forsørgere så vel av barnetrygd bringes i orden.”

Departementet uttaler at kontrollfunksjoner ble satt i produksjon på forsommeren 2005. På grunn av feil i Infotrygd må det gjøres endringer i systemet. Funksjonen forventes å være virksom igjen høsten 2005.

Rikstrygdeverket har sendt ut et brev til alle fylkestrygdekantorene hvor det ble gjort oppmerksom på at det var avdekket svakheter i internkontrollrutinene. Fylkestrygdekantorene ble bedt om å ta disse forholdene opp med trygdekantorene.

For barnetrygdrutinen vil Rikstrygdeverket avklare om det i dagens IT-system vil være mulig å få lagt inn kontroller som hindrer at det utbetales full barnetrygd for ett og samme barn til både og mor og far.

Departementets oppfølging av ovennevnte forhold er tilfredsstillende, og saken anses for avsluttet.

Anskaffelser i Aetat

Riksrevisjonen tok opp mangler ved Aetats kjøp av kurs for arbeidsmarkedsopplæring i Dokument nr. 1 (2004–2005).

Komiteen uttaler i Innst. S. nr. 145 (2004–2005):

”Komiteen registrerer at Aetat også i 2003 har fått antegnelser på grunn av brudd på regelverket for offentlige anskaffelser. Med etatens betydelige anskaffelsesvirksomhet er det av stor betydning at medarbeiderne følger de retningslinjer som er utarbeidet. Komiteen har merket seg at Regjeringen vil følge opp saken som et viktig ledd i styringsdialogen med etaten, og forventer at anskaffelsesreglementet for fremtiden blir fulgt.”

Riksrevisjonen konstatere at utbedringstiltak er iverksatt, og at Arbeids- og sosialdepartementet vil videreføre arbeidet med aktiv oppfølging av Aetats praksis i tilknytning til anskaffelser.

Riksrevisjonen vil følge opp saken videre.

4 Riksrevisjonens bemerkninger

Trygdeetaten

Driftsregnskapet

Riksrevisjonen bemerker at det har vært en positiv utvikling i kvaliteten på regnskapsarbeidet i trygdeetaten, men vil understreke at det er funnet svakheter i internkontrollen knyttet til tilgangskontroll og tilgangsrettigheter i økonomisystemet.

Forvaltning av stønader

Riksrevisjonen ser alvorlig på manglende etterlevelse av kontrolltiltak som skal kompensere for svakheter i trygdeetatens saksbehandlingssystemer. Dette har medført feil beregning og utbetaling av pensjon også i 2004.

Revisjonen viser at flere mottakere av gjenlevendepensjon har falt ut av trygdeetatens registre og ikke har fått den pensjon de har krav på. Riksrevisjonen stiller spørsmål ved om Rikstrygdeverket i for stor grad har basert seg på at pensjonistene selv skal passe på sine rettigheter på dette området, og i for liten grad har ivaretatt sin informasjonsplikt. Det bemerkes at revisjonen har funnet stor variasjon i skjønnsutøvelse i behandling av enkelte gjenlevendesaker.

Riksrevisjonen ser det som uheldig at utveksling av E-dokumenter ikke er gjennomført i henhold til gjeldende regelverk for å sikre korrekt grunnlag for utbetaling av stønader knyttet til EØS-avtalen.

Riksrevisjonen bemerker at det er funnet vesentlige svakheter i trygdeetatens behandling og kontroll av oppgjør med leger. Det synes ikke å foreligge noe enhetlig system for å ivareta tilstrekkelig oppfølging og dokumentasjon i forbindelse med behandling av oppgjørene. Oslo kommune v/legevakten har i en årrekke mottatt refusjon uten gyldig avtale om direkte oppgjør med Rikstrygdeverket.

Aetat

Driftsregnskapet

Riksrevisjonen har merket seg at utbedringstiltak for mangelfull sikring av tilgang til lokaler og lønnsdata ved lønssentralen i Steinkjer først har blitt iverksatt i 2005, og bemerker at arbeidet har tatt lang tid.

Forvaltning av stønader

Revisjonen viser at det er vesentlige feil og mangler ved Aetats forvaltning av ordningen med forskuttering av dagpenger ved konkurs. Riksrevisjonen bemerker at Aetats regnskapstall i tilknytning til ordningen ikke gir et korrekt bilde av de faktiske forhold.

Riksrevisjonen har merket seg at departementet vil iverksette tiltak på både kort og lang sikt i tilknytning til saksbehandling, regnskap og internkontroll.

Riksrevisjonen bemerker videre at selv om ordningen utgjør en begrenset del av Aetats saksmengde, vurderes det som viktig både i forhold til gjeldende økonomiregelverk og i forhold til stønadsberettigede at saksbehandling og regnskapsføring blir korrekt.

Statens arbeidsmiljøinstitutt (STAMI)

Riksrevisjonen har merket seg de tiltak departementet har iverksatt for å bedre den interne kontrollen i STAMI, og vil følge opp dette i revisjonen for 2005.

5 Arbeids- og sosialdepartementets svar

Saken har vært forelagt Arbeids- og sosialdepartementet, og statsråden har i brev av 14. oktober 2005 svart:

Jeg viser til Riksrevisjonens brev av 29. september d.å. Det tas til etterretning at Riksrevisjonen bemerker at det er en positiv utvikling i regnskapsarbeidet i trygdeetatens. Det er et prioritert område for departementet å sørge for at alle underliggende virksomheter har en tilfredsstillende kvalitet på sine økonomifunksjoner. I denne sammenheng vil jeg bemerke at det nylig er satt i gang et eget kvalitetssikringsprosjekt knyttet til budsjettering og økonomistyringen av arbeidsmarkedstiltakene i regi av Aetat.

Til den enkelte sak har jeg følgende merknader:

Trygdeetaten

Driftsregnskapet

Riksrevisjonen slår fast at det har vært en positiv utvikling i kvaliteten på regnskapsarbeidet i trygdeetaten, men at det fremdeles er svakheter i deler av internkontrollen. Departementet har derfor et kontinuerlig fokus på trygdeetatens regnskap, herunder de merknader som Riksrevisjonen har. Merknadene følges opp i tildelingsbrevet til Rikstrygdeverket og i styringsdialogen for-øvrig.

Forvaltning av stønader

Riksrevisjonen påpeker at det finnes svakheter i forvaltningen av stønader. Det er uheldig at det har vært feilbe-

regninger som har ført til gale utbetalinger av pensjon også i 2004. Departementet vil følge utviklingen nøye og ha fokus på området i styringsdialogen med Rikstrygdeverket, både i tildelingsbrevet til Rikstrygdeverket og i etatsstyringsmøtene.

Departementets oppfølging av tidligere rapporterte forhold

Alders- og uførepensjon

Riksrevisjonens gjennomgang av gjenlevendepensjon og uførepensjon for utenlandssaker i 2004 viser at det fremdeles er manglende etterlevelse av kvalitetsstandarden. Som Riksrevisjonen bemerker vil disse systemene fases ut og nye etableres i forbindelse med "Pensjonsreformen". Departementet vil ha fokus på at det i Rikstrygdeverket gjennomføres manuelle kontrollrutiner gjennom nasjonal kvalitetsstandard for å kompensere mangler i datasystemene frem til nye er på plass.

Aetat Arbeidsdirektoratet

Driftsregnskapet

Jeg er enig i at det har tatt lang tid med forskjellige utbedringstiltak ved lønssentralen i Steinkjer. Disse utbedringstiltakene er nå blitt iverksatt på en tilfredsstillende måte.

Forvaltning av stønader

Jeg ser alvorlig på de feil og mangler som er avdekket ved Aetats forvaltning av ordningen med forskuttering av dagpenger ved konkurs, både i forhold til gjeldende økonomiregelverk og i forhold til stønadsberettigede. Gjennom tildelingsbrev og den ordinære styringsdialogen vil departementet følge opp at både saksbehandlingen og regnskapsføringen blir tilfredsstillende.

Departementets oppfølging av tidligere rapporterte forhold

Anskaffelser

Jeg har merket meg Kontroll- og konstitusjonskomiteens merknader ved behandlingen av Dokument nr. 1 for 2004–05. Departementet vil følge opp overfor Aetat Arbeidsdirektoratet at utbedringstiltakene blir gjennomført og at anskaffelses-regelverket følges.

6 Riksrevisjonen uttaler

Riksrevisjonen har avgitt sju avsluttende revisjonsbrev uten merknader og tre revisjonsbrev med merknader. Riksrevisjonen har ikke merknader til statsrådens forvaltning av statens interesser i selskapene.

Riksrevisjonen ser alvorlig på de feil og mangler som er tatt opp i forhold til regnskapsavleggelsen og stønadsforvaltningen for regnskapet 2004, og understreker at svakheterne både har betydning for kvaliteten på regnskapet og for enkeltpersoners rettigheter. Riksrevisjonen konstaterer at departementet tar bemerkningene til etterretning.

Trygdeetaten

Riksrevisjonen har merket seg at departementet vil ha fokus på at Rikstrygdeverket gjennomfører manuelle kontrollrutiner gjennom nasjonal kvalitetsstandard for å kompensere mangler i datasystemene fram til nye systemer er på plass. Forholdet ble også tatt opp i forbindelse med revisjonen av regnskapet for 2003, og departementet svarte da at oppfølging skulle skje gjennom styringsdialogen med Rikstrygdeverket. Riksrevisjonen stiller på bakgrunn av dette spørsmål om departementets oppfølging gjennom tildelingsbrev og styringsdialog er tilstrekkelig.

Riksrevisjonen har registrert at departementet ikke har kommentert forhold knyttet til bemerkninger om Rikstrygdeverkets manglende ivaretagelse av informasjonsplikt og ulik skjønnsutøvelse vedrørende gjenlevende pensjoner, samt manglende oppfølging og dokumenta-

sjon ved behandling og kontroll av oppgjør med leger. Riksrevisjonen forutsetter at departementet følger opp disse forholdene.

Aetat

Riksrevisjonen har merket seg at utbedringstiltak ved lønnsentralen i Steinkjer er gjennomført.

Riksrevisjonen konstaterer at departementet ser alvorlig på de feil og mangler som revisjonen av Aetats forvaltning av ordningen med forskuttering av dagpenger ved konkurs har vist. Riksrevisjonen har merket seg at departementet vil følge opp at saksbehandlingen og regnskapsføringen blir tilfredsstillende.

Riksrevisjonen har videre merket seg at departementet vil følge opp at tiltak på anskaffelsesområdet gjennomføres, og at regelverket følges.

Vedtatt i Riksrevisjonens møte 15. november 2005

Bjarne Mørk-Eidem

Annelise Høegh

Jan L. Stub

Nils Totland

Helga Haugen

Therese Johnsen
(selskapskontrollen)

Jens Arild Gunvaldsen

Barne- og familiedepartementet

1 Barne- og familiedepartementets forvaltning og gjennomføring av budsjettet for 2004

1.1 Generelt om resultatet av revisjonen og kontrollen

Barne- og familiedepartementets (BFD) rapporteringsområder er delt i to programområder:

- Programområde 11 Familie- og forbrukerpolitikk
- Programområde 28 Fødselspenger

Departementets budsjett for 2004 var på 41 mrd. kroner, hvorav

- 28 mrd. kroner (68 prosent) var overføringer knyttet til folketrygden
- 10,8 mrd. kroner (26 prosent) var overføringer via fylkesmennene til kommunene
- 1,6 mrd. kroner (4 prosent) var tilskuddsordninger

Under BFDs budsjettområde er det ti underliggende virksomheter. Riksrevisjonen har avgitt ni revisjonsbrev uten merknader og ett revisjonsbrev med merknader, jf. punkt 2.

Ved revisjonen er det konstatert flere brudd på bevilgningsreglementet. Riksrevisjonen har merknader til Barne-, ungdoms- og familieetatens (Bufetat) gjennomføring av budsjettet i tillegg til merknader til regnskapet. Departementet har ikke i tilstrekkelig grad forsikret seg om at etatens internkontroll har vært på plass, og departementets styring og oppfølging av etaten har derfor ikke vært tilfredsstillende. Riksrevisjonen hadde i antegnelsene til statsregnskapet for 2003 bemerkninger til Barne- og familiedepartementets tilskuddsforvaltning og styringsdialog på barnehageområdet. Revisjonen viser at det fortsatt er mangler ved departementets styring av fylkesmennes forvaltning av barnehagetilskuddet.

1.2 Budsjett – regnskap

Revisjon av statsregnskapet og departementets forklaringer til statsregnskapet for 2004 viser at det for flere utgiftsposter under departementet er overskridelser. Den største utgiftsoverskridelsen er på kapittel 0855 Statlig forvaltning av barnevernet, post 70 Tilskudd til kjøp av plasser, som er overskredet med 40,251 mill. kroner. I forklaringene sier departementet at det har overført ca. 2 mill. kroner fra post 45 til post 70 for å redusere merforbruket, og at det samlede merforbruket skyldes at direktoratet ikke hadde god nok oversikt over det faktiske forbruket ved regnskapsavslutningen.

Kapittel 3855 Statlig forvaltning av barnevernet post 60, Kommunale egenandeler har en mindreinntekt på 138,9 mill. kroner. Departementet forklarer at om lag 100 mill.

kroner er knyttet til pro/contra-oppgjør med fylkeskommunene. Resten av beløpet er ikke forklart.

Merutgiftene og mindreinntektene har oppstått til tross for at bevilgningene flere ganger ble justert, jf. behandlingen av St.prp. nr. 63 (2003–2004), Innst. S. nr. 250 (2003–2004), St.prp. nr. 2 (2004–2005), Innst.S. nr. 40 (2004–2005) og senest St.prp. nr. 26 (2004–2005), Innst. S. nr. 58 (2004–2005). Sistnevnte ble behandlet av Stortinget den 14. desember 2004.

Videre finnes det under departementet flere nullbudsjetterte inntektsposter med betydelige inntekter. De fleste gjelder Barne-, ungdoms- og familieetaten (Bufetat). Departementet har brukt om lag 166 mill. kroner fra nullbudsjetterte inntektsposter til dekning av merutgifter eller for å forklare mindreinntekter på andre poster.

Andre merutgifter eller mindreinntekter under noen kapitler og poster er enten av mindre betydning eller det er tilfredsstillende redegjort for dem i forklaringene til statsregnskapet.

Riksrevisjonen reiser spørsmål ved departementets styring og rutiner for realistisk budsjettering.

Departementet opplyser at Bufetat ikke har hatt gode nok systemer for regnskapsføring, og at det er ressurskrevende å etablere en ny statlig etat. Departementet er imidlertid opptatt av at det blir etablert systemer som ivaretar bevilgningsreglementets krav.

1.3 Styring, måloppnåelse og resultatrapportering til Stortinget i forhold til det årlige budsjettet

1.3.1 Styring av underliggende etater

Riksrevisjonen har med utgangspunkt i bevilgningsreglementet §§ 2 og 13 og grunnleggende styringsprinsipper, som framgår av Reglement for økonomistyring i Staten og Bestemmelser om økonomistyring i staten, kontrollert departementets styring av to underliggende virksomheter:

- Barne-, ungdoms- og familieetaten (Bufetat)
- Statens institutt for forbruksforskning (Sifo)

Riksrevisjonen har ingen merknader til departementets styring av Sifo.

Revisjonen viser at BFD ikke i tilstrekkelig grad har sikret at Bufetat har etablert tilfredsstillende intern kontroll, blant annet viste kontrollen

- mangelfullt planverk
- klare svakheter i systemene for resultatrapportering

- ingen systematisk intern kontroll basert på risiko og vesentlighet

Departementet sier seg enig i at den interne kontrollen og styringen i Bufetat i 2004 ikke var tilfredsstillende. Det viser til at den nye etaten består av en kompleks organisasjon som er spredt over hele landet. Oppgaver ble overført fra fylkeskommunene og tidligere Barne-, ungdoms- og familieforvaltningen (BUFA), og alt skulle integreres i én virksomhet med felles rutiner, systemer og kultur basert på lov og regelverk for statlig virksomhet. Disse rutinene og systemene skulle utformes og dokumenteres samtidig som daglig drift skulle ivaretas.

Ifølge departementet har etatsstyring av etaten vært høyt prioritert. Departementet har fulgt prosessene i en tett dialog med Bufdir, blant annet gjennom månedlige styringsdialogmøter. Departementet viser til at 2004 var et overgangså for tilpasning til det nye regelverket, og at det avventer en veileder fra Finansdepartementet om risikostyring og intern kontroll til bruk i styringsdialogen med Bufdir.

1.3.2 Fylkesmannsembetene

Revisjon av styringsdialogen på barnehageområdet mellom departementet og fylkesmennene viste mangler i de interne styringsdokumentene hos sju av ti fylkesmenn. Hele resultatområdet var utelatt, eller virksomhetsplanen hadde en struktur som gjorde det vanskelig å kontrollere om den var i overensstemmelse med overordnede styringssignaler. Bare to av de ti kontrollerte fylkesmennene hadde tilfredsstillende rapportering.

Barne- og familiedepartementet opplyser at det i 2004 er foretatt en grundig gjennomgang av fylkesmannsoppdraget, blant annet for å konkretisere og klargjøre oppgaver og unngå dobbelrapportering.

Gjennom tildelingsbrevet for 2005 fra Moderniseringsdepartementet har BFD presisert fylkesmennes ansvar for å kvalitetssikre rapporteringstall fra kommunene. I tillegg har departementet i sine egne tildelingsbrev til fylkesmennene for 2005 arbeidet for å konkretisere målene og kravene til fylkesmennes arbeid. De vil fortsatt arbeide for å forbedre dette. Når det gjelder rapporteringen, vil de søke etter forbedringer som gjør den mer ensartet og oversiktlig.

1.3.3 Departementets tilskuddsforvaltning

Revisjon av departementets forvaltning av tilskudd ble foretatt på ordningene

- Statlig forvaltning av barnevernet
 - Tilskudd til kjøp av plasser
- Statlig forvaltning av familievernet
 - Tilskudd til kirkens familievern

Revisjon viste svikt i flere rutiner:

- Forskrift for offentlige anskaffelser var ikke fulgt når det gjaldt kunngjøring av kjøp av plasser til barn og ungdom i private institusjoner.

- Innholdet i kontrakter, innvilgede søknader og tilskuddsbrev var ikke i henhold til statlig regelverk.
- Det var svikt i rutinene for kontroll av informasjon fra tilskuddsmottaker.

Revisjonen har reist spørsmål ved om departementet har fastsatt hvilke opplysninger som skal innhentes for å belyse måloppnåelsen, og om det er fastsatt regler om nødvendig oppfølging og kontroll med forvaltningen av tilskuddsordningene.

Departementet opplyser at det i tildelingsbrevet er stilt krav til bruk av midlene og diverse kvalitetsmessige og økonomiske oppfølgingspunkter. Det er også reforhandlet avtaler med private institusjoner for å oppnå bedre pris. Videre er det i 2005 utarbeidet en ny mal for kontrakt mellom regionkontorene og de kirkelige familievernkontorene. Denne malen skal utgjøre en basis for tilskuddsordningens regelverk.

Det er innført rutiner med større krav til og mer regelmessig rapportering fra Bufdir til departementet, både når det gjelder anskaffelsesprosessen i barnevernet og det øvrige arbeidet med overgangen til statlige krav til kvalitet og økonomi.

1.4 Barne- og familiedepartementets forvaltning av statens interesser i selskaper m.m.

Departementet forvalter ikke statlige interesser i selskaper.

2 Regnskaper der Riksrevisjonen har vesentlige merknader

Riksrevisjonen har vesentlige merknader til regnskapet for Barne-, ungdoms- og familieetaten (Bufetat) og gjennomføringen av budsjettet. Riksrevisjonen kan ikke bekrefte at regnskapet for Bufetat ikke inneholder vesentlige feil eller mangler. Flere av disposisjonene som ligger til grunn for regnskapet, samsvarer ikke med Stortingets vedtak og forutsetninger. Det foreligger også vesentlige brudd på gjeldende regelverk, og enkelte disposisjoner er ikke akseptable ut fra normer og standarder for statlig økonomiforvaltning. Merknadene knytter seg til følgende forhold:

2.1 Intern kontroll

Revisjon av Bufetats etablerte interne kontroller av utgifts- og inntektstransaksjoner viste følgende mangler:

- Utbetalingsrutiner manglet attestasjonskontroller.
- Det var lav kompetanse på regnskapssystemet og mangelfull bemanning av regnskapsfunksjonen.
- Det var feil og/eller mangler i grunnlaget for lønnsutbetalinger og dårlige rutiner for kontroll av lønnsrapporter.
- Det var mangelfulle rutiner for innkreving og inntektsføring av syke- og fødselspengerefusjoner, samt kommunale egenandeler. Dette har ført til feil i regnskapet og store utestående krav.

Departementet understreker at Bufetat gjennom hele 2004 har jobbet systematisk med etablering av en økonomiforvaltning som skal sikre økonomistyringen, blant annet gjennom kompetanseoppbygging. Videre arbeider en nå med rutiner for inntektsføring og oppfølging av refusjoner og inntekter.

2.1.2 Særavtaler

Staten overtok arbeidsgiveransvar for ansatte i det fylkeskommunale barne- og ungdomsvernet 1. januar 2004. Personlige faste tillegg og lønn etter særavtaler fulgte den ansatte ved overføringen til staten. Etter overgangen er de ansattes arbeidsforhold regulert av tjenestemannsloven og den statlige hovedtariffavtalen. Riksrevisjonens kontroll viste at særavtalene fra fylkeskommunene fremdeles ikke er reforhandlet, slik at ansatte i samme type stillinger ble lønnet etter forskjellige særavtaler i hele 2004.

Departementet uttaler at det var nødvendig å videreføre gjeldende avtaler som fylkeskommunene hadde inngått, men at en nå har begynt å utarbeide tre forskjellige særavtaler. Andre avtaler som dekkes av Hovedtariffavtalen, skal sies opp.

2.1.3 Kjøp av varer og tjenester – eiendom

Bufetat har i 2004 inngått leieavtale hvor det blant annet framgår at leietakeren, det vil si staten, plikter å overta eiendommen etter ti år for en pris tilsvarende byggekostnadene på til sammen 18 321 696 mill. kroner (prisjustert etter Statistisk sentralbyrås byggekostnadsindeks). Dette strider mot statens regelverk. Forvaltningen har ikke adgang til å påføre staten forpliktelser utover én budsjettertermin uten fullmakt fra Stortinget.

Departementet sier seg enig i at Bufetat ikke hadde fullmakt til å garantere statens kjøp av eiendommen. Det arbeides med å finne en løsning på kontrakten.

2.1.4 Kjøp av varer og tjenester – konsulenter/kjøp av spesialisthelsetjenester

Bufetat har behov for å kjøpe spesialisthelsetjenester i forbindelse med faglig veiledning og bistand, først og fremst til ansatte på barne- og ungdomsinstitusjoner.

Riksrevisjonens kontroll viste at Bufetat hadde mangelfulle rutiner, og at flere anskaffelser var foretatt uten av forskriften om offentlige anskaffelser var korrekt fulgt. Hovedelementene i merknadene var følgende:

- Det var manglende bruk av åpen eller begrenset anbudskonkurranse (eller konkurranse ved forhandling) ved kjøp over beløpsgrensen.
- Utbetalinger til konsulenter/psykologer kunne ikke henføres til skriftlige avtaler.
- Avtalene var mangelfulle med hensyn til beskrivelse av tjenesten, krav til planer og rapportering. Det var store forskjeller mellom institusjonene når det gjaldt avtalenes omfang og pris.

Departementet opplyser at Bufetat har utarbeidet forslag

til retningslinjer, og at departementet vil sørge for at disse iverksettes.

2.1.5 Tilskudd

Bufetat har i oppstartsåret 2004 utbetalt ca. 1,26 mrd. kroner i tilskudd til kjøp av plasser for barn og ungdom i private institusjoner. Kjøp av plasser skal skje ved anbudskonkurranse. Dette er ikke gjort.

Kirkelige familievernkontor mottok ca. 109 mill. kroner fra Bufetat. Utbetalingene er skjedd med grunnlag i avtaler inngått av fylkeskommunene og er av den grunn meget forskjellige.

Revisjonen viste at Bufetat ikke har hatt rutiner for å motta eller å vurdere innsendte budsjetter fra barneverninstitusjonene og de kirkelige familievernkontorene. Det er heller ikke krevd regnskap eller rapporter fra 2003 før utbetaling i 2004. Tilskudd er derfor i stor grad utbetalt uten at Bufetat har vurdert tilskuddsmottakers budsjett og økonomi. Størrelsen på tilskuddsbeløpet i søknadene er bare unntaksvis vurdert.

Departementet har svart at det er opptatt av at det skal være et godt regelverk for alle tilskudd som tilfredsstiller kravene i økonomireglementet. Forvaltningen skal gjennomføres i henhold til dette regelverket. I etableringsfasen har det vært særlig viktig å sikre den faglige driften av statens barnevern- og familievern tjenester og å sette fokus på redusert kostnadsvekst i barnevernet. Departementet har hatt forståelse for at ikke alle administrative systemer kunne være på plass. Videre opplyses det om at rammeavtalen mellom regionkontorene og kirkelige familievernkontor ble klar i mai 2005.

3 Barne- og familiedepartementets oppfølging av tidligere rapporterte forhold

3.1 Drifts- og stimuleringsstilskudd til barnehager

I antegnelsene til statsregnskapet for 2003, Dokument nr. 1 (2004–2005), hadde Riksrevisjonen bemerkninger til BFDs tilskuddsforvaltning og styringsdialog på barnehageområdet. Det var avdekket svakheter i styringsdialogen som var etablert mellom BFD, daværende Arbeids- og administrasjonsdepartementet (AAD) og fylkesmannsembetene. Innholdet i styringsdokumentene var preget av uklare og inkonsistente mål. Det var lite koordinerte rapporteringskrav og stor variasjon i kvaliteten på rapporteringen fra de ulike fylkesmannsembetene, blant annet syntes det å mangle et effektivt opplegg for å kontrollere at innrapporterte data fra barnehagene er riktige.

I Innst. S. nr. 145 (2004–2005) framgår følgende:

”Komiteen har merket seg at rapporteringen på barnehageområdet er ulik fylkesmannsembetene imellom og vil understreke viktigheten av klare rutiner for fylkesmannsembetenes oppfølging.” ”Komiteen forutsetter at

Regjeringen legger arbeid i å klargjøre mål og rapporteringskrav samt sørger for kvalitetssikring av innleverte data og oppfølging av tilsynsaktiviteten.” Videre: ”Komiteen deler Riksrevisjonens bekymring for at bare et fåtall kommuner foretar tilsyn med barnehageeier slik de er pålagt etter barnehageloven. Foreldre skal kunne stole på at godkjente barnehager tilfredsstiller offentlige krav til kvalitet.”

Som det framgår av punkt 1.3.2, viser Riksrevisjonens kontroll dette året at det fortsatt er mangler ved BFDs styringsdialog med fylkesmennene på barnehageområdet. Departementet har svart at det har gjort tiltak, men fortsatt vil søke nye forbedringer.

Riksrevisjonen vil følge saken videre.

3.2 Forbrukerombudets regnskap

Riksrevisjonen godkjente ikke regnskapet fra Forbrukerombudet for 2002, jf. Dokument nr. 1 (2003–2004) og Innst. S. nr. 143 (2003–2004). Årsaken var gjennomgående svakheter ved den interne kontrollen, spesielt sviktende registrering og oppfølging av tvangsgebyrer. Dette medførte tvil om regnskapet ga et fullstendig og riktig bilde av gebyrinntektene.

For 2003 ble regnskapet fra Forbrukerombudet godkjent, selv om det gjenstod områder der kvaliteten ikke var tilfredsstillende. I Innst. S. nr. 145 (2004–2005) uttalte komiteen at *”komiteen ser alvorlig på at det fortsatt er betydelige mangler ved Forbrukerombudets regnskap, og vil understreke departementets ansvar for å bringe forholdene i orden.”*

Departementet har i 2004 aktivt fulgt opp Forbrukerombudet med hensyn til tidligere påviste feil og mangler. Forbrukerombudet har gjennomført flere tiltak for å etterkomme krav om korrekt regnskapsføring. Det er tatt i bruk skriftlige rutiner for oppfølging og kontroll av tvangsgebyr og forelegg.

Riksrevisjonen har merket seg de tiltakene som Forbrukerombudet og departementet har gjennomført, og forventer at Barne- og familiedepartementet fortsatt aktivt vil følge opp Forbrukerombudets interne rutiner for regnskapsføring og kontroll.

Saken anses for avsluttet.

3.3 Frivillig barne- og ungdomsarbeid – kapittel 857, post 75 Barne- og ungdomstiltak

I antegnelse til statsregnskapet for 2003 tok Riksrevisjonen opp følgende vedrørende Landsrådet for norske barne- og ungdomsorganisasjoner (LNU):

- På delordningen Frifond organisasjon var det ikke rutiner for å verifisere antall betalende medlemmer under 26 år. Revisorattestert regnskap for forrige år ble ikke innhentet, og tilskuddet ble ikke offentliggjort.

- På delordningen Frifond barn og unge var det ikke etablert rutiner for å kontrollere om tilskuddsmidlene ble benyttet etter hensikten. Det var ikke innhentet revisorattestert regnskap i de tilfellene der størrelsen på beløpet skulle tilsi dette.

Komiteen viste til tidligere saker om tilskudd til ungdomsorganisasjoner og understreket viktigheten av at forholdene bringes i orden. Komiteen forutsatte at Riksrevisjonen fulgte opp utviklingen, jf. Innst. S. nr 145 (2004–2005).

Revisjonen i 2004 viser at departementet har utarbeidet nye retningslinjer med rutiner som skal rette opp svakheter knyttet til oppfølging og kontroll av tilskuddsordningen.

Saken anses for avsluttet.

4 Riksrevisjonens bemerkninger

Etableringen av Barne-, ungdoms- og familieetaten har vært en sentral utfordring for Barne- og familiedepartementet i 2004. En viktig målsetting i dette arbeidet har vært å sikre den faglige og økonomiske styringen av barnevernet.

Revisjonen viser flere brudd på bevilgningsreglementet ved at Barne- og familiedepartementet for 2004 har overskridelser på flere utgiftsposter og betydelige mindreinntekter. Videre er det flere nullbudsjetterte inntektsposter med betydelige beløp som er benyttet til dekning av merutgifter eller til forklaring av mindreinntekt på andre poster. Overskridelser har skjedd til tross for at bevilgningene til den nyopprettede etaten ble justert flere ganger i løpet året, senest i desember 2004. Riksrevisjonen reiser spørsmål ved departementets rutiner for realistisk budsjettering.

Riksrevisjonen har vesentlige merknader til regnskapet for Barne-, ungdoms- og familieetaten og gjennomføringen av budsjettet og kan ikke bekrefte at regnskapet for Bufetat ikke inneholder vesentlige feil eller mangler. Flere av disposisjonene som ligger til grunn for regnskapet, samsvarer ikke med Stortingets vedtak og forutsetninger. Det foreligger også vesentlige brudd på gjeldende regelverk. Enkelte disposisjoner er ikke akseptable ut fra normer og standarder for statlig økonomiforvaltning.

Riksrevisjonen vil peke på at den interne kontrollen og styringen i Bufetat i 2004 ikke var tilfredsstillende. Det var ikke etablert rutiner for intern kontroll som skulle sikre at økonomistyringen ble forsvarlig organisert, og at den ble utført etter gjeldende lover og regler. Revisjonen viste blant annet manglende etterlevelse av regelverk for offentlige anskaffelser.

Etter Riksrevisjonens oppfatning har departementet ikke

i tilstrekkelig grad forsikret seg om at etatens internkontroll har vært på plass. Departementets styring og oppfølging av etaten har derfor ikke vært tilfredsstillende.

Det tar nødvendigvis tid å etablere en ny stor virksomhet. 2004 var et år for konsolidering og utvikling av en felles kultur. Riksrevisjonen ser positivt på en rekke av de tiltak som er gjennomført, men konstaterer at disse kom for sent til å gi effekt i 2004.

Riksrevisjonen hadde i antegnelse til statsregnskapet for 2003 bemerkninger til Barne- og familiedepartementets tilskuddsforvaltning og styringsdialog på barnehageområdet. Revisjonen for 2004 viser at selv om det er iverksatt tiltak, er det fortsatt mangler ved departementets styring av fylkesmennenes forvaltning av barnehagetilskuddet. Tilskuddene på barnehageområdet omfatter betydelige beløp, og det er viktig med tilfredsstillende oppfølging og kontroll i alle ledd på dette området. Riksrevisjonen har merket seg at departementet fortsatt vil søke nye forbedringer.

5 Barne- og familiedepartementets svar

Saken har vært forelagt Barne- og familiedepartementet, og statsråden har i brev av 13. oktober 2005 svart:

Jeg viser til brev fra Riksrevisjonen av 29.9.2005 om *Statsregnskapet 2004 – Resultatet av den årlige revisjon og kontroll* vedlagt resultatet av regnskapsrevisjonen og selskapskontrollen for 2004 og til BFDs to brev til Riksrevisjonen av 16. august i år.

Barne- og familiedepartementet har for øvrig følgende kommentarer til Riksrevisjonens antegnelser til Statsregnskapet for 2004:

Under Barne- og familiedepartementets budsjettområde er det ti tilknyttede virksomheter. Riksrevisjonen har avgitt ni revisjonsbrev uten merknader og ett revisjonsbrev med merknader. Riksrevisjonen har merknader til Barne-, ungdoms- og familiedirektoratets gjennomføring av budsjettet i tillegg til regnskapet. Riksrevisjonen mener at departementet ikke i tilstrekkelig grad har forsikret seg om at direktoratets internkontroll har vært på plass og at departementets styring og oppfølging av direktoratet derfor ikke har vært tilfredsstillende. Riksrevisjonen påpeker videre at det fortsatt er mangler ved departementets styring av fylkesmennenes forvaltning av barnehagetilskuddet.

1. Barne-, ungdoms- og familieetaten

I pkt. 1.2 Budsjett – regnskap skriver Riksrevisjonen at: *”Kapittel 3855 Statlig forvaltning av barnevernet post 60 Kommunale egenandeler har en mindreinntekt på 138,9 mill. kroner. Departementet forklarer at om lag 100 mill kroner er knyttet til pro/contra-oppgjør med fylkeskommunene. Resten av beløpet er ikke forklart.”*

BFD vil vise til forklaringene til statsregnskapet for 2004 hvor departementet opplyser om følgende:

”Mindreinntektene skyldes at kommunenes innbetaling av refusjoner har vært lavere enn tidligere lagt til grunn. Differansen som skyldes dels fakturerte, ikke betalte krav ved årsskiftet utgjorde ca 28 mill. kroner.” Riksrevisjonen påpeker videre i pkt. 1.2. at det under departementet finnes *”flere nullbudsjetterte inntektsposter med betydelige inntekter. De fleste gjelder Barne, ungdoms- og familiedirektoratet. Departementet har brukt omlag 166 mill. kroner fra nullbudsjetterte inntektsposter til dekning av merutgifter eller for å forklare mindreinntekter på andre poster.”*

Departementet gjør oppmerksom på at av inntektene på 166 mill. kroner er 100 mill. kroner knyttet til engangsinntekter i 2004 som følge av pro/contra-oppgjøret med fylkeskommunene.

I pkt. 2.1.3 *Kjøp av varer og tjenester* omtales en leieavtale inngått av Bufetat. Bufetat inngikk en leieavtale i 2004 der staten forplikter seg til å overta eiendommen etter ti år. Riksrevisjonen har med rette en merknad om at staten ikke kan inngå forpliktelser utover en budsjetttermin.

Da Bufetat ble opprettet, gikk etaten inn i alle leiekontrakter som fylkeskommunene hadde inngått, jf. Ot.prp. nr. 9 (2002–2003). En av disse kontraktene var i strid med statlig regelverk, fordi den inneholder en plikt for leietaker om å kjøpe bygget etter 10 år. Denne klausulen har ligget til grunn for utleiers finansiering av bygget, og bakgrunnen for kontraktspunktet er at dette er et bygg med spesiell beliggenhet spesialtilpasset som barneverninstitusjon, og at det i dette området er svært begrenset mulighet for å få andre leietakere i fremtiden. For utleier var det derfor viktig å sikre seg økonomisk. Bufetat arbeider for å få tatt kjøpsplikten ut av kontrakten. Siden markedet for alternative leietakere til bygget ikke anses å være til stede i fremtiden, har dette til nå vist seg vanskelig å få til. Bufetat er fortsatt i forhandlinger med utleier med sikte på å finne en løsning. Departementet vil følge dette opp.

Riksrevisjonen bemerker i pkt. 1.3.3 Departementets tilskuddsforvaltning at *”Forskrift for offentlige anskaffelser var ikke fulgt når det gjaldt kunngjøring av kjøp av plasser til barn og ungdom i private institusjoner”* og i pkt. 2.1.5 *Tilskudd* at *”Kjøp av plasser skal skje ved anbudskonkurranse. Dette er ikke gjort.”*

Kjøp av plasser i private barneverninstitusjoner skal følge regelverk for offentlige anskaffelser. Det er krevene å gjennomføre anbudskonkurranser av tjenester som kjøp av private barnevernsplasser, og spesielt når det skal gjøres for første gang. Det statlige barnevernet og familievernregion Vest, da ved Barne- og familiedepartementet, igangsatte en prosess høsten 2003, men denne ble kjent ugyldig etter behandling i Klagenemnda for offentlige anskaffelser 16. juni 2004. Inntil det var

mulig å gjennomføre en anskaffelsesprosess i samsvar med regelverket, fulgte regionkontorene avtalene som det statlige barnevernet hadde overtatt fra fylkeskommunene, jf. Ot.prp. nr. 9 (2002—2003). Disse har vært, eller er, gjeldende inntil man har hatt kapasitet eller mulighet til å inngå nye. Region vest har gjennomført en anskaffelsesprosess, mens regionene nord, midt og sør er i gang med sine prosesser for kjøp av private plasser. Dette arbeidet vil bli evaluert.

For øvrig er det et unntak i forskrift om offentlige anskaffelser for kjøp av helse- og sosialtjenester, som også inkluderer barneverntjenester, jf. § 11-2 (1) h. om at det kan foretas direkte anskaffelser fra frivillige organisasjoner. Mange av de private barneverninstitusjonene eies av frivillige organisasjoner.

Det blir videre påpekt av Riksrevisjonen under pkt. 2.1.5 at:

”Revisjonen viste at Bufetat ikke har hatt rutiner for å motta eller vurdere innsendte budsjetter fra barneverninstitusjonene og de kirkelige familievernkontorene. Det er heller ikke krevd regnskap eller rapporter for 2003 før utbetaling i 2004. Tilskudd er derfor i stor grad utbetalt uten at Bufetat har vurdert tilskuddsmottakerens budsjett og økonomi. Størrelsen på tilskuddsbeløpet i søknadene er bare unntaksvis vurdert.”

Det gjøres oppmerksom på at Bufetat i løpet av 2004 kvalitetsvurderte alle de private barneverninstitusjonene i henhold til den nye kvalitetsforskriften. Inkludert i denne vurderingen var en gjennomgang av økonomien i institusjonene.

Proessen for utbetaling av tilskudd til de kirkelige kontorene har vært litt ulik ut i fra hvilke avtaler som ligger til grunn, men i hovedsak løper de som følger:

1. Budsjett for året utarbeides i samme prosess som de statlige kontorene. Dette vil si at det i starten av året foreligger et budsjett som danner grunnlag for utbetaling av månedlige driftstilskudd.
2. De kirkelige kontorene avlegger regnskap stort sett i tråd med stiftelsesloven. Regnskapet skal revideres og foreligger i perioden fra februar til mai.

Departementet sier seg enig med Riksrevisjonen i at det var mangler ved styringen og kontrollen i Barne-, ungdoms- og familieetaten i 2004. Departementet har i sin dialog med Riksrevisjonen tidligere i denne saken understreket at det i etableringsfasen var særlig viktig å

sikre den faglige driften av statens barnevern- og familieverntjenester for således å sikre at barnevernsbarna og andre brukere fikk nødvendige tilbud. Departementet er imidlertid opptatt av, og har stilt klare krav til, at Barne-, ungdoms- og familieetatens virksomhet skal tilfredsstillende statlige lover og regler som bl.a. økonomiregelverket og bevilgningsreglementet. Dette vil departementet fortsatt følge opp.

Riksrevisjonen har i sitt brev til Barne- og familiedepartementet av 29. september i år vist forståelse for at 2004 var Barne-, ungdoms- og familieetatens første driftsår etter at barnevernet og familievernnet ble overtatt av staten fra fylkeskommunene fra årsskiftet. Det bemerkes der at *”det nødvendigvis tar tid å etablere en stor virksomhet. 2004 var et år for konsolidering og utvikling av en felles kultur. Riksrevisjonen ser positivt på en rekke av de tiltak som er gjennomført, men konstaterer at disse kom for sent til å gi effekt i 2004”*.

Barne- og familiedepartementet har for øvrig ingen merknader til Riksrevisjonens merknader til Statsregnskapet for 2004.

6 Riksrevisjonen uttaler

Riksrevisjonen har avgitt ni revisjonsbrev uten merknader og ett revisjonsbrev med merknader.

Riksrevisjonen har hatt bemerkninger til departementets rutiner for realistisk budsjettering.

Etableringen av Barne-, ungdoms- og familieetaten har vært en sentral utfordring for Barne- og familiedepartementet i 2004, og Riksrevisjonen ser positivt på en rekke av de tiltak som er gjennomført for å konsolidere virksomheten. Riksrevisjonen har likevel hatt vesentlige merknader til regnskapet for Barne-, ungdoms- og familieetaten og konstaterer vesentlige brudd på gjeldende regelverk.

Riksrevisjonen vil understreke departementets etatsstyringsansvar og at departementets styring og kontroll baseres på vurderinger av risiko og vesentlighet for å sikre måloppnåelse, styring, oppfølging og kontroll, jf. reglement og bestemmelser om økonomistyring i staten. Riksrevisjonen konstaterer at Barne- og familiedepartementet sier seg enig med Riksrevisjonen i at det var mangler ved styringen og kontrollen i Barne-, ungdoms- og familieetaten, og har merket seg at departementet fortsatt vil følge opp dette.

Vedtatt i Riksrevisjonens møte 15. november 2005

Bjarne Mørk-Eidem

Annelise Høegh

Jan L. Stub

Nils Totland

Helga Haugen

Jens Arild Gunvaldsen

Finansdepartementet

1 Finansdepartementets forvaltning og gjennomføring av budsjettet for 2004

1.1 Generelt om resultatet av revisjonen

Finansdepartementets (FIN) rapporteringsområde omfatter programområdene Finansadministrasjon og Statlig gjeld og fordringer, renter og avdrag mv.

Finansdepartementets budsjett for 2004 var på 80,8 mrd. kroner, hvorav

- driftsutgifter utgjorde 5,5 mrd. kroner
- bygg, anlegg mv. utgjorde 0,2 mrd. kroner
- overføringer til kommuner utgjorde 9,2 mrd. kroner
- overføringer til private utgjorde 18,4 mrd. kroner
- utlån, avdrag mv. utgjorde 47,5 mrd. kroner

Samlede budsjetterte skatter og avgifter til statskassen var på 590,7 mrd. kroner, hvorav

- skatter på inntekt og formue utgjorde 119,8 mrd. kroner
- skatt og avgift på utvinning av petroleum mv. utgjorde 117,3 mrd. kroner
- trygdeavgift og arbeidsgiveravgift til folketrygden utgjorde 150,2 mrd. kroner
- merverdiavgift mv. utgjorde 139,1 mrd. kroner
- øvrige særavgifter og tollinntekter utgjorde 64,3 mrd. kroner

Finansdepartementet har ansvar for seks underliggende virksomheter. Departementet forvalter i tillegg Statens petroleumsfond, Folketrygdfondet og Finansmarkedsfondet med en samlet regnskapsført kapital på ca. 1 187 mrd. kroner per 31. desember 2004.

Riksrevisjonen har avgitt sju avsluttende revisjonsbrev uten merknader og to avsluttende revisjonsbrev med merknader, jf. punkt 2. Det er i tillegg avgitt et avsluttende revisjonsbrev uten merknader for Skattedirektoratets forvaltning av svalbardskatt.

Ved revisjonen er det konstatert gjennomgående svakheter ved føring av anskaffelsesprotokoller ved flere av departementets underliggende virksomheter. Ved revisjonen av regnskapene for departementet og de underliggende virksomhetene framkom det videre at det er benyttet ulike rutiner ved føring av leverandørgjeld ved årsavslutning. Dette har medført at flere av regnskapene ikke gir et fullstendig og korrekt uttrykk for de forpliktelser som er pådratt i form av mottatte leverandørfakturaer. I Dokument nr. 1 (2001–2002) ble det blant annet orientert om svakheter ved regnskapsføring av beholdningskonti.

Departementet uttaler at det vil vurdere om det er behov

for en presisering i rundskriv om årsavslutning for 2005 når det gjelder regnskapsføring av leverandørgjeld.

Videre legger departementet til grunn at anskaffelsesregelverket etterleves av virksomhetene, og vil følge opp forholdene i den ordinære styringsdialogen med de aktuelle virksomhetene.

Fra 1. juli 2004 gjennomfører Riksrevisjonen all revisjon av de kommunevise skatteregnskapene, jf. Ot.prp. nr. 70 (2002–2003). Skatteetaten har i den sammenheng etablert en regionalisert internkontroll for kontroll av regnskapsføring og fordeling av skatt. Kontrollenhetene har funnet feil og mangler knyttet til enkelte kommuners skatteregnskap og påvist mange forbedringsområder. Riksrevisjonen har så langt et positivt inntrykk av den nye regionale internkontrollen som er etablert på skatte-regnskapsområdet.

1.2 Budsjett – regnskap

Overføring fra Statens petroleumsfond

I nysaldert statsbudsjett for 2004 ble det oljekorrigerte underskuddet anslått til 80 726,9 mill. kroner. Det regnskapsmessige oljekorrigerte underskuddet for 2004 utgjorde 79 245,9 mill. kroner, eller 1 481,1 mill. kroner mindre enn anslått ved nysalderingen. Imidlertid er det inntektsført 80 726,9 mill. kroner over kapittel 5800, post 50 Overføring fra Statens petroleumsfond, slik at statsregnskapet før lånetransaksjoner er gjort opp med et overskudd på 1 481,1 mill. kroner.

Ved statsregnskapets endelige saldering ble det omtalte overskudd benyttet til finansiering av lånetransaksjoner over kapittel 5999 Statslånemidler. Det kan stilles spørsmål ved om en slik disposisjon er i samsvar med Stortingets forutsetninger, da lånetransaksjonene (statsbudsjettets 90-poster) ikke inngår i anslaget for det oljekorrigerte underskuddet. Det reduserte oljekorrigerte underskuddet bør etter Riksrevisjonens oppfatning forstå som en mindreinntekt på statsregnskapets kapittel 5800, post 50. Riksrevisjonen legger til grunn at bevilgningsreglementet § 14 om kontantprinsippet også omfatter kapittel 5800 Statens petroleumsfond, og at den regnskapsmessige overføringen fra fondet begrenses til det som er tilstrekkelig for saldering av statsregnskapet før lånetransaksjoner.

Statsregnskapets kapittel 5800, post 50 gir etter Riksrevisjonens oppfatning ikke et korrekt uttrykk for det regnskapsmessige oljekorrigerte underskuddet. Disponeringen av det omtalte overskuddet på 1 481,1 mill. kroner har dessuten medført at petroleumsfondet er belastet med 1 481,1 mill. kroner utover det som tilsva-

rer det kontantbaserte oljekorrigerte underskuddet. Forholdet ble tatt opp med Finansdepartementet, som uttaler at den endelige beløpsmessige overføringen til statsbudsjettet vedtas av Stortinget i forbindelse med behandlingen av nysaldert budsjett, og at overføringen i etterkant blir inntektsført over kapittel 5800, post 50. Departementet hadde ingen kommentar til Riksrevisjonens merknad til regnskapsføringen og postens forhold til kontantprinsippet.

Andre merutgifter eller mindreinntekter under noen kapitler og poster er enten av mindre betydning eller det er tilfredsstillende redegjort for dem i forklaringene til statsregnskapet.

1.3 Styring, måloppnåelse og resultatrapportering til Stortinget i forhold til det årlige budsjettet

Riksrevisjonen har ingen vesentlige merknader til departementets styring, måloppnåelse og resultatrapportering til Stortinget, jf. punkt 4 for omtale av departementets oppfølging av tidligere rapporterte forhold.

1.4 Departementets forvaltning av statens interesser i selskaper m.m.

Riksrevisjonen har kontrollert statsrådets myndighetsutøvelse overfor Norges Bank. Riksrevisjonen har ikke merknader til statsrådets myndighetsutøvelse.

2 Regnskaper der Riksrevisjonen har vesentlige merknader

2.1 Statistisk sentralbyrå

Statistisk sentralbyrå har fått avsluttende revisjonsbrev med merknader, og Riksrevisjonen kan ikke bekrefte at regnskapet er uten vesentlige feil eller mangler.

Merknadene er blant annet knyttet til

- feil og mangler i tilknytning til anskaffelsesprosessen, herunder at hensynet til konkurranse, likebehandling og etterprøvarhet ikke er tilstrekkelig ivarettatt
- manglende sentralt oppdragsregister
- feil og mangler knyttet til merverdiavgiftsregnskapet i perioden fra 1. juli 2001 til 31. desember 2004. Det er blant annet ikke betalt merverdiavgift ved kjøp av tjenester fra utlandet, og fradragføringen av inngående merverdiavgift er ikke i samsvar med gjeldende forskrift
- enkelte avstemminger er ikke utført
- på enkelte områder er krav til revisjonsspor ikke oppfylt

I Statistisk sentralbyrås årsrapport opplyses det blant annet at Riksrevisjonens merknader til regnskapet for 2003 er fulgt opp og utkvittert. Videre heter det at merverdiavgiftsregnskapet for 2000 til og med 2003 ble gjennomgått for å sikre at det er i overensstemmelse med regelverket.

Forholdene er tatt opp med Finansdepartementet, som blant annet uttaler at det ser alvorlig på mangler vedrø-

rende rutiner og dokumentasjon i tilknytning til anskaffelser. Det uttaler videre at det er viktig at en oversikt over oppdragsvirksomheten kan framskaffes på en enkel måte. Departementet ser det også som viktig at virksomhetens praksis vedrørende merverdiavgiftsregnskapet er i samsvar med gjeldende lov. Det legger til grunn at gjennomgangen som er iverksatt, vil rette opp feil og mangler, og at det vil ha en særskilt oppfølging av dette arbeidet framover. Bemerkningene vedrørende mangelfull avstemming, manglende revisjonsspor og Statistisk sentralbyrås uttalelser i årsrapporten er ikke kommentert.

2.2 Skatteetaten

Skattedirektoratet har fått avsluttende revisjonsbrev med merknader, som blant annet er knyttet til

- svikt i internkontrollen ved regnskapsavleggelsen, blant annet var det ikke etablert tilfredsstillende arbeidsdeling mellom Skattedirektoratet og Senter for statlig økonomistyring (SSØ)
- regnskapet var ikke tilfredsstillende avstemt ved innrapportering til statsregnskapet, blant annet manglende avstemming av oppgaveplikt og arbeidsgiveravgift
- etatens internkontroll med systematisk risiko- og konsekvensvurdering ved likningskontorene er fortsatt av varierende kvalitet
- flere likningskontorer har ikke etablert rutiner for oppdatering av sperring i system for datastøttet selvangivelsesbehandling og system for likning av næringsdrivende for tilsatte med ektefeller/samboere og barn, jf. Dokument nr. 1 (2001–2002) og Innst. S. nr. 101 (2001–2002)
- direktoratet har ikke gjennomført kontroller eller spesiell oppfølging av IT-sikkerhet hos skatteregnskaps-sentralene etter 2001, jf. Dokument nr. 1 (2000–2001) og Innst. S. nr. 138 (2000–2001)
- manglende etablering av rutiner for godkjenning av sentralenes rutiner og beredskapsplaner, samt planlagte programendringer før bruk

Forholdene er tatt opp med Finansdepartementet, som viser til at Skattedirektoratet ser alvorlig på problemene knyttet til driftsregnskapet for 2004. Direktoratet har i samarbeid med SSØ utbedret forholdene, blant annet er det inngått avtale om arbeidsdeling med SSØ, og manglende avstemminger er foretatt i ettertid. Departementet ser det som positivt at forholdene er utbedret, og mener at iverksatte tiltak vil gi et godt grunnlag for etterlevelse av rutiner og regelverk.

Departementet viser videre til at likningskontorene i varierende grad har iverksatt ordningen med systematisk risiko- og konsekvensvurderinger. Det opplyses at mangler knyttet til iverksettelsen vil bli fulgt opp, og at det er et mål at ordningen når et tilfredsstillende nivå i løpet av 2005. Finansdepartementet har merket seg at det er enkeltstående tilfeller av svikt i etterlevelsen av rutineene for likningen av tilsatte, selv om det ikke er avdekket mislighold. Departementet uttaler videre at det er viktig at det ikke forekommer svikt i likningskontorenes etablerte rutiner.

Departementet viser også til at Skattedirektoratet vil etablere rutiner for godkjenning av programendringer i skatteregnskapet innen august 2005. Etter departementets vurdering synes Skattedirektoratet å legge opp til tilfredsstillende rutiner for å godkjenne endringer i skatteregnskapet.

3 Finansdepartementets oppfølging av tidligere rapporterte forhold

Målstyring og resultatrapportering

Forhold knyttet til målstyring og resultatrapportering ble tatt opp med departementet i forbindelse med regnskapet for 2003, jf. Dokument nr. 1 (2004–2005). I departementets svar opplyses det blant annet at departementet fortsatt vil arbeide med å utvikle omtalen av resultatbeskrivelser i fagproposisjonen, arbeide med å finne hensiktsmessige resultatkrav og indikatorer for å måle resultatoppnåelse og når det anses nødvendig, ta i bruk evalueringer for å få informasjon om effektivitet, måloppnåelse og resultater.

I Innst. S. nr. 145 (2004–2005), jf. Stortingets behandling 5. april 2005, forutsettes det at utformingen av styringsdokumenter blir slik at målsettinger og resultatkrav kan rapporteres på en måte som synliggjør de resultater som er oppnådd.

Departementet opplyser at arbeidet med målstyring og resultatrapportering er avspeilet i flere tildelingsbrev for 2005 i form av mer presise styringssignaler og oppfølgingskrav. Videre opplyser departementet at det tas sikte på ytterligere forbedringer i budsjettproposisjonen for 2006 der det er hensiktsmessig og i samsvar med styringsoppleggene for øvrig. Riksrevisjonen har merket seg departementets arbeid på området og vil følge dette opp i den årlige revisjonen.

Saken anses for avsluttet.

Toll- og avgiftsetatens bruk av Autosys som grunnlag for avgiftsfastsettelse

Riksrevisjonen har siden 1999 og senest i Dokument nr. 1 (2004–2005), jf. Innst. S nr. 145 (2004–2005), tatt opp svakheter ved toll- og avgiftsetatens bruk av Vegdirektoratets informasjonssystem for motorvogner og førerkort (Autosys).

I antegnelsen konstaterte Riksrevisjonen at de begrensede mulighetene for tilpasninger i dagens system medførte at Autosys fremdeles var beheftet med klare svakheter, selv etter at avbøtende tiltak var iverksatt. Videre så revisjonen det som kritikkverdig at motorvognavgiftene fortsatt i flere år må fastsettes med grunnlag i et system som ikke er tilfredsstillende.

Riksrevisjonen ba Finansdepartementet om status og vurdering av de tiltak som var iverksatt. Departementet har redegjort for fire tiltak for å bedre kvaliteten på opp-

lysninger som registreres i Autosys, og hvor risikoen ble ansett som uakseptabel høy. Departementet vurderer at risikoen for feil er betydelig redusert og håndterbare for tre av de fire tiltakene. For tiltak vedrørende manglende revisjonsspor/loggføring har Vegdirektoratet opplyst at det vil kreve så store endringer i Autosys for å utbedre mangelen at det ikke er hensiktsmessig å gjøre dette parallelt med å utvikle et nytt system.

Departementet viser også til at utviklingen av det nye systemet skal foretas i flere moduler, og at det tas sikte på at funksjonaliteten for motorvognavgiftene skal innføres i 2007. Ifølge St.prp. nr. 1 (2004–2005) for Samferdselsdepartementet skal hele systemet settes i drift rundt 2008. Finansdepartementet opplyser videre at det vil søke om dispensasjon fra regelverket om økonomistyring i staten for at toll- og avgiftsetaten fortsatt skal kunne benytte Autosys som grunnlag for avgiftsfastsettelse fram til nytt system er satt i drift.

Riksrevisjonen vil følge saken videre.

Informasjons- og kommunikasjonsteknologi – vurdering og håndtering av risiko i Skattedirektoratet og Toll- og avgiftsdirektoratet

Riksrevisjonen orienterte i Dokument nr. 1 (2004–2005) om enkelte forhold ved virksomhetenes risiko- og sårbarhetsanalyser og katastrofe- og beredskapsplaner. Departementet opplyste blant annet at det så positivt på at Toll- og avgiftsdirektoratet tok sikte på å ha en helhetlig katastrofe- og beredskapsplan på plass i løpet av 2004, og mente at det var viktig at Skattedirektoratet fortsatt prioriterer arbeidet med å implementere en overordnet beredskapsplan for sentrale IT-systemer i skatteetaten.

Riksrevisjonen ba departementet om status i saken. Departementet har uttalt at implementeringen av planverket for IT-beredskap i toll- og avgiftsetaten først vil være ferdig innen utgangen av 2005, og for skatteetaten vil planverket være på plass i juni 2006. Riksrevisjonen har merket seg at tidspunktene for implementering av planverket for Skattedirektoratets og Toll- og avgiftsdirektoratets risiko- og sårbarhetsanalyser og katastrofe- og beredskapsplaner er forsinket, og forutsetter at departementet følger opp arbeidet.

Saken anses for avsluttet.

4 Riksrevisjonens bemerkninger

Riksrevisjonen har merket seg at departementet vil følge opp gjennomgående svakheter knyttet til leverandørgjeld og føring av anskaffelsesprotokoller.

Riksrevisjonen har én vesentlig merknad til statsregnskapet, og to virksomheter har fått avsluttende revisjonsbrev med merknader.

Overføring fra Statens petroleumsfond

Riksrevisjonen stiller spørsmål ved om Finansdepartementets praksis med å finansiere lånetransaksjoner med petroleumsfondets midler er i samsvar med Stortingets forutsetninger. Ifølge lov om Statens petroleumsfond § 3 framgår det at fondets midler bare kan anvendes til en beløpsmessig overføring til statsbudsjettet etter vedtak i Stortinget, og at fondets midler ikke kan anvendes på annen måte, heller ikke til å yte kreditt til staten eller private.

Riksrevisjonen legger til grunn at bevilgningsreglementet § 14 om kontantprinsippet også omfatter kapittel 5800 Statens petroleumsfond, og at et avvik mellom bevilgning og regnskap skal framstå som en mindreinntekt i statsregnskapet.

Regnskapsføringen har medført at kapittel 5800, post 50 ikke gir et korrekt uttrykk for det regnskapsmessige oljekorrigerte underskuddet for 2004. Posteringen har dessuten medført at Statens petroleumsfond er belastet med 1 481,1 mill. kroner utover det som tilsvarer det kontantbaserte oljekorrigerte underskuddet for 2004.

Statistisk sentralbyrå

Riksrevisjonen bemerker at det har vært flere antegnelser til økonomiforvaltningen i Statistisk sentralbyrå, senest i Dokument nr. 1 (2000–2001). I tillegg har Riksrevisjonen hatt merknader til Statistisk sentralbyrås regnskap for 2001, 2002 og 2003 vedrørende flere av de omtalte forhold. Riksrevisjonen stiller spørsmål ved om departementet i tilstrekkelig grad har fulgt opp Statistisk sentralbyrå for å sikre at økonomiforvaltningen er innrettet i samsvar med gjeldende lover og regler.

Skatteetaten

Riksrevisjonen bemerker at de forholdene som ligger til grunn for det avsluttende revisjonsbrevet med merknader til skatteetaten, i vesentlig grad er tatt opp i tidligere antegnelser og revisjonsbrev. Departementet har i tilknytning til dette uttalt at svakheter vil bli fulgt opp.

Riksrevisjonen stiller spørsmål ved om departementet har gjennomført en tilstrekkelig oppfølging av varslede tiltak med sikte på en tilfredsstillende internkontroll.

Toll- og avgiftsetatens bruk av Autosys som grunnlag for avgiftsfastsettelse

Riksrevisjonen bemerker at det er uheldig at Autosys fortsatt mangler tilfredsstillende revisjonsspor/loggføring. Det er viktig at departementet følger opp at nødvendige avbøtende tiltak sikrer kvaliteten ved videre bruk av Autosys som grunnlag for avgiftsfastsettelsen. Riksrevisjonen bemerker videre at det vil gå lang tid før et nytt system erstatter Autosys, og legger til grunn at departementet følger utviklingen for å sikre framdrift, funksjonalitet og kvalitet.

5 Finansdepartementets svar

Saken har vært forelagt Finansdepartementet, og statsråden har i brev av 13. oktober 2005 svart:

Det vises til Riksrevisjonens brev av 29. september 2005 om statsregnskapet for 2004 og resultatet av den årlige revisjon og kontroll. Nedenfor følger Finansdepartementets merknader.

1. Overføring fra Statens petroleumsfond

Riksrevisjonen skriver i sin bemerkning at de *”stiller spørsmål ved om Finansdepartementets praksis med å finansiere lånetransaksjoner med petroleumsfondets midler er i samsvar med Stortingets forutsetninger”*. Det vises i den sammenheng til lov om Statens petroleumsfond § 3, som lyder: *”Fondets midler kan bare anvendes til en beløpsmessig overføring til statsbudsjettet etter vedtak i Stortinget. Fondets midler kan ikke anvendes på annen måte, heller ikke til å yte kreditt til staten eller private.”*

Riksrevisjonen peker på at den beløpsmessige overføringen fra Petroleumsfondet til statsbudsjettet knyttes opp mot det oljekorrigerte underskuddet slik det anslås i nysaldert budsjett og ikke slik det blir i det endelige regnskapet. Riksrevisjonen viser i brevet til at det oljekorrigerte underskuddet i nysaldert budsjett for 2004 ble anslått til 80 726,9 mill. kroner, mens det regnskapsmessige oljekorrigerte underskuddet for 2004 utgjorde 79 245,9 mill. kroner. Riksrevisjonen skriver at: *”Imidlertid er det inntektsført 80 726,9 mill. kroner over kapittel 5800, post 50 Overføring fra Statens petroleumsfond slik at statsregnskapet for lånetransaksjoner er gjort opp med et overskudd på 1 481,1 mill. kroner”* og at dette beløpet *”benyttes til finansiering av lånetransaksjoner over kapittel 5999 Statslånemidler”*. Riksrevisjonen reiser videre spørsmål ved om dagens føringsmåte er i tråd med kontantprinsippet: *”Riksrevisjonen legger til grunn at bevilgningsreglementets § 14 om kontantprinsippet også omfatter kapittel 5800 Statens petroleumsfond, og at et avvik mellom bevilgning og regnskap skal framstå som en mindreinntekt i statsregnskapet.”*

Finansdepartementet kan ikke se at gjeldende praksis for overføring fra Petroleumsfondet er i strid med Stortingets forutsetninger. Finansdepartementet redegjorde i brev av 12. august 2005 til Riksrevisjonen for at den endelige beløpsmessige overføringen til statsbudsjettet vedtas av Stortinget i forbindelse med behandlingen av nysaldert budsjett og at overføringen i etterkant blir inntektsført over kapittel 5800, post 50. Stortinget gjøres kjent med forutsetningene for fastsettelsen av overføringen fra Statens petroleumsfond til statsbudsjettet i forbindelse med fremlegg av de årlige budsjettdokumenter, jf. bl.a. St.prp. nr. 1 (2004–2005) Statsbudsjettet for 2004 (Gul bok) der det under avsnitt 5.4.2 Statens petroleumsfond heter: *”Tilbakeføringen fra fondet for 2004 vil bli endelig fastsatt ut fra anslag på statsregnskapet i forbindelse med nysalderingen av budsjettet i desember 2004.”*

Når det gjelder lovforståelsen, viser Finansdepartementet til § 3 i lov om Statens petroleumsfond der det heter at fondets midler bare kan *“anvendes til en beløpsmessig overføring til statsbudsjettet etter vedtak i Stortinget”*. Gjeldende praksis oppfyller dette vilkåret. Selve lovteksten knytter for øvrig ikke overføringene til det oljekorrigerte underskuddet. At overføringene av tekniske årsaker kan bli større enn det faktiske oljekorrigerte underskuddet, kan etter Finansdepartementet syn heller ikke betegnes som kredittgivning til staten. Det vises forøvrig også til at det ikke er noen systematikk i fortegnene til avvikene mellom budsjett og regnskap for det oljekorrigerte underskuddet, og det er grunn til å tro at avvikene over tid vil jevnes ut. Finansdepartementet viser videre til at da lov om Statens petroleumsfond ble vedtatt på grunnlag av Ot.prp. nr. 29 (1989–90) og Innst. O. nr. 32 (1989–90), ble det lagt til grunn at overføringene fra fondet også skulle kunne dekke inntil halvparten av statens netto lånebehov utover det oljekorrigerte underskuddet. Dette ble den gang ikke ansett å være i strid med intensjonen bak ordlyden i § 3 om at fondet *“ikke skal yte kreditt til staten eller private”*.

I Revidert nasjonalbudsjett 1997 ble forholdet mellom Petroleumsfondet og statens opplåning drøftet. I denne sammenhengen ble spørsmålet om mulighetene til å dekke inntil halvparten av statens netto lånebehov utover det oljekorrigerte underskuddet også vurdert. Man gikk da bort fra dette. I Revidert nasjonalbudsjett 1997 heter det: *“For å støtte opp om at petroleumsfondet skal være et redskap som synliggjør bruken av petroleumsinntektene, vil Regjeringen gå inn for at en viderefører praksisen med at de årlige overføringene fra fondet svarer til det oljekorrigerte underskuddet på statsbudsjettet.”* Stortinget sluttet seg til dette. Finansdepartementet mener dagens praksis er i tråd med drøftingen i Revidert nasjonalbudsjett 1997.

Det ble netto avsatt midler til Petroleumsfondet for første gang i 1996 på bakgrunn av statsregnskapet for 1995. Praksis har siden den gang vært at Stortinget vedtar den endelige beløpsmessige, årlige overføringen til statsbudsjettet tilsvarende anslått oljekorrigert underskudd i forbindelse med behandlingen av nysaldert budsjett, jf. over. Vedtatt overføring blir så inntektsført over kapittel 5800, post 50. Dersom det oljekorrigerte underskuddet viser seg å bli større enn anslått i nysaldert budsjett, må dette finansieres ved trekk på statens kontantbeholdning i Norges Bank. Dette vil i statsregnskapet fremstå som et underskudd på statsbudsjettet. Tilsvarende vil et mindre underskudd enn forventet føres som et overskudd på statsbudsjettet, og avviket vil tilfalle statens kontantbeholdning i Norges Bank. Praksis for overføringene er redegjort for i budsjettproposisjonene og statsregnskapene. Det er i statsregnskapet også blitt redegjort for avvikene mellom anslagene i nysaldert budsjett og de regnskapsførte oljekorrigerte underskuddene. Stortinget har ikke hatt merknader til dette.

Dagens føringsmåte er etter departementets mening i tråd med bevilgningsreglementets § 14 om kontantprinsippet. Inntektsføringen på kapittel 5800 svarer til den faktiske kontante overføringen fra fondet, og dermed er bevilgningsreglementets krav oppfylt.

Finansdepartementet mener at dagens ordning er i samsvar med lov om Statens petroleumsfond og Stortingets intensjoner. Det foretas en beløpsmessig overføring til statsbudsjettet etter vedtak i Stortinget. Dagens ordning har hvert år blitt redegjort for i budsjettokumenter og i statsregnskapet. Stortinget har sluttet seg til disse.

2. Statistisk sentralbyrå

Finansdepartementet ser alvorlig på de feil og mangler som er avdekket i Statistisk sentralbyrås regnskap for 2004. Departementet er kjent med at Statistisk sentralbyrå har iverksatt tiltak for å bedre økonomiforvaltningen på de nevnte områdene. Departementet vil foreta en tettere oppfølging av virksomhetens arbeid på disse områdene og har i eget brev til virksomheten bedt om særskilt rapportering.

3. Skatteetaten

I tilknytning til punkt 2.2 om svikt i etterlevelsen av rutineene for likningen av tilsatte i Riksrevisjonens brev, vil Finansdepartementet vise til vårt brev av 6. juli 2005 hvor det er opplyst at Skattedirektoratet har foretatt en gjennomgang av de fem konkrete forhold som Riksrevisjonen viser til. Det ble ikke påvist misligheter i noen av de fem tilfellene. Det fremgår videre at det i tre av forholdene ikke er brudd på rutineene som ligningskontorene er pålagt å følge. Selv om det gjelder et lite antall tilfeller, og det ikke er avdekket mislighold, er det viktig at det ikke forekommer slik svikt.

Riksrevisjonen anfører videre i punkt 2.2 at Skattedirektoratet ikke har gjennomført kontroller eller foretatt spesiell oppfølging av IT-sikkerhet hos skatteregnskapssentralene siden 2001. I Finansdepartementets brev av 6. juli 2005 fremgår at det er gjennomført aktiviteter på dette området også etter 2001, blant annet en etterkontroll i 2002, og i 2003 ble det foretatt en revisjon av avtalen med A/L Kommunedata, som forvalter og drifter skatteregnskapssystemet for alle skatteoppkreverkontorene unntatt kontoret i Oslo. Her ble det blant annet etablert varslingsrutiner i forbindelse med endringer i sentralens rutiner og beredskapsplaner. Ny kontroll er som tidligere opplyst, planlagt høsten 2005.

Riksrevisjonen stiller i punkt 4 spørsmål ved om departementet har gjennomført en tilstrekkelig oppfølging av varslede tiltak på skatteetatens område med sikte på en tilfredsstillende internkontroll. Finansdepartementet vil her vise til at det er etablert en omfattende rapportering hvor skatteetaten dels rapporterer kvartalsvis, dels halvårlig og dels årlig om etatens arbeid med de forhold som Riksrevisjonen har pekt på gjennom sine undersøkelser. Etter Finansdepartementets vurdering tar etaten dette

oppfølgingsarbeidet alvorlig. Enkelte forhold kan imidlertid ta noe tid å utbedre. Departementet vil opprettholde den tette oppfølgingen framover.

4. Toll- og avgiftsetatens bruk av Autosys som grunnlag for avgiftsfastsettelse

Finansdepartementet vil her vise til at det er gjennomført flere avbøtende tiltak for å bedre kvaliteten på opplysninger som registreres i det nåværende Autosys, jf. Finansdepartementets brev av 16. juni 2005. Videre vurderer Toll- og avgiftsdirektoratet det slik at svakhetene i Autosys knyttet til manglende revisjonsspor og loggføring ikke medfører en vesentlig risiko for feil avgiftsfastsettelse.

Finansdepartementet følger for øvrig nøye opp arbeidet med nytt Autosys både gjennom sin kontakt med etaten og i dialog med Samferdselsdepartementet. I første fase av prosjektet for nytt Autosys er det en prioritert oppgave å utrede en løsning for hvordan motorvognavgiftene kan behandles på en mest mulig sikker, riktig og effektiv måte. En arbeidsgruppe bestående av ansatte i Vegdirektoratet og Toll- og avgiftsdirektoratet la fram en rapport 30. september 2005 med anbefalinger knyttet til håndteringen av motorvognavgifter. Her er det blant annet identifisert overordnede krav til prosesser og systemstøtte. Samferdselsdepartementet har opplyst at det bl.a. på grunnlag av denne utredningen vil bli vurdert en forsering av den tekniske implementeringen av anbefalt løsning for avgiftshåndteringen.

6 Riksrevisjonen uttaler

Riksrevisjonen har én vesentlig merknad til statsregnskapet, jf. overføring fra Statens petroleumsfond.

Riksrevisjonen har avgitt sju avsluttende revisjonsbrev uten merknader og to avsluttende revisjonsbrev med merknader. Det er i tillegg avgitt et avsluttende revisjonsbrev uten merknader for Skattedirektoratets forvaltning av svalbardskatt. Riksrevisjonen har ikke merknader til statsrådets myndighetsutøvelse overfor Norges Bank.

Riksrevisjonen har merket seg at departementet tar sikte på ytterligere forbedringer når det gjelder målstyring og resultatrapportering.

Overføring fra Statens petroleumsfond

Riksrevisjonen er ikke uenig i departementets beskrivelse av praksisen for overføring fra Statens petroleumsfond, men stiller likevel spørsmål til denne føringsmåten. Riksrevisjonen viser til at statsbudsjettet for lånetransaksjoner for 2004 er vedtatt i balanse ved en beløpsmessig overføring fra Statens petroleumsfond på 80 726,9 mill. kroner som er lik det budsjetterte oljekorrigerte underskuddet på 80 726,9 mill. kroner. Riksrevisjonen legger til grunn at statsregnskapet for lånetransaksjoner på tilsvarende måte skal gjøres opp i

balanse, og ikke med et over- eller underskudd. Statsregnskapet for 2004 er imidlertid gjort opp med et overskudd for lånetransaksjoner på 1 481,1 mill. kroner. Dette beløpet utgjør differansen mellom det budsjetterte og det regnskapsmessige oljekorrigerte underskuddet. Ved endelig saldering av statsregnskapet er beløpet benyttet til finansiering av lånetransaksjoner. Etter Riksrevisjonens vurdering er det dermed overført fra Statens petroleumsfond 1 481,1 mill. kroner mer enn det regnskapsførte oljekorrigerte underskuddet skulle tilsi. Riksrevisjonen holder fast ved at posteringen har medført at Statens petroleumsfond er belastet med 1 481,1 mill. kroner utover det som tilsvarer det regnskapsmessige oljekorrigerte underskuddet for 2004.

Statistisk sentralbyrå

Riksrevisjonen ser alvorlig på den mangelfulle etterlevelse av lover og regler for merverdiavgift, offentlige anskaffelser og økonomistyring i Statistisk sentralbyrå. Riksrevisjonen har merket seg at Finansdepartementet vil foreta en tettere oppfølging av virksomhetens arbeid på disse områdene, og forutsetter at økonomiforvaltningen bringes i samsvar med gjeldende regelverk.

Skatteetaten

Riksrevisjonen hadde merknader til Skattedirektoratets driftsregnskap for 2003 og finner det uheldig at det oppstår svakheter også i 2004 selv om det var etablert tiltak for å sikre et tilfredsstillende regnskap. Etter Riksrevisjonens vurdering har det vært mangler ved Skattedirektoratets rutiner for oppfølging og kontroll av skateregnskapssentralene som skal sikre tilfredsstillende kvalitet på og sikkerhet rundt skatteregnskapet. Riksrevisjonen forutsetter at departementet følger opp at den planlagte kontrollen høsten 2005 gjennomføres.

Riksrevisjonen har merket seg at Finansdepartementet vil opprettholde den tette oppfølgingen av skatteetatens arbeid for å sikre internkontrollen. Riksrevisjonen legger til grunn at departementet som en del av internkontrollen, følger opp at systematiske risiko- og konsekvensvurderinger gjennomføres ved likningskontorene som forutsatt.

Toll- og avgiftsetatens bruk av Autosys som grunnlag for avgiftsfastsettelsen

Riksrevisjonen bemerker at det gjentatte ganger er tatt opp svakheter ved bruk av Autosys i avgiftsfastsettelsen. Riksrevisjonen har merket seg at det er gjennomført flere tiltak for å redusere risikoen for vesentlige feil i avgiftsfastsettelsen, men konstaterer at Autosys fortsatt mangler tilfredsstillende revisjonsspor/loggføring. Det anses som viktig at aktuelle avbøtende tiltak vurderes inntil nytt system er implementert.

Riksrevisjonen har videre merket seg at departementet følger nøye opp utviklingen av et nytt Autosys, og understreker viktigheten av dette arbeidet for å sikre at motorvognavgiftene kan behandles på en mest mulig

sikker, riktig og effektiv måte i et system med tilfredsstillende revisjonsspor. Det gjøres for øvrig oppmerksom på at det for tiden gjennomføres en forvaltningsrevisjon

av fastsettelse av særavgifter i toll- og avgiftsetaten og en forvaltningsrevisjon av systemutviklingsprosjekter i skattetaten.

Vedtatt i Riksrevisjonens møte 15. november 2005

Bjarne Mørk-Eidem

Annelise Høegh

Jan L. Stub

Nils Totland

Helga Haugen

Therese Johnsen
(selskapskontrollen)

Thor Kr. Svendsen

Fiskeri- og kystdepartementet

1 Fiskeri- og kystdepartementets forvaltning og gjennomføring av budsjettet for 2004

1.1 Generelt om resultatet av revisjonen

Fiskeri- og kystdepartementet består av programområdet Fiskeri-, havbruks- og kystforvaltning.

Departementets budsjett for 2004 var på 2,54 mrd. kroner, hvorav 1,71 mrd. kroner gjaldt driftsutgifter. Til nybygg, anlegg og liknende var det budsjettert med 273 mill. kroner, mens det til overføringer, skatter og avgifter er budsjettert med 548 mill. kroner. Samlet var inntektene budsjettert til 808 mill. kroner.

Departementet har etatsstyringsansvar for fire virksomheter med tolv underliggende regions- og distriktskontor.

Det er sendt avsluttende revisjonsbrev uten merknader til samtlige virksomheter.

1.2 Budsjett – regnskap

Det er merutgifter eller mindreinntekter under noen kapitler og poster, men disse er enten av mindre betydning eller det er tilfredsstillende redegjort for dem i forklaringene til statsregnskapet.

1.3 Styring, måloppnåelse og resultatrapportering til Stortinget i forhold til det årlige budsjettet

Riksrevisjonen har ingen vesentlige merknader til departementets styring, måloppnåelse og resultatrapportering til Stortinget.

1.4 Fiskeri- og kystdepartementets forvaltning av statens interesser i selskaper m.m.

Riksrevisjonens kontroll har omfattet departementets forvaltning av statens interesser i ett heleid aksjeselskap.

Riksrevisjonen har ikke merknader til statsrådets forvaltning av statens interesser i selskapet.

Til orientering

I henhold til instruks om Riksrevisjonens virksomhet skal statsråden senest en måned etter at generalforsamling er avholdt, oversende én beretning om forvaltningen av statens interesser i det enkelte selskap. Det er i Riksrevisjonens brev av 17. mars 2005 til samtlige departementer gitt retningslinjer for hvilke forhold som statsrådets beretning for det enkelte selskap skal omhandle.

Statsrådets beretning for Protevs AS var forsinket i henhold til fristen og inneholdt ikke de vurderinger og opp-

lysninger som Riksrevisjonen ba om i brev av 17. mars 2005. Departementet har ikke utarbeidet retningslinjer for hvordan styrings- og kontrollmyndigheten i selskapet skal utøves i henhold til § 10 i reglementet for økonomistyring i staten. På ordinær generalforsamling 13. mai 2005 ble det valgt styre hvor styresammensetningen ikke tilfredsstillende asl. § 20–6 om representasjon av begge kjønn.

2 Riksrevisjonens bemerkninger

Riksrevisjonen har ved revisjon av Fiskeri- og kystdepartementet og underliggende virksomheter for 2004 ikke avdekket vesentlige feil eller mangler i statsregnskapet eller ved virksomhetsregnskapene. Det er heller ikke avdekket vesentlige feil eller mangler ved de disposisjoner som ligger til grunn for regnskapet.

3 Fiskeri- og kystdepartementets svar

Saken har vært forelagt Fiskeri- og kystdepartementet, og statsråden har i brev av 14. oktober 2005 svart:

Fiskeri- og kystdepartementet er tilfreds med at Riksrevisjonen ikke har hatt merknader til regnskapene for departementet eller våre fire underliggende etater.

Departementet er videre tilfreds med at Riksrevisjonen ikke har merknader til forklaringene til statsregnskapet knyttet til merutgifter eller mindreinntekter i forhold til budsjett eller vesentlige merknader til departementets styring, måloppnåelse og resultatrapportering til Stortinget.

Fiskeri- og kystdepartementet tar til etterretning de avvikene Riksrevisjonen påpeker i sin orientering om forvaltningen av Protevs AS. Som Fiskeri- og kystdepartementet redegjorde for i brev av 13. september 2005, konstaterer departementet at statsrådets beretning om eierskapet i Protevs AS var noe forsinket og ikke inneholdt alle vurderinger og opplysninger som Riksrevisjonen ba om i brev av 17. mars 2005. I samme brev konstaterte departementet at det ikke var utarbeidet skriftlige retningslinjer for hvordan styrings- og kontrollmyndigheten i selskapet skal utøves etter § 10 i økonomireglementet, og at styret som ble valgt på ordinær generalforsamling 13. mai 2005 ikke tilfredstilte asl. § 20-6 om representasjon av begge kjønn.

Fiskeri- og kystdepartementet vil legge stor vekt på at framtidige beretninger blir oversendt innen fastsatte fris-

ter, og at alle vurderinger og opplysninger Riksrevisjonen ber om blir ivaretatt. Det vil også bli utarbeidet skriftlige retningslinjer. Når det gjelder kjønnsrepresentasjonen i styret for Protevs AS, viser vi til at det på ekstraordinær generalforsamling 6. oktober 2005 ble valgt inn et nytt kvinnelig medlem av styret. Styret tilfredsstiller etter dette asl. § 20-6 om representasjon av begge kjønn.

4 Riksrevisjonen uttaler

Det er for regnskapsåret 2004 avgitt fire avsluttende revisjonsbrev uten merknader. Riksrevisjonen har merket seg departementets svar og har ikke hatt merknader til statsrådets forvaltning av statens interesser i Protevs AS.

Riksrevisjonen har ikke kommentarer til departementets forvaltning og gjennomføring av budsjettet for 2004.

Vedtatt i Riksrevisjonens møte 15. november 2005

Bjarne Mørk-Eidem

Annelise Høegh

Jan L. Stub

Nils Totland

Helga Haugen

Therese Johnsen
(selskapskontrollen)

Per Anders Engeseth

Helse- og omsorgsdepartementet

1 Helse- og omsorgsdepartementets forvaltning og gjennomføring av budsjettet for 2004

1.1 Generelt om resultatet av revisjonen

Helse- og omsorgsdepartementets (HOD) rapporteringsområder er delt i to programområder – 10 Helsevern (helse og omsorg) og 30 Helsevern (folketrygden).

Helsedepartementets budsjett for 2004 er på 88 mrd. kroner, hvorav 84 mrd. kroner (95 prosent) er overføringer til andre (50–89-poster). Dette fordeler seg med henholdsvis 69 mrd. kroner og 19 mrd. kroner på programområdene 10 Helsevern og 30 Helsevern. Det er budsjettert med 62 mrd. kroner til de regionale helseforetakene der Riksrevisjonen utfører selskapskontroll. Om lag 2 mrd. kroner er overført fra folketrygden til regionale helseforetak og kommuner i forbindelse med at finansieringen av syketransport og skyss av helsepersonell legges om fra 2004.

Departementet har ansvar for seks underliggende virksomheter, ett fond og to nemnder. Avsluttende revisjonsbrev uten merknader er sendt til seks virksomheter, mens tre virksomheter har fått revisjonsbrev med merknader, jf. punkt 2.

1.2 Budsjett – regnskap

Riksrevisjonens kontroll viser et avvik på 84 mill. kroner mellom budsjett og statsregnskap for 2004 vedrørende kapittel 732 post 70 – Tilskudd til helseforetak. Avviket skyldes at avsatte midler i 2002 og 2003 knyttet til kreftplanen fremdeles ikke er benyttet. Utbyggingen av strålekapasiteten er forsinket i forhold til de mål som ble presentert i St.prp. nr. 1 (2002–2003). Helse- og omsorgsdepartementet forklarer at årsaken til forsinkelsene er omfattende byggearbeider ved Ullevål universitetssykehus HF og Rikshospitalet HF.

Riksrevisjonen har også funnet et avvik mellom de regionale helseforetakenes regnskaper og statsregnskapet for 2004 vedrørende kapittel 732 post 77 – Refusjon poliklinisk virksomhet. De regionale helseforetakene rapporterer at de har mottatt 40,5 mill. kroner mer i tilskudd enn det som er ført i statsregnskapet. Forholdet er tatt opp med Helse- og omsorgsdepartementet, som har opplyst at det har bedt de regionale helseforetakene om å rapportere i forhold til en rapport departementet har bestilt fra Rikstrykdeverket. Denne rapporten skal vise om det er samsvar mellom statsregnskapet og hva de regionale helseforetakene og helseforetakene har mottatt i sum over kapittel 732 post 77 og kapittel 2752 post 70. Departementet vil komme tilbake til Riksrevisjonen med utfallet av denne rapporteringen.

1.3 Styring, måloppnåelse og resultatrapportering til Stortinget i forhold til det årlige budsjettet

1.3.1 Departementets forvaltning av tilskudd til de regionale helseforetakene og oppfølging av helseforetakenes rapportering og måloppnåelse

Helse- og omsorgsdepartementet har utarbeidet retningslinjer for sin tilskuddsforvaltning og sitt regelverk for tilskuddsordningene til de regionale helseforetakene. Riksrevisjonen har kontrollert de regionale helseforetakenes rapportering og måloppnåelse i 2004 ved å gjennomgå plan- og meldesystemet som framgår av helseforetaksloven § 34. Departementets tilskuddsforvaltning og de regionale helseforetakenes rapportering og måloppnåelse i forhold til tilskuddsordningen psykisk helsevern er vurdert særskilt.

Årlig melding – departementets oppfølging av de regionale helseforetakenes rapportering av virksomheten

Riksrevisjonen orienterte Stortinget i Dokument nr. 3:2 (2004–2005) om departementets manglende oppfølging av de regionale helseforetakenes rapportering om virksomheten. Riksrevisjonen har også i kontrollen for regnskapsåret 2004 vurdert rapporteringen og de regionale helseforetakenes måloppnåelse i forhold til sentrale krav som er stilt i styringsdokumentene for 2004.

Kvaliteten på rapporteringen i årlig melding 2004

Riksrevisjonens kontroll viser at samtlige regionale helseforetak har utarbeidet plandokument for virksomheten og gitt innspill til statsbudsjettet. Gjennomgangen av rapporteringen viser videre at det er forskjeller i kvaliteten på rapporteringen. Noen sykehus har ikke levert data på enkelte av de nasjonale kvalitetsindikatorerne som epikrisetid, ventetid for lårbeinsbrudd og barnehabilitering. Helse Midt-Norge RHF og Helse Øst RHF opplyser at datakvaliteten i 2004 for noen av kvalitetsindikatorerne er dårlige, og at manglende rapportering skyldes tekniske begrensninger og lite tilfredsstillende registreringsrutiner. Helse- og omsorgsdepartementet opplyser at det etterstreber å finne styringsparametere som kan forene krav til universalitet med krav til regional tilpassning, og forventer at dette vil forsterke sammenliknbarheten og styrke bestillerdokumentets tilpassning til regionale forhold.

Måloppnåelse i forhold til kravene i styringsdokumentene for 2004

Departementet presiserer i styringsdokumentene at "budsjettet for 2004 legger til rette for en videreføring av aktiviteten på om lag samme høye nivå som aktiviteten i 2003". Tall fra Norsk Pasientregister viser at det i

2004 likevel var en økning i antall opphold på 4,3 prosent, inklusive de private sykehusene. Tallene fra Norsk Pasientregister viser videre en samlet vekst i antall korrigerte DRG-poeng på 1,8 prosent fra 2003 til 2004. Økningen utgjør totalt ca. 540 mill. kroner, og ISF-refusjonen utgjør 40 prosent av dette. Aktivitet utover forutsetningene kan medføre økte kostnader og gi de regionale helseforetakene ekstra økonomiske utfordringer. Helse- og omsorgsdepartementet opplyser at det for 2004 ble laget måltall for aktivitet (DRG-poeng) for det enkelte regionale helseforetak før endelig aktivitet for 2003 var kjent, og at det etter departementets oppfatning ikke har vært en reell økning i aktivitet fra 2003 til 2004.

Departementet har stilt krav om at *ventelistene* skal holdes på et lavt nivå, og gjennomgangen viser at helseforetakene har fulgt opp kravet. Det har totalt sett vært en reduksjon i gjennomsnittlig ventetid, spesielt for langtidsventende. Utviklingen i 2004 viser likevel økning i antall ventende både innenfor somatikk og psykisk helsevern. Departementet opplyser at gjennomsnittlig ventetid og antallet på venteliste gir uttrykk for forskjellige sider ved tjenesten, men at gjennomsnittlig ventetid er en mer presis indikator som mål på effektivitet i tjenesten og som et kvalitetsmessig mål. Det vises for øvrig til undersøkelsen om psykisk helsevern gjennom punkt 3, hvor det dokumenteres at ventetiden innen psykiatrien økte i 2004.

Helseforetakene skal som hovedregel ikke ha korridorpasienter. Målet er ikke nådd for noen av regionene, og per 3. tertial 2004 viste data fra Fritt sykehusvalg Norge at gjennomsnittlig 2 prosent av alle landets pasienter er korridorpasienter. I Helse Vest, Helse Midt-Norge og Helse Øst var andelen korridorpasienter i enkelte sykehus 4–6 prosent.

80 prosent av *epikrisene* skal sendes innen sju dager etter utskriving. Per 3. tertial 2004 ble i gjennomsnitt kun 44 prosent av epikrisene sendt innen sju dager. Helse Vest rapporterer om en forbedring i epikrisetid for alle helseforetakene, og Helse Sør rapporterer om en gjennomsnittlig forbedring for foretaksgruppen. I Helse Øst og Helse Nord var det forbedring i enkelte helseforetak, mens epikrisetiden var forverret i andre. Helse Midt-Norge rapporterte ikke vedrørende epikrisetid i 2003, og det er dermed ikke mulig å vurdere utviklingen i denne regionen. Helse- og omsorgsdepartementet er ikke fornøyd med resultatene for epikrisene og korridorpasientene.

Ingen pasienter skal ha mer enn 48 timer *preoperativ liggetid for lårhalsbrudd*. Selv om ingen av helseforetaksgruppene oppfyller kravet, ligger de fleste sykehusene tett opp mot målsettingen.

Helse- og omsorgsdepartementet har i tillegg til ovennevnte krav utpekt noen særskilt prioriterte områder og har stilt krav til rapportering og måloppnåelse på disse.

Riksrevisjonens gjennomgang av denne rapporteringen viser manglende måloppnåelse innenfor rehabilitering og habilitering. Etter helselovgivningen har alle pasienter med behov for langvarige og koordinerte helsetjenester rett til å få utarbeidet en individuell plan. Det er opprettet en nasjonal kvalitetsindikator som viser andelen pasienter med individuelle planer (barnehabilitering). Gjennomsnittlig fikk kun 34 prosent av barna som er definert som rettighetshavere, utarbeidet individuelle planer per 3. tertial 2004.

Helseforetakene skal følge opp prioriteringsforskriften og arbeide mot en enhetlig praktisering av denne. Gjennomgangen viser at målet om en enhetlig praktisering ikke er nådd, til tross for at dette er en forutsetning dersom pasientenes rettigheter skal være reelle.

Økonomiske prestasjonskrav

I samsvar med Budsjett-innst. S. nr.11 (2003–2004) stilte Helse- og omsorgsdepartementet krav om at de regionale helseforetakene i løpet av januar 2004 skulle legge fram en plan som konkretiserte nødvendige tiltak for å oppnå balanse i 2005. Planen skulle inneholde oversikt over hvilke tiltak som var planlagt iverksatt, og over forventet effekt i 2004. På denne bakgrunn ville departementet deretter stille krav til det enkelte regionale helseforetak om resultatforbedring i 2004. Helse Øst RHF informerte departementet i brev av 15. januar 2004, på vegne av samtlige regionale helseforetak, om at det ikke var mulig å legge fram en tiltaksplan i løpet av januar. Det medførte at departementet i stedet avholdt møter med de regionale helseforetakene. På bakgrunn av møtene anslo departementet hvilke omstillingsutfordringer de ulike regionene sto overfor.

På foretaksmøtene i Helse Sør RHF, Helse Vest RHF og Helse Midt-Norge RHF i juni 2005 ble det konstatert at den realiserte effekten av omstillingstiltakene var mindre enn opprinnelig lagt til grunn for 2004. Regionene står fortsatt overfor store økonomiske utfordringer.

Helse- og omsorgsdepartementet uttaler at det som eier har fulgt med på den økonomiske situasjonen i de regionale helseforetakene gjennom jevnlig rapportering fra virksomhetene til departementet. Departementet opplyser at det har *”vært opptatt av at det skal være RHF-enes egne strategier og tiltak som skal gjennomføres, og at tiltakene må ligge innenfor de rammer som gjelder for helseforetak. Det har derfor vært viktig å ha fokus på å få til akseptable og varige løsninger som gir et godt helsetilbud fremfor å prioritere kortsiktige tiltak som ville oppfylle kravene i 2004, men som ikke ville ha nødvendige langsiktige effekter.”* Departementet uttaler også at på bakgrunn av den økonomiske utviklingen som avspeilet seg i løpet av 2004, er det lagt opp til en tettere oppfølging av den økonomiske situasjonen i 2005.

Psykisk helsevern

Riksrevisjonen orienterte Stortinget i Dokument nr. 3:2 (2004–2005) om mangelfull kvalitet på de regionale

helseforetakenes rapportering om psykisk helsevern for 2003. Helsedepartementet skrev i brev av 13. september 2004 til Riksrevisjonen: *"Departementet har på bakgrunn av den mangelfulle rapporteringen i 2003 i Styringsdokumentet for 2004 presisert hvilke områder det skal rapporteres på i tertialrapporter."* Videre skrev departementet at *"supplerende og utfyllende informasjon innhentes og mottas gjennom en rekke andre kilder, i første rekke gjennom SAMDATA-statistikk og rapport fra Sosial- og helsedirektoratet"*. I styringsdokumentene til de regionale helseforetakene for 2004 har departementet stilt krav om at følgende forhold innenfor psykisk helsevern skulle vektlegges:

- Nedbygging, eventuelt nedlegging av enkeltinstitusjoner, må ikke skje før alternativer for pasientene er bygd opp.
- Produktivitetsøkning innen psykisk helsevern forventes fortsatt.
- Redusert ventetid for vurderingssamtale for barn og unge til ti dager.
- Etablering og videreutvikling av tilbudene til personer med de alvorligste spiseforstyrrelsene.
- Særlig prioritet til utviklingen av behandlingstilbud til mennesker med dobbeltdiagnoser, tilbud innenfor voldsproblematikk og alvorlige traumer, samt oppfølging av personer som begår selvmordsforsøk.
- Styringsmessig oppfølging av utviklingen av antall årsverk på DPS-nivå for å realisere forutsetningen om desentralisering i Opptappingsplanen for psykisk helse.
- Oppfølging av kravet til redusert tvangsbruk.

Riksrevisjonens gjennomgang av de årlige meldingene viser at rapporteringen om psykisk helsevern er noe forbedret, men at det fortsatt er kvalitetsmessige variasjoner mellom regionene i måten de rapporterer på. Ingen av de regionale helseforetakene rapporterer på en måte som gjør det mulig å vurdere måloppnåelsen i den enkelte region i forhold til alle sju punktene i styringsdokumentene.

Det vises for øvrig til at Riksrevisjonen har gjennomført en nærmere undersøkelse av utviklingen fra 2003 til 2004 på enkelte områder innen psykisk helsevern. Resultatene omtales som egen sak under punkt 3.

Innsatsstyrt finansiering (ISF) – kapittel 732 post 76
ISF-tilskuddet utgjorde ifølge statsregnskapet ca. 12,5 mrd. kroner i 2004, og den aktivitetsbaserte refusjonsandelen utgjorde 40 prosent. Feilaktig eller mangelfull dataregistrering kan medføre at pasientoppholdet blir klassifisert i feil DRG.

Riksrevisjonen gjennomførte i 2004 en tilskudsrevisjon av den medisinske kodingen utført i 2003. Riksrevisjonen orienterte Stortinget i Dokument nr. 3:2 (2004–2005) om at Riksrevisjonen på bakgrunn av revisjonsresultatene ikke utelukket at det var vesentlige feil i de data som rapporteres fra sykehusene som grunnlag for ISF-finansieringen.

Det pågår for tiden en forvaltningsrevisjon for å belyse i hvilken grad sykehusene praktiserer ISF-ordningen i tråd med forutsetningene. Formålet med revisjonen er å belyse mulige årsaker til ulik kodingskvalitet, hvilke konsekvenser lav kodingskvalitet har for den interne styringen i sykehusene, og hvilke tiltak som er iverksatt av sykehusene for å sikre god kodingskvalitet. Av den grunn er det ikke iverksatt ytterligere kontroller for 2004.

1.3.2 Styring av underliggende virksomheter

Riksrevisjonen har kontrollert departementets styring av tre underliggende virksomheter (Sosial- og helsedirektoratet, Statens legemiddelverk og Nasjonalt folkehelseinstitutt), jf. kravene i Reglement og Bestemmelser om økonomistyring i staten.

Sosial- og helsedirektoratet

Revisjonen viser at styringsdokumentene fra departementet til Sosial- og helsedirektoratet i 2004 er svært omfattende. De har en kompleks struktur med målformuleringer, resultat- og rapporteringskrav og rolle-, oppgave- og ansvarsbeskrivelser fordelt på flere dokumenter. Dette stiller både direktoratet og departementet overfor styringsmessige utfordringer. Direktoratets årsrapport har en annen struktur enn departementets styringsdokumenter.

Departementet har svart at det deler Riksrevisjonens oppfatning om at styringsdokumentene til Sosial- og helsedirektoratet samlet sett er svært omfattende, og at de har en kompleks struktur. I den forbindelse framgår det at Sosial- og helsedirektoratets roller som fagdirektorat, forvalter av sosial- og helselovgevingen og iverksetter av vedtatt sosial- og helsepolitikk gir direktoratet et meget stort spenn i oppgaver og ansvar. Dette gjør det krevende for departementet å utarbeide en hensiktsmessig struktur på styringsdokumentene og oppnå formålstjenlige rapporteringsrutiner. Det er imidlertid et mål at styringssignalene til Sosial- og helsedirektoratet får en mer hensiktsmessig utforming, samtidig som rapporteringen er mer formålstjenlig med hensyn til styring og oppfølging. Departementet legger opp til en betydelig reduksjon i omfanget på tildelingsbrevet for 2006.

Nasjonalt folkehelseinstitutt

Revisjonen viser at HOD gjennom sin etatstyring av Nasjonalt folkehelseinstitutt *ikke* har klart å avvikle ordningen med at leger ved instituttet utfører sakkyndige uttalelser utenom ordinær arbeidstid. Leger ved instituttet har i perioder hatt betydelige ekstraintekter som følge av særavtalen. Riksrevisjonen har påpekt at ledelsen ved instituttet har plikt til å organisere arbeidet slik at kjerneoppgaver løses innenfor vanlig arbeidstid og tariffbestemmelser. Det er påpekt fare for uheldige prioriteringer og inhabilitet.

Riksrevisjonen tok første gang opp problemer knyttet til sakkyndige uttalelser i 1995, jf. Dokument nr. 1 (1996–1997). Ved behandlingen av Dokument nr. 1

(2002–2003) understreket departementet at ordningen ville være avvirket i løpet av 2004. Revisjonen viser at bruken av denne særavtalen har vært økende fra 2003 til 2004. I 2003 ble det utbetalt om lag 2,4 mill. kroner på bakgrunn av avtalen, mens tilsvarende tall for 2004 er 3,3 mill. kroner.

Riksrevisjonen kan ikke se at HOD gjennom sin etatsstyring har satt tilstrekkelig press på Nasjonalt folkehelseinstitutt til at ordningen er avvirket. Verken St.prp. nr. 1 (2004–2005) eller tildelingsbrev for 2005 inneholder målsetting om redusert bruk eller avvikling av avtalen.

I departementets svar framgår det at særavtalen i henhold til planen skulle være avvirket i løpet av 2004. Departementet ga sin tilslutning til å videreføre bruken av særavtalen som et ekstraordinært tiltak for å ta unna køen og opprettholde en forsvarlig saksbehandlingstid. Departementet har i sin styringsdialog med Statens retts toksikologiske institutt og senere Nasjonalt folkehelseinstitutt hatt fokus på bruken av sakkyndige uttalelser. Departementet har søkt å finne løsninger og har lagt vekt på å følge utviklingen nøye.

1.3.3 Departementets styring av tilskuddsforvaltning i underliggende virksomheter

Riksrevisjonen har kontrollert departementets tilskuddsforvaltning av et utvalg ordninger under Sosial- og helsedirektoratet og Statens legemiddelverk.

Følgende tilskuddsordninger er kontrollert:

- tilskudd til psykisk helsearbeid i kommuner
- helsetjenesten for innsatte i fengsel – tilskudd til kommuner
- tilskudd til vertskommunene
- ressurskrevende brukere
- tilskudd til apotek, til fraktrefusjon legemidler og til regionale legemiddelsentra

Riksrevisjonen har følgende merknader til tilskuddsforvaltningen:

Budsjettering av tilskuddsmidler

Helse- og omsorgsdepartementet har for statsbudsjettet 2004 utarbeidet fullmaktsbrev til Sosial- og helsedirektoratet som inneholder en nærmere omtale av de enkelte tilskuddsordningene, herunder post 01 Driftsutgifter og post 21 Spesielle driftsutgifter. Revisjonen viste at enkelte ordninger under post 21 syntes å være av mer permanent karakter, og at bruken av post 21 ikke var i overensstemmelse med bevilgningsreglementet.

Departementet har svart at det har indikasjoner på at prosjekter som er blitt permanente ordninger, og at prosjektmedarbeidere som er blitt fast ansatt, blir finansiert over feil budsjettposter. Departementet reiser også spørsmål ved om det er tilskuddsordninger som er plassert på feil budsjettpost. Ved utarbeidelse av St.prp. nr. 1 (2005–2006) vil departementet derfor sikre at de aktuel-

le bevilgninger er i overensstemmelse med bevilgningsreglementet.

Departementets utforming og oppfølging av Tilskudd til helsetjeneste for innsatte i fengsel

Bestemmelsene beskriver fem hovedelementer som skal inngå i departementets utforming av tilskuddsordninger. Herunder inngår blant annet kriterier for måloppnåelse, tildelingskriterier og oppfølging/kontroll. Ved delegering av forvaltning til underliggende forvaltningsorgan skal departementet presisere hvilke krav som følger av disse hovedelementene, og føre kontroll med at virksomheten forvalter tilskuddene på en forsvarlig måte.

Tilskuddet skal fordeles på bakgrunn av rapportering fra mottaker for foregående år. Tilskuddenes størrelse beregnes ut fra foregående års tildeling og justeres for generell prisvekst. I tillegg tas det hensyn til type fengsel, fengselets størrelse og antall lukkede og åpne plasser.

Revisjonen viser at regelverket for ordningen er mangelfullt og uklart med hensyn til hovedelementene måloppnåelse og tildelingskriterier (herunder beregningsregler).

Departementet opplyste at det vil følge opp Sosial- og helsedirektoratets arbeid med å gjennomgå og forbedre regelverket for forvaltning av tilskuddet.

Det er for øvrig funnet svakheter i tilskuddsforvaltningen når det gjelder tilskudd til psykisk helsearbeid i kommuner (kap. 743, post 62) og tilskudd til regionale legemiddelinformasjonssentra (kap. 752, post 70). Dette omtales under regnskap der Riksrevisjonen har merknader (punkt 2).

1.4 Helse- og omsorgsdepartementets forvaltning av statens interesser i selskaper m.m.

Helse- og omsorgsdepartementet forvalter statens interesser i fem regionale helseforetak og i ett deleidd aksjeselskap. Per 31. desember 2004 hadde de regionale helseforetakene totalt 34 underliggende helseforetak.

Riksrevisjonen har merknader til statsrådets forvaltning av de regionale helseforetakene, jf. punkt 3. Kontrollen har påvist tre gjennomgående svakheter:

- manglende etterlevelse av regelverket for offentlige anskaffelser
- manglende oppfølging og etterlevelse av retningslinjer og styringskrav
- uklarheter rundt økonomiske forhold

Riksrevisjonen har gjennomgått de regionale helseforetakenes tildelinger av eneretter til egne virksomheter og har en merknad vedrørende Helse Vest RHF's tildeling av enerett til Helse Vest IKT AS. Det synes som om det kan være noen uklarheter i forhold til øvrige enerettstildelinger. Tildeling av eneretter vil generelt bli fulgt opp av Riksrevisjonen.

Til orientering

Forvaltningen av de regionale helseforetakene er generelt sett forbedret fra 2003 til 2004. Det har skjedd en betydelig effektivisering og omstilling i alle helseregionene, og helseforetakene har vist stor grad av omstillingsevne. I tillegg viser departementet vilje til å rydde opp i forhold som Riksrevisjonen har påpekt, og har på eget initiativ iverksatt forebyggende tiltak på andre problemområder. På foretaksmøter i januar 2005 ble det vedtatt at de regionale helseforetakene skal etablere internrevisjon og interne kontrollsystemer. Riksrevisjonen forventer at tiltakene vil medføre ytterligere forbedring av departementets forvaltning i 2005.

Riksrevisjonens kontroll viser at de regionale helseforetakene ikke har oppnådd alle målene som departementet har satt i styringsdokumentene for 2004. Mange av helseforetakene har store økonomiske utfordringer som krever oppmerksomhet fra departementet. Kontrollen viser også at det fortsatt er kvalitetsforskjeller i rapporteringen fra de regionale helseforetakene, noe som gjør det vanskelig å vurdere resultatoppnåelsen på nasjonalt nivå på enkelte områder som psykisk helsevern, rehabilitering, habilitering og praktisering av prioriteringsforskriften.

Riksrevisjonen informerte Stortinget i Dokument nr. 3:2 (2003–2004) om at de regionale helseforetakene hadde forskjellig rapportering av regnskapsdata på likeartede transaksjoner, og ba departementet gi direktiver i denne sammenheng. Riksrevisjonen registrerer at rapporteringen fortsatt er forskjellig.

2 Regnskaper der Riksrevisjonen har vesentlige merknader

Riksrevisjonen har merknader til følgende regnskaper for 2004:

2.1 Sosial- og helsedirektoratet

Riksrevisjonen har merknader til Sosial- og helsedirektoratets disposisjoner vedrørende generelle IT-kontroller og tilskuddsforvaltningen. Merknadene knytter seg til følgende forhold:

IT-kontroller

Det har blitt gjennomført revisjon rettet mot IT-systemene ved Sosial- og helsedirektoratet i løpet av revisjonsåret 2004; én mot generelle driftsrutiner og én mot tilskuddssystemet Pandora.

Revisjonen viser følgende:

- Sosial- og helsedirektoratet har ikke tilstrekkelig intern kontroll til å sikre den løpende driften av virksomhetskritiske systemer, og flere alvorlige svakheter ble oppdaget.
- Tilskuddssystemet Pandora gir ikke tilstrekkelig sikkerhet for riktig saksgang og trygge betalingsrutiner. Det ble avdekket svakheter i forbindelse med sporbarhet

mellom tilskuddssystemet, regnskapssystemet og arkivsystemet.

Departementet svarer at det vil ha tett oppfølging overfor Sosial- og helsedirektoratet for å sikre at de påviste feil og svakheter i rutinene knyttet til IT-systemene i direktoratet blir rettet opp, både når det gjelder generelle driftsrutiner og rutiner i tilskuddssystemet Pandora.

Tilskuddsforvaltningen

Revisjonen har bemerkninger til Sosial- og helsedirektoratets tilskuddsforvaltning. Det var i 2004 bevilget 1,5 mrd. kroner til Tilskudd til psykisk helsearbeid i kommuner (kap. 743, post 62). Direktoratet har gitt fylkesmennene fullmakt til å utbetale tilskuddene til kommunene. Riksrevisjonens kontroll har vært rettet inn mot styrings- og forvaltningskjeden fra embetene og ut til kommunene, herunder å påse at embetenes saksbehandling og regnskapsføring er i tråd med overordnet regelverk og gjeldende retningslinjer gitt av direktoratet.

Revisjonen har vist svakheter som indikerer at flere fylkesmannsembeter på enkelte områder ikke følger gjeldende retningslinjer, herunder

- manglende dokumentasjon av fylkesmannsembetenes saksbehandling inklusiv gjennomgang av rapportene fra kommunene
- manglende kontroll hos fylkesmennene av informasjon fra tilskuddsmottakere
- manglende rapportering til Sosial- og helsedirektoratet
- uklare rutiner for overføring av ubrukte midler fra ett år til et annet

Riksrevisjonen har stilt spørsmål ved Sosial- og helsedirektoratets oppfølging av fylkesmennene. Direktoratet har i brev til Riksrevisjonen skissert en rekke tiltak som vil bidra til at tilskuddsforvaltningen blir tilfredsstillende. Departementet viser til dette og vil følge opp direktoratets arbeid.

2.2 Nasjonalt folkehelseinstitutt

Riksrevisjonen har merknader til Nasjonalt folkehelseinstituttets disposisjoner vedrørende fortsatt bruk av sakkynndige uttalelser utenom ordinær arbeidstid.

Nasjonalt folkehelseinstitutt har videreført disposisjoner knyttet til sakkynndige uttalelser utenom arbeidstiden i strid med god økonomiforvaltning og forutsetninger fra Stortinget.

Det vises til omtale under punkt 1.3 og punkt 4.

3.3 Statens legemiddelverk

Riksrevisjonen kan ikke bekrefte at regnskapet for Statens legemiddelverk for 2004 ikke inneholder vesentlige feil eller mangler.

Inntekter

Riksrevisjonen har kontrollert avgifter som innkreves av Statens legemiddelverk. De svakheterne som revisjonen

har vist, reiser spørsmål om regnskapet gir et fullstendig og riktig bilde av inntektene, da det ikke er mulig å framkaffe tilstrekkelig verifisert informasjon til å bekrefte disse.

Det er funnet følgende svakheter ved rutinene:

- manglende interne retningslinjer og rutiner for utvalgte inntekter
- ikke mulig å bekrefte fullstendighet av kunderegistre og omsetningsoppgaver
- ikke mulig å verifisere fullstendigheten av krav
- ulike kundelister for samme avgiftstype og manglende rutiner for oppdatering av listen
- manglende sporbarhet mellom regnskapssystem og omsetningsoppgaver
- manglende kontroller på overordnet nivå
- manglende periodisering av inntekter for regnskapsåret gjør det vanskelig å gjennomføre overordnet kontroll
- bruk av regneark som styringsverktøy er uoversiktlig og gir liten sikkerhet

Departementet har svart at Legemiddelverket har startet arbeidet med et prosjekt for å rette opp de forhold Riksrevisjonen har påpekt i sin revisjon.

Tilskuddsforvaltningen

Revisjon av Tilskudd til regionale legemiddelinformasjonsentra (kap. 751, post 70 [RELIS]) viser manglende dokumentasjon av oppfølging og kontroll. Videre er det uklart hvorvidt Statens legemiddelverk har interne rutiner for kontroll med opplysninger som legges til grunn for tildeling av midlene.

Departementet viser i sitt svar til at Legemiddelverket i tildelingsbrevet for 2005 er gitt i oppdrag å meddele tilskuddsmottakerne i egne skriv hvilke oppgaver som skal ivaretas av bevilgningen, og hvilke rapporteringsrutiner som skal gjelde.

3 Selskaper m.m. der Riksrevisjonen har merknader til statsrådets forvaltning

Riksrevisjonen har merknader til forvaltningen av statens interesser i de regionale helseforetakene i 2004. Merknadene er knyttet til følgende:

Utvikling innen psykisk helsevern

Riksrevisjonen har gjennomført en undersøkelse i de regionale helseforetakene og de underliggende helseforetakene for å kartlegge utviklingen på enkelte områder innen psykisk helsevern fra 2003 til 2004.

Nedgang i antall døgnplasser for voksne

I styringsdokumentene til de regionale helseforetakene for 2004 er det lagt vekt på at nedbygging, eventuelt nedlegging, av enkeltinstitusjoner ikke må skje før alternativer for pasientene er bygd opp, jf. St.prp. nr. 1 (2003–2004).

Undersøkelsen viser at antall døgnplasser for voksne netto er redusert med 143 plasser i 2004, fra 5162 plasser i 2003 til 5019 plasser i 2004. Tre regioner har redusert antall plasser: Helse Øst (–100), Helse Vest (–42) og Helse Sør (–30). To regioner har tilført psykiatrien plasser: Helse Midt-Norge (28) og Helse Nord (1).

Utviklingen for voksne inndelt etter institusjonstype viser en nedgang i antall sykehusplasser og sykehjemsplasser på henholdsvis 153 og 350. Det har i 2004 vært en økning i DPS-er på 370 døgnplasser, hvorav meste parten i Helse Vest.

Aktivitetssøkning for voksne og for barn og unge

Innen psykisk helsevern for voksne har det vært økt aktivitet fra 2003 til 2004 målt i antall polikliniske konsultasjoner og antall døgnopphold. Antall polikliniske konsultasjoner har økt i alle regioner, mens antall døgnopphold har økt i Helse Sør, Helse Øst og Helse Vest.

Aktiviteten innen psykisk helsevern for barn og unge viser også en økning fra 2003 til 2004. Dette er målt i antall pasienter poliklinisk behandlet og antall pasienter med dag- eller døgntilbud. På landsbasis har antall polikliniske behandlinger av barn og unge økt med mellom 10 og 20 prosent. Det har vært en økning i alle regioner med unntak av Helse Nord, som ligger omtrent på samme nivå som i 2003. Når det gjelder pasienter som har tilbud om dag- eller døgntilbud, har Helse Vest, Helse Midt-Norge og Helse Nord hatt en økning, mens Helse Sør og Helse Øst har hatt en nedgang på 4–5 prosent. Riksrevisjonen er kjent med at polikliniske tiltak for barn og unge rapporteres noe ulikt.

Økning i antall årsverk

Utviklingen fra 2003 til 2004 viser en netto vekst på 321 fagårsverk innen psykisk helsevern. Undersøkelsen viser at antall fagårsverk har økt innen både voksenpsykiatrien og barne- og ungdomspsykiatrien, og at den relative veksten er noe større innenfor barne- og ungdomspsykiatrien.

Produktivitet poliklinikk

Foreløpige tall fra SAMDATA for 2004 (rapport per juni 2005) indikerer at det har vært en produktivitetssøkning innen psykisk helsevern for voksne målt i antall polikliniske konsultasjoner per behandler per dag fra 1,64 i 2003 til 1,76 i 2004. Dette bekreftes av Riksrevisjonens undersøkelse. I Opptrappingsplanen for psykisk helse, jf. St.prp. nr. 63 (1997–98), anså departementet et mål om 2,25 konsultasjoner per virkedag som realistisk. 1,76 konsultasjoner per virkedag i 2004 må anses å være relativt lavt i forhold til målet.

Riksrevisjonens undersøkelse viser at produktiviteten innen psykisk helsevern for barn og unge har gått noe ned på landsbasis. Målt i antall poliklinisk behandlede pasienter mot antall polikliniske fagårsverk har produktiviteten gått ned med 3,6 prosent.

Økning i ventetid

Undersøkelsen viser at ventetiden både for voksne og for barn og unge har økt i regionene Helse Vest, Helse Midt-Norge og Helse Nord. Manglende innrapportering på data for ventetid fra en del helseforetak, spesielt i Helse Nord, gjør konklusjonen her noe usikker.

Ventetid for vurderingssamtale for barn og unge har gått opp

I styringsdokumentene er det oppstilt mål om å få redusert ventetiden for vurderingssamtale for barn og unge til ti dager. Riksrevisjonen har undersøkt ventetiden hos fem utvalgte helseforetak, ett i hver helseregion. Helse Øst RHF har i planarbeidet foreslått at barn og unge maksimalt skal vente i 20 dager før henvisning vurderes. Aker Universitetssykehus HF rapporterer at en er klar over tidagersfristen, men at slike data for psykiatri ikke finnes i dag. For nyhenviste saker er ventetiden fra 16 til 29 dager. I Helse Sør rapporterer Psykiatrien i Vestfold HF at ventetiden for vurderingssamtale er på ca. 25 dager. Helse Vest RHF har ikke oppfattet tidagersfristen som et styringskrav i det årlige styringsdokumentet og har av den grunn ikke videreformidlet dette styringskravet til sine helseforetak. I Helse Midt-Norge rapporterer Sykehuset Levanger HF om at ventetiden for vurderingssamtale er 59 dager. Helse Nord RHF rapporterer om at antall nyhenvisninger økte kraftig i 2004, og at gjennomsnittlig ventetid for vurderingssamtale økte fra 27 dager i 3. tertial i 2003 til 51 dager i 3. tertial 2004.

Undersøkelsen viser at ingen av de utvalgte helseforetakene har nådd kravet om å få redusert ventetiden for vurderingssamtale for barn og unge til ti dager. Styringskravet er likelydende for alle regionale helseforetak, og det kan være uheldig for barn i en vanskelig situasjon å måtte vente opptil to måneder før de får en første samtale.

Mindre vekst i psykiatrien enn i somatikken

Ifølge SAMDATA-rapporten for 2004 (foreløpig rapport per juni 2005) økte de totale driftskostnadene for somatikken med 2,7 prosent fra 2003 til 2004. Tilsvarende økte driftskostnadene for psykisk helsevern med 1,3 prosent totalt, fordelt på en økning på 0,1 prosent for voksne og 7,8 prosent for barn og unge.

Tildeling av enerett til Helse Vest IKT AS

Helse Vest IKT AS er heleid av Helse Vest RHF, og selskapet er av Helse Vest RHF og de underliggende helseforetakene tildelt enerett til å levere IKT-tjenester til foretakene i regionen.

Etter regelverket for offentlige anskaffelser skal alle kjøp over 200 000 kroner ekskl. mva. konkurranseutsettes. Et unntak fra dette framgår av forskrift om offentlige anskaffelser § 1-3 (2)(h). Bestemmelsen oppstiller fire vilkår hvor samtlige fire vilkår må være oppfylt for at en enerett skal kunne tildeles:

- Organet som tildeles eneretten, må være å anse som et offentlig organ etter forskriftens § 1-2.

- Kontraktene som tildeles, må gjelde kjøp av tjenester og ikke varer.
- Tildelingen av enerettene skal kunngjøres.
- Vedtaket om å tildele eneretten må være forenlig med EØS-avtalen.

Riksrevisjonens gjennomgang viser at alle vilkårene ikke er oppfylt:

- Helse- og omsorgsdepartementet uttaler at Helse Vest IKT AS er en offentlig oppdragsgiver, og Riksrevisjonen er enig i denne vurderingen.
- I vedtaket der Helse Vest RHF tildeler enerett til Helse Vest IKT AS, står det at eneretten skal avgrenses til ”drift, produksjon, brukerstøtte, levering og installering av brukarutstyr...”. Helse Vest IKT AS skal således yte både vare- og tjenesteleveranser til helseforetakene i Helse Vest.
- Eneretten tildelt Helse Vest IKT er kunngjort på samme måte som andre styrevedtak i Helse Vest RHF kunngjøres, det vil si gjennom styreprotokoll offentliggjort på hjemmesidene til foretaket. Dette er ikke tilstrekkelig for å oppfylle kravene til kunngjøring i henhold til forskrift om offentlige anskaffelser.
- Tildeling av enerett innebærer en begrensning i EØS-avtalens regler om fri bevegelse av tjenester og må derfor være begrunnet i allmenne eller tvingende hensyn.

Helse Vest RHF opplyser at løsningen med å tildele Helse Vest IKT AS en enerett er ”den mest hensiktsmessige og økonomisk fordelaktige” for foretaksgruppen. Departementet uttaler: ”Departementet er noe i tvil om dette vil være et allment hensyn, siden begrunnelsen retter seg mot et ønske om å sikre en hensiktsmessig og god oppgavefordeling internt i konsernet. Siden en intern organisering og tildeling også vil komme den samlede offentlige spesialisthelsetjenesten til gode, og samtidig sikre grunnlaget for tjenestetilbudet til regionens pasienter, mener departementet likevel at formålet kan betraktes som et allment hensyn.” Riksrevisjonen stiller spørsmål ved om dette er forenlig med EØS-avtalen.

Helseforetakenes tildeling av kontrakter til regionale sykehusapotek

Riksrevisjonens gjennomgang av avtaleforholdene mellom de regionale helseforetakene og helseforetakene i regionene viser følgende:

- Ingen av avtalene om levering av legemidler er inngått etter forutgående anbudskonkurranse.
- Helse Øst RHF og Helse Sør RHF, og deres underliggende helseforetak, har tildelt det felleseide selskapet Sykehusapotekene ANS en enerett til å levere legemidler til alle helseforetakene i de to regionene.
- I regionene Helse Nord, Helse Midt-Norge og Helse Vest anskaffes legemidler gjennom direkte kjøp fra sykehusapotekene i regionen som er organisert som helseforetak: Sykehusapotek Nord HF, Sykehus-

apotekene i Midt-Norge HF og Apoteka Vest HF.

Hovedregelen i lov og forskrift om offentlige anskaffelser er at alle kjøp over 200 000 kroner ekskl. mva. skal legges ut på anbud. I forskrift om offentlige anskaffelser (FOA) § 1-3 (2)(h) gis det adgang til å unnta "kontrakter om offentlige tjenestekjøp som tildeles et organ som selv er en offentlig oppdragsgiver som definert i § 1-2 (hvem som er omfattet av forskriften) med hjemmel i en enerett organet har i henhold til en kunnjort lov, forskrift eller administrativt vedtak, forutsatt at bestemmelsene er forenlige med EØS-avtalen".

Departementet deler Riksrevisjonens vurdering om at kjøp av legemidler er å anse som varekjøp og ikke kjøp av tjenester, slik unntaket i FOA § 1-3 (2)(h) krever.

Kjøp i egenregi er et annet unntak fra hovedregelen. For å kunne påberope seg dette unntaket må for det første oppdragsgiver ha en like sterk kontroll over leverandøren som over sine egne etater. For det andre må leverandøren utføre hoveddelen av sin virksomhet sammen med den eller de institusjoner som kontrollerer den. I praksis er det antatt at kravet er 80 prosent av omsetningen. Helse- og omsorgsdepartementet har vist til at flere sykehusapotek "anslår at en overveiende del av omsetningen rettes mot publikum og den kommunale helsetjenesten".

Helse- og omsorgsdepartementet uttaler at vareleveranser fra Sykehusapotekene ANS til regionene Helse Øst og Helse Sør er "en del av et mer grunnleggende spørsmål om egenregi", og at helseforetakene er unntatt fra regelverket om offentlige anskaffelser ved kjøp av legemidler fra regionale sykehusapotek. Departementet begrunner dette med at siden de regionale helseforetakene er pålagt å organisere sin utøvende virksomhet i helseforetak, vil den "organisatoriske og eiermessige nærhet mellom regionale helseforetak og underliggende helseforetak" forsvare at "leveranser mellom helseforetakene er egenregi". Alle de underliggende helseforetakene eies 100 prosent av de regionale helseforetakene, og "har dermed en indirekte kontroll over apotekene via de regionale helseforetakene". Når det gjelder kravet til at 80 prosent av omsetningen må være overfor helseforetakene, skriver departementet: "Dersom leveranser mellom helseforetak er å anse som egenregi, vil således apotekene, som er organisert som helseforetak, måtte innrette seg og organisere seg på en slik måte at omsetningen til helseforetakene utgjør minst 80 % av omsetningen." Riksrevisjonen reiser spørsmål om i hvilken grad helseforetakene har kontroll over sykehusapotekene, og om hvilke tiltak departementet vil iverksette for å sikre at omsetningen holdes innenfor rammene.

De regionale helseforetakenes revisjons- og rådgivningsavtaler med ekstern revisor

Helsedepartementet utlyste i 2001 en anbudskonkurranse på fem separate anbud om inngåelse av revisoravtale

og kjøp av revisortjenester for de regionale helseforetakene. Avtalene skulle i henhold til anbudsgrunnlaget "forestå foretaksgruppens samlede behov for revisortjenester". Basert på dette ble avtaler inngått med virkning fra 1. januar 2002.

I anbudsinndelingen punkt 9.2 forutsettes det at revisor også kan gi rådgivning og opplæring, men at dette kommer i tillegg til den ordinære revisjonen. I siste punktum står: "Dette skal prises separat under tilleggstjenester med pris per time." Det innebærer at det ordinære revisjonshonoraret fastsatt i avtalene kun skal omfatte de tjenestene som etter god revisjonsskikk må utføres for å kunne avgi revisjonsberetning. Andre tjenester som utvidet revisjon og rådgivning skal således ikke inkluderes i prisen, men avtales særskilt fra gang til gang.

Riksrevisjonens gjennomgang av foretaksgruppens kjøp av revisjons- og rådgivningstjenester fra ekstern revisor i regnskapsåret 2004 viser følgende:

Foretaksgruppe	Kjøp av tjenester utover opprinnelig revisjonsavtale ekskl. mva.	Fastsatt revisjonshonorar 2004 ekskl. mva.	Opprinnelig avtale om årlig revisjonshonorar ekskl. mva.
Sør	4 902 000	2 256 450	1 970 000
Øst	7 130 930	1 887 150	1 800 000
Midt	2 067 125	949 194	890 000
Nord	2 472 988	1 190 000	1 190 000
Vest	1 486 448	907 258	890 000
Sum	18 066 491	7 190 052	6 740 000

- Revisjonshonorar for 2004 har økt utover det som opprinnelig var avtalt.
- Det er kjøpt tilleggstjenester for et betydelig beløp utover de opprinnelige revisjonsavtalene.
- Kjøpene har hovedsakelig skjedd uten forutgående konkurranseutsettelse av oppdragene.
- De fleste oppdragene er utført uten skriftlige kontrakter.

Riksrevisjonen har bedt om Helse- og omsorgsdepartementets vurdering av helseforetakenes praksis vedrørende bruk av ekstern revisor. Departementet uttaler at det framkommer av anbudsinndelingen at "revisor også kan gi rådgivning og opplæring i tillegg til den ordinære lovpålagte revisjonen, og at dette innebærer at det generelt ikke vil være påkrevet med anbudskonkurranse for tilleggstjenester fra revisor". Helse- og omsorgsdepartementet viser til revisjonsavtalene der det framkommer at tilleggstjenester er priset separat med pris per time, og at utførelse av slike tjenester skal dekkes av særskilte engasjementsbrev, og skriver: "Med bakgrunn i det som fremkommer av Riksrevisjonens brev, samt den informasjon vi har innhentet fra de regionale helseforetakene, kan det se ut som om foretakene ikke i stor grad har utarbeidet særskilte engasjementsbrev for utføring av slike tilleggstjenester." Helse- og omsorgsdepartementet uttaler videre at det ikke har tilstrekkelig informasjon til å foreta en full vurdering av forholdet, men vil på gene-

relt grunnlag uttale at kjøp av tilleggstjenester fra eksterne revisor i 2004 i stor grad gjelder oppgaver i forbindelse med regnskapsavslutning for 2003 og forhold knyttet til åpningsbalansen. Avslutningsvis uttaler departementet: *”Det synes å fremgå av Riksrevisjonens brev at omfanget av avtaler som er inngått uten kontrakt, er meget omfattende. I denne forbindelse viser vi til avtalens avsnitt om prising av tilleggstjenester; hvor det heter at dette skal faktureres løpende etter medgått tid. Avtalens faktureringsmetode innebærer at omfanget av avtalepunkter kan fremstå som omfattende.”*

De regionale helseforetakenes avtaler med private virksomheter

Det er lagt vekt på at de private tjenesteleverandørene skal få rimelige forutsetninger for langsiktig planlegging, at rammebetingelsene skal gi mulighet for rasjonell medvirkning i den samlede helsetjenesten, og at konkurranseutsetting skal skje innenfor gjeldende konkurranseregler, jf. St.prp. nr. 1 (2003–2004) og Budsjettinnst. S. nr. 11 (2003–2004). Riksrevisjonens gjennomgang viser følgende:

Avtaler med private kommersielle sykehus

Helse Midt-Norge RHF har fra april 2004 og fram til våren 2005 foretatt kjøp av helsetjenester fra private kommersielle sykehus uten at det har foreligget noen skriftlige avtaler. Helse Nord RHF og Helse Sør RHF har tegnet ettårige avtaler med de private sykehusene, mens Helse Øst RHF og Helse Vest RHF har inngått avtaler av to til tre års varighet. Departementet uttaler at de ”forutsetter at man nå får ryddet opp i forholdene i Helse Midt-Norge, og at framtidige avtale- og konkurransehåndteringer skjer i henhold til regelverket”. Departementet påpeker at det i enkelte tilfeller kan være grunnlag for å inngå kontrakter for kortere tidsperioder, og opplyser at det har ”vektlagt betydningen av at de regionale helseforetakene tilstreber å ivareta private virksomheters behov for langsiktighet og forutsigbarhet”.

Avtaler med private røntgeninstitutter og laboratorier

Ny finansieringsordning for private røntgeninstitutter og laboratorier skulle tre i kraft 1. mai 2005. Ikrafttredelse ble utsatt til 1. september 2005. (Se tabell under.)

Departementet uttaler at det forutsetter at regionale helseforetak følger loven om offentlige anskaffelser ved inngåelse av nye avtaler med private laboratorier og røntgeninstitutter. Avtalene skal være toårige dersom ikke annet er avtalt mellom partene, jf. forskrift om medisinsk laboratorie- og røntgenvirksomhet. Departementet opplyser at omleggingen av finansieringsordningen skal innebære en opprydding på området.

Avtaler med private rusinstitusjoner

Ingen av de regionale helseforetakene har konkurranseutsatt avtalene med de private rusinstitusjonene som gjelder for 2004. Helse Øst RHF opplyser at *”Helse- og omsorgsdepartementet avklarte at det var anledning til å forlenge avtalene med et halvt år i tillegg til oppsigelsesfristen på et halvt år”*. Helse Vest RHF og Helse Midt-Norge RHF viser til et unntak fra regelverket for offentlige anskaffelser om kjøp fra ideelle organisasjoner. Departementet uttaler at de regionale helseforetakene ved overtakelsen av ansvaret for rusomsorgen fikk rett og plikt til å tre inn i de daværende avtalene mellom private institusjoner og fylkeskommunene. På denne bakgrunn ba departementet de regionale helseforetakene om å forlenge alle avtaler uten konkurranseutsetting, også de avtalene som utløp før overtakelsen.

Avtaler med andre private virksomheter

Helse Vest RHF inngikk høsten 2004 en avtale med en verdi på ca. 3,2 mill. kroner med Ebeltoft Kurcenter i Danmark vedrørende etablering av et medisinsk tilbud til sterkt overvektige. Helse Vest RHF opplyser at de ikke kjente til noen annen leverandør som kunne tilby et tilsvarende konsept. Regelverket om offentlige anskaffelser og kravet til forsvarlig saksbehandling tilsier at Helse Vest RHF må foreta undersøkelser for å forsikre seg om at det ikke eksisterer andre leverandører av tilbudet i eller utenfor Norge. Denne informasjonen ville framkommet i en anbudskonkurranse. Departementet er enig med Riksrevisjonen i denne vurderingen.

Bierverv for ansatte i helseforetak

De regionale helseforetakene vedtok i 2003 nye retningslinjer vedrørende bierverv. I retningslinjene og i ansettelseskontraktene ble de ansattes muligheter til å

Foretaksgruppe	Røntgenavtaler	Laboratorieavtaler
Sør	Alle konkurranseutsatt. Varighet: 6–8 md. (opsjon på ett år til).	En avtale er ikke konkurranseutsatt. Denne er forlenget til 31.12.05.
Øst	Alle konkurranseutsatt. Varighet: 3 år.	Alle konkurranseutsatt.
Midt-Norge	Alle avtalene er forlenget uten konkurranseutsetting.	Ingen skriftlige avtaler. Utgifter på ca. 3 mill. kroner.
Nord	En avtale er ikke konkurranseutsatt. Denne er forlenget skriftlig fra 1.1.05 til 1.5.05, deretter muntlig til 1.9.05. Varighet: 2–3 år.	En avtale er ikke konkurranseutsatt. Denne er forlenget til 30.6.05.
Vest	Konkurranseutsatte (6): Varighet: 6 md. (opsjon på ett år til). Ikke konkurranseutsatt (1): Varighet: 6 år. Denne er 100 prosent dyrere enn øvrige avtaler.	Ingen skriftlige avtaler. Utgifter på 5,7 mill. kroner.

inneha bierverv i konkurrerende virksomhet innskrenket. Det ble presisert at arbeidstakere ikke kan ha eierskap eller styreverv i virksomheter som konkurrerer med helseforetak, og at arbeidstakere ikke må ta ansettelse i eller drive virksomhet som konkurrerer med helseforetak uten skriftlig forhåndssamtykke fra arbeidsgiver. Med bierverv menes lønnet/ulønnet aktivitet for annen oppdragsgiver eller arbeidsgiver, også eierinteresser og styreverv i annen virksomhet. Riksrevisjonen har kartlagt omfanget av de ansattes bierverv. Det er spesielt sett på bierverv i virksomheter som konkurrerer med helseforetakene og om retningslinjene blir fulgt i praksis.

Riksrevisjonens gjennomgang viser at totalt 5 190 ansatte i helseforetak har bierverv. Dette utgjør over 5 prosent av alle ansatte i helseforetakene. Andelen av antall ansatte som har bierverv, er størst i Helse Øst og Helse Vest med henholdsvis 8 prosent (2 439) og 7 prosent (1 369). I Helse Nord opplyser to helseforetak at de ikke har funnet det hensiktsmessig å foreta noen systematiske undersøkelser, da de mener at omfanget av bierverv er relativt lavt.

Over 10 prosent (541) av biervervene er ved private klinikker og sykehus. Omfanget av slike bierverv er størst i Helse Øst, Helse Vest og Helse Midt-Norge. Det reelle omfanget av bierverv i konkurrerende virksomhet er trolig større på grunn av varierende svarrespons og ulikt omfang av kartleggingen i de regionale helseforetakene. Størsteparten av biervervene er sannsynligvis inngått før de nye retningslinjene ble vedtatt. Flere helseforetak opplyser at praktiseringen av retningslinjene er utfordrende. Videre opplyser enkelte helseforetak at store deler av biervervene ved private klinikker og sykehus ikke ville blitt godkjent ved ny vurdering. Riksrevisjonens gjennomgang viser flere tilfeller der leger driver privatpraksis med driftstilskudd fra helseforetakene i tillegg til ansettelsen ved sykehuset.

Departementet deler Riksrevisjonens oppfatning av at det er grunnleggende at befolkningen har tillit til helsepersonell ikke er utilbørlig påvirket, og at tilliten kan brytes ved at helsepersonell har former for bierverv som gjør at det kan skapes tvil om personens integritet og uavhengighet. Departementet påpeker imidlertid at bierverv blant annet i form av deltidsstillinger ved universiteter og høyskoler er en nødvendig praksis for å ivareta utdanning, fagutvikling og forskning innenfor de medisinske fagområder. Departementet opplyser at alle helseforetakene har etablert tilnærmet lik praksis på området, særlig når det gjelder inngåelse av nye arbeidskontrakter der det tas inn forbehold om bierverv. Helse- og omsorgsdepartementet opplyser videre at det i flere regionale helseforetak pågår arbeid med å etablere rutiner for løpende kvalitetssikring i saker der ansatte har eller ønsker å engasjere seg i bierverv i tråd med retningslinjene.

Helseforetakenes finansielle leieavtaler

Riksrevisjonen informerte Stortinget i Dokument nr. 3:2 (2004–2005) om at helseforetakenes bruk av finansielle leieavtaler var i strid med helseforetaksloven § 33. Riksrevisjonen har fulgt opp forholdet i kontrollen for 2004.

Kontrollen viser at flere regionale helseforetak fremdeles har finansielle leieavtaler per 31. desember 2004. De finansielle leieavtalene i Helse Sør er overtatt fra fylkeskommunen og vil bli avsluttet når kontraktene åpner for det. Helse Vest har også slike avtaler, men har i tillegg to leieforhold som fra og med 2005 vil bli klassifisert som finansielle. Helse Vest RHF opplyser at det vurderer om prosjektene kan få endret sin klassifisering. Helse Midt-Norge RHF opplyser at åtte avtaler av finansiell art fremdeles løper, hvorav en av kontraktene er overtatt fra fylkeskommunen. Totalt kontraktsbeløp for avtalene er 73,3 mill. kroner. Helse Midt-Norge RHF presiserer at det ikke ble inngått nye kontrakter av finansiell karakter etter at eier ga beskjed om stans av all finansiell leasing, og viser til at det vil medføre en vesentlig resultat- og likviditetsmessig belastning å få omgjort enkelte av avtalene. Helse Nord har også leieavtaler av finansiell karakter. I notene til årsregnskapet for 2003 opplyste Helse Nord RHF at de ikke hadde finansielle leieavtaler som var balanseført. I mars 2005 opplyste Helse Nord RHF at avtalene ikke ble balanseført da avtalene hadde så lav verdi i forhold til foretakenes størrelse. Det framgår av årsregnskapet for 2004 at Helgelandssykehuset HF har åtte finansielle leieavtaler, hvorav de fleste av avtalene er overtatt fra fylkeskommunen.

Helse- og omsorgsdepartementet opplyser om at utgangspunktet er at alle leieavtaler av finansiell karakter skal avsluttes snarest mulig. Departementet opplyser at det har fått bekreftelse fra Helse Sør om at avtalene vil bli terminert ved utløpet av leieperioden, og at det vil bli bedt om en redegjørelse fra Helse Midt-Norge, Helse Nord og Helse Vest for hvordan avtalene tenkes avsluttes eller brakt i samsvar med gjeldende regelverk. Helse- og omsorgsdepartementet påpeker at økonomisk belastning og kostnadsøkning ikke er argumenter for å opprettholde en praksis som er i strid med regelverket.

Helseforetakenes lån og garantier

Etter helseforetaksloven § 33 kan ikke helseforetak ta opp lån i det private markedet med mindre det er særskilt fastsatt i vedtektene at de skal ha slik adgang. Foretakene kan heller ikke stille garanti eller pantsette sine eiendeler til sikkerhet for andres økonomiske forpliktelser. Riksrevisjonen har kontrollert om helseforetakene har lån fra private virksomheter eller garantiforpliktelser per 31. desember 2004.

Kontrollen viser at deler av den langsiktige gjelden til kredittinstitusjonene er knyttet til låneopptak i underliggende selskap med begrenset ansvar. Helse Øst RHF opplyser at 11,5 mill. kroner dreier seg om gjeld opptatt

i det deleide selskapet Oppland Vaskeri AS. I Helse Sør er 5,6 mill. kroner av låneopptaket knyttet til gjeld tatt opp i det heleide datterselskapet Sophies Minde Ortopedi AS.

Helseforetakene ble gjennom sykehusreformen pålagt å overta alle forpliktelser som sykehusene hadde inngått. Helse Sør har langsiktig gjeld til kredittinstitusjoner på 8,6 mill. kroner tatt opp i Rikshospitalet HF. Helse Midt-Norge RHF har garantiforpliktelser på 31,5 mill. kroner. Disse forpliktelsene ble overtatt fra fylkeskommunene i forbindelse med den statlige sykehusovertakelsen.

Helse Nord og Helse Midt-Norge har inngått nye låneopptak og garantiforpliktelser etter sykehusreformen. Helse Nord opptok en ny garantiforpliktelse i 2004 som sikkerhet for Stiftelsen Finnmarkskollektivet. Restgjeld på dette lånet var 3,1 mill. kroner ved utløpet av 2004. Helse Midt-Norge har langsiktig gjeld til Orkdal Sanitetsforening på 130 mill. kroner per 31. desember 2004. Det framgår av notene til årsregnskapet at Helse Midt-Norge RHF i 2004 inngikk en avtale med Orkdal Sanitetsforening om kjøp av bygninger ved Orkdal Sanitetsforening Sjukehus uten at finansieringen av kjøpet var avklart. Kjøpet er inntil videre balanseført som kjøp på avbetaling.

Etter Helse- og omsorgsdepartementets vurdering er låneopptak i selskaper med begrenset ansvar ikke omfattet av helseforetaksloven § 33 med tilhørende vedtekter, selv om regionalt helseforetak eller helseforetak har en kontrollerende eierandel i selskapet. Departementet opplyser videre at flere av de forholdene har sin bakgrunn i overgangsbestemmelsen i helseforetaksloven § 52 punkt 6. I bestemmelsen heter det at rettigheter og plikter tidligere sykehuseier hadde, skulle overtas av de regionale helseforetakene. Departementet mener dette gir helseforetakene hjemmel til å ha gjelds- og garantiforpliktelser, og at reglene i helseforetaksloven § 33 innebærer at foretakene ikke kan ta opp nye lån utenfor vedtektsfestede rammer eller stille nye garantier.

4 Helse- og omsorgsdepartementets oppfølging av tidligere rapporterte forhold

Nasjonalt folkehelseinstitutt

I antegnelse til statsregnskapet for 2001, jf. Dokument nr. 1 (2002–2003), påtalte Riksrevisjonen at sakkyndige uttalelser ble utarbeidet utenom arbeidstid med betydelige ekstrainntekter. Departementet la til grunn ved behandlingen i Stortinget at ordningen skulle være avviklet i 2004.

Revisjonen viser at ordningen fortsatt er i bruk, og at omfanget har økt fra 2003 til 2004. Det vises for øvrig til omtale under punkt 1.3.

Riksrevisjonen vil fortsatt følge saken.

5 Riksrevisjonens bemerkninger

Riksrevisjonen vil peke på svakheter i departementets rammeverk for etatsstyring av Sosial- og helsedirektoratet. Målstrukturen er kompleks, og det er vanskelig å få oversikt over krav og prioriteringer. Manglende sammenheng mellom rapportering og mål gjør det vanskelig å vurdere direktoratets måloppnåelse.

Riksrevisjonen kan ikke bekrefte at regnskapet for Statens legemiddelverk for 2004 ikke inneholder vesentlige feil eller mangler. Det er ikke mulig å framskaffe tilstrekkelig verifisert informasjon til å bekrefte inntektene. Riksrevisjonen har videre vesentlige merknader knyttet til disposisjoner under Sosial- og helsedirektoratet og Nasjonalt folkehelseinstitutt.

Riksrevisjonen stiller spørsmål ved departementets manglende oppfølging av avviklingen av bruken av særavtalen for sakkyndige uttalelser ved Nasjonalt folkehelseinstitutt, jf. Dokument nr. 1 (2002–2003).

Riksrevisjonen tok første gang opp problemer knyttet til sakkyndige uttalelser i 1995, jf. Dokument nr. 1 (1996–1997). Ved behandlingen av Dokument nr. 1 (2002–2003) understreket departementet at ordningen ville være avviklet i løpet av 2004. Riksrevisjonen finner det uheldig at departementet heller ikke i tildelegingsbrevet til virksomheten for 2005 har satt klare betingelser for avvikling av ordningen. Ledelsen ved Nasjonalt folkehelseinstitutt har etter ti år ikke klart å organisere virksomheten slik at uttalelsene kan gjennomføres i normal arbeidstid. Det kan reises spørsmål ved om de økonomiske fordelene ved ordningen motvirker nødvendige tiltak fra ledelsen.

Riksrevisjonens kontroll har vist mangelfull rapportering og kontroll av tilskuddsmidlene forvaltet av Sosial- og helsedirektoratet og Statens legemiddelverk. I tillegg er det manglende dokumentasjon av den kontrollen som utføres. Riksrevisjonen vil framheve viktigheten av oppfølging og kontroll for å kunne treffe eventuelle tiltak overfor tilskuddsmottaker og for å kunne belyse måloppnåelsen.

Riksrevisjonen vil peke på departementets manglende oppfølging av svakheter ved Sosial- og helsedirektoratets IT-systemer og tilhørende rutiner.

Statsrådets forvaltning av de regionale helseforetakene med underliggende helseforetak

Måloppnåelse og rapportering

Riksrevisjonens gjennomgang av de regionale helseforetakenes rapportering i de årlige meldingene for 2004 viser at målene for flere av de nasjonale kvalitetsindikatorne ikke ble nådd.

Riksrevisjonen registrerer at de økonomiske kravene som er stilt til de regionale helseforetakene de siste årene, stadig forskyves framover i tid. Riksrevisjonen reiser spørsmål om departementet i tilstrekkelig grad har

fulgt opp de regionale helseforetakenes styringskompetanse og vurdert om de har hatt nok fokus på de økonomiske kravene.

Psykisk helsevern

Riksrevisjonen registrerer at enkelte områder innen psykisk helsevern ikke er i tråd med Opptrappingsplanen for psykisk helsevern og Stortingets forutsetninger. Produktiviteten innen psykisk helsevern synes fortsatt lav, selv om det registreres en bedring. Kravet om at barn og unge skal få redusert ventetiden for vurderingsamtale, ser ut til å være praktisert forskjellig i de enkelte regionale helseforetakene. Den relative veksten for somatikk har vært større enn for psykisk helsevern. Samtidig har det vært en nedbygging av antall døgnplasser innenfor psykisk helsevern uten at et nytt tilbud til brukerne er på plass slik det er forutsatt. Riksrevisjonen vil derfor vektlegge betydningen av tydelig kommunikasjon og oppfølging av styringskravene fra departementet til de regionale helseforetakene. Departementet uttaler at styring og kontroll av de regionale helseforetakene hovedsakelig skjer etter de årlige SAMDATA-rapportene. Siden disse først publiseres høsten året etter, stiller Riksrevisjonen spørsmål ved om departementet på et tilstrekkelig tidlig tidspunkt på året har nødvendig oversikt over området.

Manglende etterlevelse av regelverket for offentlige anskaffelser

Riksrevisjonen registrerer at helseforetakene i flere tilfeller har opptrådt i strid med regelverket om offentlige anskaffelser også i 2004. Riksrevisjonen har hatt merknader til forhold knyttet til dette i sin rapportering til Stortinget både i Dokument nr. 3:2 (2003–2004) og Dokument nr. 3:2 (2004–2005). Departementet har hatt stor oppmerksomhet på praktiseringen av dette regelverket. Likevel foretar helseforetakene fremdeles disposisjoner som klart bryter med regelverket og prinsipper om forsvarlig saksbehandling.

Riksrevisjonen anser eneretten som er tildelt Helse Vest IKT AS, for å være i strid med regelverket for offentlige anskaffelser. Etter Riksrevisjonens vurdering kan ikke denne tjenesten begrunnes monopolisert ut fra tvingende eller allmenne hensyn. Ved tildeling av en slik enerett etableres monopol, og regelverkets formål omgås. Slike eneretter kan etter Riksrevisjonens vurdering bidra til mindre effektiv ressursbruk i sykehussektoren og er i strid med forsvarlig saksbehandling.

Alle de regionale helseforetakene har etablert egne regionale sykehusapotek. Etter Riksrevisjonens vurdering er avtalene mellom de underliggende helseforetakene og de regionale sykehusapotekene i strid med regelverket for offentlige anskaffelser. Levering av legemidler og apotek tjenester er konkurranseutsatt virksomhet, og de regionale sykehusapotekene bør derfor konkurrere på lik linje med private apotek. Riksrevisjonen stiller i tillegg spørsmål ved departementets argument om at helsefore-

takene har indirekte kontroll over hverandre, herunder apotekene, siden samtlige eies av de regionale helseforetakene.

Riksrevisjonen mener de regionale helseforetakenes kjøp av revisjons- og rådgivningstjenester fra ekstern revisor ikke kan sies å være i henhold til regelverket. Helseforetakene har i 2004 foretatt kjøp for over 18 mill. kroner ekskl. mva. uten at det foreligger noen form for skriftlig dokumentasjon på tjenestens art eller størrelse. Riksrevisjonen stiller spørsmål ved denne måten å praktisere regelverket på og ved realismen i de opprinnelige revisjonsavtalene fra 2001.

De regionale helseforetakenes avtaler med private virksomheter

De regionale helseforetakene og helseforetakene har inngått avtaler med private virksomheter om levering av spesialisthelsetjeneste. Det er forutsatt at de private virksomhetene får forutsigbare og langsiktige rammebetingelser. Riksrevisjonen peker på at manglende konkurranseutsetting av slike avtaler og manglende skriftlighet ikke er i tråd med disse forutsetningene. Videre vil Riksrevisjonen peke på at forlengelse av avtaler uten konkurranseutsetting og inngåelse av avtaler med inntil ett års varighet heller ikke er i tråd med forutsetningene. Riksrevisjonen vil også bemerke at kjøp av spesialisthelsetjenester skal skje etter gjeldende konkurranseregler for å sikre en mest mulig effektiv ressursbruk basert på forretningsmessighet og likebehandling.

Bierverv for ansatte i helseforetak

Riksrevisjonen har observert at mange av biervervene ansatte i helseforetakene har, er i strid med retningslinjer og styringskrav. De regionale helseforetakene har også gitt uttrykk for at enkelte retningslinjer oppfattes som utfordrende.

Riksrevisjonen er enig med Helse- og omsorgsdepartementet i at flere av formene for bierverv er ønskelige og nødvendige, for eksempel i undervisnings- og forskningssammenheng. Riksrevisjonen stiller spørsmål ved om det fortsatt er en risiko knyttet til omfanget av helsepersonell med bierverv i konkurrerende virksomhet. Bierverv i konkurrerende virksomheter kan også medføre lojalitetskonflikter overfor arbeidsgiver. Det er viktig at de regionale helseforetakene har felles forståelse og praktisering av regelverket. Riksrevisjonen viser til at det er Helse- og omsorgsdepartementets ansvar å følge opp de regionale helseforetakene og sørge for at det gis nasjonale føringer på avvikling av uønsket bierverv.

Uklarheter vedrørende økonomiske forhold

Helseforetakene ble gjennom sykehusreformen pålagt å overta forpliktelsene fra fylkeskommunene, jf. helseforetaksloven § 52 punkt 6. Helse Midt-Norge har etter sykehusreformen inngått avtale om kjøp av bygninger ved Orkdal Sanitetsforenings Sjukehus på avbetaling, uten at finansieringen er avklart. Videre har Helse Nord

RHF gitt en ny garantiforpliktelse for Stiftelsen Finnmarkskollektivet. Etter Riksrevisjonens vurdering er disse forholdene i strid med helseforetaksloven § 33.

Riksrevisjonen informerte Stortinget i Dokument nr. 3:2 (2004–2005) om helseforetakenes bruk av finansielle leieavtaler. Etter Riksrevisjonens vurdering er det uheldig at flere regioner fremdeles har leieavtaler av finansiell art, utover de leieavtaler som ble overtatt fra fylkeskommunene. Riksrevisjonen er enig med Helse- og omsorgsdepartementet i at økonomisk belastning og kostnadsøkning ikke er argumenter for å opprettholde en praksis som er i strid med regelverket. Riksrevisjonen har merket seg departementets svar om videre oppfølging overfor de regionale helseforetakene.

6 Helse- og omsorgsdepartementets svar

Saken har vært forelagt Helse- og omsorgsdepartementet, og statsråden har i brev av 13. oktober 2005 svart:

Helse- og omsorgsdepartementet har én tilleggsopplysning til de sakene Riksrevisjonen vil ta opp i Dokument nr. 1 etter avsluttet regnskapsrevisjon og selskapskontroll for 2004 og to forslag til korreksjon.

I pkt 1.2 første avsnitt, siste setning er det vist til Rikshospitalet HF. Det korrekte navn er Rikshospitalet – Radiumhospitalet HF.

I pkt 1.3.1 Årlig melding, tredje avsnitt, siste setning fremholdes det fra siste komma en påstand som etter departementets mening ikke er korrekt. I St.prp. nr 65 (2004–2005) er dette omtalt slik: *"Det legges derfor til grunn en vekst i aktiviteten på om lag 1 pst. i 2004."*

Til pkt 1.3.2 har departementet en tilleggsopplysning. Nasjonalt folkehelseinstitutt har sagt særavtalen for utarbeidelse av sakkyndige uttalelser bl.a. som følge av innføring av adgang til å rekvirere forenklede uttalelser, samt bedret rekruttering og intern opplæring. Avtalen, som har en oppsigelsestid på seks måneder, vil opphøre den 1. mai 2006.

7 Riksrevisjonens uttaler

Riksrevisjonen har avgitt seks avsluttende revisjonsbrev uten merknader og tre revisjonsbrev med merknader. Riksrevisjonen har merknader til statsrådets forvaltning av de regionale helseforetakene.

Riksrevisjonen tar til etterretning at Helse- og omsorgsdepartementet har en tilleggsopplysning og to forslag til korreksjoner, og konstaterer at statsråden ut over dette ikke uttaler seg om Riksrevisjonens merknader og bemerkninger.

Riksrevisjonen har hatt vesentlige merknader knyttet til Sosial- og helsedirektoratets mål- og resultatstyring, tilskuddsforvaltning og sikring av virksomhetskritiske IT-systemer. Riksrevisjonen ser videre alvorlig på at det ikke er mulig å bekrefte inntektene til Statens legemiddelverk. Riksrevisjonen vil understreke departementets ansvar for etatsstyring og at departementet følger opp de påpekte forhold. Riksrevisjonen har merket seg at dette vil bli gjort bl.a. i styringsdialogen og gjennom endringer i tildelingsbrev.

Riksrevisjonen finner grunn til å kritisere at særavtalen for sakkyndige uttalelser ved Nasjonalt folkehelseinstitutt ikke har vært avvirket tidligere til tross for at Riksrevisjonen første gang tok opp forholdet i 1995. Riksrevisjonen reiste i bemerkningene spørsmål ved om de økonomiske fordelene ved ordningen motvirker nødvendige tiltak fra ledelsen. Riksrevisjonen har imidlertid merket seg at Nasjonalt folkehelseinstitutt nå har sagt opp særavtalen med opphør 1. mai 2006.

Statsrådets forvaltning av de regionale helseforetakene med underliggende helseforetak

Riksrevisjonen tar for tredje år på rad opp helseforetakenes brudd på regelverket for offentlige anskaffelser. Departementet har rettet stor oppmerksomhet mot praktiseringen av regelverket. Etter Riksrevisjonens vurdering er det derfor alvorlig at kontrollen fortsatt viser gjentatte og vesentlige brudd på regelverket.

Riksrevisjonen viser til at Helse- og omsorgsdepartementet etterstreber å finne styringsparametere for helse-tjenester og produksjon som både dekker regionale og nasjonale styringsbehov. Riksrevisjonen vil peke på at kravene som stilles, må være realistiske og tydelige. De må videre være egnet til å sikre felles forståelse og prioriteringer blant helseforetakene, samtidig som de ivaretar kravene til regionale tilpasninger. Når det gjelder psykisk helsevern, har departementet etter Riksrevisjonens vurdering ikke hatt tilstrekkelig informasjon om status på området tidlig nok på året.

Riksrevisjonen konstaterer at de regionale helseforetakene fortsatt står overfor store økonomiske utfordringer, og at graden av måloppnåelse knyttet til de økonomiske kravene er ulik.

Riksrevisjonens kontroll viser at helseforetakene har ulik forståelse og praktisering av retningslinjene vedrørende bierverv. Riksrevisjonen vil understreke viktigheten av å fortsette arbeidet med å få en enhetlig praktisering.

Helseforetaksloven § 33 forbyr helseforetakene å oppta lån og stille garantier. Forbudet omfatter også finansielle leieavtaler. Riksrevisjonen finner det alvorlig at flere regioner fortsatt har finansielle leieavtaler, og at det i tillegg er inngått nye avtaler og garantiforpliktelser i 2004 i strid med § 33.

Riksrevisjonen vil for øvrig vise til at flere forvaltningsrevisjoner med data fra 2004 viser svakheter og mangler ved trygdeetatens forvaltning av refusjonsordningene. Dette gjelder undersøkelsen om fastlegeordningen i Administrativ rapport nr. 1 for 2005, undersøkelsen om folketrygdens utgifter til legemidler på blå resept i Administrativ rapport nr. 1 for 2004 og undersøkelsen

av tjenester fra laboratorie- og røntgenvirksomheter i Dokument nr. 3:3 (2005–2006).

Riksrevisor Annelise Høegh fratradte under behandlingen av saken om de regionale helseforetakenes avtaler med private virksomheter.

Vedtatt i Riksrevisjonens møte 15. november 2005

Bjarne Mørk-Eidem

Annelise Høegh

Jan L. Stub

Nils Totland

Helga Haugen

Therese Johnsen
(selskapskontrollen)

Jens Arild Gunvaldsen

Justis- og politidepartementet

1 Justis- og politidepartementets forvaltning og gjennomføring av budsjettet for 2004

1.1 Generelt om resultatet av revisjonen

Det er ett programområde under Justisdepartementet – Justissektoren. Justisdepartementets budsjett for 2004 var på 14 mrd. kroner, hvorav 12,87 mrd. kroner var driftsutgifter, 95 mill. kroner nybygg/anlegg og 1,04 mrd. kroner overføringer. Budsjetterte inntekter var på 2,34 mrd. kroner. I tillegg er det budsjetterte inntekter på 4 mrd. kroner i forbindelse med dokumentavgift.

Justisdepartementet har ansvar for 14 virksomheter. I tillegg har Riksrevisjonen revidert Domstolsadministrasjonen.

Riksrevisjonen har avgitt 15 revisjonsbrev, alle uten merknader.

Det er gjennom året tatt opp enkelte forhold som virksomhetene har rettet opp eller satt i verk tiltak for å forbedre. Justisdepartementets budsjett består i hovedsak av driftsutgifter som lønn og godtgjørelser. Riksrevisjonen ser det som positivt at departementet har fokus på å få redusert omfanget av utgifter til overtid. Det er fortsatt enkelte enheter underlagt Politidirektoratet som har høy andel av forhøyet overtidsgodtgjørelse. Imidlertid har det blitt en forbedring etter at Riksrevisjonen tok opp dette i antegnelse til statsregnskapet for 2001.

Rutinene for anskaffelser under Politidirektoratet er bedret, selv om det fortsatt foreligger enkelte svakheter når det gjelder anskaffelser ved Oslo politidistrikt.

1.2 Budsjett – regnskap

Det er merutgifter eller mindreinntekter under noen kapitler og poster, men disse er enten av mindre betydning eller det er tilfredsstillende redegjort for dem i forklaringene til statsregnskapet.

1.3 Styring, måloppnåelse og resultatrapportering til Stortinget i forhold til det årlige budsjettet

Økonomiinstrukser

Departementet har opplyst at økonomiinstrukser i henhold til nytt reglement for økonomistyring i staten fra Justisdepartementet til Politidirektoratet, Politiets sikkerhetstjeneste og Spesialenheten for politisaker ikke var ferdigstilt. Departementet har heller ikke søkt om unntak fra tilpasningsperioden som varte fram til 1. januar 2005.

Hovedinstruks til politidirektøren om økonomiforvalt-

ningen i Politidirektoratet – Politi- og lensmannsetaten ble fastsatt av departementet 1. juli 2005.

Det opplyses videre at hovedinstruks for Politiets sikkerhetstjeneste, Spesialenheten for politisaker, domstolene og Domstolsadministrasjonen er under utarbeidelse. Årsaken til at hovedinstruks for de to førstnevnte instanser ikke er ferdigstilt innen fristen, ble for Politiets sikkerhetstjenestes vedkommende oppgitt å være høyt arbeidspress på grunn av terrortrusselen og for Spesialenheten for politisaker at den ble opprettet med virkning fra og med 1. januar 2005. Domstolsadministrasjonen har arbeidet med å revidere økonomiinstruks for domstolene og Domstolsadministrasjonen i første halvår 2005 og hadde klare ambisjoner om å ferdigstille disse i begynnelsen av 2005. En søkte derfor ikke om utsettelse.

Justisdepartementet har beklaget at instruksene ikke ble ferdigstilt til fristen, og at det ikke ble søkt om unntak fra tilpasningsperioden for innføring av reviderte økonomiinstrukser.

Leiekontrakt Fredriksvern festning, Stavern

Justisdepartementet har inngått leieavtale med Forsvarsbygg om Luftforsvarets tidligere skolesenter i Stavern, jf. St.prp. nr. 1 (2002–2003) og etablert Justissektorens kurs og øvingssenter. Politi- og skolekolen har fått driftsansvaret for øvingssenteret. I henhold til leiekontrakten mellom Forsvarsbygg og Justisdepartementet skulle utleier (Forsvarsbygg) innen 1. januar 2005 bygge om og bekoste passende lokaler til 200 enkeltmannsrom. Videre skulle utleier gjennomføre og bekoste ombygging av vedlikeholdshall til skytebane snarest mulig. Ifølge avtalen skulle utleier også foreta asfaltering av kjørebane på Torp.

Politidirektoratet har senere opplyst at partene i forståelse med overordnede departement har kommet fram til en endret framdriftsplan når det gjelder totalt antall rom, og videre at ombygging av vedlikeholdshall til skytebane og asfaltering av kjørebane på Torp er stilt i bero. Dette har sammenheng med at utleier har foretatt en kostnadmessig tilsvarende ombygging av lokalene til Utrykningspolitiet. Dette var ikke regulert i kontrakten og heller ikke forutsatt på kontraktsinngåelsestidspunktet. Videre opplyser Politidirektoratet at det for tiden er i drøftinger med Justisdepartementet omkring disse forholdene. Det er foreløpig ikke avklart hva som blir det endelige utfallet.

Justisdepartementet har opplyst at Skifte eiendom/ Nasjonale festningsverk ikke vil kunne innfri alle sine

forpliktelse i henhold til kontrakten. Videre har det opplyst at Politidirektoratet har ønsket å ”veksle inn” den manglende investeringen i skyte- og kjørebane med investeringene i hovedadministrasjonen for Utrykningspolitiet. Det er ikke underskrevet ny kontrakt på grunn av vesentlig uenighet om leieprisen på tilleggsarealene som ønskes. Politihøgskolen har leid seg inn på andre anlegg med tilhørende utgifter som følge av nedleggelsen av kjørebane i Nord-Odal. I tillegg er det i samarbeid med Larvik kommune og Larvik skytterlag anlagt en permanent skytebane på Åres.

Departementet uttaler at det er visse forhold i avtalen som ikke er gjennomført, og at kostnadsrammen som Forsvarsbygg har beregnet for de totale investeringene, ikke er tilstrekkelig til å utføre de avtalte endringene ifølge Forsvarsbygg. Departementet opplyser videre at dersom en velger å gå bort fra bygging av kjøre- og skytebane, må det utarbeides en tilfredsstillende løsning for annen bruk av investeringsmidlene, eventuelt reduksjon i leieutgiftene. På denne bakgrunn mener Justisdepartementet at det bør være mulig å få til løsninger som ikke medfører økte utgifter for justissektoren.

Riksrevisjonen stiller spørsmål ved om Justisdepartementet i dette tilfellet har foretatt tilstrekkelig planlegging, styring og oppfølging av prosjektet. Det er konstatert at vesentlige punkter i avtalen ikke er gjennomført. Utleier har fått anledning til å foreta ombygging av lokalene til Utrykningspolitiet på tross av at dette ikke er regulert i kontrakten. Politidirektoratet er forberedt på at det må finansiere denne ombyggingen. Departementet er av den oppfatning at det bør være mulig å få til løsninger som ikke medfører økte utgifter for justissektoren uten at departementet har dokumentert dette med økonomiske beregninger og avtaler.

1.4 Justis- og politidepartementets forvaltning av statens interesser i selskaper m.m.

Kontrollen har omfattet departementets forvaltning av statens interesser i ett heleid og ett deleid selskap. Riksrevisjonen har ikke merknader til statsrådets forvaltning av statens interesser i selskapene.

2 Justis- og politidepartementets oppfølging av tidligere rapporterte forhold

2.1 Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap

I antegnelse til statsregnskapet for 2003 tok Riksrevisjonen opp forhold knyttet til brudd på regelverket for offentlige anskaffelser og merverdiavgiftslovgivningen ved Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap, jf. Dokument nr. 1 (2004–2005) og Innst. S. nr 145 (2004–2005) og Stortingets behandling 5. april 2005. Riksrevisjonen hadde avdekket flere anskaffelser hvor konkurranseprinsippet i regelverket for offentlige anskaffelser ikke var blitt fulgt. Revisjonen avdekket videre at det i varierende grad ble ført anbudsprotokoll eller fantes annen dokumentasjon som viste at konkur-

ranseprinsippet var overholdt eller hjemlet unntak fra regelverket.

Forhold vedrørende brudd på merverdiavgiftslovgivningen gjaldt kurs- og opplæringsvirksomheten ved Sivilforsvarets skoler. Avgiftsplikten ble fastsatt 1. januar 2001, men direktoratet hadde ved utgangen av 2003 fremdeles ikke fått på plass rutiner for innrapportering og innbetaling av merverdiavgift til tross for at de ved en av skolene allerede hadde begynt å fakturere med merverdiavgift.

Departementet har opplyst at all utfakturering blir foretatt sentralt av økonomienheten ved hovedkontoret, og at innberetning og betaling av avgift nå foretas i henhold til merverdiavgiftslovgivningen. Skyldig avgift for tidligere perioder ble beregnet og betalt i desember 2004. Når det gjelder anskaffelser, opplyser departementet blant annet at direktoratet arbeider med å videreutvikle og forbedre rutinene for å sikre at regelverket for offentlige anskaffelser følges. I løpet av høsten 2005 vil deler av anskaffelsesarbeidet være sentralisert i direktoratet. Avslutningsvis konkluderer departementet med at de ovennevnte forholdene anses å være brakt i orden.

Riksrevisjonen anser departementets redegjørelse for tilfredsstillende, og saken anses for avsluttet.

3 Riksrevisjonens bemerkninger

Riksrevisjonen har ved revisjon av Justis- og politidepartementet og underliggende virksomheter for 2004 ikke avdekket vesentlige feil eller mangler i statsregnskapet eller ved virksomhetsregnskapene. Det er heller ikke avdekket vesentlige feil eller mangler ved de disposisjoner som ligger til grunn for regnskapet.

Riksrevisjonen viser til forsinkelsen vedrørende utarbeidelsen av økonomiinstruks og at det har skapt vanskeligheter for de virksomhetene som dette gjelder, med hensyn til å få implementert nytt økonomireglement i 2005.

Riksrevisjonen stiller spørsmål ved om Justisdepartementet har foretatt tilstrekkelig planlegging, styring og oppfølging av prosjektet vedrørende Fredriksvern festning, Stavern.

4 Justis- og politidepartementets svar

Saken har vært forelagt Justis- og politidepartementet og statsråden har i brev av 14. oktober 2005 svart:

1 Styring, måloppnåelse og resultatrapportering til stortinget i forhold til det årlige budsjettet

1.1 Økonomiinstruks

Justisdepartementet har utarbeidet et utkast til økonomiinstruks fra departementet til Politiets sikkerhetstjeneste (PST), som er sendt PST til uttalelse. En tar sikte på at

instruksen vil tre i kraft i løpet av 2005. Politidirektoratets økonomiinstruks for politidistriktene og særorganene trådte i kraft 1. oktober 2005.

Justisdepartementet har utarbeidet utkast til økonomiinstruks fra departementet til Spesialenheten for politisaker. Utkastet er oversendt Spesialenheten som har frist til 20. oktober 2005 for uttalelse. Det tas sikte på at både instruksen fra departementet og Spesialenhetens interne instruks kan tre i kraft innen årsskiftet 2005/2006.

Domstoladministrasjonen opplyser at forslag til ny økonomiinstruks for alle domstoler, dvs. domstolene i første instans, Lagmannsrettene og Høyesterett ble behandlet av styret for Domstoladministrasjonen 12. september 2005, og ble vedtatt med virkning fra 1. oktober 2005. Økonomiinstruksen skal være oversendt Riksrevisjonen.

Vi gjør oppmerksom på at den enkelte domstol etter økonomireglementet er en driftsenhet og ikke en virksomhet. Den enkelte domstol utarbeider derfor en intern retningslinje i stedet for en instruks. Den enkelte domstol har frist til å oppdatere sin interne retningslinje innen årsskiftet.

Den nye instruksen for domstolene gjelder ikke for Domstoladministrasjonen. Domstoladministrasjonen opplyser at en intern instruks er under utarbeidelse, og det tas sikte på at denne kan tre i kraft innen årsskiftet.

Justisdepartementet vil sørge for at ovennevnte økonomiinstruks fortløpende vil bli oversendt Riksrevisjonen etter hvert som de ferdigstilles. Justisdepartementet vil følge fremdriften i arbeidet med gjenstående økonomiinstruks meget nøye.

1.2 Leiekontrakt Fredriksvern festning, Stavern
Justisdepartementet har merket seg at Riksrevisjonen stiller spørsmål ved om Justisdepartementet har foretatt tilstrekkelig planlegging, styring og oppfølging av prosjektet.

Riksrevisjonen viser bl.a. til at Justisdepartementet har opplyst at Forsvarsbygg / Skifte eiendom / Nasjonale festningsverk ikke vil kunne innfri alle sine forpliktelser i henhold til kontrakten. I Justisdepartementets brev av 29.07.05 til Riksrevisjonen ble det pekt på at *ifølge Forsvarsbygg* ville ikke kostnadsrammen som Forsvarsbygg har beregnet for de totale investeringene (jf. pkt. 11 Investeringer til ombygging i avtalen), være tilstrekkelig til å utføre de avtalte endringer. Justis-

departementet forholder seg til avtalen mellom partene, hvor det framgår at det er utleiers ansvar og kostnad om det viser seg at investeringene utgjør mer enn forventet beløp.

Justisdepartementet vil bemerke at det, før kontrakten ble undertegnet, ble nedlagt et betydelig arbeid for å sikre et godt grunnlag for kontrakten. Til tross for dette har det oppstått uenighet og i forhandlingsmøte 6. oktober 2005 konstaterte partene at det eksisterer en tvist vedrørende pkt. 11 Investeringer til ombygging i avtalen og at saken etter dette vil bli behandlet i samsvar med avtalens bestemmelse om tvisteløsning:

”Tvist i forbindelse med denne leiekontrakt kan bringes inn for de berørte fagdepartementene til avgjørelse. Oppnås ikke enighet, kan partene søke om uttalelse fra Regjeringsadvokaten.”

5 Riksrevisjonen uttaler

Det er for regnskapsåret 2004 avgitt 15 avsluttende revisjonsbrev, alle uten merknader. Riksrevisjonen har ikke merknader til statsrådets forvaltning av statens interesser i selskapene.

Riksrevisjonen har merket seg at Justisdepartementet vil følge fremdriften i arbeidet med gjenstående økonomiinstruks meget nøye.

Riksrevisjonen konstaterer at vesentlige punkter i avtalen om leie av Fredriksvern festning, Stavern ikke er gjennomført. Det eksisterer nå også en tvist mellom Justis- og politidepartementet og Forsvarsbygg vedrørende avtalens punkt 11 Investeringer til ombygginger. Riksrevisjonen finner at departementets planlegging, styring og oppfølging av denne saken har vært kritikkverdige. Videre forutsetter Riksrevisjonen at forholdet ikke får konsekvenser for kvaliteten på politi- og lensmannsetatens kjøre- og skyteopplæring.

Det gjøres for øvrig oppmerksom på at det for tiden gjennomføres en ny undersøkelse vedrørende forvaltningen av gjeldsordningsloven, jf. Dokument nr. 3:13 (1996–97), Dokument nr. 3:1 (2002–2003) og Innst. S nr. 97 (2002–2003).

Riksrevisjonen vil også vise til en undersøkelse av myndighetenes arbeid med å sikre IT-infrastruktur, jf. Dokument nr. 3:4 (2005–2006).

Vedtatt i Riksrevisjonens møte 15. november 2005

Bjarne Mørk-Eidem

Annelise Høegh

Jan L. Stub

Nils Totland

Helga Haugen

Therese Johnsen
(selskapskontrollen)

Per Anders Engeseth

Kommunal- og regionaldepartementet

1 Kommunal- og regionaldepartementets forvaltning og gjennomføring av budsjettet for 2004

1.1 Generelt om resultatet av revisjonen

Kommunal- og regionaldepartementet (KRD) har rapporteringsansvar for to programområder. Område 13 har kategoriene Administrasjon, Innvandring, Nasjonale minoriteter, Samiske formål, Regional- og distriktpolitikk og Overføringer til kommuner og fylkeskommuner. Område 14 omfatter kategoriene Bolig og bomiljø og Forvaltning av bygningstiltak.

Total utgiftsbevilgning for 2004, inkludert bevilgning til statsbankene på KRDs område, er 74,66 mrd. kroner, hvorav 2,57 mrd. kroner (3 prosent) i driftsbevilgning. Overføringer til andre (50–89-poster) utgjør 60 mrd. kroner (80 prosent). Av dette er 47,61 mrd. kroner (64 prosent) overføringer til kommuner og fylkeskommuner, 4,04 mrd. kroner (5 prosent) gjaldt innvandring, og 1,76 mrd. kroner (2 prosent) er tilskudd til regional utvikling. Utlån, gjeldsavdrag mv. utgjør 12,08 mrd. kroner (16 prosent).

Inntektsbevilgningen for 2004 er på 19,79 mrd. kroner. Av dette utgjør tilbakebetalinger og avdrag på lån 14,42 mrd. kroner (73 prosent). Renteinntekter, provisjoner og aksjeutbytte utgjør 4,52 mrd. kroner (23 prosent).

Kommunal- og regionaldepartementet har åtte underliggende virksomheter, hvorav fem som avlegger eget regnskap. Sametinget er i prinsippet ikke underlagt regjeringens instruksjonsmyndighet, men er administrativt knyttet til KRD. Det er avgitt to avsluttende revisjonsbrev uten merknader og tre avsluttende revisjonsbrev med merknader, jf. punkt 2.

1.2 Budsjett – regnskap

Det er merutgifter eller mindreinntekter under noen kapitler og poster, men disse er enten av mindre betydning eller det er tilfredsstillende redegjort for dem i forklaringene til statsregnskapet.

1.3 Styring, måloppnåelse og resultatrapportering til Stortinget i forhold til det årlige budsjettet

1.3.1 Rutiner for styring, måloppnåelse og resultatrapportering

Riksrevisjonen har vurdert de tiltak Kommunal- og regionaldepartementet har gjennomført for å styre de underliggende virksomhetene, jf. bevilgningsreglementet §§ 2 og 13 og Reglement for økonomistyring i staten med bestemmelser. Det er påpekt svakheter i forbindelse med styringsdialogen med virksomhetene, blant annet

- manglende retningslinjer for styring av underliggende virksomheter
- manglende referat fra etatsstyringsmøter med noen av virksomhetene. Det gjelder blant annet møter med Sametinget, Kontaktutvalget mellom innvandrere og myndigheter (KIM) og Senter mot etnisk diskriminering (SMED)
- manglende tilbakemelding på noen av virksomhetenes årsrapporter i forhold til oppgaver og resultatkrav og manglende dokumentasjon av den vurdering og tilbakemelding som er gitt

Departementet har svart at det vil utarbeide felles retningslinjer for styring av underliggende virksomheter i løpet av andre halvår 2005. Departementet er innforstått med at det heretter skal utarbeides skriftlige referater fra alle møter med virksomhetene, og at det skal gis skriftlig tilbakemelding på virksomhetenes årsrapporter. Departementets dialog med Sametinget er tilpasset Sametingets frie stilling hvor det gjennomføres jevnlig møter på administrativt og politisk nivå. Departementet ser det ikke som hensiktsmessig å etablere rutiner for skriftlig vurdering og tilbakemelding til Sametinget utover dette.

1.3.2 Departementets tilskuddsforvaltning

Tilskudd til regional- og distriktpolitiske formål

For blant annet å vurdere hvordan departementet følger opp fylkeskommunenes og øvrige virkemiddelaktørers bruk av statlige tilskuddsmidler til regional- og distriktpolitiske formål, har Riksrevisjonen gjennomgått tilskudd til fylkeskommuner for regional utvikling og tilskudd til nasjonale tiltak for regional utvikling. Det er bevilget ca. 1,4 mrd. kroner til disse tilskuddsordningene i 2004. Gjennomgåelsen viste følgende svakheter:

Mål- og resultatstyring i tilskuddsforvaltningen

Som ledd i oppfølgingen av St.meld. nr. 19 (2001–2002) ”Nye oppgaver for lokaldemokratiet” er det fra 2003 lagt opp til en vesentlig desentralisering av midler til regional utvikling. Fylkeskommunene skal selv fastsette egne mål, strategier og resultatkrav for bruk av midlene, dessuten utarbeide et system for mål- og resultatstyring (MRS) med blant annet resultatkrav i samsvar med mål for regional utvikling i fylkesplanen. Departementet skal påse at fylkesplanene inneholder systemer for oppfølging i tråd med hovedmålet for tilskuddsmidlene. Revisjonen har vist at fylkeskommunene i varierende grad har fått etablert et system for styring og kontroll med virkemiddelaktørene. Riksrevisjonen ba derfor departementet redegjøre for tiltak som er eller vil bli gjennomført for å sikre at det etableres gode oppfølgingsystemer som skal styre virkemiddelbruken i tråd

med både overordnede mål og fylkeskommunenes egne mål.

Riksrevisjonens gjennomgåelse av fylkeskommunenes årsrapporter for 2004 viser store variasjoner. Fylkenes egne mål, strategier, innsatsområder og resultatkrav kommer ikke alltid like tydelig fram som forutsatt. Ikke alle fylkeskommuner har beskrevet og vurdert om innsatsen er i tråd med fastsatte mål og resultatkrav, og om innsatsen vil bidra til måloppnåelse på lengre sikt. En slik uensartet rapportering der vesentlig informasjon ser ut til å mangle helt eller delvis, kan gjøre det vanskelig å få et tydelig bilde av om formålet med bevilgningene oppnås. Dette kan også få konsekvenser for departementets rapportering til Stortinget. Riksrevisjonen ba om redegjørelse, blant annet om departementet ville iverksette tiltak for å tydeliggjøre rapporteringskravene.

Kommunal- og regionaldepartementet har blant annet svart at det fremdeles gjenstår arbeid for å få etablert gode oppfølgingssystemer i fylkeskommunene. Det er etablert et internt prosjekt i departementet som skal gjennomgå mål- og rapporteringssystemene.

Intern kontroll

Ifølge departementets retningslinjer skal departementet foreta stikkprøver for å påse at det er etablert betryggende intern kontroll med tilskuddsforvaltningen hos virkemiddelaktørene. Det forventes at fylkeskommunene selv kontrollerer tilskuddsforvaltningen.

Departementet ble bedt om å redegjøre for sine planer for kontroll av virkemiddelaktørenes arbeid med tilskuddsordningene og med fylkeskommunenes tilbake-rapportering om hvordan de gjennomfører tilsvarende kontroller.

Departementet har svart at det i tilskuddsbrevet for 2006 til virkemiddelaktørene legges opp til å omtale departementets forventninger vedrørende etablering av intern kontroll og krav til rapportering om etablerte kontrollordninger. Departementet vil bruke halvårsmøter med Innovasjon Norge, Siva og Norges Forskningsråd til å følge opp virkemiddelaktørenes arbeid med intern kontroll.

Midler til Interreg

Norge deltar i EUs regionalpolitiske samarbeidsprogram Interreg. Målet for norsk deltakelse er å bedre vilkårene for næringsutvikling, verdiskapning og sysselsetting i grenseregionene og på tvers av grensene. I antegnelse til statsregnskapet for 2001, jf. Dokument nr. 1 (2002–2003), Innst. S. nr. 130 (2002–2003) og Stortingets behandling 25. februar 2003, påpekte Riksrevisjonen svakheter ved blant annet KRDs oppfølging av forbruk av norske midler som fordeles via de internasjonale Interreg-sekretariatene. I den anledning opplyste departementet at det ville innhente halvårlige forbruksrapporter for bedre oppfølging av norske midler. En ny undersøkelse viser at det fortsatt ikke er etablert rutiner for rapportering om forbruk av norske midler fra alle sekretariatene. Riksrevisjonen kunne heller

ikke se at det var etablert rutiner i departementet for avstemming og eventuelt nødvendig oppfølging av disse rapportene.

Departementet har svart at det nå er etablert rutiner for rapportering på forbruk hvert halvår fra Interreg-sekretariatene. Etter mottak av forbruksrapportene foretar departementet en gjennomgang av disse. Departementet har fullmakt til å kontrollere at midlene nyttes etter forutsetningene, men har ikke deltatt i uanmeldte kontroller i denne programperioden. Endelig avstemming vil først kunne foretas når prosjektene er gjennomført og all utbetaling foretatt.

Tilskudd på innvanderområdet

Til norskopplæring for voksne innvandrere er det bevilget ca. 1 mrd. kroner i 2004. På grunnlag av revisjon hos åtte fylkesmannsembeter i forbindelse med deres forvaltning av tilskuddsmidlene har Riksrevisjonen tatt opp en del forhold med Kommunal- og regionaldepartementet. Det gjelder blant annet manglende kontroller for å verifisere opplysninger fra kommunene, svakheter i embetenes rutiner for beregning av tilskuddet og to tilfeller med feilutbetalinger av vesentlig karakter. Revisjonen viste også at departementet i liten grad har satt konkrete målsettinger og styringsparametere for fylkesmennes forvaltning av dette tilskuddet.

Kommunal- og regionaldepartementet har blant annet opplyst at det vil sende ut rundskriv om omlegging av dagens timetallsbaserte ordning til en mer captabasert ordning. Den nye ordningen, som ble presentert i forbindelse med revidert nasjonalbudsjett for 2005, innebærer at tilskuddet i hovedsak vil fastsettes på grunnlag av objektive kriterier.

1.4 Kommunal- og regionaldepartementets forvaltning av statens interesser i selskaper m.m.

Riksrevisjonen har kontrollert departementets forvaltning av statens interesser i ett særlovselskap og ett deleid aksjeselskap. Riksrevisjonen har ikke merknader til statsrådets forvaltning av interessene i selskapene.

2 Regnskaper der Riksrevisjonen har vesentlige merknader

2.1 Utlendingsdirektoratet

Riksrevisjonen har vesentlige merknader til gjennomføringen av budsjettet i Utlendingsdirektoratet (UDI). De disposisjoner som ligger til grunn for regnskapet, svarer ikke med Stortingets vedtak og forutsetninger og er ikke akseptable ut fra normer og standarder for statlig økonomiforvaltning. Merknadene knytter seg til følgende forhold:

UDIs oppfølging av økonomiske og administrative forhold ved statlige mottak

I antegnelse til statsregnskapet for 1999 og 2003, jf. Dokument nr. 1(2000–2001) og Dokument nr. 1

(2004–2005), tok Riksrevisjonen blant annet opp forhold knyttet til UDIs oppfølging av de økonomiske og administrative forholdene ved statlige mottak.

Riksrevisjonens gjennomgåelse av økonomiske og administrative forhold knyttet til drift av statlige mottak i UDI sentralt, ved tre regionskontorer og ved tre statlige mottak viste flere mangler. Det framgår ikke klart av UDIs rutinebeskrivelser at det skal foretas kontroll av økonomiske og administrative forhold ved tilsynsbesøk. Tilsynsrapportene og annen relevant dokumentasjon fra tilsynsbesøkene viser at UDI i liten utstrekning gjennomfører denne typen kontroller ute på mottakene. UDI foretar ingen reell kontroll av den underdokumentasjon på økonomiområdet som sendes inn fra mottakene.

KRD påpeker at mottakene er selvstendige privatretslige subjekter som skal sende inn revisorattestert oversikt over mottakets inntekter og utgifter. Dersom UDI i tillegg følger opp sitt tilsynskonsept og andre oppfølgings tiltak som er beskrevet i kvalitetsdokumentet, mener departementet at dette gir god nok kontroll av de leverte tjenester i forhold til driftskontrakten med mottakene.

Departementet ser at det er nødvendig med en bedring av UDIs systemer og kontrollrutiner for beboerøkonomien, det vil si utbetalinger av refunderbare ytelser knyttet til beboerne ved mottakene. Ny felles rutinebeskrivelse for regionkontorene skal utarbeides for å sikre en enhetlig og tilfredsstillende kontroll ved regionkontorene. Dette arbeidet skal være slutført innen utgangen av 3. kvartal 2005. I tillegg vil departementet påse at UDI får utredet og avklart eksternt revisors rolle.

Innkjøpsavtaler, sammenblandede eierinteresser og mulige habilitetsproblemer

Revisjon av innkjøpsavtaler hos driftsoperatørene på de statlige mottakene viste at avtalene vedrørende transport, klær, sengetøy og kjøkkenutstyr til beboerne ikke var utlyst i henhold til bestemmelsene om offentlige anskaffelser. Det ble avdekket sammenblandede eierinteresser mellom driftsoperatører og deres underleverandører og mulige habilitetsproblemer som følge av sammenblandede eierinteresser.

Departementet påpekte at driftsavtalene med mottakene er inngått i tråd med bestemmelsene om offentlige anskaffelser etter at forholdet ble påpekt av Riksrevisjonen i 2000, og at disse driftsavtalene også har inkludert ytelser til beboerne som refunderes i sin helhet fra UDI. Departementet er enig med Riksrevisjonen i at i tillegg til kostnadssiden vil ikke tidligere praksis gi alle lik mulighet til å inngi tilbud. Departementet mener derfor at lov og forskrift om anskaffelser i staten bør benyttes, selv om det juridisk sett ikke er nødvendig.

Departementet er enig i at de sammenblandede eierinteressene som Riksrevisjonen har avdekket, er problema-

tisk og kan være i strid med de kontraktsrettslige forpliktelser som driftsoperatøren har i forhold til UDI. Det er en klar forutsetning for kontrakten at anskaffelsen av de refunderbare ytelsene ikke skal innebære noen fortjeneste for driftsoperatøren. Hvis enkelte driftsoperatører har organisert seg slik at de skaffer seg fortjeneste på disse ved å involvere seg i underleverandører, er dette et brudd på de kontraktsrettslige forpliktelsene mellom driftsoperatøren og UDI.

2.2 Sametinget

Riksrevisjonen har vesentlige merknader til gjennomføringen av budsjettet i Sametinget. De disposisjoner som ligger til grunn for regnskapet, er ikke akseptable ut fra normer og standarder for statlig økonomiforvaltning. Merknadene knytter seg til følgende forhold:

Tilskudd

I antegnelsene til statsregnskapet for 2002, jf. Dokument nr. 1 (2003–2004), tok Riksrevisjonen opp manglende retningslinjer for tildeling av tilskudd i henhold til økonomiregelverket.

Riksrevisjonen har hatt en gjennomgåelse av Sametingets rutiner for forvaltning av tilskudd som viste en del gjennomgående mangler. Det er ikke utarbeidet tilfredsstillende oppfølgingskriterier for vurdering av måloppnåelse for den enkelte tilskuddsordning, og tilskuddordningene har i liten grad vært gjenstand for systematisk og helhetlig evaluering i henhold til regelverket.

Departementet påpeker at det for flere av ordningene er svært komplisert å utarbeide gode resultatindikatorer for måloppnåelse for det enkelte tiltak, men har tatt initiativ til dialog med Sametinget med sikte på å forbedre retningslinjene. Det vil også kunne være aktuelt i større grad å basere seg på evaluering av ordningen som helhet.

Når det gjelder evalueringer, opplyser departementet at Sametinget har vedtatt å evaluere virkemiddelbruken. Departementet forventer at Sametinget følger opp sitt vedtak med å lage en rulleringsplan for evaluering av de ulike støtteordningene innen rimelig tid. Departementet tar også sikte på å nedfelle kravet om systematiske evalueringer av Sametingets tilskuddsordninger i tildelingsbrevet for 2006.

Reiseregninger og refusjon av tapt arbeidsfortjeneste for sametingsrepresentanter

Rutiner og intern kontroll vedrørende reise- og godtgjøreelsesregninger for sametingsrepresentantene er kontrollert. Revisjonen viste blant annet mangler ved dokumentasjonen, feil bruk av satser og manglende referanser mellom reiseregning, reiseforskudd og faktura. De samme forhold er tatt opp med Sametinget tidligere år.

Departementet opplyser at Sametinget har arbeidet med sikte på å rette opp feil og mangler den siste tiden.

Sametinget vedtok 1. juni 2005 nytt reglement for same-tingsrepresentanter. Arbeidet med rutiner for reisevirk-somheten og lønn og godtgjørelser vil være ferdig høs-ten 2005. Departementet opplyser videre at det følger løpende med på Sametingets arbeid for å få på plass og følge nødvendige rutiner.

Interimskonti

Revisjonen har vist tilfeller av uavklarte differanser på konto for pensjonsinnskudd, tilfeller av uavklarte diffe-ranser på konto for avsetning gruppelevsforssikring og enkelte eldre utestående fordringer. De samme forhold er tatt opp med Sametinget tidligere år.

Departementet har merket seg at Riksrevisjonen har tatt opp forholdet omkring differanser på interimskonti i regnskapene for Sametinget også tidligere år uten at det har medført nødvendige endringer i rutine. Departementet opplyser videre at Sametinget i lengre tid har hatt mangel på ressurser og kompetanse på økono-miområdet, men nå er tilført midler til en controllerstil-ling. I ny økonomihåndbok vil rutiner for ovenstående forhold bli omtalt. Departementet er tilfreds med at Sametinget har valgt å styrke sin internadministrasjon, slik at forutsetningene for å få på plass nødvendige ruti-ner knyttet til Sametingets regnskap nå er styrket. Behovet for eventuelle ytterligere tiltak fra departemen-tet vil bli vurdert.

Interne kontrollordninger

I kommunalkomiteens budsjettinnstilling til Stortinget, Budsjett-innst. S. nr. 5 (2004–2005), jf. Stortingets behandling 15. desember 2004, uttaler komiteen blant annet at den forventer at Sametinget disponerer bevilg-ningene i samsvar med politiske målsettinger og i tråd med økonomiregelverket. Videre framkommer følgende: *”Flertallet forutsetter at Sametinget i samarbeid med Riksrevisjonen og Kommunal- og regionaldepartementet foretar en gjennomgang med sikte på å forbedre kon-trollordningen for Sametinget og omtaler revisjon og forvaltningsrevisjon i Sametingets årsrapport for 2004.”*

På denne bakgrunn ble det nedsatt en arbeidsgruppe med representanter fra Sametinget og Kommunal- og regionaldepartementet som skulle se på kontrollordning-ene i og for Sametinget. Riksrevisjonen var observatør i arbeidsgruppen. Arbeidsgruppen la fram rapporten med forslag til forbedringer og anbefalte tiltak 15. april 2005. Riksrevisjonen ba om departementets redegjørelse for status på de skisserte tiltakene i arbeidsgruppens innstil-ling.

Departementet har opplyst at de foreslåtte tiltakene er fulgt både av departementet og i Sametinget. Departementet er blant annet i ferd med å starte opp et utredningsarbeid for å vurdere om Sametinget skal skil-les ut som eget rettssubjekt. Departementet legger opp til å orientere om utredningen i den neste prinsippmelding-en om samepolitikken.

2.3 Kompetansesenteret for urfolks rettigheter

Riksrevisjonen har vesentlige merknader til regnskapet for Kompetansesenter for urfolksrettigheter (KUR) og kan ikke bekrefte at regnskapet ikke inneholder vesent-lig feil og mangler. Regnskapet var på tidspunktet for revisjonen ikke reviderbart på grunn av manglende eller mangelfull dokumentasjon av obligatorisk regnskapsma-teriale, som for eksempel datert og signert kasserapport og bilagjournal. Det var manglende dokumentasjon på overføring av utgående balanse 2003 og inngående balanse 2004 og manglende og mangelfulle obligatoris-ke avstemminger.

Kommunal- og regionaldepartementet har opplyst at departementet har høy oppmerksomhet på at det i en oppstartsfasen har vært problemer med rutine for regn-skapsføringen ved KUR. Både departementet og KUR jobber aktivt for å få nødvendige rutiner på plass, og departementet vil ha et videre fokus på dette.

3 Kommunal- og regionaldepartementets oppfølging av tidligere rapporterte forhold

3.1 Utlendingsdirektoratet – tilbakevending for flyktninger

Senest i antegnelsene til statsregnskapet for 2003, jf. Dokument nr. 1 (2004–2005), Innst. S. nr. 145 (2004–2005) og Stortingets behandling 5. april 2005, tok Riksrevisjonen opp forhold knyttet til ordningen med tilbakevendingsstøtte for flyktninger. I Innst. S. nr. 145 (2004–2005) viste kontroll- og konstitusjonskomite-en til tidligere års statsregnskap og konstaterte at rutiner for tilbakebetaling og registrering ved gjeninnvandring fortsatt ikke var tilfredsstillende. Komiteen fant departe-mentets svar lite tilfredsstillende og minnet om regje-ringens ansvar for å følge opp Stortingets pålegg og for-utsetninger. Komiteen ba om særskilt tilbakemelding i forbindelse med statsregnskapet for 2004.

I september 2004 orienterte UDI Riksrevisjonen blant annet om enkelte forbedringstiltak og at det var gjennomført en undersøkelse som avdekket 204 gjeninn-vandringer i perioden 1985–2004 som UDI tidligere ikke hadde kjennskap til.

I St.prp. nr.65 (2004–2005) og Innstilling fra finans-komiteen om tilleggsbevilgninger og omprioriteringer i statsbudsjettet for 2005, jf. Innst. S. nr. 240 (2004–2005) og Stortingets behandling 17. juni 2005, har regjeringen orientert om at Kommunal- og regional-departementet nå vurderer om en større omlegging av ordningen er nødvendig. Det er videre orientert om at UDI har gjennomført tiltak for å rette på mangler ved rutiner og ordninger. Finanskomiteen tok orienteringen til etterretning.

Det har gått mer enn to år siden evaluering av ordningen med tilbakevendingsstøtte ble foretatt, og mer enn ett år siden UDI la fram forslag til omlegging av ordningen.

Riksrevisjonen vil peke på at Kommunal- og regionaldepartementet ennå ikke har slutført vurderingen av om det er nødvendig med større endringer, til tross for at departementet også i forbindelse med antegnelsen til statsregnskapet for 2003 uttalte at en slik vurdering snart skulle gjennomføres.

Saken anses som avsluttet.

4 Riksrevisjonens bemerkninger

Riksrevisjonen har avgitt avsluttende revisjonsbrev med merknader til tre av de fem virksomhetene under Kommunal- og regionaldepartementet som avlegger egne regnskap.

Rutiner for styring, måloppnåelse og resultatrapportering

Riksrevisjonen peker på at departementet ikke har gitt tilbakemelding på alle virksomhetenes årsrapporter i forhold til oppgaver og resultatkrav, og at det i flere tilfeller mangler dokumentasjon av vurderinger og tilbakemeldinger.

Tilskudd til regional- og distriktspolitiske formål

Da tilskuddsordningene ble vesentlig endret i forbindelse med den såkalte ansvarsreformen, var det departementets ansvar å påse at fylkeskommunene etablerte systemer for oppfølging. Riksrevisjonen konstaterer at det fremdeles gjenstår mye arbeid for å få etablert gode oppfølgingssystemer for tilskudd til regional utvikling i fylkeskommunene. Dette kan medføre at det blir vanskelig å vurdere om målet med bevilgningene blir nådd.

KRD har ikke besvart spørsmålet om departementet har planlagt egne kontroller for å sikre forsvarlig økonomiforvaltning hos virkemiddelaktørene og fylkeskommunene.

Tilskudd på innvanderområdet

KRD har ikke opplyst hvilke konsekvenser de avdekkede feilutbetalingene eventuelt har hatt for tildelingen til fylkesmannsembetene for 2005.

Utlendingsdirektoratet (UDI)

Riksrevisjonen har vesentlige merknader til gjennomføringen av budsjettet i Utlendingsdirektoratet (UDI). De disposisjoner som ligger til grunn for regnskapet, samsvarer ikke med Stortingets vedtak og forutsetninger og er ikke akseptable ut fra normer og standarder for statlig økonomiforvaltning.

Riksrevisjonen har merket seg at det fortsatt ikke er tilfredsstillende rutiner og oppfølging i forbindelse med kontroll av statlige mottak. De tiltak som er gjennomført, har hatt begrenset effekt. Riksrevisjonen bemerker at manglende anbudsinnhenting på underleveranser til statlige mottak medfører sammenblanding av eierinteresser og mulige habilitetsproblemer.

Sametinget

Riksrevisjonen har vesentlige merknader til gjennomføringen av budsjettet. De disposisjoner som ligger til grunn for regnskapet, er ikke akseptable ut fra normer og standarder for statlig økonomiforvaltning.

Riksrevisjonen registrerer at tidligere påpekte mangler og svakheter i forbindelse med Sametingets økonomiforvaltning ikke er brakt i orden. Riksrevisjonen konstaterer at det ikke er utarbeidet tilfredsstillende oppfølgingskriterier for måloppnåelse.

Kompetansesenter for urfolks rettigheter (KUR)

Riksrevisjonen har vesentlige merknader til regnskapet for Kompetansesenter for urfolksrettigheter (KUR) og kan ikke bekrefte at regnskapet ikke inneholder vesentlige feil og mangler.

Riksrevisjonen peker på at KUR ikke har vært i stand til å legge fram et reviderbart regnskap for 2004, og at det er vesentlige mangler ved den interne kontrollen. Dette kan tyde på at departementet ikke har hatt tilstrekkelig oppfølging av virksomheten.

Da riksrevisorkollegiet behandlet brevet til departementet, var Wenche Lyngholm fortsatt medlem av kollegiet, men fratrudd under behandlingen av Kommunal- og regionaldepartementet.

5 Kommunal- og regionaldepartementets svar

Saken har vært forelagt Kommunal- og regionaldepartementet, og statsråden har i brev av 14. oktober 2005 svart:

1. Styring, måloppnåelse og resultatrapportering

Til dette punktet har vi ikke ytterligere kommentarer til Riksrevisjonens merknad og vårt tidligere svar.

2. Departementets tilskuddsforvaltning

Tilskudd til regional- og distriktspolitikken

Riksrevisjonen konstaterer at det fremdeles gjenstår mye arbeid for å få etablert gode oppfølgingssystemer for tilskudd til regional utvikling i fylkeskommunene. I forbindelse med årsrapporten fra 2004 har departementet gitt alle fylkeskommunene og Oslo kommune individuell tilbakemelding.

Det er etablert et rapporteringsprosjekt i departementet som har konkretisert målene og definert rapporteringsindikatorer knyttet til 7 ulike arbeidsmål som går på tvers av budsjettposter og virkemiddelaktører innenfor regional- og distriktspolitikken. Det er etablert en ressursgruppe med regionale og nasjonale aktører som bidrar i dette arbeidet. 4 fylkeskommuner er representert i denne gruppen. Planen er å innføre et nytt rapporteringssystem for fylkeskommunene fra og med rapporteringsåret 2006. I tillegg vil departementet videreføre

praksisen med jevnligte møter/seminarer med alle fylkeskommunene hvor vi setter problemstillinger rundt mål- og resultatstyring på dagsorden. Det vurderes å gjennomføre et nytt møte i november 2005.

Vi mener at disse tiltakene vil redusere variasjonene i rapporteringen.

Intern kontroll

Departementet vil gjennomføre kontroller med de nasjonale virkemiddelaktørene for å vurdere hvorvidt de har etablert forsvarlige og hensiktsmessige systemer for tilskuddsforvaltningen. Planen er å gjennomføre kontroller i 2006. Når det gjelder fylkeskommunene, heter det i retningslinjene for kap. 551, post 60, at fylkeskommunene, basert på risiko- og vesentlighetsvurderinger, skal kontrollere at det drives korrekt saksbehandling, korrekt og pålitelig rapportering, at tilskuddsmidlene kommer formålet til gode og at målene nås. Desentraliseringen av midlene og fylkeskommunenes frie stilling, tilsier at det ikke er naturlig for departementet å gjennomføre tilsvarende kontroller med fylkeskommunene som med de nasjonale virkemiddelaktørene. Departementet vil imidlertid be fylkeskommunene om å rapportere til departementet om hvilke kontrollordninger som er etablert.

Midler til Interreg

Ingen ytterligere kommentarer til Riksrevisjonens merknad og vårt tidligere svar.

Tilskudd på innvanderområdet

I tilknytning til Riksrevisjonens bemerkning, vil departementet kort redegjøre for hvordan tilskuddsordningen praktiseres. Ved inngangen til budsjettåret gis Fylkesmannen en ramme som alle tilsagn og utbetalinger skal holdes innenfor. Den tildelingen baserer seg på prognose i Grunnskolens informasjonssystem (GSI), jf. ramme E i voksenopplæringskjemaet. I og med at tildelingen baserer seg på en prognose for kommende år gitt per 1. oktober foregående år, vil den faktiske aktiviteten stort sett avvike fra prognosen. Departementet justerer derfor tildelingen på grunnlag av rapporter fra Fylkesmennene i løpet av året. Fylkesmennene er pålagt å rapportere per 31. august hvert år. På grunnlag av denne rapporten, blir tildelingen til Fylkesmannen justert. Fylkesmannen kan også fortløpende melde fra om endret behov på grunn av aktivitetsendringer, feilutbetalinger eller etterslep. KRD vil da endre tildelingen om nødvendig.

KRD ser det som Fylkesmannens ansvar at kommunene får det tilskuddet de har krav på i henhold til regelverket og det tilsagnet som Fylkesmannen har gitt. Hvis Fylkesmannen ikke kan ivareta dette innenfor den rammen de har fått, skal de fortløpende ta det opp med departementet. På bakgrunn av henvendelser fra flere Fylkesmenn, fikk alle en mindre oppjustering av rammen 24. februar 2005. Fylkesmannen i Nord-Trøndelag og Fylkesmannen i Hedmark har søkt om, og fått en ytterligere oppjustering, jf. brev fra KRD 28. april 2005

og 11. april 2005. For 2004 utbetalte Fylkesmannen i Nordland i overkant av 2 mill. kr for lite til kommunene. I ettertid har Fylkesmannen i Nordland oppjustert tildelingen iht. merbehovet, noe som er dekket innenfor den tildelte rammen fra departementet. For 2005 rapporterer Fylkesmannen i Nordland om et mindrebehov på over 20 mill. kr.

Vi har understreket overfor Fylkesmannen at alle søknader fra kommuner må være skriftlige, og at Fylkesmannen må besvare søknadene skriftlig gjennom tilskuddsbrev.

Det gis tilskudd per undervisningstime og tilskudd per deltaker per time. I rundskriv til kommunene (H-21/05, H-30/04 og H-05/04) har departementet gjort oppmerksom på at endringer i deltakertallet eller andre forhold som vil påvirke antall undervisningstimer kommunene vil kreve tilskudd for, må tas opp skriftlig med Fylkesmannen før opplæringen settes i gang. Søknaden vil bli besvart med revidert tilskuddsbrev. Det skal ikke utbetales tilskudd til flere undervisningstimer enn det er gitt tilsagn om i tilskuddsbrev. I brev av 23. desember 2004 har vi bedt Fylkesmannen gi informasjon i tilskuddsbrevet om at kommunene må sende begrunnet skriftlig søknad dersom det oppstår behov for tilskudd til flere undervisningstimer i løpet året.

Endringer i deltakertallet som bare vil påvirke antall deltakertimer det gis tilskudd til, kan rapporteres etter-skuddsvis gjennom GSI. KRD mener at en fortløpende rapportering om endringer i deltakertallet vil være administrativt belastende.

På bakgrunn av praktiseringen av tilskuddsordningen, justeres tildelingen i henhold til de rapporteringer og rutiner som er beskrevet over. Departementet er nå i ferd med å vurdere Fylkesmennenes rapporter per 31. august 2005 og vil justere tildelingen til Fylkesmennene dersom endrede behov på grunn av aktivitetsendringer, feilutbetalinger eller etterslep tilsier dette.

KRD vil, i et planlagt møte med fylkesmannsembetene i månedsskiftet november/desember 2005, presisere at det er Fylkesmannens ansvar at kommunene får det tilskuddet de har krav på i henhold til regelverket og det tilsagnet som Fylkesmannen har gitt, samt at det er Fylkesmannens ansvar å følge opp at tilskuddet avregnes året etter, slik at ingen kommuner får utbetalt mer enn det de rettmessig har krav på. Departementet vil også skriftlig presisere disse forholdene.

3. Regnskaper der Riksrevisjonen har hatt vesentlige merknader

UDIs oppfølging av økonomiske og administrative forhold ved statlige mottak

Styring av mottaksøkonomien er krevende fordi det omfatter mange små utbetalinger til et stort antall beboere, mange mottak over et stort geografisk område er involvert og det er mange systemer i bruk. Selv om det

fra 4. kvartal er etablert felles rutinebeskrivelse for regionkontorenes arbeid med refusjonskrav er det fortsatt forbedringspotensiale både i rutiner og systemer. UDI har igangsatt et internkontroll- og internrevisjonsprosjekt som skal videreutvikle og etablere nye rutiner på mottaksområdet. Noen tiltak vil bli iverksatt innen utgangen av året mens andre tiltak vil ha mer langsiktig perspektiv.

Departementet vil påpeke at tilsyn ute hos mottakene kun er ett element i UDIs oppfølging og kontroll av mottakene. Formelt tilsyn skjer i hovedsak kun en gang pr år, mens UDIs kontroll av mottakenes refusjonskrav skjer månedlig. Den løpende økonomikontroll, skriftlig dokumentasjon, krav til eksternt kontroll og revisorattestasjon er viktige bærebjelker i direktoratets oppfølging av mottakene.

Tilsynene i 2004 var i all hovedsak gjennomført da Riksrevisjonens merknader til statsregnskapet for 2003 forelå. Økonomidelen av mottakstilsyn i 2005 er imidlertid utvidet og vil også for 2006 bli videreutviklet og forbedret.

Departementet bemerker at Riksrevisjonen har undersøkt mottaksøkonomien ved tre mottak. Sett i lys av at UDI ved inngangen til 2004 hadde ansvar for 140 mottak er dette et lite antall og gir et dårlig grunnlag for generelle utsagn. De tre mottakene tilhørte samme driftsoperatør og det er ikke uventet å finne de samme mangler.

Riksrevisjonen uttaler at: "UDI foretar ingen reell kontroll av den underdokumentasjon på økonomiområdet som sendes inn fra mottakene." Dette utsagnet må, etter det departementet kan forstå, bygge på en misforståelse. Underdokumentasjon brukes aktivt av UDIs regionkontor for å kontrollere refusjonskrav. Korreksjon av refusjonskrav på grunn av manglende underbilag, regelbrudd, summeringsfeil mv. er ikke uvanlig.

Innkjøpsavtaler, sammenblandede eierinteresser og mulige habilitetsproblemer UDI har i 2005 konkurransutsatt anskaffelse av transporttjenester, sengetøyspakker og kjøkkenutstyrspakker i henhold til bestemmelsene om offentlige innkjøp. Innkjøp av klær skjer kun i forbindelse med ankomsttransitt som i 2004 var Tanum mottak og Lier mottak. Det var ved sistnevnte mottak at de sammenblandede eierinteresser og mulige habilitetsproblemer ble avdekket. Lier mottak er i 2005 avvirket. Driftsoperatør for Tanum mottak har inngått avtale om klesleveranser etter utlysning. For øvrig arbeider UDI med å få til en annen ordning for utdeling av klær.

Departementet har så langt ikke funnet sammenblandede eierinteresser og mulig habilitetsproblemer ved andre mottak, men vil i fremtiden ha økt oppmerksomhet rettet mot problemstillingen.

Sametinget

I første avsnitt side 3 i brevet fra Riksrevisjonen av 28.9.2005 har Riksrevisjonen oppsummert departementets svar til Riksrevisjonen av 22.7.2005 på følgende måte: Departementets dialog med Sametinget er tilpasset Sametingets frie stilling hvor det gjennomføres jevnlig møter på administrativt og politisk nivå.

Departementet ser det ikke som hensiktsmessig å etablere rutiner for skriftlige vurderinger og tilbakemeldinger til Sametinget utover dette. Kommunal- og regionaldepartementet vil påpeke at denne formuleringen ikke får fram innholdet i formuleringene vi benyttet i brevet av 22.7.2005.

Departementet vil understreke at Sametingets årsmelding i henhold til samelovens § 1-3 skal sendes Kongen og at regjeringen i henhold til Stortingets vedtak på grunnlag av justiskomiteens forslag av 8.10.1987 årlig skal fremlegge for Stortinget en stortingsmelding om Sametingets virksomhet. Dette innebærer at skriftlige vurderinger og tilbakemeldinger på årsmeldingen gis i form av en stortingsmelding.

Kommunal- og regionaldepartementet vil på denne bakgrunn be om at Riksrevisjonen bytter ut den ovennevnte formuleringen på side tre med følgende formuleringer, hentet fra vårt brev til Riksrevisjonen av 22.7.2005:

Departementets dialog med Sametinget er tilpasset Sametingets frie stilling hvor det gjennomføres jevnlig møter på administrativt og politisk nivå. Sameloven § 1-3 slår fast at Sametingets årsmelding skal sendes til Kongen. På bakgrunn av Sametingets årsmelding utarbeider departementet hvert år en stortingsmelding om Sametingets virksomhet. I stortingsmeldingen responderer departementene på de ulike sakene Sametinget tar opp i sin årsmelding. Det har etter hvert utviklet seg en praksis ved at Kommunalkomiteen avholder møte med Sametinget før stortingsmeldingen behandles i Stortinget, slik at det er en kommunikasjon mellom Stortinget, Sametinget og regjeringen om dette dokumentet. Sametingets årsmelding behandles således skriftlig både i regjeringens stortingsmelding og i Stortinget. Departementet har lagt til grunn at dette er tilstrekkelig vurdering og tilbakemelding på Sametingets årsmelding. Departementet ser det ikke som hensiktsmessig å etablere rutiner, ut over det som er beskrevet ovenfor for skriftlig vurdering og tilbakemelding til Sametinget fra departementet.

Riksrevisjonen har vesentlige merknader knyttet til følgende forhold:

- Tilskudd (ikke utarbeidet tilfredsstillende oppfølgingskriterier for vurdering av måloppnåelse)
- Reiseregninger og refusjon av tapt arbeidsfortjeneste for sametingsrepresentanter
- Interimskonti
- Interne kontrollordninger

Riksrevisjonen påpeker at de disposisjoner som ligger til grunn for regnskapet ikke er akseptable ut fra normer og standarder for statlig økonomiforvaltning.

Kommunal- og regionaldepartementet viser til at Sametinget er etablert gjennom sameloven for å etterleve Grunnlovens § 110 a. Som folkevalgt organ har Sametinget stor frihet. Det er ikke en etat eller et underliggende organ i forhold til regjeringen, og den enkelte statsråd er derfor ikke ansvarlig for Sametingets politiske virksomhet eller for de politiske vedtakene Sametinget gjør på de ulike områdene. Kommunal- og regionalministeren har likevel et overordnet konstitusjonelt ansvar når det gjelder bevilgningen gitt over kap. 540 Sametinget.

Rammene for Sametingets økonomiforvaltning fastsettes av Kommunal- og regionaldepartementet i departementets hovedinstruks for økonomiforvaltningen i Sametinget. Hovedinstruksen gjelder også for midler bevilget over andre departements budsjett og eventuelle inntekter fra annet hold. Instruksen er fastsatt med hjemmel i sameloven § 2-1, tredje ledd. I hovedinstruksen har departementet fastsatt at Økonomireglementet for staten og Bestemmelser om økonomistyring i staten også gjelder Sametinget. Departementet forutsetter imidlertid at økonomireglementet og bestemmelsene må anvendes på en måte som gir rom for Sametingets utøvelse av skjønn i sin egenskap som folkevalgt organ.

For Sametingets legitimitet som folkevalgt organ og som forvaltningsorgan er det avgjørende at økonomi- og regnskapsfunksjonen i Sametinget holder høy kvalitet. Kommunal- og regionaldepartementet har merket seg at Sametinget i ulike sammenhenger peker på at det ikke har tilstrekkelig med ressurser innenfor økonomi- og regnskapsfunksjonen til å prioritere utviklingsoppgaver. Departementet forutsetter imidlertid at Sametinget innenfor de til enhver tid gjeldende rammer prioriterer tilstrekkelig med ressurser til økonomi- og regnskapsfunksjonen for å sikre at rutinene for og gjennomføringen av økonomiforvaltningen er fullt ut tilfredsstillende.

Vi viser for øvrig til våre tidligere kommentarer i brev av 10.8.2005 om Riksrevisjonens merknader der det fremgår at det i 2005 har blitt iverksatt flere tiltak for å rette opp mangler og svakheter i økonomiforvaltningen i Sametinget.

Kompetansesenteret for urfolks rettigheter

Riksrevisjonen peker på at regnskapet ikke var reviderbart på tidspunktet for revisjon pga. manglende/mangelfull dokumentasjon av obligatorisk regnskapsmateriale.

Kommunal- og regionaldepartementet ser alvorlig på de forholdene Riksrevisjonen har tatt opp, men viser samtidig til at departementet fra årsskiftet 2004/2005 har iverksatt flere tiltak for å få på plass gode rutiner for senterets økonomiforvaltning. Det er bl.a. satt inn kompetansehevende tiltak for senteret ansatte, og departementet har lagt vekt på å føre en tett dialog med senteret

med vekt på utvikling av gode rutiner. Departementet vil videreføre dette arbeidet.”

6 Riksrevisjonen uttaler

Det er for regnskapsåret 2004 avgitt fem avsluttende revisjonsbrev hvorav revisjonsbrevene for Utlendingsdirektoratet, Sametinget og Kompetansesenter for urfolksrettigheter er avgitt med vesentlige merknader. Riksrevisjonen har ikke merknader til statsrådets forvaltning av statens interesser i selskapene.

Riksrevisjonen har merket seg at departementet nå vil rette opp svakheter i forbindelse med styringen av underliggende virksomheter. Riksrevisjonen vil understreke viktigheten av at det utarbeides retningslinjer for styring som bl.a. sikrer at det gis skriftlige tilbakemeldinger på virksomhetenes årsrapportering om deres måloppnåelse.

Riksrevisjonen finner det kritikkverdig at det ennå ikke er etablert gode oppfølgings- og rapporteringsrutiner for tilskuddsordningene til regional- og distriktpolitiske formål. Riksrevisjonen har imidlertid merket seg at departementet har etablert et rapporteringsprosjekt med tanke på å innføre et forbedret rapporteringssystem fra fylkeskommunene, og forutsetter at departementet i den sammenheng følger opp fylkeskommunenes egne systemer for oppfølging i tråd med hovedmålet for tilskuddsmidlene.

Riksrevisjonen vil understreke departementets ansvar for at det er etablert betryggende intern kontroll med tilskudd som forvaltes av andre aktører. Riksrevisjonen har merket seg at departementet nå vil gjennomføre kontroller hos de nasjonale virkemiddelaktørene, og at departementet vil innhente rapporter fra fylkeskommunene om hvilke kontrollordninger de har etablert.

Videre har Riksrevisjonen merket seg at departementet har skissert tiltak som vil bli iverksatt overfor fylkesmenene, og at tildelingen for 2005 vil bli justert som følge av aktivitetsendringer, feilutbetalinger eller etterslep.

Riksrevisjonen har merket seg at det videreutvikles og etableres nye rutiner for de statlige mottakene, herunder forbedring og videreutvikling av økonomidelen av mottakstilsyn, og er tilfreds med at det nå vil bli økt oppmerksomhet omkring eventuelle sammenblandede eierinteresser og habilitetsproblemer ved mottakene.

Riksrevisjonen har merket seg departementets forutsetning om at Sametinget til enhver tid prioriterer tilstrekkelige ressurser til økonomi- og regnskapsfunksjon, og at det er iverksatt tiltak for å forbedre økonomiforvaltningen i Sametinget. Riksrevisjonen vil peke på departementets overordnede ansvar for å påse at bevilgning til Sametinget over departementets budsjett forvaltes i samsvar med statlig økonomiregelverk.

Riksrevisjonen har merket seg at departementet ser alvorlig på at det ikke i tilstrekkelig grad har fulgt opp Kompetansesenter for urfolksrettigheters økonomifor-

valting, men har merket seg at departementet nå har iverksatt tiltak for å rette opp forholdene, og at dette arbeidet vil videreføres.

Vedtatt i Riksrevisjonens møte 15. november 2005

Bjarne Mørk-Eidem

Annelise Høegh

Jan L. Stub

Nils Totland

Helga Haugen

Therese Johnsen
(selskapskontrollen)

Per Anders Engeseth

Kultur- og kirkedepartementet

1 Kultur- og kirkedepartementets forvaltning og gjennomføring av budsjettet for 2004

1.1 Generelt om resultatet av revisjonen

Kultur- og kirkedepartementets (KKD) rapporteringsområder er delt i fire programområder:

- Administrasjon m.m.
- Kulturformål
- Film- og medieformål
- Den norske kirke

Departementets budsjett på inntektssiden var for 2004 på 1,4 mrd. kroner, mens det var budsjettert med utgifter på 5,6 mrd. kroner. Av dette var 3,7 mrd. kroner overføringer til andre formål, for eksempel

- tilskudd til tros- og livssynsamfunn
- tilskudd til ulike institusjoner innenfor musikk, teater og opera
- tilskudd til museer
- pressestøtten

Departementet har også ansvaret for midler som ikke går over statsbudsjettet. NRKs inntekter fra kringkastingsavgift var i 2004 3,3 mrd. kroner. Norsk Tipping AS hadde i 2003 et spilleoverskudd på 2,7 mrd. kroner. Av dette fordelte departementet 1,2 mrd. kroner til idrettsformål og 300 mill. kroner til kulturformål i 2004. For 2004 var spilleoverskuddet 2,7 mrd. kroner.

Departementet har ansvar for 40 virksomheter og to særlovsselskaper. Riksrevisjonen har avgitt 42 avsluttende revisjonsbrev uten merknader. Riksrevisjonen har merknader til departementets eierstyring av særlovsselskapene Norsk Tipping AS og Opplysningsvesenets fond.

1.2 Budsjett – regnskap

Det er merutgifter eller mindreinntekter under noen kapitler og poster, men disse er enten av mindre betydning eller det er tilfredsstillende redegjort for dem i forklaringene til statsregnskapet.

1.3 Styring, måloppnåelse og resultatrapportering til Stortinget i forhold til det årlige budsjettet

1.3.1 Styring, måloppnåelse og resultatrapportering

Riksrevisjonen har med utgangspunkt i bevilgningsreglementet §§ 2 og 13 og grunnleggende styringsprinsipper, som framgår av Reglement for økonomistyring i Staten og Bestemmelser om økonomistyring i staten, kontrollert departementets styring av fem underliggende virksomheter. Kontrollen avdekket ingen vesentlige funn.

Kultur- og kirkedepartementet har i St.prp. nr. 1 (2003–2004) fastsatt mål og resultatrapportering for bevilgning som er tildelt selskapene i regnskapsåret 2004. Det er foretatt rapportering i henhold til de fastsatte resultatmål. Når det gjelder tilskuddet til Hundreårsmarkeringen – Norge 2005 AS, viser vi til merknad under punkt 3.

1.3.2 Tilskudd

Riksrevisjonen har for 2004 revidert utvalgte tilskudd forvaltet av departementet og underliggende virksomheter. Kontrollen er utført ved

- departementet
- Statens senter for arkiv, bibliotek og museum
- Norsk kulturråd
- Fond for lyd og bilde
- Norsk filmfond
- Statens medieforvaltning
- bispedømmene i Oslo, Stavanger og Nord-Hålogaland

Revisjonen av tilskudd i Kultur- og kirkedepartementet avdekket mangelfull dokumentasjon av departementets rutiner for oppfølging og kontroll av informasjon fra tilskuddsmottakere.

Departementet har svart at rutiner for oppfølging og kontroll vil bli beskrevet i et eget dokument.

For øvrig har Riksrevisjonen ingen vesentlige merknader til departementets styring, måloppnåelse og resultatrapportering til Stortinget.

1.4 Departementets forvaltning av statens interesser i selskaper m.m.

Riksrevisjonen har kontrollert statsrådets forvaltning av statens interesser i tre heleide selskaper og seks deleide selskaper. Riksrevisjonen har merknader til statsrådets forvaltning i et heleid aksjeselskap og to særlovsselskaper som forvaltes av departementet.

2 Selskaper m.m. der Riksrevisjonen har merknader til statsrådets forvaltning

Riksrevisjonen har merknader til departementets forvaltning i tre selskaper. Merknadene er knyttet til:

2.1 Norsk Tipping AS – avsetning til tiltak mot spilleavhengighet

KKD instruerte i brev av 31. mars 2005 Norsk Tipping AS til å avsette 12 millioner kroner av overskuddet til tiltak rettet mot spilleavhengighet.

Departementets instruksjon kom etter at styret for Norsk Tipping AS hadde avlagt årsregnskapet og Riksrevisjonen hadde avsluttet sin revisjon. Pålegget innebar at Norsk Tipping AS måtte avlegge nytt regnskap, at det måtte gjøres ny styrebehandling, og at Riksrevisjonen måtte gjøre tillegghandlinger i sin revisjon.

I brev til departementet av 26. april 2005 reiste Riksrevisjonen spørsmål om KKD hadde myndighet til å avsette midler til spilleavhengighet i Norsk Tipping AS' regnskap. Av loven om pengespill framgår det at forslag til avsetning av midler mot spilleavhengighet skal vedtas ved kongelig resolusjon før det avsettes i regnskapet for Norsk Tipping AS. En slik hjemmel forelå ikke i forkant.

Departementet svarte i brev av 24. mai 2005 at lovteksten er noe uklar på dette punktet, og at man vil vurdere å presisere dette nærmere neste gang loven revideres. Videre skriver departementet:

”For så vidt gjelder RRs anførsel om en uhensiktsmessig prosedyre våren 2005 for disponering av årsoverskuddet for 2004 (bl.a. at styret måtte behandle saken to ganger), hadde dette sammenheng med at ‘Regjeringens handlingsplan mot pengespillproblemer’ (som hadde vært igjennom en omfattende politisk prosess) først ble fastsatt mot slutten av mars. Dette nødvendiggjorde at departementet måtte gå ‘en ekstra runde’ med selskapet før endelig resultat kunne fastsettes.”

2.2 Opplysningsvesenets fond (OVF) – kravene til avkastning og risikoen ved investeringer

Opplysningsvesenets fond forvalter verdier knyttet til eiendommer og finanskapital som blant annet tilgodeser kirkelige formål. Investeringer i finanskapital gir normalt høyere avkastning, men også større risiko. De siste årene har det vært en økning i andelen av verdier investert som finanskapital.

For å møte situasjoner med nedgang i finansmarkedene er det etablert et bufferfond som kan disponeres dersom regnskapet viser negativt resultat. Departementet har lagt til grunn at bufferfondet skal bygges opp til det har nådd et nivå som gir stabilitet ved svikt i finansinntektene. Oppbygging av bufferfondet skal ha prioritet i årene framover, jf. Ot.prp.nr. 97 (2001–2002).

OVF har gått med et betydelig overskudd i 2004, blant annet som følge av et godt år i finansmarkedene. Til tross for dette har OVF bygd ned bufferfondet med 23,5 mill. kroner, slik at fondet ved utgangen av året var på 3,4 mill. kroner.

I styrets årsberetning for 2004 framgår følgende:

”Styret vil påpeke at det selv i et år med normalt god avkastning av finanskapitalen er nødvendig med overføringer fra bufferfondet for å dekke pålagte avsetninger. Dette indikerer at fondet er pålagt oppgaver og forpliktelser som er svært store i forhold til fondets bæreevne.”

Med bakgrunn i ovennevnte ba Riksrevisjonen departementet om en redegjørelse for hvordan departementet ser for seg oppbygging av bufferfondet til et forsvarlig nivå som ivaretar siktemålet om stabilitet ved svikt i finansinntektene.

Departementet svarte at det fortsatt er et mål å bygge opp bufferfondet gjennom avsetninger fra avkastningen. Departementet viste til at det kan gjøres lempinger blant annet i kravet til inflasjonssikring i enkelte år for å bidra til oppbygging av fondet.

2.3 Departementets styring og oppfølging av Hundreårsmarkeringen Norge 2005 AS

Selskapet Tusenårsskiftet – Norge 2000 AS ble stiftet i 1998. Kultur- og kirke departementet er selskapets eneste aksjonær. Selskapet fikk to hovedoppgaver: å forberede den offisielle markeringen av tusenårsskiftet og å gjennomføre hundreårsmarkeringen 1905–2005. Selskapet skiftet navn 1. januar 2001 til Hundreårsmarkeringen – Norge 2005 AS. Selskapet er midlertidig, og virksomheten skal avsluttes i 2005.

Stortinget vedtok i 1998 å gi selskapet tilsagn om stats-tilskudd for perioden 2000–2005 for inntil 215 mill. kroner utover tidligere gitt bevilgning på 65 mill. kroner, slik at total tilsagnsramme utgjorde 280 mill. kroner. I St.prp. nr. 1 (1998–1999) ble selskapet bedt om å legge fram et budsjett for perioden 1999–2005 innenfor en totalramme på 280 mill. kroner. Videre er det uttalt at selskapets administrasjonskostnader skal dekkes ved at alle prosjekter skal belastes med en viss prosentandel som dekningsbidrag til ledelse, prosjektledelse og økonomistyring. Det framgår videre at selskapets målsetting er at sponsor- og lisensinntekter skal tilsvare den statlige bevilgningen på 280 mill. kroner. Basert på regnskaps-tall for perioden 1998–2004 framgår det at selskapets samlede sponsor- og lisensinntekter i denne perioden kun utgjorde ca. 55 mill. kroner. De endelige tallene for sponsor- og lisensinntekter kan imidlertid først fastsettes når regnskapet for 2005 foreligger.

Selskapets årsregnskap for 2004 viser et underskudd på 8,2 mill. kroner og tapt egenkapital. Av årsregnskapet framgår det videre at til tross for manglende dekning har selskapet inngått avtaler vedrørende prosjekter i 2005 på til sammen 55,4 mill. kroner. Selskapets budsjett for 2005 viser et samlet underskudd på 50 mill. kroner. På ekstraordinær generalforsamling 26. april 2005 ble det valgt nytt styre i selskapet.

Riksrevisjonen ba i brev av 6. juli 2005 departementet om en redegjørelse for departementets styring og oppfølging av selskapets drift blant annet sett i forhold til forutsetningen at alle prosjekter skulle belastes med et prosentvis dekningsbidrag til ledelse, prosjektledelse og økonomistyring, og målet om balanse mellom sponsor- og lisensinntekter og den statlige bevilgningen.

Departementet viser til at styring av selskapet har skjedd

gjennom vedtak på generalforsamlinger, tilskuddsbrev og budsjettsoknader. Videre vises det til at selskapets organisasjonsform som aksjeselskap ikke involverer departementet i den daglige drift, og at det ikke følger som normal prosedyre å framlegge internregnskaper og budsjetter for departementet. I lys av selskapets økonomiske problemer opplyser departementet at en fullstendig redegjørelse for selskapets økonomiforvaltning vil foreligge for Stortinget når selskapets sluttregnskap foreligger, jf. St.prp. nr. 65 (2004–2005).

3 Departementets oppfølging av tidligere rapporterte forhold

Riksrevisjonen hadde enkelte antegnelser til regnskapet for 2003 som ble tatt opp i Dokument nr. 1 (2004–2005) til Stortinget. Kontroll- og konstitusjonskomiteens merknader framgår av Innst. S. nr. 145 (2004–2005).

3.1 Norsk Tipping AS

I rapporteringen til Stortinget om regnskapene for 2003 påtalte Riksrevisjonen at Norsk Tipping AS hadde gått inn med betydelig kapitaltilførsel i to datterselskaper og dermed fått reduksjon i spilleoverskuddet. Riksrevisjonen mente at KKD i forkant burde gjort grundigere vurderinger av om det var riktig å gå inn i engasjementene. Det var heller ikke etablert vedtekter som satte rammer for hvilke formål datterselskapene skulle kunne ha, og hvilken risiko som var akseptabel. Riksrevisjonen påtalte at KKDs eierstyring i stor grad syntes å basere seg på muntlig kommunikasjon, og at sentrale spørsmål om kontroll ikke ble tatt opp med styret.

I stortingsbehandlingen uttalte kontroll- og konstitusjonskomiteen blant annet følgende:

”Etter komiteens syn kan det reises spørsmål ved om disse transaksjonene kan anses å være i tråd med aksje-lovens bestemmelser. Videre gir overføringer på til sammen ca. 40 mill. kroner i kapitaltilførsel til de to selskape- ne i løpet av en fireårsperiode, grunn til å vurdere hvorvidt engasjementet har vært tilstrekkelig godt fundert. Komiteen peker på at dette engasjementet har ført til at spilleoverskuddet for Norsk Tipping AS er redusert med 40 mill. kroner. Komiteen slutter seg til Riksrevisjonens vurderinger i disse spørsmålene.

Komiteen er enig i at det er behov for klare retningslinjer for Norsk Tipping AS og styret i Norsk Tipping AS i forhold til premissene for driften av datterselskapene, og forutsetter at slike regler kommer på plass så snart som mulig.

Komiteen vil understreke betydningen av at regelverket følges, og at viktige avgjørelser treffes basert på formelle vedtak og ikke på uformell kommunikasjon.”

Riksrevisjonen ba departementet redegjøre for status i arbeidet med oppfølging av ovennevnte forhold.

I brev av 15. august 2005 skriver departementet:

”Norsk Tipping AS er et særlovsselskap hjemlet i lov av 28. august 1992 nr. 103 og pengespill § 3. Selskapet er således ikke underlagt reguleringen i aksjeselskapsloven når det gjelder utbetaling av utbytte eller overføring av verdier til datterselskaper. Denne form for beslutninger foretas ut fra forretningsmessige vurderinger av styret i Norsk Tipping AS.”

Departementet utarbeider nå retningslinjer for Norsk Tipping AS og selskapets styre. Disse skal være på plass innen utgangen av 2005. Videre tar departementet sikte på å avholde en ekstraordinær generalforsamling i løpet av høsten 2005 for å drøfte Norsk Tipping AS' videre engasjement i datterselskapene og premissene for dette, herunder overføring av verdier fra morselskap til datterselskap.

Riksrevisjonen vil fortsatt følge saken.

3.2 Opplysningsvesenets fond

Riksrevisjonen påpekte svakheter og mangler i OVF's regnskap for 2003 blant annet når det gjaldt dokumentasjon og sporbarhet og at rutinene ikke i tilstrekkelig grad tilfredstilte krav til god intern kontroll. Revisjonen fant at OVF foretok vesentlig salg av utenlandske aksjer i strid med gjeldende regelverk, og det ble stilt spørsmål ved departementets oppfølging.

I stortingsbehandlingen, jf. Innst. S. nr. 145 (2004–2005), uttalte kontroll- og konstitusjonskomiteen blant annet følgende:

”Komiteen slutter seg til Riksrevisjonens kritikk av OVF's disposisjoner og forutsetter at påpekte svakheter ved regnskapsrutinene rettes opp. Komiteen vil også understreke OVF's og departementets ansvar for at disposisjoner skjer i henhold til gjeldende regelverk.”

I brev av 15. august 2005 opplyser departementet at Opplysningsvesenets fond har iverksatt tiltak for å rette på samtlige mangler som revisjonen tok opp i forbindelse med 2003-regnskapet. Videre avholdes det nå to formelle styringsdialogmøter mellom departementet og fondets ledelse. Alle saker eller disposisjoner som er vesentlige eller av prinsipiell betydning, skal forelegges departementet.

Saken anses for avsluttet.

4 Riksrevisjonens bemerkninger

Riksrevisjonen har ingen vesentlige merknader til regnskapene for underliggende virksomheter og ser positivt på at det ikke er funnet vesentlige svakheter i departementets etatsstyring. På tilskuddsområdet vil Riksrevisjonen framheve viktigheten av at oppfølging og kontroll av tilskuddsmottakere dokumenteres, dette for å kunne vurdere graden av måloppnåelse.

Riksrevisjonen har fortsatt merknader til departementets styring av selskaper der departementet opptrer som eier. Riksrevisjonen finner det uheldig at departementet har instruert avsetninger i Norsk Tipping AS' regnskap uten at det forelå hjemmel for dette. Når det gjelder Opplysningsvesenets fond, er det uklart hvordan departementet ser for seg oppbygging av bufferfondet til et forsvarlig nivå som ivaretar siktemålet om stabilitet ved svikt i finansinntektene.

Riksrevisjonen merker seg at departementet fortsatt synes å mene at overføringen av midler til datterselskapene i Norsk Tipping AS er rent kommersielle beslutninger som tilligger styret, til tross for at kontroll- og konstitusjonskomiteen har uttalt noe annet. Riksrevisjonen ser samtidig positivt på at departementet vil avholde en ekstraordinær generalforsamling, der blant annet overføring av verdier mellom Norsk Tipping AS og datterselskaper vil være tema.

Riksrevisjonen bemerker at driften av Hundreårsmarkeringen – Norge 2005 AS ikke har vært økonomisk forsvarlig, og at det kan stilles spørsmål ved departementets eierstyring og oppfølging av tilskuddet. Riksrevisjonen konstaterer at departementet har valgt nytt styre i selskapet, som har fått i oppdrag å skaffe fullstendig oversikt over selskapets disposisjoner. Riksrevisjonen har merket seg at departementet vil forelegge for Stortinget en fullstendig redegjørelse for selskapets økonomiforvaltning når selskapets sluttregnskap foreligger.

5 Kultur- og kirkedepartementets svar

Saken har vært forelagt Kultur- og kirkedepartementet, og statsråden har i brev av 12. oktober 2005 svart:

Kultur- og kirkedepartementet viser til Riksrevisjonens brev av 29. september 2005, vedlagt resultatet av regnskapsrevisjonen og selskapskontrollen for 2004.

Kultur- og kirkedepartementet har følgende merknader til ovennevnte:

Opplysningsvesenets fond (OVF) – kravene til avkastning og risikoen ved investeringer

I Riksrevisjonens dokument pkt. 2.2 er det opplyst at departementet har vist til ”at det kan gjøres lempinger bl.a. i kravet om inflasjonssikring for å bidra til oppbygging av fondet.” Dette er ikke korrekt eller i samsvar med departementets syn. Som det fremgår av departementets brev 24. mai 2005 til Riksrevisjonen om Kravene til avkastning i lov om Opplysningsvesenets fond, er innfrielsen av kravet om inflasjonssikring avhengig bl.a. av finansmarkedenes utvikling i tiden framover, jf. også departementets brev av 27. juni 2003 til Riksrevisjonen. Det er departementets syn at det ikke vil være adgang til å avsette midler fra avkastningen til bufferfond før inflasjonssikringen er ivarettatt. I dokumentets pkt. 4 heter det videre:

”Når det gjelder Opplysningsvesenets fond, er det uklart hvordan departementet ser for seg oppbyggingen av bufferfondet til et forsvarlig nivå som ivaretar siktemålet om stabilitet ved svikt i finansinntektene.”

Vi viser igjen til departementets brev av 24. mai 2005 og av 27. juni 2003, der vi har redegjort for forholdet, med bl.a. henvisning til Ot.prp. nr. 97 (2001–2002). Spørsmålet er ellers omtalt i St. meld. nr. 41 (2004–2005) Om økonomien i Den norske kirke. I meldingen pkt. 4.4 (side 38) heter det bl.a.:

”Med de utgiftsforpliktelser fondet har i dag, vil det i årene framover være viktig å styrke den frie egenkapitalen i form av bufferfond, dersom avkastningen gir grunnlag for det, jf. ellers Ot.prp. nr. 97 (2001–2002) ...”

Som det framgår av ovennevnte, vil oppbyggingen av bufferfond være avhengig av at den årlige avkastningen blir av en slik størrelse at det er rom for årlige avsetninger til bufferfondet, gitt de utgiftsforpliktelser fondet i dag er pålagt. Det er således usikkerheten i fondets årlige avkastning, bl.a. som følge av svingninger i finansmarkedene, som naturlig medfører usikkerhet eller uklarhet i mulighetene for bufferfondets oppbygging over tid. Dette ble uttrykkelig framholdt i departementets nevnte brev av 27. juni 2003 til Riksrevisjonen.

Departementets styring og oppfølging av Hundreårsmarkeringen Norge 2005

Når det gjelder Riksrevisjonens bemerkninger vedrørende Hundreårsmarkeringen – Norge 2005 AS, viser departementet til St. prp. nr. 65 (2004–2005) der det framgår at departementet vil gi Stortinget en fullstendig redegjørelse for selskapets økonomiforvaltning når selskapets sluttregnskap foreligger.

Norsk Tipping AS – avsetning til spilleavhengighet

Departementet har merket seg at Riksrevisjonen finner at departementet har instruert avsetninger i Norsk Tipping AS' regnskap uten at det etter Riksrevisjonens syn foreligger tilfredsstillende hjemmel. Departementet viser til tidligere redegjørelser om dette i brev til Riksrevisjonen av 24. mai 2005 om Norsk Tipping AS' regnskap og omtale i St. prp. 65 (2004–2005) og i St. prp. nr. 1 (2005–2006).

Tilskudd – dokumentasjon av rutiner for oppfølging og kontroll

Kultur- og kirkedepartementet viser til departementets brev av 14. april 2005 (Revisjon av styring – måloppnåelse og resultatrapportering) og departementets brev av 24. mai 2005 (Revisjon av tilskudd for 2004) til Riksrevisjonen hvor det er gitt en utførlig redegjørelse for departementets styring, måloppnåelse og resultatrapportering til Stortinget, herunder også de retningslinjer og rutiner som gjelder for departementets håndtering av tilskudd spesielt. Dette styrings- og kontrollsystemet er etter departementets vurdering tilfredsstillende og oppfølging, kontroll og måloppnåelse av tilskuddsmottakere

kan dokumenteres løpende gjennom de plan-, budsjett- og rapporteringsprosesser og de enkelte styringsdokumenter som det er redegjort for i ovennevnte brev.

Riksrevisjonens bemerkning om mangelfull dokumentasjon av rutiner for oppfølging og kontroll av informasjon fra tilskuddsmottakere, stiller derfor departementets håndtering av tilskudd i et litt uheldig og til dels misvisende lys. Bemerkningen er etter vår oppfatning ikke dekkende for den faktiske situasjonen. Departementet har riktig nok, som Riksrevisjonen påpeker, ikke enda utarbeidet et eget dokument som redegjør for rutiner og oppfølging av tilskudd. Det betyr imidlertid ikke at selve styringen, oppfølgingen og kontrollen av tilskudd er mangelfull, slik Riksrevisjonens fremstilling av saken kan gi inntrykk av.

Som det fremgår av departementets brev til Riksrevisjonen av 24. mai 2005 om revisjon av tilskudd for 2004, vil departementet likevel samle og innarbeide dagens interne rutiner for oppfølging og kontroll i et eget dokument for ytterligere å dokumentere departementets arbeid med oppfølging og kontroll av tilskudd, jf. også Riksrevisjonens dokument pkt. 1.3.2. Dokumentet er under utarbeidelse i departementet. Det vil bli sendt kopi av dokumentet til Riksrevisjonen så snart det foreligger.

6 Riksrevisjonen uttaler

Riksrevisjonen har avgitt 42 avsluttende revisjonsbrev uten merknader. Riksrevisjonen har merknader til statsrådets forvaltning i et heleid aksjeselskap og to særlovselskaper som forvaltes av departementet.

Riksrevisjonen finner det kritikkverdig at departementet ikke har en plan for hvordan den frie egenkapitalen (bufferfondet) i Opplysningsvesenets fond skal trappes opp til et forsvarlig nivå. Forutsetningen har vært at bufferfondet skal ha en størrelse som gjør at fondets forpliktelser kan dekkes også i perioder med svikt i finansinntektene. Det er uklart hvordan et eventuelt under-skudd i fremtiden skal kunne inndeckes. Riksrevisjonen tar til etterretning departementets presisering om at det ikke vil være adgang til å avsette midler fra avkastningen til bufferfond før inflasjonssikringen er ivaretatt.

Riksrevisjonen har påpekt mangelfull dokumentasjon av departementets rutiner for oppfølging og kontroll av informasjon fra tilskuddsmottakere. Departementet svarer at det foretas en tilstrekkelig kontroll av tilskuddsmidlene. Riksrevisjonen har merket seg dette, og ser positivt på de tiltak som departementet vil iverksette, men understreker betydningen av at kontrollene dokumenteres

Riksrevisjonen fastholder at departementet har et ansvar for at det fastsettes rammer for Nork Tipping AS' datterselskaper. Det må påses at virksomhetsområde og økonomi for datterselskapene er i tråd med Stortingets vedtak og forutsetninger og premisser gitt i selskapslovgivningen.

Riksrevisjonen konstaterer at departementet vil gi Stortinget en fullstendig redegjørelse for økonomiforvaltningen i selskapet Hundreårsmarkeringen Norge 2005 når selskapets sluttregnskap foreligger.

Vedtatt i Riksrevisjonens møte 15. november 2005

Bjarne Mørk-Eidem

Annelise Høegh

Jan L. Stub

Wenche Lyngholm

Helga Haugen

Therese Johnsen
(selskapskontrollen)

Jens Arild Gunvaldsen

Landbruks- og matdepartementet

1 Landbruks- og matdepartementets forvaltning og gjennomføring av budsjettet for 2004

1.1 Generelt om resultatet av revisjonen

Landbruks- og matdepartementets (LMD) rapporteringsområder består av programkategorien – Landbruk og mat.

Departementets totale utgiftsbudsjett for 2004 var på 14,5 mrd. kroner. 12,7 mrd. kroner (88 prosent) var overføringer til andre (50–89-poster), hvorav 11,4 mrd. kroner var overføringer til gjennomføring av jordbruksavtalen.

Departementet har ansvar for ni virksomheter, herunder fire forvaltningsorganer med særskilte fullmakter. Åtte av virksomhetene har fått revisjonsbrev uten merknader, mens én har fått revisjonsbrev med merknader, jf. punkt 2.

1.2 Budsjett – regnskap

Det er merutgifter eller mindreinntekter under noen kapitler og poster, men disse er enten av mindre betydning eller det er tilfredsstillende redegjort for dem i forklaringene til statsregnskapet.

1.3 Styring, måloppnåelse og resultatrapportering til Stortinget i forhold til det årlige budsjettet

Departementets forberedelser til etableringen av Mattilsynet

For di Riksrevisjonen har vesentlige merknader til Mattilsynets regnskap, har Riksrevisjonen bedt departementet redegjøre for om forberedelsene til etablering av Mattilsynet har vært gode nok, om det har vært avsatt tilstrekkelig tid og ressurser til en så omfattende omorganisering, og om departementets oppfølging av både interimorganisasjonen og Mattilsynet har vært hensiktsmessig og tilstrekkelig. Departementet ble også bedt om å redegjøre for tiltak som eventuelt vil bli etablert for å følge opp Mattilsynet.

Departementet har svart at forberedelsen til beslutningsgrunnlaget for Stortingets vedtak om opprettelsen av Mattilsynet ble utarbeidet av en prosjektgruppe bestående av medarbeidere med lang erfaring fra forvaltning og tidligere tilsyn på matområdet. Interimorganisasjonen (IMO) ble opprettet for å forberede iverksettelsen av den nye etaten. IMO var sammensatt av høyt kompetent personell fra de fusjonerende tilsynene og ledet av administrerende direktør. Det ble brukt betydelige ressurser i IMO og de tre berørte departementene for å forberede etableringen. Det ble opprettet en departementsrådsgruppe, sekretariatsgruppe, ansatt koordinator og gjennomført felles konsernmøter og ukentlige møter med etatene på matområdet. I 2004 ble departementenes arbeid videre-

ført. På bakgrunn av dette mener departementet at det har vært avsatt tilstrekkelig tid og ressurser til forberedelse og oppfølging, og at oppfølging av interimorganisasjonen og Mattilsynet har vært hensiktsmessig og i hovedsak tilstrekkelig. Departementet har videre svart at utfordringene for Mattilsynet i 2004 først og fremst har vært knyttet til å opprettholde kompetanse og kapasitet i økonomifunksjonen i påvente av at driftsfunksjonene på området ble flyttet til Sortland. Det har også vært utfordringer knyttet til å implementere integrerte økonomi- og virksomhetsstyringssystemer og å gjennomføre økonomistyring i en desentralisert etat. Etter departementets vurdering hadde ikke disse utfordringene blitt vesentlig redusert selv ved mer omfattende forberedelser.

Mattilsynets årsrapport

I årsrapporten til Mattilsynet framkommer det at resultatkravene i noen av styringsparametrene kun delvis er oppfylt, men årsaken til disse avvikene er i liten grad forklart i rapporten.

Det er for 2004 satt av 230 mill. kroner til omstilling i forbindelse med etablering av Mattilsynet. I årsrapporten for 2004 sier Mattilsynet at det ikke kan utelukkes at enkelte utgifter knyttet til drift har blitt regnskapsført som omstilling eller vice versa, og at regnskapstallene for omstilling derfor er beheftet med usikkerhet. Det kan derfor ikke sies at resultatkravene er blitt innfridd. Departementet har bemerket at det ikke i enhver sammenheng er en skarp grense mellom hvilke kostnader som er knyttet til ordinær drift, og hvilke som er knyttet til omstilling.

Departementet er enig med Riksrevisjonen i at det er viktig at en virksomhet rapporterer hvilke årsaker som ligger til grunn dersom resultatkrav ikke oppnås. Mattilsynets årsrapport er grundig gjennomgått i styringsmøte og flere forbedringspunkter ble påpekt. Departementet legger til grunn at senere rapporter vil bli mer fullstendige.

Departementet er enig med Riksrevisjonen i at Mattilsynets rutiner og praksis kan forbedres og utvikles videre. Det er på gang arbeider og prosesser som gjør at flere av Riksrevisjonens påpekninger vil bli hensyntatt. Departementet vil følge dette opp i styringsdialogen med Mattilsynet høsten 2005.

1.4 Landbruks- og matdepartementets forvaltning av statens interesser i selskaper m.m.

Riksrevisjonen har kontrollert statsrådets forvaltning av statens interesser i et heleid aksjeselskap, tre deleide aksjeselskaper og et statsforetak.

Riksrevisjonen har ikke merknader til departementets forvaltning av statens interesser i selskapene.

Til orientering

Forpaktningsavtalen for Staur Gård AS

Riksrevisjonen orienterte i Dokument nr. 3:2 (2003–2004) om forpaktningsavtalen mellom daværende Landbruksdepartementet og Staur Gård AS.

Riksrevisjonen stilte spørsmål ved om ikke den lave forpaktningsavgiften på 1 000 kroner per år kan ses på som en form for statlig støtte, uten at denne synliggjøres i regnskapet. I statsbudsjettet er det over flere år bevilget driftstilskudd og midler til bygningsmessig oppgradering av Staur Gård AS. Videre ble departementet bedt om å vurdere årlig markedspris ved forpaktning av eienommen med bygninger inklusive vedlikeholdskostnader. I svar av 10. juli 2003 ser ikke departementet på den lave forpaktningsavgiften som statlig støtte. Departementet legger til grunn at avtalen er gjort på forretningsmessig grunnlag, og at det vil foreta en ny gjennomgang av selskapets samlede rammevilkår etter at den bygningsmessige oppgraderingen er fullført. Hvis resultatet av gjennomgangen tilsier det, vil departementet ta initiativ til revidering av forpaktningsavtalen.

I statsrådens beretning om forvaltning av statens eierinteresser i Staur Gård AS for 2004 framgår det at den bygningsmessige oppgraderingen ble sluttført sommeren 2004. Riksrevisjonen har merket seg at departementets gjennomgang av selskapets samlede rammevilkår ikke er påbegynt, men at departementet med det første vil starte opp arbeidet.

2 Regnskaper der Riksrevisjonen har vesentlige merknader

2.1 Mattilsynet

Regnskapsrutiner/intern kontroll

Mattilsynet har ikke etterlevd krav til avstemming og dokumentasjon av utførte avstemminger både gjennom året og ved årsavslutning. Mangelfulle avstemmingsrutiner har blant annet ført til uavklarte differanser i regnskapet, manglende kontroll med utbetalinger og feilposter. Riksrevisjonen har stilt spørsmål ved om manglende avstemminger av regnskapet og oppfølginger på andre områder kan ha bidratt til en lite tilfredsstillende internkontroll, og at det derfor kan være risiko for at Mattilsynets regnskap kan inneholde vesentlige feil og mangler.

Departementet har svart at matreformen innebar en betydelig nedbemanning av de tidligere hovedkontorene og omfattende desentralisering av sentrale oppgaver. Blant annet ble økonomifunksjonen lagt til regionkontoret i Sortland. Dette medførte bemanningsproblemer og utfordringer knyttet til kompetanseoverføring. Departementet er enig i at det har forekommet visse mangler i regnskapet for 2004. På bakgrunn av at eta-

bleringen av Mattilsynet har vært en stor og komplisert omorganisering, er departementet likevel tilfreds med etaten, og Mattilsynet har, til tross for enkelte feil og mangler, levert et regnskap for 2004 som etter departementets vurdering gir et tilfredsstillende uttrykk for aktiviteten. Departementet kan ikke se at de mangler som er avdekket, er av slik karakter at det foreligger risiko for at regnskapet inneholder vesentlige feil og mangler.

Riksrevisjonen har merket seg at internkontrollen på dette vesentlige punktet synes å ha sviktet.

Styring av IKT-virksomheten

I tildelingsbrevet for 2004 peker LMD på at utvikling av hensiktsmessige IT-løsninger vil være helt avgjørende for om Mattilsynet vil kunne klare å fungere som et enhetlig og effektivt tilsynsorgan. Videre bør Mattilsynet ha en strategi for hvilke teknologiske og organisatoriske utfordringer som må løses på kort sikt, men bør samtidig innen utgangen av 2004 ha utarbeidet et IT-strategisk dokument for de neste årene.

Mattilsynet har arbeidet med å utvikle en IKT-strategi, men har per juni 2005 ikke ferdigstilt et strategidokument. Arbeidet med et forankret strategidokument er utsatt til tidlig høst 2005. Mattilsynet har arbeidet med prinsipper for informasjonssikkerhet som ble vedtatt av ledelsen i februar 2005, men organisering og forankring av sikkerhetsarbeidet ble ikke avklart.

Departementet svarte at det har forståelse for at Mattilsynet prioriterte å etablere de virksomhetskritiske systemene og rutinene først, og at utvikling av en IKT-strategi ikke ble ansett som virksomhetskritisk. Departementet vil likevel bemerke at Mattilsynet har fattet strategiske beslutninger på området, og at den samlede IKT-virksomheten har vært styrt gjennom midlertidige prosesser og rutiner. Departementet er enig med Riksrevisjonen i at en virksomhet bør ha både en policy og retningslinjer for sikkerhet i sine informasjonssystemer.

Lønn

Riksrevisjonen har etterlyst dokumentasjon av grunnlagsmateriale i forbindelse med lønsmessig innplassering av ansatte per 1. januar 2004 og for videreføring av lønn og individuelle arbeidsavtaler for tidligere kommunalt ansatte. Ved gjennomføring av revisjonen fikk Riksrevisjonen opplyst at det ikke finnes noen systematisk arkivering av grunnlagsdokumentasjon for lønnsinnplassering av tidligere kommunalt tilsatte. Det er mangelfull dokumentasjon både om lønnsopplysninger og om godtgjørelser som går utover statens satser for denne gruppen. Departementet opplyser at grunnlaget for innplassering og videreføring av individuelle arbeidsavtaler kunne vært bedre dokumentert, men hevder at registreringene var basert på framlagte lønnsopplysninger for den enkelte ansatte ved overføringstidspunktet.

Riksrevisjonen peker på at registrerte grunnopplysninger for lønnsfastsettelsen og grunnlag for godtgjørelser for ca. 940 ansatte fra kommunal sektor ikke kan etterkontrolleres.

Anskaffelser

Revisjonen har påpekt at det ikke er ført anbudsprotokoll i 2004 i samsvar med forskrift om offentlige anskaffelser. Mattilsynet har ved flere tilfeller videreført tidligere inngåtte avtaler om kjøp fra de tidligere statlige tilsynene, uten at nye anbudsrunder er gjennomført. Ansatte med bestillingsfullmakt ved regions- og distriktskontorene skulle melde inn til hovedkontoret alle kjøp større enn 200 000 kroner. Revisjonen har vist at spesielt i første halvdel av 2004 er dette ikke blitt gjennomført.

Departementet opplyser at det for mange tilbud er ført anbudsprotokoll, men uttaler at for andre anskaffelser er protokollene først nå under utarbeidelse. Departementet har videre svart at Mattilsynet i 2004 har arbeidet med å få på plass rutiner for å sikre at alle anskaffelser skjer i henhold til regelverket. Departementet bekrefter og beklager at praksis vedrørende Mattilsynets innkjøp i 1. halvår likevel var mangelfull.

Riksrevisjonen har registrert at anskaffelser for ca. 470 mill. kroner er gjennomført uten at det i ettertid lar seg etterprøve om regelverket er fulgt.

Innkrevning av gebyrer og avgifter

Innkrevningen av avgifter og gebyrer i matforvaltningen var forutsatt å skulle starte fra 1. januar 2004. Imidlertid ble departementets forskrift først fastsatt 28. januar 2004, samtidig med at veiledningen for saksbehandlere var forsinket. Riksrevisjonen har kritisert at gebyrinnkrevningen på denne bakgrunn først kom i gang i midten av februar, og at staten tapte gebyrer som skulle vært krevd inn.

Departementet har svart at Mattilsynet måtte finne et system for gebyrberegning som sikret at gebyret ikke oversteg tjenestens kostnad. Dette medførte at gebyrfor-skriften ble forsinket, og at inntektsgrunnlaget for 2004 dermed ble redusert med 1 1/2 måned. Departementet antar at provenyrtapet av forsinket ikrafttreden utgjorde i størrelsesorden 1–2 mill. kroner. LMD er enig i det nye gebyrsystemet burde vært klart tidligere for å sikre oppstart av innkreving fra 1. januar 2004.

Revisjonen har videre vist at det ikke er etablert et eget kontroll- og rapporteringssystem, og at det har vært manglende kontroll av om riktig gebyrklasse er benyttet. Det kan av den grunn ikke utelukkes at det har vært tilfeller hvor gebyr er blitt satt for lavt eller ikke krevd inn selv om ytelsen var gebyrpliktig. Det er heller ikke beregnet renter ved for sen betaling slik forskriften fastlegger. Gebyr for drikkevann er reskontrofert på en felles reskontro-konto. Dette har gjort det vanskeligere å identifisere og følge opp kunder som ikke har betalt ved forfall.

Departementet har svart at det nå ikke lenger er usikkerhet av betydning knyttet til praktiseringen av dette regelverket. Departementet har videre opplyst at det av effektivitetshensyn ikke tillegges purregebyr eller rente ved 1. gangs puring. Dette skjer først når ubetalte krav oversendes inkassobyrå for inndrivelse. Etter departementets vurdering var føring av gebyr for drikkevann på felles konto i reskontro uheldig blant annet fordi det gjorde det mer ressurskrevende å identifisere og følge opp kundene.

Riksrevisjonen har merket seg at det ikke kreves inn renter ved for sen betaling, og at det ikke er etablert et eget kontroll- og rapporteringssystem.

3 Riksrevisjonens bemerkninger

Mattilsynets regnskap

Riksrevisjonen har vesentlige merknader til regnskapet for Mattilsynet og kan ikke bekrefte at regnskapet er uten vesentlige feil eller mangler.

Det foreligger vesentlige brudd på reglement for økonomistyring i staten, og enkelte disposisjoner er ikke akseptable ut fra normer og standarder for statlig økonomiforvaltning. Revisjonen har påvist at det på en rekke områder er mangelfull dokumentasjon av foretatte disposisjoner, og at det ikke er etablert rutiner og retningslinjer for god intern kontroll.

Mattilsynets IKT-strategi

Riksrevisjonen peker på at Mattilsynet gjennom hele 2004 har manglet et formalisert dokument for styring av IKT-virksomheten i form av IKT-strategidokument med tilhørende handlingsplaner og vedtatte retningslinjer for sikkerhet i sine informasjonssystemer.

4 Landbruks- og matdepartementets svar

Saken har vært forelagt Landbruks- og matdepartementet, og statsråden har i brev av 13. oktober 2005 svart:

Landbruks- og matdepartementet ser særlig behov for å knytte kommentarer til regnskapsrevisjonen. Departementet finner her Riksrevisjonens framstilling av de funn som er gjort i Mattilsynet for lite nyanserte og i liten grad satt inn i en sammenheng.

Den manglende nyanseringen medfører etter min vurdering at de feil og mangler knyttet til systemer, rutiner og praksis som er påpekt, og som departementet i stor grad har sagt seg enig i, jf. departementets brev til Riksrevisjonen av 09.08.05, gjør at økonomiforvaltningen i Mattilsynet fremstår som vesentlig dårligere enn hva det er grunnlag for. Jeg ser derfor behov for å gå gjennom dette mer i detalj nedenfor.

Jeg finner grunn til å minne om de store utfordringene

som var knyttet til hele matreformen. Siden det involverte nærmere 1500 personer, var det regjeringens klare intensjoner at selve omstillingsprosessen måtte gå raskt. Departementet fant det derfor nødvendig å orientere Stortinget om at 2004 måtte bli et overgangså, hvor ikke alle systemer og rutiner var på plass fra oppstart, jf. også nedenfor. Det kan her legges til at omstillingsarbeidet nødvendigvis måtte baseres på det viktigste først, dvs. at Mattilsynet måtte fra første dag være operativt i forhold til de sentrale samfunnsoppgaver som er tillagt virksomheten. Videre måtte oppgavene utføres på en ressursmessig god måte og uten budsjettoverskridelse. Etter min vurdering har Mattilsynet fulgt disse førende prinsippene på en god måte. De påviste svakheter i systemer og rutiner, og som i stor grad nå er rettet opp, jf. nedenfor, kan jeg ikke se kan ha medført at bevilgningen til Mattilsynet er anvendt vesentlig feil eller uhensiktsmessig.

De forhold som Riksrevisjonen har pekt på, har imidlertid vært av stor nytte for virksomheten i arbeidet med å fullføre og utvikle gode systemer og rutiner for økonomiforvaltningen. Dette arbeidet er også gitt høy prioritet slik at det meste nå er brakt i orden.

Av hensyn til helheten og vurderingen av om de feil og mangler som er funnet må anses som vesentlige, vil Landbruks- og matdepartementet bemerke følgende til Riksrevisjonens framstilling:

Ad pkt. 1.3 Styring, måloppnåelse og resultatrapportering til Stortinget i forhold til det årlige budsjettet

Departementets forberedelser til etableringen av Mattilsynet

Departementet vil understreke at sentrale premisser for omstillingsarbeidet i Mattilsynet har vært omtalt i flere stortingsproposisjoner og innstillinger til Stortinget i forbindelse med reformen på matområdet.

I St.prp. nr. 1 Tillegg nr. 8 (2002–2003) ble det lagt vekt på bl.a. god framdrift, og det ble pekt på at omstillingsarbeidet ville være omfattende og krevende og gå over flere år. Det ble her lagt til grunn at hovedtyngden av omstillingsarbeidet vil være gjennomført i løpet av 2005, og at en i 2004 særlig ville prioritere etablering av fysiske strukturer – avvikling av nåværende tilsynsvirksomheter, flytting og samlokalisering, kjøp av utstyr, samordning av systemer og rutiner samt personalpolitiske og organisatoriske tiltak. I 2005 ble det forutsatt at samordning av systemer og rutiner samt personalpolitiske og organisatoriske tiltak ville finne sted. Det var således lagt til grunn at en rekke systemer og rutiner ikke ville være ferdig etablert fra oppstart, og at en måtte påregne en overgangsperiode før disse var på plass.

Etter departementets mening reflekterer Riksrevisjonens framstilling i liten grad disse premissene. Tross en krevende omstilling er det departementets vurdering at Mattilsynet har ivaretatt oppgavene på en god måte i

forhold til virksomhetens overordnede mål om å sikre trygg mat, god dyre- og plantehelse og tilsvarende dyrevelferd. Departementet vil peke på at Mattilsynet i et krevende oppstartsår har oppnådd de resultater og mål som var satt for virksomheten innefor de avsatte budsjetttrammer.

Etter departementets vurdering har det også vært avsatt tilstrekkelig tid og ressurser til planlegging og forberedelser i forbindelse med opprettelsen av Mattilsynet sett i forhold til de uheldige konsekvenser en langvarig forberedelsesfase vil ha. Denne vurderingen må ses i lys av at ressursbruken må være forsvarlig, og at flere av de forhold Riksrevisjonen har anført må utvikles etter at virksomheten er etablert. Som vi også tidligere har påpekt, ville dessuten en lengre planleggingsperiode medført store ulemper, som bl.a. ytterligere tap av sentral kompetanse før det kunne bygges opp ny kompetanse på området.

Mattilsynets årsrapport

Riksrevisjonen viser til at det i årsrapporten til Mattilsynet fremkommer at resultatkravene i forhold til noen av styringsparametrene kun delvis er oppfylt, men at årsaken til disse avvikene i liten grad er forklart i rapporten. Departementet vil vise til vårt brev av 09.08.2005 hvor det ble redegjort for at Mattilsynet orienterte departementene i kontaktmøte 15.12.2004 om at de ikke ville kunne avgi en fullgod faglig årsrapport for 2004, og at dette ut fra omstendighetene ble akseptert av de fagansvarlige departementene.

Som Riksrevisjonen påpeker ble årsrapporten og status for 2004 grundig gjennomgått på konsernmøte våren 2005. Departementet mener på denne bakgrunn at Mattilsynets rapportering for 2004 har vært tilfredstillende og tilstrekkelig for departementenes styringsbehov for dette året. Departementet legger til grunn at senere rapporter vil bli mer fullstendig og tilpasses styringsparametere og signaler forøvrig gitt i tildelingsbrev og den styringsdialogen for øvrig. Det kan her opplyses at det har vært lagt et betydelig arbeid i utvikle styringsparametere for Mattilsynet i arbeidet med tildelingsbrev for 2005.

Når det gjelder Riksrevisjonens omtale av omstillingsmidler, er det etter departementets vurdering ikke grunnlag for å si at resultatkravene ikke er innfridd. Etter departementets vurdering var denne rapporteringen ikke knyttet til et resultatkrav, men et behov for å kunne kontrollere at omstillingsmidlene ikke gikk til ordinær drift. Det ble derfor i St.prp. nr. 1 (2003–2004) lagt til grunn at Mattilsynet skulle rapportere særskilt på bruken av omstillingsmidler. Departementet mener rapporteringen på dette området har vært tilfredstillende, og en vil nok en gang vise til at det ikke alltid er en skarp grense mellom hvilke kostnader som er knyttet til omstilling og hvilke som gjelder ordinær drift, jf. departementets brev av 09.08.2005.

Ad pkt. 1.4 Landbruks- og matdepartementets forvaltning av statens interesser i selskaper m.m.

Departementet har ingen bemerkninger til Riksrevisjonens fremstilling under dette punktet.

Ad pkt. 2 Regnskaper der Riksrevisjonen har vesentlige merknader

Pkt. 2.1 Mattilsynet

Lønn

Riksrevisjonen peker på at registrerte grunnopplysninger for lønnsfastsettelsen og grunnlag for godtgjørelser for ca 940 ansatte fra kommunal sektor ikke kan etterkontrolleres. Departementet vil vise til brev fra departementet til Riksrevisjonen av 27.05.2005. Det er her redegjort for rutineene for fastsettelse av lønn for medarbeidere som tidligere var ansatt i de kommunale eller interkommunale næringsmiddeltilsynet. Riksrevisjonen har i sin fremstilling ikke reflektert hvilke avbøtende rutiner som ble valgt da det viste seg vanskelig å kreve opplysningene direkte fra tidligere arbeidsgivere. Ved siden av den enkelte ansattes egen lønnsopplysning ble dette først kontrollert og godkjent av nærmeste overordnede. Videre redegjorde lønnsansvarlige i de tidligere kommunale og interkommunale selskaper for de ansattes lønn, og lønnsopplysninger ble til sist kontrollert mot opplysninger i Personaladministrativt datasystem til Kommunenes sentralforbund (PAI-registeret). Således ble tre uavhengige kilder sammenlignet for å komme fram til riktig lønns plassering.

Departementet finner at grunnlaget for innplassering og videreføring av individuelle arbeidsavtaler for ansatte fra kommunal sektor som ble overført til Mattilsynet 01.01.2004, kunne vært ytterligere dokumentert, men legger til grunn at den løsningen som ble valgt gjorde at dokumentasjonen ikke kan skille seg vesentlig fra om den var blitt bekreftet skriftlig av nærmeste overordnede i kommunene/IKS. Det lå en betydelig dokumentasjonsverdi i den kontroll som ble gjort mot PAI-registeret og kontrollarbeid mot lønnsansvarlig enhet i de avgivende virksomheter.

Departementet mener derfor at det ikke er grunnlag for Riksrevisjonens påstand om at grunnopplysninger for lønnsfastsettelse og godtgjørelse ikke kan etterkontrolleres.

Anskaffelser

Riksrevisjonen anfører at anskaffelser for ca 470 mill. kroner er gjennomført uten at det i ettertid lar seg etterprøve om regelverket er fulgt. Selv om det i 2004 ikke i alle tilfeller ble ført anbudsprotokoll hvor dette kreves, har Mattilsynet i ettertid arbeidet for å få nødvendig dokumentasjon på plass. Det bør derfor nå være mulig å etterprøve om regelverket er fulgt. Departementet mener derfor Riksrevisjonens fremstilling er lite nyansert på dette punktet.

Departementet kan heller ikke se at en i løpet av revisjonsprosessen har blitt forelagt beregninger som viser hvordan Riksrevisjonen har kommet frem til det angitte

beløpet på 470 mill. kroner, jf. brev fra Riksrevisjonen til Mattilsynet av 31.05.05, brev fra Mattilsynet til Riksrevisjonen av 13.06.05 og brev fra Riksrevisjonen til Landbruks- og matdepartementet av 15.07.05.

Med utgangspunkt i at store deler av de utbetalinger som fant sted i 2004 var basert på en prolongering av tidligere inngåtte avtaler i de tidligere tilsynene og/eller basert på avrop på rammeavtaler inngått i 2003, finner departementet det nødvendig å kommentere enkelte større anskaffelser foretatt i 2004.

Når det gjelder anskaffelser av laboratorietjenester (analyser), er slike analyser av avgjørende betydning for at Mattilsynet skal kunne ivareta sin oppgave som tilsynstat med matproduksjonen. Og det var derfor nødvendig med overgangsordninger fra de tidligere tilsynene slik at Mattilsynet hadde tilgang til laboratorietjenester fra 01.01.2004. I tildelingsbrev til Mattilsynet for 2004 av 3. februar 2004 anførte derfor Landbruks- og matdepartementet: *"Inntil systemer for kjøp av laboratorietjenester er utviklet i Mattilsynets regi, vil praktiske ordninger med tidligere tjenesteleverandører til de fusjonerende etatene kunne videreføres."*

Dette opplegget ble ansett som en helt nødvendig overgangsordning, fram til at et nytt system med anbud var etablert. Om lag 170 mill. kr kan knyttes til videreføringen av ordningene med de tidligere leverandørene av laboratorietjenester, overvåknings- og kontrollprogrammer, forvaltningsstøtte. I tillegg er det videreført avtaler som tidligere tilsyn har inngått på grunnlag av anbuds-konkurranser for om lag 40 mill. kr.

Mattilsynet har også som tidligere redegjort for i 2004 kjøpt utstyr og tjenester knyttet til IKT på rammeavtaler inngått i 2003. IKT-anskaffelsene på disse rammeavtalene utgjør ca 76 mill. kr. Mattilsynet har i løpet av revisjonsprosessen oversendt Riksrevisjonen dokumentasjon på at rammeavtalene er inngått i tråd med regelverket.

Innkrevning av gebyr og avgifter

Riksrevisjonen har vært kritisk til at gebyrinnkrevningen kom i gang først i midten av februar og at staten dermed tapte inntekter som følge av dette. Departementet finner det nødvendig å presisere også dette punktet da det kan se ut som om det er Mattilsynets samlede innkreving av gebyrer og avgifter som først kom i gang fra midten av februar 2004.

Det ble fra 01.01.2004 innført et helt nytt system for gebyrer og avgifter i Mattilsynet. Systemet består av tre deler, nemlig matproduksjonsavgifter, gebyrer for tilsyn og kontroll og gebyr for særskilte tjenester. Departementet vil understreke at innkreving av matproduksjonsavgiftene og gebyr for tilsyn og kontroll ble gjennomført som forutsatt fra 1. januar 2005. Det var kun gebyr for særskilte ytelser hvor innkrevningen ble forsinket. Tapte inntekter som følge av dette er som tidligere opplyst estimert til 1–2 mill kr av de samlede budsjetterte inntekter på 654 mill kr.

Riksrevisjonen har merket seg at det ikke kreves inn renter ved for sen betaling. Departementet vil imidlertid presisere at dette bare gjelder fram til 1. gangs purring. De krav som ikke er innbetalt etter 1. gangs purring går til inkasso, noe som medfører at foruten purregebyr også blir belastet med renter beregnet fra forfallsdato. Erfaringer fra de tidligere tilsynene tilsier at belastning av gebyr og renter ved 1. gangs purring ikke gir inntekter som står i et rimelig forhold til de ressursene som medgår til å fakturere og følge opp kravene inkludert renter.

Departementet vil for øvrig opplyse at det nå er etablert kontroll og rapporteringssystem som sikrer kontroll med at det blir krevd inn gebyrer for gebyrpliktige ytelser.

Ad pkt. 3 Riksrevisjonens bemerkninger

Mattilsynets regnskap

Riksrevisjonen har vesentlige merknader til regnskapet for Mattilsynet og kan ikke bekrefte at regnskapet er uten vesentlige feil og mangler. Videre bemerker Riksrevisjonen at det foreligger vesentlige brudd på reglementet for økonomistyring i staten og at enkelte disposisjoner ikke er akseptable ut fra normer og standarder for statlig økonomiforvaltning. Videre har revisjonen påvist manglende dokumentasjon av foretatte disposisjoner og at det ikke er etablert rutiner og retningslinjer for god intern kontroll.

Departementet vil til dette understreke at en er tilfreds med at Mattilsynet, til tross for enkelte feil og mangler, i sitt første ordinære driftsår har levert et regnskap som etter departementets vurdering gir et tilfredsstillende uttrykk for aktiviteten. Departementet tar imidlertid alvorlig de svakheter ved regnskapet som Riksrevisjonen har avdekket. Departementet er enig i at det har forekommet enkelte feil og mangler i regnskapet for 2004, og at internkontrollen knyttet til regnskapsrutinene i 2004 ikke på alle områder har vært på ønsket nivå.

Departementet finner imidlertid grunn til å vise til, som Riksrevisjonen er kjent med, at Mattilsynet allerede har iverksatt en rekke tiltak og vil iverksette ytterligere tiltak fremover som vil bidra til å forbedre og rette opp en rekke av de forholdene som er påpekt. Departementets oppfølging av Mattilsynet på disse områdene i 2005 har også vært høyt prioritert og vil fortsette å være det i 2006. Departementet vil særlig påse at Mattilsynet etablerer et internt kontrollmiljø som vil gjøre virksomheten i stand til å oppfylle de krav som blant annet stilles i reglementet for økonomistyring i staten. Risikoen for at tilsvarende feil og mangler som er påvist skulle inntreffe i fremtidige regnskaper er dermed redusert betydelig.

Departementet tar til etterretning at Riksrevisjonen på bakgrunn av Mattilsynets avlagte regnskap for 2004 ikke kan bekrefte at regnskapet er uten vesentlige feil og mangler. Departementet kan imidlertid vanskelig se at de enkelte mangler knyttet til avstemming og enkelte

feilposter er av en slik art at de kan karakteriseres som vesentlige. Eksempelvis vil departementet vise til at endelig differanse mellom intern- og kontantregnskapet utgjorde kroner 4.551,11 ut av et endelig regnskap for Mattilsynet på over 1,2 mrd. kroner. Agresso AS som leverandør av regnskapssystemet bistår for øvrig Mattilsynet i å oppklare differansen.

Mattilsynets IKT-strategi

Riksrevisjonen peker på at Mattilsynet gjennom hele 2004 har manglet et formalisert dokument for styring av IKT-virksomheten i form av IKT-strategidokument med tilhørende handlingsplaner og vedtatte retningslinjer for sikkerhet i sine informasjonssystemer.

Som tidligere nevnt har det vært en forutsetning at videreutvikling av en rekke systemer og rutiner også måtte skje i 2005. Departementets tildelingsbrev til Mattilsynet for 2004 inneholdt riktignok en passus om at Mattilsynet innen utgangen av 2004 bør ha utarbeidet et IKT-strategidokument for de neste årene. Så vidt Landbruks- og matdepartementet kjenner til, foreligger det imidlertid ikke noe regelverkskrav til en virksomhet om at det skal foreligge et formalisert dokument i form av et IKT-strategidokument, og det er således heller ikke satt som et krav som måtte oppfylles i løpet av 2004.

Som tidligere opplyst har Mattilsynet likevel fattet strategiske beslutninger på området, og den samlede IKT-virksomheten har vært styrt gjennom midlertidige prosesser og rutiner. Det er i denne sammenheng riktig å supplere Riksrevisjonens fremstilling med å vise til at Mattilsynet i 2004 iverksatte en rekke tiltak for å sikre samordning og styring av den interne IKT-virksomheten. Blant annet ble det etablert et IKT-program med formål å samordne og kontrollere alle initiativ og prosjekter på IKT-området. Programmet styres av en utvidet direktørgruppe som har vært styrende og regulerende av alle IKT-prosjekter og tilhørende endringsprosesser. IKT-programmet har etablert en praksis som følger Statskonsults Y-modell for roller og ansvar på IKT-området. Det er derfor etter departementets oppfatning ikke grunnlag for å anta at styringen og forankringen av IKT-virksomheten i Mattilsynet i 2004 har vært vesentlig skadelidende ved at strategiplanarbeidet er blitt forsinket. Mattilsynet har videre nå i september 2005 vedtatt et IKT-strategidokument.

Departementet er enig med Riksrevisjonen i at en virksomhet bør ha både en policy og retningslinjer for sikkerhet i sine informasjonssystemer. Som Riksrevisjonen påpeker, har Mattilsynet utviklet et sett prinsipper for informasjonssikkerhet. Departementet legger til grunn at Mattilsynet på dette grunnlag vil opprette strukturer som sikrer god sikkerhet på alle relevante områder.

Avsluttende bemerkning

Departementet finner at de feil i regnskapet som er avdekket ikke er av et slikt omfang eller alvorlighet at

dette bør være grunnlag til å stille spørsmål med hele regnskapet til Mattilsynet for 2004. Det vises til at virksomheten allerede først driftsår har utført sine primære oppgaver med god kvalitet, herunder gjennomført en svært stor og krevende omstillingsprosess, uten overskridelse av tildelt budsjett.

Departementet er enig i at Riksrevisjonen har pekt på enkelte feil og mangler i rutinedokumentasjon og praksis. Riksrevisjonens merknader er derfor tatt med i virksomhetens utviklingsarbeid i inneværende år, slik at det meste som etterlyses nå er på plass. Videre er praktiseringen av regelverket forbedret ved at kompetansen på økonomiforvaltningsområdet er videreutviklet.

5 Riksrevisjonen uttaler

Det er for regnskapsåret 2004 avgitt ni avsluttende revisjonsbrev. Mattilsynet har fått avsluttende revisjonsbrev med vesentlige merknader. Riksrevisjonen har ikke merknader til statsrådets forvaltning av statens interesser i selskapene.

Mattilsynet

Riksrevisjonen har vesentlige merknader til regnskapet for Mattilsynet og kan ikke bekrefte at regnskapet er uten vesentlige feil og mangler selv om departementet er av den oppfatning at de feil og mangler som er avdekket, ikke er av et slikt omfang eller alvorlighet at dette bør være grunnlag for å stille spørsmål ved regnskapet til Mattilsynet for 2004.

Riksrevisjonen er innforstått med at det var store utfordringer knyttet til matreformen, og at 2004 måtte bli et overgangså. Riksrevisjonen vil likevel understreke at dette ikke gir anledning til å avvike fra statlige regelverks krav til regnskapsavleggelse, dokumentasjon og intern kontroll.

Riksrevisjonen har avdekket avvik fra krav til dokumentasjon av regnskapsposter og kontrollrutiner som er så betydelige at det er risiko for vesentlige feil i regnskapet.

Riksrevisjonen ser alvorlig på at det ikke er gjennomført tilfredsstillende avstemming av regnskapet verken gjennom året eller ved årsavslutningen. Rutiner for

regnskapsavstemminger burde vært kjent for Mattilsynet blant annet ved overføring av kompetanse fra de tidligere statlige tilsynene. Denne kompetansen burde vært bedre utnyttet. Så lenge regnskapet ikke er avstemt i henhold til regelverket, og det fortsatt er uavklarte differanser, vil det hefte usikkerhet om påliteligheten til regnskapet.

Riksrevisjonen er også kritisk til at lønnsfastsettelsen for ca. 940 medarbeidere som ble overført fra kommunal virksomhet, ikke kan etterkontrolleres på grunn av dårlig eller manglende dokumentasjon. Riksrevisjonen vil understreke at registrering av lønnsopplysninger i ulike dataregistre ikke nødvendigvis garanterer for riktigheten så lenge grunnlaget for registreringen ikke er arkivert og således ikke kan danne grunnlag for etterkontroll.

Videre ser Riksrevisjonen alvorlig på at store anskaffelser i 2004 er gjennomført uten at det i ettertid lar seg etterprøve om regelverket er fulgt. Riksrevisjonen er kjent med at Mattilsynet langt inn i 2005 blant annet har arbeidet med å lage anbudsprotokoller for innkjøp foretatt i første halvår 2004. Det følger av regelverket at anbudsprotokoll skal føres fortløpende. Utarbeidelse av anbudsprotokoll over ett år etter at anskaffelsen er foretatt, er utilfredsstillende og har etter Riksrevisjonens oppfatning også begrenset verdi.

Riksrevisjonen ser det uheldige i at Mattilsynet synes å ha gitt en generell dispensasjon fra regelverket om at det ikke skal kreves renter ved 1. gangs purring. Regelverket hjemler ikke et slikt generelt unntak.

Riksrevisjonen ser alvorlig på at Mattilsynet gjennom hele 2004 har manglet et formalisert dokument for styring av IKT-virksomheten i form av IKT-strategidokument med tilhørende handlingsplaner og vedtatte retningslinjer for sikkerhet i sine informasjonssystemer, og at dette ikke ble fulgt opp av departementet.

Riksrevisjonen har merket seg at departementet og Mattilsynet har iverksatt tiltak og vil iverksette ytterligere tiltak framover som vil bidra til å forbedre og rette opp en rekke av de forholdene som Riksrevisjonen har påpekt. Riksrevisjonen vil følge opp gjennomføringen av tiltakene i den løpende revisjonen.

Vedtatt i Riksrevisjonens møte 15. november 2005

Bjarne Mørk-Eidem

Annelise Høegh

Jan L. Stub

Nils Totland

Helga Haugen

Therese Johnsen
(selskapskontrollen)

Per Anders Engseth

Miljøverndepartementet

1 Miljøverndepartementets forvaltning og gjennomføring av budsjettet for 2004

1.1 Generelt om resultatet av revisjonen

Miljøverndepartementet (MD) har det overordnede ansvaret for det offentlige natur- og miljøvernarbeidet i Norge og på Svalbard. Dette innebærer også styring av underliggende virksomheter og koordineringsansvar overfor andre departementer på miljøområdet.

Departementet har seks programkategorier:

- Felles oppgaver, regional planlegging, forskning og internasjonalt arbeid m.m.
- Biomangfold og friluftsliv
- Kulturminne og kulturmiljø
- Forureining
- Kart og geodata
- Nord- og polarområda

Miljøverndepartementets totale budsjett for 2004 var på 2,8 mrd. kroner, hvorav andel til driftsutgifter utgjorde 1,2 mrd., nybygg/anlegg 0,3 mrd. og overføringer til andre 1,1 mrd. Budsjetterte inntekter var 0,2 mrd. kroner.

Miljøverndepartementet har ansvar for seks virksomheter og tre fond.

Riksrevisjonen har avgitt ni revisjonsbrev uten merknader.

1.2 Budsjett – regnskap

Det er merutgifter eller mindreinntekter under noen kapitler og poster, men disse er enten av mindre betydning eller det er tilfredsstillende redegjort for dem i forklaringene til statsregnskapet.

1.3 Styring, måloppnåelse og resultatrapportering til Stortinget i forhold til det årlige budsjettet

Riksrevisjonen har ingen vesentlige merknader til departementets styring, måloppnåelse og resultatrapportering til Stortinget.

1.4 Miljøverndepartementets forvaltning av statens interesser i selskaper m.m.

Riksrevisjonens kontroll har omfattet departementets forvaltning av statens interesser i ett deleid aksjeselskap.

Riksrevisjonen har ikke merknader til statsrådets forvaltning av statens interesse i selskapet.

2 Riksrevisjonens bemerkninger

Riksrevisjonen har ved revisjon av Miljøverndepartementet og underliggende virksomheter for 2004 ikke avdekket vesentlige feil eller mangler i statsregnskapet eller ved virksomhetsregnskapene. Det er heller ikke avdekket vesentlige feil eller mangler ved de disposisjoner som ligger til grunn for regnskapet.

3 Miljøverndepartementets svar

Saken har vært forelagt Miljøverndepartementet, og statsråden har i brev av 12. oktober 2005 svart:

Statsregnskapet 2004

– *Resultatet av den årlige revisjon og kontroll*

Det vises til Riksrevisjonens brev av 28. september d.å.

Miljøverndepartementet har gjennomgått Riksrevisjonens helhetlige rapport vedrørende departementets forvaltning og gjennomføring av statsbudsjettet for 2004.

Miljøverndepartementet har ingen merknader til rapporten og tar den til etterretning.

4 Riksrevisjonen uttaler

Riksrevisjonen har avgitt ni revisjonsbrev uten merknader. Riksrevisjonen har ikke merknader til statsrådets forvaltning av statens interesse i Polarmiljøsektoren AS.

Riksrevisjonen har ikke kommentarer til departementets forvaltning og gjennomføring av budsjettet for 2004.

Det gjøres for øvrig oppmerksom på at det for tiden gjennomføres en forvaltningsrevisjon om myndighetenes oppfølging av FN-konvensjonen om biologisk mangfold. Revisjonen er avgrenset til kartlegging, overvåking og myndighetenes forvaltning av statlige verneområder.

Vedtatt i Riksrevisjonens møte 15. november 2005

Bjarne Mørk-Eidem

Annelise Høegh

Jan L. Stub

Nils Totland

Helga Haugen

Therese Johnsen
(selskapskontrollen)

Hans Conrad Hansen

Moderniseringsdepartementet

1 Moderniseringsdepartementets forvaltning og gjennomføring av budsjettet for 2004

1.1 Generelt om resultatet av revisjonen

Moderniseringsdepartementets (MOD) rapporteringsområde omfatter programområdene Konstitusjonelle institusjoner og Fellesadministrasjon.

MODs samlede utgiftsbevilgning for 2004 var på ca. 8 mrd. kroner netto, hvorav

- driftsutgifter utgjorde 6 mrd. kroner
- større utstyrsanskaffelser, nybygg, anlegg mv. utgjorde 2,3 mrd. kroner
- overføringer til andre utgjorde 690 mill. kroner
- netto innbetalinger på lån til statsansatte utgjorde 1 mrd. kroner

MODs budsjetterte inntekter utgjorde 1,6 mrd. kroner.

Statens Pensjonskasse og Statsbygg er forvaltningsbedrifter med nettobudsjettering av post 24. Dersom bruttotallene ble tatt hensyn til, vil det gi utgifter på ca. 9 mrd. kroner og inntekter på ca. 2,7 mrd. kroner. MOD har ansvar for 23 virksomheter og ett selskap.

Riksrevisjonens regnskapsrevisjon omfatter revisjon av departementet og virksomhetene og enkelte tilskudsordninger. Riksrevisjonen har avgitt 23 avsluttende revisjonsbrev uten merknader og ett avsluttende revisjonsbrev med merknader, jf. pkt. 2.

Ved revisjon av regnskapene for departementet og dets underliggende virksomheter er det konstateret gjennomgående svakheter knyttet til etterlevelsen av anskaffelsesregelverket, blant annet bruk av anskaffelsesprotokoll og valg av og begrunnelse for anskaffelsesprosedyre. Departementet uttaler at det i tildelingsbrevene for 2005 ble stilt krav til at virksomhetene skulle ha nødvendig kompetanse, samt etablere rutiner og støttesystemer som sikrer at virksomheten etterlever regelverket for offentlige anskaffelser. Departementet uttaler også at det vil gjennomføre en samling for fylkesmannsembetene der regelverk for offentlige anskaffelser vil være et tema, og at rutiner for anskaffelser vil bli tatt opp med Statsbygg på etatsstyringsmøtet. Revisjonen viste for øvrig at de fleste underliggende virksomhetene har tilfredsstillende rutiner for innhenting av skatteattester og HMS-erklæringer ved anskaffelser.

Revisjonen har vist at et flertall av fylkesmannsembetene hadde forholdsvis store beløp på interimskonti ved årsskiftet. Dette skyldes blant annet prosjektmidler fra sektordepartementene som overføres til 2005.

Riksrevisjonen har stilt spørsmål ved hjemmelsgrunnlaget for overføringene. MOD uttalte at det har merket seg forholdet, og at Riksrevisjonens kommunikasjon med fylkesmannsembetene ikke er avsluttet. Departementet vil følge opp eventuelle merknader fra Riksrevisjonen. Videre viser departementet til regelverket på området og legger til grunn at sektordepartementene er kjent med dette, men at MOD vil presisere regelverket overfor aktuelle sektordepartementer og fylkesmannsembeter.

1.2 Budsjett – regnskap

Overføringer til neste år ved fylkesmannsembetene

Riksrevisjonen stilte spørsmål ved hjemmelsgrunnlaget for å se driftspostene 01 og 21 i sammenheng ved beregning av overført ubrukt bevilgning til 2005 på kapittel 1510 post 01. Departementet viser til gitt merinntektsfullmakt på post 21 og er enig i at det ikke er innhentet fullmakt for å se driftspostene i sammenheng. Departementet uttaler videre at det korrekte hadde vært å foreta en sentral ompostering mellom postene ved beregning av ubrukt bevilgning.

Det er merutgifter eller mindreinntekter under noen kapitler og poster, men disse er enten av mindre betydning eller det er tilfredsstillende redegjort for dem i forklaringene til statsregnskapet.

1.3 Styring, måloppnåelse og resultatrapportering til Stortinget i forhold til det årlige budsjettet

Målstyring og resultatrapportering

Revisjonen for 2004 har vist at enkelte mangler ved departementets målstyring og resultatrapportering som ble tatt opp ved revisjonen for 2003, fortsatt er til stede. Departementet har redegjort for tiltakene som er satt i verk fra og med budsjettåret 2005 for å følge opp de forholdene som ble omtalt i Dokument nr. 1 (2004–2005), jf. Innst. S. nr. 145 (2004–2005). Riksrevisjonen vil følge opp dette i den årlige revisjonen.

Enhetsfylket Møre og Romsdal

Forsøksordningen med enhetsfylke innebærer at fylkeskommunen ble integrert med fylkesmannsmbetet til ett regionalt organ. Enhetsfylket i Møre og Romsdal består av en statlig del og en fylkeskommunal del og har en administrativ leder.

Riksrevisjonen tok opp at manglende interne styringsdokumenter, blant annet økonomiinstruks, planer og rutinebeskrivelser, kan ha negativ innvirkning på fylkets måloppnåelse og økonomistyring. Videre finnes det

ingen oppdatert oversikt over hvilke avtaler som gjelder for den statlige delen av enhetsfylket. Møre og Romsdal fylke hadde et merforbruk for 2004 på vel 2,9 mill. kroner. MOD uttaler at departementet er i dialog med fylket om hvordan det skal tilpasse seg situasjonen.

Departementet opplyser videre at det som et ledd i kontrollen vil foreta en stedlig gjennomgang av rutiner og systemer i enhetsfylket i løpet av høsten 2005.

Tilskuddsforvaltning ved fylkesmannsembetene

Ved revisjon av tilskuddsordninger framkom det flere mangler og feil ved saksbehandling og utbetaling vedrørende ordningene Tilskudd til psykisk helsearbeid i kommuner og Norskopplæring til voksne innvandrere. Dette gjelder spesielt fylkesmennene i Telemark, Nordland og Oslo og Akershus. MOD uttaler at det har merket seg Riksrevisjonens funn. Departementet vil ta opp saksbehandlingsrutiner med de ansvarlige sektordepartementer og vil vurdere merkantile funksjoner knyttet til tilskuddsforvaltningen i oppfølgingen av embetene. Det vises for øvrig til omtale under Helse- og omsorgsdepartementet og Kommunal- og regionaldepartementet.

1.4 Departementets forvaltning av statens interesser i selskaper m.m.

Kontroll med departementets forvaltning av statens interesser i selskaper har omfattet Statskonsult AS. Riksrevisjonen har ikke merknader til statsrådets forvaltning av statens interesser i selskapet.

2 Regnskaper der Riksrevisjonen har vesentlige merknader

2.1 Fylkesmannen i Telemark

Riksrevisjonen har merknader til gjennomføringen av budsjettet til fylkesmannen. Merknadene er knyttet til embetets forvaltning av ordningen med Tilskudd til psykisk helsearbeid i kommuner. Det har vært mangelfull saksbehandling av ordningen i 2004, blant annet

- mangelfullt grunnlag for utbetaling og kontroll av tilskudd
- tilskuddsbrev i tilknytning til tilskuddsutbetalingene er ikke sendt
- utbetaling av ubrukte midler fra foregående år er ikke i samsvar med gjeldende retningslinjer

Forholdene er tatt opp med departementet, som uttaler at det vil foreta en gjennomgang av saksbehandlingsrutinene med ansvarlige sektordepartementer.

3 Moderniseringsdepartementets oppfølging av tidligere rapporterte forhold

Målstyring og resultatrapportering – antegnelse i Dokument nr. 1 (2004–2005)

Det vises til omtale under punkt 1.3 foran.

Saken anses for avsluttet.

4 Riksrevisjonens bemerkninger

Riksrevisjonen har ikke vesentlige merknader til statsregnskapet med tilhørende forklaringer. Det bemerkes imidlertid at det er foretatt overføringer av tilskuddsmidler ved et flertall av fylkesmannsembetene uten at det forelå nødvendig hjemmel. Riksrevisjonen har merket seg at departementet er enig i dette og vil iverksette tiltak for å endre praksis i henhold til gjeldende regelverk.

Revisjonen av enhetsfylket Møre og Romsdal har vist flere svakheter i forhold til praktiseringen av statlig regelverk, og det stilles spørsmål ved om departementets oppfølging og kontroll i oppstartfasen har vært tilfredsstillende. Riksrevisjonen har merket seg at departementet vil foreta en gjennomgang av enhetsfylkets rutiner og systemer høsten 2005.

Riksrevisjonen bemerker at revisjonen av tilskuddsordninger har vist feil og mangler, særlig med hensyn til saksbehandling og utbetaling, ved flere fylkesmannsembeter. Riksrevisjonen har merket seg at Moderniseringsdepartementet vil ta opp svakheter ved saksbehandlingsrutiner med aktuelle ansvarlige sektordepartementer. Riksrevisjonen understreker viktigheten av departementets samordningsansvar overfor fylkesmennene, blant annet i forhold til styringssignaler og rapporteringskrav fra sektordepartementene. Det vises i denne sammenheng til Innst. S. nr. 145 (2004–2005).

Fylkesmannen i Telemark har fått avsluttende revisjonsbrev med merknader. Riksrevisjonen har merket seg at det er iverksatt flere tiltak for å rette opp svakhetene.

Det er flere gjennomgående mangler ved etterlevelse av regelverket for offentlige anskaffelser innenfor departementets ansvarsområde. Riksrevisjonen har merket seg at departementet har og vil iverksette flere tiltak for å sikre at virksomhetene etterlever gjeldende regelverk.

5 Moderniseringsdepartementets svar

Saken har vært forelagt Moderniseringsdepartementet, og statsråden har i brev av 13. oktober 2005 svart:

Det vises til Riksrevisjonens brev av 29. september 2005 med vedlagte resultater av regnskapsrevisjonen og selskapskontrollen for 2004 til uttalelse.

Moderniseringsdepartementet vil opplyse til punkt 2.1 Fylkesmannen i Telemark:

Moderniseringsdepartementet har merket seg at Riksrevisjonen har vesentlige merknader til fylkesmannens forvaltning av ordningen med Tilskudd til psykisk helsearbeid i kommunene. Departementet vil gjennomføre et stedlig kontrollbesøk i Fylkesmannsembetet i Telemark for å gjennomgå embetets rutiner og systemer i løpet av 2005.

Moderniseringsdepartementet har ingen ytterligere bemerkninger.

6 Riksrevisjonen uttaler

Riksrevisjonen har avgitt 23 avsluttende revisjonsbrev uten merknader og ett avsluttende revisjonsbrev med merknader. Riksrevisjonen har ikke merknader til departementets forvaltning av statens interesser i Statskonsult AS.

Riksrevisjonen har merket seg at Moderniseringsdepartementet fra budsjettåret 2005 har satt i verk flere tiltak for å videreutvikle og bedre målstyringen og resultatrapporteringen.

Etter Riksrevisjonens vurdering er det fortsatt svakheter ved departementets styring og samordning av fylkesmannsembetene. Riksrevisjonen vil understreke departementets etatsstyringsansvar også på områder der andre sektordepartementer har fagansvar. Riksrevisjonen har

merket seg at departementet iverksetter tiltak i forhold til regelverket, systemer og rutiner blant annet ved Møre og Romsdal fylke og ved Fylkesmannen i Telemark. Riksrevisjonen forutsetter at departementet gjennomfører tiltak som bidrar til samordning av styringssignaler og rapporteringskrav fra sektordepartementene. Riksrevisjonen viser også til betydningen av at regelverket etterleves når det gjelder overføringer av budsjettmidler.

Riksrevisjonen viser til de gjennomgående svakheter på anskaffelsesområdet og understreker betydningen av at regelverket følges, og forutsetter at departementet følger opp at nødvendig tiltak iverksettes.

Det gjøres for øvrig oppmerksom på at det for tiden gjennomføres en forvaltningsrevisjon av brukerretting av offentlige tjenester og en forvaltningsrevisjon av måloppnåelse og effektivitet i fylkesmannsembetene. Riksrevisjonen vil også vise til en undersøkelse av myndighetenes arbeid med å sikre IT-infrastruktur, jf. Dokument nr. 3:4 (2005–2006).

Vedtatt i Riksrevisjonens møte 15. november 2005

Bjarne Mørk-Eidem

Annelise Høegh

Jan L. Stub

Nils Totland

Helga Haugen

Therese Johnsen
(selskapskontrollen)

Thor Kr. Svendsen

Nærings- og handelsdepartementet

1 Nærings- og handelsdepartementets forvaltning og gjennomføring av budsjettet for 2004

1.1 Generelt om resultatet av revisjonen

Nærings- og handelsdepartementets (NHD) programområde er delt inn i fire programkategorier:

- Administrasjon
- Informasjonsteknologi, infrastruktur og rammebetingelser
- Forskning, nyskaping og internasjonalisering
- Statlig eierskap.

Nærings- og handelsdepartementet utgiftsbudsjett for 2004 var på 52,08 mrd. kroner, hvorav 1,09 mrd. kroner (2 prosent) i driftsbevilgning og 3,4 mrd. kroner (6,5 prosent) i overføringer til andre (50–89-poster). Utlån, gjeldsavdrag mv. utgjør 47,5 mrd. kroner av budsjettet (91 prosent). Inntektsbevilgningen for 2004 var på 69,5 mrd. kroner. Av dette utgjør tilbakebetalinger og avdrag på utestående fordringer 59,1 mrd. kroner (85 prosent) og overføringer fra andre 8,9 mrd. kroner (13 prosent).

Riksrevisjonen har revidert regnskapene til Nærings- og handelsdepartementets ti underliggende virksomheter. Det er avgitt ni avsluttende revisjonsbrev uten merknader og ett revisjonsbrev med merknader, jf. punkt 2.

Ved revisjonen er det konstatert at NHD har utarbeidet retningslinjer for tilskuddsordninger som departementet har ansvar for, og at de fleste er oppdatert i samsvar med nytt økonomiregelverk for staten.

1.2 Budsjett – regnskap

Bevilgningsregnskapet

Det er merutgifter eller mindreinntekter under noen kapitler og poster, men disse er enten av mindre betydning eller det er tilfredsstillende redegjort for dem i forklaringene til statsregnskapet.

Føringer i kapitalregnskapet

Norsk Romsenter AS og Andøya Rakettskytefelt AS
Fra 1. januar 2004 overtok forvaltningsorganet Norsk Romsenter aksjene fra den tidligere stiftelsen med samme navn. Dette gjaldt 100 prosent av aksjekapitalen i Norsk Romsenter Eiendom AS og 90 prosent av aksjekapitalen i Andøya Rakettskytefelt AS.

Statens pålydende aksjekapital i Norsk Romsenter Eiendom AS er 2,6 mill. kroner og for Andøya Rakettskytefelt AS 4,5 mill. kroner. I kapitalregnskapet er aksjekapitalen for Norsk Romsenter Eiendom AS og Andøya Rakettskytefelt AS bokført med 0 kroner. I brev

av 31. mai 2005 til departementet har Riksrevisjonen bedt om en kommentar til denne bokføringen.

Nærings- og handelsdepartementet har i brev til Riksrevisjonen av 24. juni 2005 begrunnet bokført verdi med 0 kroner med at ovennevnte selskap ble overdratt vederlagsfritt til staten, og at det ikke ble gitt bevilgninger til aksjekapital til stiftelsen Norsk Romsenter ved etableringen av datterselskapene. Departementet har etter en nærmere vurdering likevel kommet til at det vil føre opp statens pålydende aksjekapital som bokført verdi i kapitalregnskapet for 2005. Begrunnelsen for vurderingen er at disse beløpene reflekterer stiftelsen Norsk Romsenters historiske kost ved etableringen av de to datterselskapene.

SIVA SF

I departementets innrapportering til kapitalregnskapet 2004 er SIVA oppført med en kapital på 1 992 280 500 kroner. SIVA hadde per 31. desember 2004 en innskuddskapital på 617 280 500 kroner. Forholdet ble tatt opp med departementet i brev av 31. mai 2005.

I svarbrev av 21. juni 2005 uttaler departementet at innskuddskapitalen i SIVA i kapitalregnskapet skulle vært oppført med 767 280 500 kroner. Differansen på 1,375 mrd. kroner skyldes at 1,225 mrd. kroner ved en inkurie ikke var ført. Forholdet vil bli rettet opp ved innrapportering til kapitalregnskapet for 2005. Departementet opplyser at den resterende differansen på 150 mill. kroner skyldes overføring fra innskuddskapital til ”annen egenkapital” i SIVA i forbindelse med kapitalnedsettingen ved overføringen av Argentum Fondsinvesteringer AS til departementet. Ifølge departementet vil det være en vedvarende differanse på 150 mill. kroner mellom innskuddskapitalen oppført i SIVAs balanse og i kapitalregnskapet, som følge av at denne regnskapsoperasjonen ikke skal hensyntas i kapitalregnskapet.

Riksrevisjonen har merket seg at departementet vil rette opp feil ved innrapporteringene til kapitalregnskapet.

1.3 Styring, måloppnåelse og resultatrapportering til Stortinget i forhold til det årlige budsjettet

Riksrevisjonen har med utgangspunkt i bevilgningsreglementet §§ 2 og 13 kontrollert departementets styringsdialog med fem av departementets underliggende virksomheter.

Revisjonen viser at tildelingsbrevene til fire av virksomhetene er svært generelle. Det synes i liten grad å være fastsatt styringsparametere for å vurdere måloppnåelse og resultater. Siden styringsparameterne dels mangler, dels ser ut til å være generelle og ikke direkte lenket opp

mot hovedmål, kan vurdering av måloppnåelse synes vanskelig. Dette synliggjøres også ved at årsrapportene fra enkelte virksomheter i stor grad er en opplisting av gjennomførte tiltak og aktiviteter. Disse er i begrenset grad lenket opp mot hovedmål for virksomhetene.

Nærings- og handelsdepartementet uttaler at det foreligger muligheter for å forbedre både overordnede mål og styringsparametere for den enkelte virksomhet. Departementet vil sammen med berørte virksomheter vurdere problemstillingene i den videre styringsdialog med sikte på forbedringer i de kommende budsjettproposisjoner og tildelingsbrev. Vedrørende årsrapporter uttaler departementet at i den grad det er vanskelig å måle eller beskrive måloppnåelsen direkte, vil departementet vurdere om det kan være hensiktsmessig at den enkelte virksomhet i større grad foretar drøftinger i sine årsrapporter av hvordan arbeidet som er utført i løpet av året, har bidratt til å nå de hovedmål som er fastsatt.

1.4 Nærings- og handelsdepartementets forvaltning av statens interesser i selskaper m.m.

Riksrevisjonen har kontrollert statsrådets forvaltning av statens interesser i totalt 23 selskaper, hvorav 11 heleide aksjeselskaper, ni deleide aksjeselskaper, to statsforetak og ett særlovsselskap.

Riksrevisjonen har kontrollert statens salg av aksjer i NOAH Holding AS og statens nedsalg i Telenor ASA. Riksrevisjonen har ikke merknader til statsrådets forvaltning av statens interesser i selskapene.

2 Regnskaper der Riksrevisjonen har vesentlige merknader

2.1 Garanti-instituttet for Eksportkreditt (GIEK)

Riksrevisjonen har vesentlige merknader til gjennomføringen av budsjettet. De disposisjoner som ligger til grunn for regnskapet, innebærer vesentlige brudd på gjeldende regelverk og er ikke akseptable ut fra normer og standarder for statlig økonomiforvaltning.

Merknaden omfatter følgende forhold:

Bruk av regnskapsprinsipper

Av GIEKs vedtekter § 10 framgår det blant annet at det skal føres separate fondsregnskap for de ulike garantiordningene. Fondsregnskapene skal føres etter vanlige regnskapsprinsipper i tråd med forsikringsvirksomhetslovens prinsipper vedrørende tapsavsetninger.

Beregningsmetoden for tapsavsetning i det avlagte regnskapet samsvarer etter Riksrevisjonens vurdering ikke med vedtektene. Videre har virksomheten ikke kunnet framlegge en samlet oversikt over det regelverk og de regnskapsprinsipper som ligger til grunn for regnskapet.

Nærings- og handelsdepartementet opplyser at henvisningen til forsikringsvirksomhetsloven i vedtektene innebærer at GIEK skal tillempe prinsippene i loven for

sine tapsavsetninger, men tilpasset GIEKs egenart. GIEK har imidlertid i ettertid overfor Riksrevisjonen opplyst at foretatte tapsavsetninger i praksis ikke er i samsvar med forsikringsvirksomhetsloven. GIEK er innforstått med at det til grunn for regnskapet bør foreligge en oversikt over de regnskapsprinsipper som faktisk benyttes.

Avstemminger

Det er avdekket svakheter og mangler ved enkelte avstemminger både i drifts- og fondsregnskapet, herunder også avstemming mellom saksbehandlings- og økonomisystemet NYTTIG og regnskapssystemet Agresso. Dette tyder på mangelfull oppfølging og kvalitetssikring av gjennomførte avstemminger som skal sikre et korrekt regnskap.

Departementet viser til GIEKs uttalelse om at det er foretatt test av at avstemmingsrapporten NYTTIG – Agresso virker etter hensikten, og at avstemminger og udokumentert kontroll av enkeltbilag anses tilstrekkelig for å bekrefte at regnskapet for 2004 er uten vesentlige feil og mangler for bilag oppstått i NYTTIG.

Merverdiavgift

Riksrevisjonen har reist spørsmål om det skal beregnes merverdiavgift av tjenester kjøpt fra annet lands garanti-institutt. Spørsmålet ble også reist i forbindelse med revisjon av 2003-regnskapet uten at det er tilstrekkelig avklart. GIEK har heller ikke fått avklart avgiftsmessige forhold knyttet til salg av regnskaps- og administrasjonstjenester for datterselskapet GIEK Kredittforsikring AS. GIEK hadde ikke foretatt innbetaling av etterberegnet merverdiavgift knyttet til tjenestekjøp fra utlandet for perioden 2001–2003.

Av svaret framkommer det at etterberegnet merverdiavgift for tjenestekjøp fra utlandet ved en forglemmelse ikke ble innbetalt før i juli 2005. Spørsmål om avgiftsplikt på tjenestekjøp fra utlandet er ikke tatt opp med avgiftsmyndighetene, da GIEK har konkludert med at tjenestekjøpet kommer inn under reglene for offentlig myndighetsutøvelse. Fordelingen av kostnader mellom GIEK og GIEK Kredittforsikring AS er basert på en egen kostnadsfordelingsavtale som ikke innebærer for tjeneste til noen av partene. GIEK har konkludert med at fordeling av kostnader ikke er næringsvirksomhet i avgiftsmessig forstand, og at det således ikke skal beregnes merverdiavgift. Forholdet er ikke forelagt avgiftsmyndighetene til vurdering.

3 Nærings- og handelsdepartementets oppfølging av tidligere rapporterte forhold

3.1 Generell IKT-sikkerhet ved Brønnøysundregistrene

I Innst. S. nr. 143 (2004–2005) uttalte kontroll- og konstitusjonskomiteen følgende vedrørende generell IKT-sikkerhet ved Brønnøysundregistrene: *"Komiteen viser til tidligere bekymringer med hensyn til rutiner for data-*

sikkerhet og vil uttrykke tilfredshet med at det er nedlagt et betydelig arbeid for å bedre situasjonen. Komiteen vil understreke viktigheten av at behandlingen av personopplysninger blir underlagt strenge sikkerhetskrav, og antar at Riksrevisjonen vil gi en særlig tilbakemelding om arbeidet med å optimalisere sikkerheten i forbindelse med statsregnskapet for 2004. ”

Nærings- og handelsdepartementet opplyser at informasjonssikkerheten etter personopplysningsloven sikres gjennom tre egenskaper: konfidensialitet, integritet og tilgjengelighet. Disse egenskapene blir i henhold til departementet ivare tatt gjennom Brønnøysundregistrens ”Håndbok for informasjonssikkerhet”.

Nærings- og handelsdepartementet opplyser videre at den risikoanalysen som ble gjennomført, avdekket at brudd på integritet og tilgjengelighet er de faktorene som anses som de mest sentrale, og som vil gi de største konsekvensene for Brønnøysundregistrene. Det er utarbeidet en detaljert tiltaksplan for sikkerhet og beredskap, og departementet uttaler at arbeidet med å gjennomføre de fleste tiltakene, primært skal være ferdig i løpet av 2005. Departementet opplyser videre at de iverksatte og planlagte tiltak vil sikre integritetshensynet. Vedrørende hensynet til tilgjengelighet har Brønnøysundregistrene tilrådd et risiko- og beredskapsnivå som tilsier at det etableres delt driftssted (reserve-løsning) for registrenes IT-drift. Departementet opplyser at det holder på å gjennomgå forslaget om delt driftssted. Riksrevisjonen har mottatt forprosjektrapport ”Delt driftssted” utarbeidet ved Brønnøysundregistrene, og av denne framgår det at investeringskostnadene ved etablering av delt driftssted foreløpig er anslått til 12 mill. kroner og årlige driftsutgifter til 5,0 mill. kroner.

Med bakgrunn i redegjørelse fra Nærings- og handelsdepartementet konstaterer Riksrevisjonen at risikoen foreløpig ikke er akseptabel sett i forhold til det som er beskrevet som Brønnøysundregistrens krav til akseptabelt risikonivå, og forutsetter at departementet følger opp.

Riksrevisjonen vil fortsatt følge saken.

3.2 Garanti-Instituttet for Eksportkreditt (GIEK) – utvikling av integrert saksbehandlings- og økonomisystem – NYTTIG

I Innst. S. nr. 145 (2004–2005) viser kontroll- og konstitusjonskomiteen til Riksrevisjonens undersøkelse av NYTTIG og konstaterer at kravspesifikasjonen ikke synes å ha vært tilstrekkelig gjennomarbeidet og utredet før igangsetting av selve anskaffelsesprosjektet. Betydelige kostnadsoverskridelser og gjenstående feil og mangler så sent som ved overtakelse i august 2004 vitner om dårlig prosjektstyring. Komiteen deler Riksrevisjonens kritikk av at det ikke har vært budsjettet og rapportert på totale kostnader ved prosjektet. En beregnet kostnad på 36 mill. kroner per august 2004 og bruk av 24 interne årsverk for å utvikle systemet er iføl-

ge Riksrevisjonen nær en fordobling av opprinnelig kostnadsramme og ca. fire ganger så mange interne årsverk som opprinnelig planlagt. Komiteen forutsetter at oppfølgingen av prosjekter av stor økonomisk betydning gis høy prioritet.

Det ble gjennomført en evaluering av NYTTIG-prosjektet høsten 2004. På bakgrunn av prosjektgjennomføringen og resultatene i evalueringen har GIEK utarbeidet en oppsummering av egne erfaringer. Saken ble behandlet av GIEKs styre i februar 2005. Nærings- og handelsdepartementet har i brev til underliggende virksomheter datert 23. juni 2005 oversendt GIEKs oppsummering og erfaringer vedrørende NYTTIG-prosjektet. Departementet har bedt om innspill fra de virksomheter som har gjennomført større IT-prosjekter, med hensyn på hva en bør planlegge og ta hensyn til i forkant av og underveis i ulike faser av større IT-prosjekter. Videre har departementet bedt om vurderinger knyttet til eierskap av systemet (kildekode), vedlikeholdsavtaler og andre aktuelle forhold. Svarfrist er satt til september 2005. Departementet tar sikte på sammenstille og distribuere svarene og vil på bakgrunn av tilbakemeldingene vurdere eventuelle ytterligere tiltak i samarbeid med aktuelle virksomheter for videre erfaringsutvekslinger.

Av en intern evalueringsrapport fra februar 2005 framgår det at etter ett års drift oppstår det fremdeles mange feil i NYTTIG. GIEK har opplyst at utestående feil og eventuelt nye feil som oppstår innenfor garantiperioden, vil bli rettet fortløpende, også etter garantiperiodens utløp. Når det gjelder funksjonalitet, er det vesentlig elektronisk arkiv som mangler, men dette er skjøvet ut i tid. Det er videre ikke levert systemdokumentasjon som GIEK har godkjent.

En av forutsetningene med aktiv deltakelse i NYTTIG-prosjektet var at GIEKs IT-medarbeidere skulle opparbeide kompetanse og kunnskap om det nye systemet med tanke på å kunne drifte systemet videre. GIEK har imidlertid etter vedtak i styret inngått en vedlikeholdsavtale med systemleverandør, som både inkluderer drift og vedlikehold.

Riksrevisjonen har merket seg at det fortsatt foregår feilrettinger i NYTTIG, og at tilfredsstillende systemdokumentasjon ikke er levert. Videre konstateres det at GIEK fortsatt er avhengig av eksternt kompetanse for drift og vedlikehold av systemet.

Vi har merket oss dette, og Riksrevisjonen vil fortsatt følge saken.

4 Riksrevisjonens bemerkninger

Riksrevisjonen har avgitt avsluttende revisjonsbrev med merknader til én av de ti virksomhetene under Nærings- og handelsdepartementet.

Rutiner for styring, måloppnåelse og resultatrapportering

Riksrevisjonen konstaterer at det er mangler og svakheter ved departementets tildelingsbrev til enkelte virksomheter. De påpekte svakheter i målbeskrivelse og styringsparametere innebærer en risiko for manglende måloppnåelse og problemer med å vurdere enkelte virksomheters resultater og grad av måloppnåelse.

Garanti-instituttet for Eksportkreditt (GIEK)

Riksrevisjonen har vesentlige merknader til gjennomføringen av budsjettet. De disposisjoner som ligger til grunn for regnskapet, innebærer vesentlige brudd på gjeldende regelverk og er ikke akseptable ut fra normer og standarder for statlig økonomiforvaltning.

Riksrevisjonen har registrert at GIEK ikke har gitt en utdypende presisering av hva som er vanlige regnskapsprinsipper for fondsregnskapene for virksomheten, og at virksomheten ikke kan framlegge en samlet oversikt over det regelsett som regulerer regnskapsføringen og økonomiforvaltningen. Riksrevisjonen har merket seg at GIEK opplyser at virksomhetens praksis vedrørende regnskapsføring av tapsavsetninger ikke er i tråd med vedtektenes § 10 og forsikringsvirksomhetsloven.

Riksrevisjonen stiller spørsmål ved at GIEK ikke har lagt fram avgiftsspørsmålet for avgiftsmyndighetene. Riksrevisjonen kan ikke se at det er lagt fram dokumentasjon som gir tilfredsstillende sikkerhet for at de avgiftsmessige forhold vedrørende salg av tjenester til GIEK Kredittforsikring AS og kjøp av tjenester fra annet lands garanti-institutt blir foretatt i henhold til gjeldende regelverk. Riksrevisjonen konstaterer at etterberegnet avgift for 2003 først ble innbetalt etter at saken på nytt ble tatt opp av Riksrevisjonen.

Riksrevisjonen vil peke på at GIEK har svakheter og mangler ved enkelte avstemminger og manglende kvalitetssikring av disse, og at GIEKs avstemmingsrapport NYTTIG – Agresso ikke tilfredsstillende kravene i Bestemmelser om økonomistyring i staten.

5 Nærings- og handelsdepartementets svar

Saken har vært forelagt Nærings- og handelsdepartementet, og statsråden har i brev av 14. oktober 2005 svart:

Nærings- og handelsdepartementet har følgende uttalelse til enkelte av de saker som Riksrevisjonen tar opp.

1. Styring, måloppnåelse og resultatrapportering til Stortinget i forhold til det årlige budsjettet

Det vises til tidligere korrespondanse med Riksrevisjonen og omtale av departementets redegjørelse i Riksrevisjonens brev av 28. september 2005. Oppfølging av virksomheten til underliggende forvaltningsorganer er en viktig del av et departements forvaltningsansvar. Arbeidet med å utforme hensikts-

messige og fyllestgjørende styringsparametere som skal være stabile over tid er krevende. I noen tilfeller vil det være vanskelig å fastsette gode og konkrete – verbale og kvantitative – styringsparametere. Det kan være hensiktsmessig å supplere rapporteringen med evalueringer. Disse elementene må derfor ses i sammenheng. Nærings- og handelsdepartementet arbeider kontinuerlig med å forbedre sin styringsdialog med underliggende forvaltningsorganer. Riksrevisjonens synspunkter og vurderinger blir ivaretatt gjennom dette arbeidet.

2. Regnskapet for Garanti-Instituttet for Eksportkreditt (GIEK)

Riksrevisjonen har i sin gjennomgang av GIEKs regnskaper for 2004 kommet med enkelte merknader, og det vises til korrespondanse i den forbindelse. Nærings- og handelsdepartementet har følgende ytterligere kommentarer:

Bruk av regnskapsprinsipper

GIEK har utarbeidet et dokument som gir en oversikt over de regnskapsprinsipper som er benyttet for GIEKs regnskap i 2004. Dette dokumentet gir videre en oversikt over GIEKs avsetninger i forhold til regelverk for avsetninger i forsikringsvirksomhetsloven og regnskapsloven. Dokumentet ble oversendt Riksrevisjonen 20. september 2005. GIEK vil fortsette arbeidet med å videreutvikle sin regnskapsdokumentasjon.

Nærings- og handelsdepartementet vil igangsette et prosjekt i høst i samarbeid med GIEK for å forbedre mål- og resultatstyringsopplegget for virksomheten. I den forbindelse tas det også sikte på å foreta mindre revisjoner og presiseringer i vedtektenes. Det vises til omtale i St.prp. nr. 1 (2005–2006).

Avstemminger

GIEK har allerede igangsatt et arbeid med å gjennomgå og forbedre sin rutiner og skjemaer for å sikre tilfredsstillende avstemminger.

Merverdiavgift

GIEK har forelagt spørsmålet om avgiftsplikt i forbindelse med tjenester kjøpt fra et annet lands garantiinstitutt og GIEKs utførelse av tjenester for datterselskapet GIEK Kredittforsikring AS for Oslo Fylkesskattekontor i brev av 22. september 2005.

Nærings- og handelsdepartementet er enig i at dette spørsmålet burde ha vært forelagt avgiftsmyndighetene på et tidligere tidspunkt.

Nærings- og handelsdepartementet vil i sin dialog med GIEK forsikre seg om at GIEK foretar de nødvendige forbedringer av internkontrollen.

3. Generell IKT-sikkerhet ved Brønnøysundregistrene

Det vises til tidligere korrespondanse med Riksrevisjonen knyttet til utredningsprosjekt og status i gjennomføring av tiltak for å forbedre sikkerheten og beredskapet ved Brønnøysundregistrene. I brev av 28. september 2005

konstaterer Riksrevisjonen at risikoen foreløpig ikke er akseptabel sett i forhold til det som er beskrevet som Brønnøysundregistrenes krav til akseptabelt risikonivå. Det vises til nærmere redegjørelse og forslag i St.prp. nr. 1 (2005–2006). Det er departementets vurdering at etablering av delt driftsted vil øke sikkerheten vesentlig. Dette er en prioritert oppgave i 2006.

4. Utvikling av integrert saksbehandlings- og økonomisystem hos GIEK

Det vises til tidligere korrespondanse med Riksrevisjonen vedr. utvikling og implementering av nytt IT-system hos GIEK (NYTTIG-systemet). Riksrevisjon påpeker i brevet av 28. september 2005 at det fortsatt foregår feilrettinger i NYTTIG og at tilfredsstillende systemdokumentasjon ikke er levert. Videre konstaterer Riksrevisjonen at GIEK fortsatt er avhengig av ekstern kompetanse for drift og vedlikehold av systemet.

Som omtalt i St.prp. nr. 1 (2005–2006) har det gjennom 2005 vært lagt stor vekt på feilrettinger. Avvik som er avdekket gjennom garantiperioden skal være rettet innen medio oktober 2005. Videre ble systemdokumentasjonen for NYTTIG godkjent av GIEK i september 2005. Arbeidet med ytterligere feilrettinger og nødvendige systemendringer vil fortsette fram mot årsskiftet. Riksrevisjonen konstaterer at GIEK er avhengig av ekstern IT-kompetanse. Som en liten organisasjon har GIEK vurdert det som mest kostnadseffektivt å leie inn eksternt kompetanse på IT-området fremfor selv å utføre feilretting og videreutvikling av kompliserte systemer.

6 Riksrevisjonen uttaler

Det er for regnskapsåret 2004 avgitt ti avsluttende revisjonsbrev hvorav revisjonsbrevet for Garanti-instituttet

for Eksportkreditt (GIEK) er avgitt med vesentlige merknader. Riksrevisjonen har ikke merknader til statsrådets forvaltning av statens interesser i selskapene.

Riksrevisjonen vil understreke viktigheten av at det utformes hensiktsmessige styringsparametere og har merket seg at Nærings- og handelsdepartementet i arbeidet med å forbedre styringsdialogen med virksomhetene, vil ivareta Riksrevisjonens synspunkter og vurderinger.

Videre har Riksrevisjonen merket seg at GIEK har utarbeidet en oversikt over de regnskapsprinsipper som er benyttet i regnskapet for 2004, og at GIEK vil fortsette arbeidet med å videreutvikle sin regnskapsdokumentasjon. Videre forutsettes det at denne vil omfatte en samlet oversikt over det regelsett som regulerer regnskapsføringen og økonomiforvaltningen.

Riksrevisjonen ser positivt på at departementet sammen med GIEK vil sette i gang arbeid med å forbedre mål- og resultatstyringen herunder at nødvendige vedtektsendringer skal gjennomføres.

Riksrevisjonen ha merket seg at rutiner for avstemming er i ferd med å bli forbedret. Videre har Riksrevisjonen merket seg at departementet er enig i at spørsmål om avgiftsplikt burde vært forelagt avgiftsmyndighetene tidligere, og ser positivt på at avgiftsspørsmålet avklares nå.

Riksrevisjonen konstaterer at departementet vil følge opp med en bedre styring av GIEK og sørge for at det blir iverksatt nødvendige forbedringer.

Vedtatt i Riksrevisjonens møte 15. november 2005

Bjarne Mørk-Eidem

Annelise Høegh

Jan L. Stub

Nils Totland

Helga Haugen

Therese Johnsen
(selskapskontrollen)

Per Anders Engeseth

Olje- og energidepartementet

1 Olje- og energidepartementets forvaltning og gjennomføring av budsjettet for 2004

1.1 Generelt om resultatet av revisjonen

Olje- og energidepartementet (OED) består av ett programområde – Olje- og energiformål.

OEDs budsjett for 2004 var på 146 mrd. kroner, hvorav 85 mrd. kroner er driftsresultat fra statlige deltakerandeler i petroleumsvirksomheten (SDØE). Investeringene knyttet til de statlige eierandelene utgjør ca. 19 mrd. kroner, og avskrivninger og renter utgjør 21 mrd. kroner. I underkant av 10 mrd. kronerer salg av Statoil-aksjer. 5,7 mrd. kroner er utbytte fra selskaper. Driftsutgifter eksklusiv SDØE utgjør 940 mill. kroner, og overføringer utgjør ca. 4 mrd. kroner.

OED har ansvar for tre virksomheter og fire fond.

Riksrevisjonen har avgitt sju avsluttende revisjonsbrev uten merknader.

1.2 Budsjett – regnskap

Konsesjonsavgiftsfondets kapital

Revisjonen av statsregnskapet for 2004 viser at Konsesjonsavgiftsfondets kapital på NOK 86 614 821 ikke framkommer som eiendel i kapitalregnskapet. Ifølge bevilgningsreglementets §13, 6. ledd skal kapitalregnskapet blant annet gi en oversikt over statens eiendeler og gjeld.

Forholdet har vært tatt opp med Olje- og energidepartementet, som uttaler at departementet fra og med neste år vil rapportere Konsesjonsavgiftsfondet på samme måte som andre fond under departementet.

Finansielle instrumenter

Både Statens direkte økonomiske engasjement i petroleumsvirksomheten (SDØE) og Statens petroleumsforsikringsfond (SPFF) gjør bruk av finansielle instrumenter (vare-, rente- og valutaderivater) uten at dette rapporteres i statsregnskapet. Bruk av finansielle instrumenter er en del av normalforvaltningen både i SDØE og SPFF, og omfanget er økende.

Riksrevisjonen har stilt spørsmål om bruk av finansielle instrumenter burde vært rapportert i statsregnskapet. Departementet har svart at dette vil bli vurdert i forbindelse med statsregnskapet for 2005.

Det er merutgifter eller mindreinntekter under noen kapitler og poster, men disse er enten av mindre betyd-

ning, eller det er tilfredsstillende redegjort for dem i forklaringene til statsregnskapet.

1.3 Styring, måloppnåelse og resultatrapportering til Stortinget i forhold til det årlige budsjettet

Riksrevisjonen har ingen vesentlige merknader til departementets styring, måloppnåelse og resultatrapportering til Stortinget.

1.4 Olje- og energidepartementets forvaltning av statens interesser i selskaper m.m.

Kontroll med departementets forvaltning av statens interesser i selskaper har omfattet de heleide aksjeselskaper, to statsforetak og ett deleid aksjeselskap. Riksrevisjonen har ikke merknader til statsrådets forvaltning av statens interesser i selskapene.

2 Olje- og energidepartementets oppfølging av tidligere rapporterte forhold

I antegnelse til statsregnskapet Dokument nr. 1 (2004–2005) ble Stortinget informert om at et beløp på NOK 930 160 175 presentert som gjeld i SPFFs eget regnskap, ikke framgikk av kapitalregnskapet. Departementet har nå endret praksis slik at også denne gjelden blir inkludert i beløp som framkommer på aktuelle konti i kapitalregnskapet.

3 Riksrevisjonens bemerkninger

Riksrevisjonen har ved revisjon av Olje- og energidepartementet og underliggende virksomheter for 2004 ikke avdekket vesentlige feil eller mangler ved virksomhetsregnskapene.

Riksrevisjonen viser til at Konsesjonsavgiftsfondets kapital NOK 86 614 821 ikke framkommer som eiendel i kapitalregnskapet for 2004, men at departementet for neste år vil rapportere Konsesjonsavgiftsfondet på samme måte som for andre fond under departementet.

Riksrevisjonen ser positivt på at departementet vil vurdere å informere om bruk av finansielle instrumenter i SDØE og SPFF i statsregnskapet for 2005.

4 Olje- og energidepartementets svar

Saken har vært forelagt Olje- og energidepartementet, og statsråden har i brev av 13. oktober 2005 svart:

Statsregnskapet 2004

– Resultatet av den årlige revisjon og kontroll

Det vises til Riksrevisjonens brev av 28. september 2005 vedrørende ovennevnte.

Olje- og energidepartementet har ingen ytterligere merknader til Riksrevisjonens redegjørelse under Olje- og energidepartementet i Dokument nr. 1.

5 Riksrevisjonen uttaler

Riksrevisjonen har avgitt sju avsluttende revisjonsbrev

uten merknader. Riksrevisjonen har ikke merknader til statsrådets forvaltning av statens interesser i selskapene.

Riksrevisjonen har merket seg at Olje- og energidepartementet vil rapportere Konesjonsavgiftsfondet på samme måte som andre fond under departementet.

Riksrevisjonen vil følge opp departementets rapportering om bruk av finansielle instrumenter i SDØE og SPFF ved revisjonen av statsregnskapet for 2005.

Vedtatt i Riksrevisjonens møte 15. november 2005

Bjarne Mørk-Eidem

Annelise Høegh

Jan L. Stub

Nils Totland

Helga Haugen

Therese Johnsen
(selskapskontrollen)

Hans Conrad Hansen

Samferdselsdepartementet

1 Samferdselsdepartementets forvaltning og gjennomføring av budsjettet for 2004

1.1 Generelt om resultatet av revisjonen

Samferdselsdepartementet har to programområder: Innenlands transport og Post- og telekommunikasjoner.

Budsjettet for 2004 var på 21,2 mrd. kroner, hvorav driftsutgifter utgjorde 9,3 mrd. kroner. Til nybygg og anlegg ble det budsjettet med 6,6 mrd. kroner, overføringer til andre ble budsjettet med 5,0 mrd. kroner, mens utlån/statsgjeld hadde et budsjett på 0,3 mrd. kroner. I 2004 var departementets samlede inntekter budsjettet med 1,9 mrd. kroner.

Departementet har ansvar for seks underlagte virksomheter. Riksrevisjonen har avgitt fire avsluttende revisjonsbrev uten merknader og to revisjonsbrev med merknader, jf. pkt. 2.

1.2 Budsjett – regnskap

Statsregnskapet og departementets forklaringer til statsregnskapet viser at det er vesentlige mindretgifter og mindreinntekter på enkelte poster.

Tilskudd til arbeids- og utdanningsreiser for funksjonshemmede

Kap. 1301, post 71 Tilskudd til arbeids- og utdanningsreiser for funksjonshemmede, *kan overføres*, har en mindretgift på 20,9 mill. kroner i 2004. Dette tilsvarer 78 % av totalbevilgningen på posten. I forklaringene til statsregnskapet kommer det fram at antall brukere har vært lavere enn forventet, samtidig som gjennomsnittlig transportkostnad per bruker har vært høyere enn beregnet. Mindretgiften gjenspeiler disse forholdene.

Departementet har opplyst at posten er lagt om for 2005, jf. St.prp. nr. 1 (2004–2005). Det betyr at investeringer i infrastrukturen for å bedre tilgjengeligheten til kollektive transportmidler for funksjonshemmede nå også dekkes av denne posten.

Kjørevegsavgift

Kap. 4350, post 01 Kjørevegsavgift har en mindreinntekt på 17,4 mill. kroner. Dette utgjør 42 prosent av bevilgningen på posten. I forklaringene til statsregnskapet framgår det at trafikkutøverne betalte om lag 2,9 mill. kroner for mye i kjørevegsavgift i 2003. Dette ble det kompensert for i 2004. I tillegg har det vært lavere trafikk enn ventet innenfor vognlast.

Samferdselsdepartementet viser til at godstrafikken de siste årene har dreid fra avgiftspliktig tradisjonell vogn-

last til kombinerte transporter som ikke er pålagt kjørevegsavgift. Departementet uttaler at det ikke er tatt tilstrekkelig hensyn til denne utviklingen ved fastsettelse av inntektskravet og nivået på kjørevegsavgiften.

Andre merutgifter eller mindreinntekter under noen kapitler og poster er enten av mindre betydning eller det er tilfredsstillende redegjort for dem i forklaringene til statsregnskapet.

1.3 Styring, måloppnåelse og resultatrapportering til Stortinget i forhold til det årlige budsjettet

Styring av underliggende virksomheter

Riksrevisjonen har kontrollert hvilke tiltak departementet har igangsatt for å styre sine underliggende virksomheter, jf. bevilgningsreglementet §§ 2 og 13 og reglement for økonomistyring i staten med tilhørende bestemmelser.

Samferdselsdepartementet har fastsatt hovedinstruks både for departementet og underliggende virksomheter med virkning fra 1. januar 2005. Departementet har også beskrevet rutiner for styring, mål og resultatrapportering, samt departementets interne økonomiforvaltning. Imidlertid har departementet ikke foretatt en spesiell vurdering av risiko- og vesentlighet for styring og oppfølging av underliggende virksomheter, jf. økonomireglementet § 4.

Tildelingsbrevene til underliggende virksomheter er i flere tilfeller ikke tilstrekkelig klargjørende og konkrete og inneholder svært få styringsparametere, jf. økonomireglementet § 4 og § 7. Beskrivelsen av mål er etter Riksrevisjonens vurdering i flere tilfeller bedre konkretisert i St.prp. nr. 1 (2003–2004).

Forholdene er forelagt departementet som uttaler at opplegget for styring og kontroll av de underliggende virksomheter i utgangspunktet er like, men at det foretas tilpasninger til den enkelte etat. Departementet legger vekt på at etatene skal rapportere i forhold til risiko og vesentlighet. For tildelingsbrevene legger departementet vekt på at det skal gis klare styringssignaler, og at det skal være en balanse mellom styringsinformasjonen som gis i budsjettproposisjonen og i tildelingsbrevene.

Kjøp av riksvegferjetjenester

Revisjon av kap. 1320, post 72 Kjøp av riksvegferjetjenester for Statens vegvesen viser at det er foretatt dobbeltutbetaling av tilskudd til fire ferjerederier med totalt 17,9 mill. kroner som følge av svikt i rutiner.

Vegdirektoratet har anført at nevnte dobbeltutbetaling vil bli trukket inn ved at utbetaling av tilskudd for 2005 vil bli redusert tilsvarende.

Samferdselsdepartementet opplyser til Riksrevisjonen at Statens vegvesen ser svært alvorlig på at slikt kan skje. Departementet legger samtidig vekt på at dette ble avdekket i etterkant. Videre opplyser departementet at Statens vegvesen har satt i verk tiltak for å unngå at det skjer dobbeltutbetalinger i framtiden. I tillegg er alle utbetalinger til ferjetilskudd tilbake til 2003 gjennomgått uten tilsvarende funn.

1.4 Samferdselsdepartementets forvaltning av statens interesser i selskaper m.m.

Kontrollen har omfattet departementets forvaltning av statens interesser i sju heleide selskaper og ett deleid selskap. Riksrevisjonen har merknader til statsrådets forvaltning av statens interesser i ett selskap, jf. pkt. 3.

Til orientering

I henhold til instruks om Riksrevisjonens virksomhet skal statsråden senest innen én måned etter generalforsamling er avholdt, oversende statsrådets beretning om forvaltningen av statens interesser i den enkelte virksomhet. Statsrådets beretning for Baneservice AS, Baneservice Prosjekt AS og Nemko Comlab AS har vært forsinket i henhold til fristen. Riksrevisjonens kontroll av statsrådets forvaltning av statens interesser i selskapene er avhengig av rettidig informasjon fra departementet.

Aksjelovens bestemmelse om representasjon av begge kjønn i styret for statsaksjeselskaper trådte i kraft 1. januar 2004, jf. aksjeloven § 20-6. For heleide datterselskap til statsaksjeselskap som er registrert før 1. januar 2004, gjelder bestemmelsen fra 1. januar 2006, jf. Ot.prp. nr. 97 (2002–2003) om overgangsregler. Riksrevisjonen har gjennomgått styresammensetningen i Avinor AS, NSB AS og Posten Norge AS, samt heleide datterselskap under disse selskapene. Kontrollen viser at en rekke av de heleide datterselskapene til disse statsaksjeselskaper må endre styresammensetningen innen 1. januar 2006 for å overholde lovens bestemmelse.

Riksrevisjonen tok i brev av 9. juni 2005 til Avinor AS opp flere forhold, blant annet knyttet til utvikling og status for resultatforbedringsprogrammet Take off-05. Brevet er besvart av Avinor. Riksrevisjonen vil følge opp disse forholdene videre.

2 Regnskaper der Riksrevisjonen har vesentlige merknader

2.1 Statens vegvesen

Statens vegvesen har fått avsluttende revisjonsbrev med merknader, som blant annet er knyttet til

- mangler ved regnskapsavleggelsen, herunder manglende stenging av regnskap, manglende sporbarhet og

mangelfull ansvarsdeling. I tillegg er det i 2004 foretatt posteringer i avsluttet regnskap for 2003

- manglende og/eller feil rapportering til kapitalregnskapet
- mangler knyttet til håndtering av konto for kjøp av elektrisk kraft. Dette omfatter blant annet disponering uten fullmakt av strømkonto utenfor konsernkontoordningen og utbetaling av 26,7 mill. kroner i strid med bevilgningsreglementet § 14
- manglende rekvirering av midler i 2004 fra bompengeselskap og fylkeskommuner. Ved utgangen av 2004 hadde staten forskuttert et samlet beløp på over 160 mill. kroner
- mangler ved funksjonskontrakter, det vil si kontrakter som omfatter drift og vedlikehold av vegstrekninger. Manglene knytter seg til tilstands- og etterslepsregistrering, oppfølgingssystemet, bruk av prisindekser og dokumentasjon av merverdiavgift. I tillegg er tekniske- og økonomiske sluttrapporter ikke utarbeidet, og det har forekommet brudd på anskaffelsesregelverket for tilleggsarbeid

Samferdselsdepartementet opplyser i korrespondanse med Riksrevisjonen blant annet at Statens vegvesen har satt i gang tiltak og etablert nye rutiner for å bedre regnskapsavleggelsen. Posteringer i 2003-regnskapet i 2004 ble foretatt for å opprettholde kravet til sporing mot 2002-regnskapet.

Departementet ser det som uheldig at kapitalregnskapet ikke har blitt korrekt.

Departementet er enig med Riksrevisjonen i at det er enkelte kritikkverdige forhold knyttet til Statens vegvesens håndtering av konto for kjøp av elektrisk kraft og ser alvorlig på de forhold som er avdekket.

Statens vegvesen har de siste årene arbeidet med å forbedre rutineene knyttet til rekvirering fra fylkeskommunene, og departementet understreker behovet for å redusere utestående beløp hos bompengeselskap og fylkeskommuner.

Samferdselsdepartementet uttaler at det er uheldig at rutiner rundt oppfølging av funksjonskontrakter ikke har fungert tilfredsstillende, og opplyser at Statens vegvesen har utarbeidet ny instruks som vil bli brukt for kontrakter som lyses ut fra og med høsten 2006. I 2012 vil samtlige kontrakter være i samsvar med instruksjonen.

2.2 Jernbaneløst

Jernbaneløst har fått avsluttende revisjonsbrev med merknader, som blant annet er knyttet til

- mangelfull intern kontroll. Dette omfatter mangler knyttet til anvisning, avstemming og oppfølging av kunder og leverandører
- brudd på anskaffelsesregelverket ved BaneService, herunder mangler ved dokumentasjon og manglende skatteattester/HMS-erklæringer

- manglende styring og oppfølging av prosjektet Ny BaneDataBank. Prosjektet ble over to år forsinket og kostnadene nesten fordoblet

Samferdselsdepartementet uttaler i brev til Riksrevisjonen at de ikke er tilfreds med Jernbaneverkets internkontroll, og opplyser at Jernbaneverket gjennomfører en rekke tiltak for å bedre situasjonen. I de kommende etatsmøtene vil det bli satt fokus på internkontrollen. Departementet finner det videre uheldig at BaneService ikke prioriterte oppfølging av regelverket for offentlige anskaffelser. Til bemerkningen om prosjektet Ny BaneDataBank uttaler departementet at Jernbaneverket ikke ser ut til å ha avsatt tilstrekkelige interne ressurser til hensiktsmessig styring og oppfølging, og at det virker som om etaten ikke har forutsett hvor omfattende og komplekst prosjektet ville bli.

3 Selskaper m.m. der Riksrevisjonen har merknader til statsrådets forvaltning

Praktiseringen av regelverket for offentlige anskaffelser i Posten Norge AS

I Dokument nr. 3:2 (2003–2004) hadde Riksrevisjonen en merknad som gikk på at regelverket for offentlige anskaffelser etter Riksrevisjonens syn ikke ga adgang til oppsettende virkning, og at selskapets praksis ved anskaffelser fra selskaper i konsernet på den bakgrunn ikke var i samsvar med regelverket. I Stortingets behandling, jf. Innst. S. nr. 135 (2003–2004), framgår det at komiteen er enig med Riksrevisjonen i at Postens praksis ved anskaffelser fra selskaper i konsernet ikke er i samsvar med regelverket og forutsetter at nevnte praksis omgående bringes til opphør. I Dokument nr. 3:2 (2004–2005) orienteres det om at Samferdselsdepartementet har innhentet bekreftelse fra Posten Norge AS på at selskapet nå vil foreta anskaffelser både fra selskaper i konsernet og fra andre leverandører i henhold til lov om offentlige anskaffelser og anskaffelsesforskriften.

I brev til Samferdselsdepartementet av 9. juni 2005 har Riksrevisjonen igjen tatt opp anskaffelsespraksisen i Posten. Selskapet har inngått to nye IKT-avtaler med datterselskapet ErgoGroup, uten at disse har vært konkurranseutsatt. Posten uttaler i brev til Samferdselsdepartementet at de angjeldende kontraktene knytter seg til systemintegrasjon og driftsleveranser og er tildelt etter direkte forhandlinger (og uten forutgående kunngjøring) med ErgoGroup AS. Hjemmel for den aktuelle anskaffelsesprosedyren hevder Posten at de har i forskrift om offentlige anskaffelser (§ 4-3 bokstav c), hvor det framgår at den nevnte anskaffelsesprosedyre kan benyttes *”dersom ytelsen av tekniske grunner bare kan presteres av en bestemt leverandør”*. Posten viser til at de bygger vurderingen på to eksterne uttalelser, en juridisk og en teknisk. Samferdselsdepartementet har i brev av 11. juli 2005 ikke hatt noe å tilføye.

Etter Riksrevisjonens vurdering innebærer unntaksbe-

stemmelsen i forskrift om offentlige anskaffelser § 4-3 c krav om at det ikke eksisterer noen andre tilbydere i eller utenfor Norge som kan levere produktene med de tekniske spesifikasjonene ErgoGroup AS leverer. Kravet til forsvarlig saksbehandling tilsier at en offentlig oppdragsgiver i slike tilfeller må foreta undersøkelser slik at det ikke foreligger tvil om hvorvidt det eksisterer andre leverandører i markedet. Denne informasjonen vil komme fram gjennom en anbudskonkurranse. Det er på det rene at Posten Norge AS ikke har utført slike undersøkelser, til tross for at kontraktene anses å være av betydelig størrelse.

4 Riksrevisjonens bemerkninger

Riksrevisjonen konstaterer at det er registrert større differanser mellom departementets budsjett og regnskap på enkelte kapitler og poster.

To virksomheter har fått avsluttende revisjonsbrev med merknader, og Riksrevisjonen har merknader til statsrådets forvaltning av ett selskap. Riksrevisjonen har vesentlige merknader til regnskapet og gjennomføringen av budsjettet for Statens vegvesen og Jernbaneverket. Flere av disposisjonene som ligger til grunn for regnskapet, samsvarer ikke med Stortingets vedtak og forutsetninger, er brudd på gjeldende regelverk eller ikke akseptable ut fra normer og standarder for statlig økonomiforvaltning.

Statens vegvesen

Det er positivt at Statens vegvesen har innført nye rutiner for å bedre regnskapsavleggelsen. Riksrevisjonen vil imidlertid bemerke at det er foretatt posteringer i et tidligere års regnskap.

Riksrevisjonen finner det uheldig at rapporteringen til kapitalregnskapet inneholdt feil.

Riksrevisjonen vil peke på at Statens vegvesen har gått utover sine fullmakter når det gjelder disponering av bankkonto utenfor konsernkontoordningen ved kjøp av elektrisk kraft, og at det er foretatt utbetaling i strid med ettårsprinsippet i bevilgningsreglementet.

Riksrevisjonen konstaterer at eksterne midler fra bompenge-selskap og fylkeskommuner ikke har blitt rekvirert i samsvar med forutsetningene.

Riksrevisjonen ser positivt på at Statens vegvesen har satt i gang tiltak for å rette opp mangler knyttet til funksjonskontrakter. Riksrevisjonen vil imidlertid peke på at samtlige kontrakter først i 2012 vil være i samsvar med ny instruks.

Jernbaneverket

Jernbaneverkets internkontroll har ikke vært fullt ut tilfredsstillende i 2004, men Riksrevisjonen ser positivt på at Jernbaneverket har iverksatt tiltak for å bedre forhold-

dene. Riksrevisjonen konstaterer at Jernbaneverkets forretningsenhet BaneService ikke fulgte anskaffelsesregelverket i 2004.

Riksrevisjonen registrerer at gjennomføringen av Jernbaneverkets prosjekt Ny BaneDataBank ikke har blitt tilfredsstillende styrt og fulgt opp, noe som har medført betydelige forsinkelser og kostnadsoverskridelser.

Posten Norge AS

Etter Riksrevisjonens vurderinger tilfredsstiller Posten Norge AS anskaffelsespraksis fremdeles ikke kravene i regelverket for offentlige anskaffelser.

5 Samferdselsdepartementets svar

Saken har vært forelagt Samferdselsdepartementet, og statsråden har i brev av 13. oktober 2005 svart:

Statsregnskapet 2004

– Resultatet av den årlige revisjon og kontroll

Vi viser til brev av 28. september 2005. Samferdselsdepartementet har følgende kommentarer til resultatet av regnskapsrevisjonen og selskapskontrollen for 2004:

Samferdselsdepartementets forvaltning og gjennomføring av budsjettet for 2004

Når det gjelder kap. 1301, post 71, er det og vil det fortsatt være usikkerhet knyttet til hvor mange brukere som vil komme inn under ordningen Tilskudd til arbeids- og utdanningsreiser for funksjonshemmede.

Samferdselsdepartementet viser til at posten i vedtatt budsjett for 2005 også omfatter andre tiltak for funksjonshemmede.

Regnskaper der Riksrevisjonen har vesentlige merknader

Samferdselsdepartementet ser alvorlig på at Riksrevisjonen har merknader til regnskapet og gjennomføringen av budsjettet for Statens vegvesen og Jernbaneverket. Vi viser i den forbindelse til våre kommentarer i brev av 8. juli 2005 vedrørende Statens vegvesen, 29. juni 2005 vedrørende Jernbaneverket og 24. juni 2005 vedrørende etableringen av BaneDataBank. Som det går fram av disse brevene, har begge etatene satt i verk tiltak for å bedre de forhold som Riksrevisjonen tar opp.

Når det gjelder Statens vegvesen, viser vi også til vedlagte kopi av Vegdirektoratets brev av 7. oktober 2005 hvor det bl.a. går fram at rutinene i tilknytning til regnskapsavleggelsen og kapitalregnskapet er endret/innskjerpet. Vi har merket oss at både for kapitalregnskapet og rekvirering av bompenger mener Vegdirektoratet at de gjennomførte tiltak ser ut til å bedre de omtalte forhold.

Samferdselsdepartementet vil følge opp sakene overfor Statens vegvesen og Jernbaneverket.

Selskaper m.m. der Riskrevisjonen har merknader til statsrådets forvaltning

Posten Norge AS

Posten Norge AS har inngått to IKT-avtaler direkte med datterselskapet ErgoGroup AS. Bl.a. på bakgrunn av innhentede juridiske og tekniske vurderinger mener Posten Norge AS at det i denne konkrete saken er hjemmel til dette i § 4-3 bokstav c, i forskrift om offentlige anskaffelser. Samferdselsdepartementet konstaterer imidlertid at Riksrevisjonen er uenig med Posten Norge AS' vurdering når det gjelder disse to anskaffelsene.

6 Riksrevisjonen uttaler

Riksrevisjonen har avgitt fire avsluttende revisjonsbrev uten merknader og to revisjonsbrev med merknader.

Riksrevisjonen har merknader til statsrådets forvaltning av statens interesser i Posten Norge AS.

Riksrevisjonen har merket seg at det fortsatt vil være usikkerhet knyttet til hvor mange brukere som vil komme inn under ordningen Tilskudd til arbeids- og utdanningsreiser for funksjonshemmede. Riksrevisjonen viser til at budsjettet så langt som mulig bør være realistisk, jf. bevilgningsreglementet § 4.

Riksrevisjonen har merket seg at departementet ser alvorlig på de merknader som Riksrevisjonen har til regnskapene og gjennomføringen av budsjettene for Statens vegvesen og Jernbaneverket. Riksrevisjonen forutsetter at Samferdselsdepartementet følger opp de tiltak som er iverksatt, og som har til hensikt å bedre de påpekte forhold.

Når det gjelder anskaffelsespraksisen i Posten Norge AS viser Samferdselsdepartementet til Posten Norge AS' egen vurdering, uten selv å ta stilling til saken. Etter Riksrevisjonens vurderinger innebærer unntaksbestemmelsen i § 4-3, bokstav c, et krav om at det ikke eksisterer noen andre tilbydere i eller utenfor Norge som kan levere produktene med de tekniske spesifikasjonene datterselskapet ErgoGroup AS leverer. Etter Riksrevisjonens syn er det her ikke tilstrekkelig med eksterne konsulents vurdering av andre leverandørers leverings- evner. Kravet til forsvarlig saksbehandling tilsier at en offentlig oppdragsgiver i slike tilfeller må foreta undersøkelser slik at det ikke foreligger tvil om hvorvidt det eksisterer andre leverandører i markedet.

Samferdselsdepartementet uttaler i budsjettframlegget for 2006 at ordningen med statlig kjøp av persontransporttjenester med tog over flere år har økt langt utover vanlig prisstigning, og med om lag 50 prosent de seneste årene, uten en tilsvarende økning i togtilbudet. Etter

Riksrevisjonens vurdering bør bakgrunnen for disse økningene i bevilgningene til statlig kjøp av persontransport fra NSB AS forklares nærmere. Riksrevisjonen viser i den forbindelse til undersøkelsen av statlig kjøp av persontransporttjenester fra NSB, jf. Dokument nr. 3:4 (2003–2004), som dokumenterte nedgang i produktiviteten i perioden 1997–2002, både målt i togkilometer og personkilometer per krone statlig kjøp.

Det gjøres for øvrig oppmerksom på at det for tiden gjennomføres en forvaltningsrevisjon om effektiviteten i offentlige tiltak til kollektivtrafikk – Oslopakke 2.

Riksrevisjonen vil også vise til en undersøkelse av myndighetenes arbeid med å sikre IT-infrastruktur, jf. Dokument nr. 3:4 (2005–2006).

Vedtatt i Riksrevisjonens møte 15. november 2005

Bjarne Mørk-Eidem

Annelise Høegh

Jan L. Stub

Nils Totland

Helga Haugen

Therese Johnsen
(selskapskontrollen)

Hans Conrad Hansen

Utdannings- og forskningsdepartementet

1 Utdannings- og forskningsdepartementets forvaltning og gjennomføring av budsjettet for 2004

1.1 Generelt om resultatet av revisjonen

Utdannings- og forskningsdepartementets (UFDs) rapporteringsområder er delt i sju programkategorier: Administrasjon, Grunnopplæringen, Andre tiltak i utdanningen, Voksenopplæring, folkehøgskoler og fagskoleutdanning, Høyere utdanning, Forskning og Utdanningsfinansiering.

UFDs budsjett for 2004 var på 28,2 mrd. kroner, hvorav Høyere utdanning utgjorde 18,6 mrd. kroner (66 prosent). Departementet har ansvar for forvaltning av et stort antall tilskuddsordninger med et samlet budsjett på 6 mrd. kroner, om lag 21 prosent av det totale budsjettet.

Departementet har 51 underliggende virksomheter. Riksrevisjonen har avgitt 46 revisjonsbrev uten merknader og fem revisjonsbrev med merknader, jf. punkt 2. Fire av revisjonsbrevene med merknader gjelder regnskapsmessige forhold ved høgskolene (Arkitektur- og designhøgskolen, Samisk høgskole, Høgskolen i Sør-Trøndelag og Høgskolen i Hedmark), mens det siste revisjonsbrevet med merknader gjelder brudd på gjeldende reglement for forvaltning av eksternt finansiert virksomhet (Universitetet for miljø- og biovitenskap).

1.1.1 Gjennomgående merknader i årets revisjon

Randsonevirksomheten

Utdannings- og forskningsdepartementets reglement om eksternt finansiert virksomhet ved universiteter og høgskoler og disse institusjonenes samarbeid med andre rettssubjekter gir institusjonene fullmakt til å opprette eller delta i selveiende tiltak eller selskap (randsonevirksomheten).

Det er gjennomført revisjon av randsonevirksomheten ved seks institusjoner, og revisjonen har merknader til følgende forhold:

- Sektoren har ingen entydig tolkning av begrepet randsone.
- Institusjonene organiserer den eksternt finansierte virksomheten forskjellig, og dette påvirker muligheten til å generere egenkapital.
- Enkelte institusjoner har ikke forankret strategien for bruk av fullmakten tilstrekkelig i den øverste ledelse.
- Det er registrert eksempler på at styrking av randsonevirksomheten prioriteres framfor sikring av institusjonens egne inntekter.
- Driftstilskudd er konvertert til aksjer, og finansiering av kapitalinnskudd skjer ved hjelp av tingsinnskudd og gaver.

Departementet vurderer å presisere regelverket på enkelte punkter. Videre slår departementet fast at konvertering av driftstilskudd til aksjer og finansiering av kapitalinnskudd ved hjelp av tingsinnskudd og gaver ikke ligger innenfor fullmaktene.

Regnskapsavleggelse og styrenes årsberetning

Institusjonene på universitets- og høgskolesektoren er blitt omdannet til forvaltningsorganer med særskilte fullmakter (nettobudsjetterte) over en fireårsperiode fra 2001. Målet med omdannelsen har vært å bedre omstillingsevnen til institusjonene ved å gi dem større frihet og fleksibilitet til å disponere midler og dermed legge til rette for bedre bruk av ressursene innenfor mål satt av departementet.

Nettobudsjettering skulle også medvirke til å effektivisere økonomiforvaltningen og forenkle rapporteringsrutinene ved institusjonene. Et virkemiddel i denne forbindelse har vært utarbeidelsen av departementets regnskapsmal for sektoren.

Riksrevisjonen konstaterer at de fleste institusjonene i universitets- og høgskolesektoren sender sine regnskap til revisjon innen fristen 15. februar. Revisjonen viser imidlertid at en rekke av regnskapene inneholder feil eller mangler i forhold til departementets regnskapsmal. Det er eksempler på at institusjonene verken tolker malen riktig eller bruker den slik departementet har lagt opp til, og i mange tilfeller er det behov for betydelige endringer i regnskapene.

Departementet satte for 2004 frist for utarbeidelse av foreløpig beretning til 1. april 2005. Flere institusjoner har ikke overholdt fristen, og i enkelte tilfeller var ikke styrets årsberetning utarbeidet ved utgangen av mai.

Departementet presiserer at de legger vekt på at institusjonene gjennomfører de grunnleggende regnskapstekniske handlinger. Regnskapene skal presenteres i samsvarende med gjeldende retningslinjer og anvisninger i departementets årlige brev om regnskapsavleggelse og årsavslutning.

Føring av ubrukte bevilgninger i regnskapet

Ubrukt bevilgning skal ifølge departementets regnskapsmal føres mot balanseposten Avsetning bevilgningsfinansiert virksomhet. Revisjonen viser at denne avsetningen øker for et stort flertall av institusjonene. Total avsetning for sektoren har økt til ca. 2 mrd. kroner i 2004 fra ca. 1,4 mrd. kroner i 2003.

Departementet krever i regnskapsmalen at formålet med avsetningen skal angis i en note til regnskapet.

Revisjonen viser at notene i flere tilfeller gir ufullstendig informasjon, og det kan synes som mange institusjoner mangler en bevisst og uttalt strategi for avsetningene.

UFD uttaler at manglende spesifisering av noten for Avsetning bevilgningsfinansiert virksomhet er tatt opp med institusjonene i etatsstyringen. Departementet har understreket viktigheten av korrekte og fullstendige regnskaper. Enkelte institusjoner er av departementet bedt om nærmere spesifisering av og begrunnelse for avsetningen.

1.1.2 Oppfølging fra tidligere år

Revisjonen av regnskapene for 2004 viser at mange av de forhold som ble rapportert til Stortinget vedrørende regnskapene 2003 (Dokument nr. 1 2004–2005), også framkommer i 2004 til tross for at departementet har fulgt opp merknadene. Dette gjelder forhold knyttet til

- skillet mellom bevilgningsfinansiert (BFV) og eksternt finansiert virksomhet (EFV)
- generering og bruk av egenkapital
- intern kontroll av aktivitetsdata som genererer bevilgninger fra UFD
- etterlevelse av regelverk for offentlige anskaffelser

En nærmere beskrivelse av utviklingen på universitets- og høgskolesektorens regnskaper omtales under punkt 4 Departementets oppfølging av tidligere rapporterte forhold.

1.1.3 Misligheter

Enkelte institusjoner innenfor universitets- og høgskolesektoren (UH-sektoren) har i løpet av 2004 orientert Riksrevisjonen om tilfeller av misligheter. Det har blant annet forekommet at ansatte har kanalisert oppdrag til egen privat næring. Svak intern kontroll og ufullstendig deling av arbeidsfunksjoner kan ha medvirket til disse forholdene. Blanding av statlige oppgaver og markedseksponering øker også risikoen for misligheter.

Revisjonen er også kjent med at det er avdekket misligheter som ikke er rapportert til Riksrevisjonen, jf. bestemmelsene i Statens personalhåndbok.

Departementet forutsetter at den enkelte virksomhets styre sikrer en tilfredsstillende intern kontroll, og at det er en selvfølge at Riksrevisjonen orienteres i samsvar med regelverket.

1.2 Budsjett – regnskap

Det er merutgifter eller mindreinntekter under noen kapitler og poster, men disse er enten av mindre betydning eller det er tilfredsstillende redegjort for dem i forklaringene til statsregnskapet.

1.3 Styring, måloppnåelse og resultatrapportering til Stortinget i forhold til det årlige budsjettet

Riksrevisjonen har kontrollert styring, måloppnåelse og resultatrapportering i UFD og et utvalg på åtte underliggende institusjoner, jf. kravene i reglement og bestemmelser om økonomistyring i staten.

Revisjonen har vist følgende:

- Statlige høgschooler har i årsrapportene unnlatt å nevne enkelte av de målene som er angitt i St.prp. nr. 1 og tildelingsbrevet. For eksempel har noen skoler ikke rapportert om tilrettelegging for å rekruttere flere menn til lærerutdanningen. Årsrapportene opplyser heller ikke om skolene har tilrettelagt for at høskolelærere kan gjennomføre masterstudium på områder knyttet til yrkesutdanningene.
- Flere institusjoner kan ikke dokumentere sine resultatmål med underlagsmateriale. Revisjonen viser at samordningen av institusjonenes interne rapporter i mange tilfeller skjer uformelt via møter, e-post og telefon, uten videre dokumentasjon.
- Tildelingsbrevet for 2004 fra UFD til universitetene og høgschoolene inneholder videre opplysninger om døgnåpen forvaltning og skattefunn. UFD har ikke bedt om rapportering på disse punktene.
- Revisjonen har vist at budsjetttrundskrivene (F-12-04), som angir krav til opplysninger i planer og årsrapporter for høgschooler, ikke følger målstrukturen i St.prp. nr. 1 og tildelingsbrevene. Dette gjør det vanskelig å se sammenhengen mellom resultatmålene i St.prp. nr. 1 og årsrapportene fra høgschoolene.
- Revisjonen viste at departementet ikke har utarbeidet styringsparametere i tildelingsbrevet til Meteorologisk institutt.

Departementets tilskuddsforvaltning

Riksrevisjonen har ikke hatt vesentlige merknader til departementets tilskuddsforvaltning i 2004. Revisjonen viser at departementet har kommet langt i arbeidet med å etablere rutiner for oppfølging av rapportering fra tilskuddsmottakerne.

I forbindelse med revisjon av regnskapene for 2003 påpekte Riksrevisjonen overfor UFD at Universitets- og høgschoolerådet (UHR) ikke hadde framlagt årsregnskap revidert av ekstern revisor slik det er forutsatt i tildelingsbrevet. Ifølge departementet skyldes dette at Høgschoolen i Oslo, som regnskapsfører for UHR, førte UHRs regnskap som et prosjekt i høgschoolens eget regnskap, og at det derfor ikke var mulig å sette opp et atskilt regnskap for UHR.

Revisjonen viser at det ikke har skjedd noen endring i dette for 2004. Det kan derfor stilles spørsmål ved om departementet har fulgt opp denne saken slik at UHR kan rapportere som forutsatt i tildelingsbrevet.

UFD uttaler at Høgschoolen i Oslo nå er bedt om å påta seg oppgaven med å føre et separat og fullstendig regnskap for UHR med virkning fra 1. januar 2006.

1.4 Departementets forvaltning av statens interesser i selskaper m.m.

Kontrollen har omfattet 28 selskaper, hvorav 15 heleide aksjeselskaper, 12 deleide aksjeselskaper og ett særlovs-selskap. I tillegg er det etablert kontroll med 26 student-samskipnader.

Riksrevisjonen har merknader til statsrådets forvaltning av Studentsamskipnaden i Hedmark, jf. punkt 3.

Til orientering

Forvaltningen av statens interesser i selskaper er for en rekke selskaper delegert til underliggende virksomheter. Kontrollen har vist at departementet ikke har hatt fullstendig oversikt over statens eierandeler i selskaper som forvaltes av universiteter og høyskoler. Dette har blant annet resultert i mangler i rapporteringen til Riksrevisjonen. I tillegg er det for flere av de selskapene hvor statens eierandeler forvaltes av universiteter/høyskoler, brudd på riksrevisjonsloven § 13 ved at Riksrevisjonen ikke har mottatt varsel om generalforsamlinger avholdt i 2005.

For enkelte av selskapene har det dessuten vært mangler ved den skriftlige innrapporteringen til Riksrevisjonen ved at vedlegg til statsrådets beretning ikke har inneholdt de opplysninger det er stilt krav om. Riksrevisjonen har bedt departementet i brev av 30. mai 2005 om at beretningene fra statsråden også skulle inneholde en vurdering av statsrådets forvaltning. Departementet uttaler i brev av 6. juli 2005 at når det gjelder oppfølging av mål- og resultatoppnåelse for selskapene og vurderingen av ivaretagelsen av prinsipper for god eierstyring, har ikke departementet hittil gitt universitetene og høyskolene pålegg om å rapportere særskilt på dette. Det er innhentet enkelte supplerende opplysninger for 2004. Departementet uttaler videre at det vil følge opp de underliggende institusjonenes rapportering knyttet til eierstyring og mål- og resultatoppnåelse.

Som en følge av den økonomiske situasjonen er flere av selskapene under UFD avvirket eller under avvikling. Av det totale antall selskaper under UFD viser ca. halvparten av alle selskapene underskudd i 2004. De fleste selskapene har ikke til formål å skaffe eierne utbytte, men skal likevel drives økonomisk forsvarlig. Et fåtall av selskapene under UFD har som formål å gi økonomisk utbytte til aksjonærene. For ca. halvparten av disse viser også årsresultatet underskudd. Etter aksjeloven § 2-2 andre ledd skal vedtektene for selskaper som ikke skal gi økonomisk utbytte, inneholde bestemmelser om anvendelse av overskudd og av formuen ved oppløsning. Enkelte av de nyopprettede selskapene har ikke vedtekter som tilfredsstillende dette kravet.

Departementet har utarbeidet retningslinjer for departementets ansvar og oppfølging av selskaper med statlig eierinteresse i henhold til det tidligere økonomireglementet. Nytt økonomireglement trådte i kraft 1. januar 2004. Departementet opplyste i brev av 18. august 2004

at det for tiden hadde retningslinjene til revisjon for å tilpasse dem til § 10 i nytt reglement for økonomistyring i staten. I brev av 6. juli 2005 til Riksrevisjonen opplyste departementet at det nå arbeider med å ferdigstille de nye retningslinjene.

Overtakelsen av Berkano AS

Berkano AS ble stiftet 21. desember 2001 av tre ansatte ved Arkitektur- og designhøgskolen i Oslo (AHO) og to eksterne deltakere. Selskapet skulle drive markedsføring av en teknologi for AHO kalt Rapid Prototyping (RP) teknologi. I juni 2004 overtok AHO alle aksjene i Berkano AS. I denne forbindelse ble det vedtatt i AHOs styre at: *"Nåværende eiere av selskapet tilbys en pris som gjør at de kommer ut av engasjementet uten tap, dvs. en pris tilsvarende aksjekapitalen på 100 000 kroner."* Driften i Berkano hadde gått med underskudd i 2003. I tillegg hadde selskapet i 2004 opparbeidet seg et underskudd som var større enn selskapets egenkapital.

Den kommersielle driften i Berkano AS ble lagt ned med virkning fra 21. april 2005 fordi virksomheten gikk med tap. På generalforsamling 30. juni 2005 ble selskapet besluttet avvirket. Departementet viser i sitt brev av 9. august 2005 til at det først fikk kjennskap til situasjonen i Berkano som følge av et vedtak 18. februar 2005 i høyskolens styre om å tilføre selskapet midler. Departementet tok da saken opp med AHO og ba om en rapport om forholdet og selskapets økonomiske situasjon. I brev av 13. juni 2005 ble AHOs fullmakt til å opprette eller medvirke i egne rettssubjekter trukket tilbake. Videre uttaler departementet at det vil legge saken fram for Stortinget ved første anledning, og det endelige vedtak om avvikling av selskapet vil bli stilt i bero til saken er formelt avklart.

2 Regnskaper der Riksrevisjonen har vesentlige merknader

Institusjonene i universitets- og høyskolesektoren er netotbudsjetterte og er unntatt fra å føre regnskap etter kontantprinsippet. Departementet har vedtatt prinsipper og retningslinjer for regnskapsføringen som bygger på regnskapslovens bestemmelser, og har en kontinuerlig prosess med oppfølging og utvikling av regnskapsmålen.

Riksrevisjonen har merknader til følgende regnskaper for 2004:

2.1 Samisk høyskole

Riksrevisjonen kan ikke bekrefte at regnskapet for Samisk høyskole for 2004 ikke inneholder vesentlige feil eller mangler.

Merknadene gjelder følgende forhold:

- manglende sporbarhet og dokumentasjon fra regnskapshovedbok til presentert årsregnskap med resultat, balanse og noter

- manglende regnskapsmessig skille mellom den bevilgningsfinansierte virksomheten og den eksternt finansierte virksomheten
- manglende innsending av merverdiavgiftsoppgaver til fylkesskattekontoret

Høgskolen har opplyst at kvalitetssikringen av regnskapsarbeidet er høyt prioritert, og det er iverksatt tiltak for å styrke bemanning og kompetanse på området.

UFD har fulgt opp Samisk høgskole med betydelig eksternt bistand i forbindelse med overgangen til nettobudsjettering. Departementet vil også videre vurdere en særskilt oppfølging av høgskolen.

2.2 Høgskolen i Sør-Trøndelag

Riksrevisjonen kan ikke bekrefte at regnskapet for Høgskolen i Sør-Trøndelag for 2004 ikke inneholder vesentlige feil eller mangler.

Regnskapet for Høgskolen i Sør-Trøndelag har vesentlige svakheter når det gjelder regnskapsmessige forhold og mangler i forhold til krav i lov og forskrift om offentlige anskaffelser. De vesentligste forholdene gjelder

- mangler ved rutiner vedrørende den eksternt finansierte virksomheten som resulterer i feil og usikkerhet når det gjelder inntektsføring, kostnadsbelastning og presentasjonen i årsregnskapet
- manglende sporbarhet fra innbetaling i bank til bokføring
- manglende sporbarhet fra hovedbok til årsregnskapet
- resultatregnskap, balanse og noter har ikke tilfredsstillende kvalitet
- svakheter ved de interne kontrollrutinene
- forskriften om offentlige anskaffelser om utlysning på anbud er i flere tilfeller ikke fulgt

Høgskolen har opplyst at det er satt i gang en rekke tiltak og utarbeidet en framdriftsplan for å rette på de forhold som er påpekt av Riksrevisjonen. Forbedringsarbeidet innenfor økonomi- og regnskapsområdet gis høyeste prioritet.

UFD forutsetter at høgskolens styre og øvrige ledelse påser at tiltakene for å rette på manglene blir fulgt opp. Høgskolens arbeid med rutiner og prosedyrer skal etableres som et eget prosjekt, og departementet vil benytte et eksternt konsultentselskap til å bistå høgskolen i arbeidet på vegne av departementet.

2.3 Høgskolen i Hedmark

Riksrevisjonen kan ikke bekrefte at regnskapet for Høgskolen i Hedmark for 2004 ikke inneholder vesentlige feil eller mangler.

Regnskapet for Høgskolen i Hedmark inneholder feil og svakheter som medfører betydelig usikkerhet knyttet til resultatregnskap, balanse og noter. Flere anskaffelser er foretatt uten at forskriften om offentlige anskaffelser er

fulgt når det gjelder utlysning av anbud. Hovedelementer i merknadene gjelder følgende:

- Rutiner og praksis for regnskapsføring av inntekter og kostnader vedrørende den eksternt finansierte virksomheten, har ikke tilfredsstillende kvalitet.
- Kravet til et tydelig skille mellom den bevilgningsfinansierte virksomheten og den eksternt finansierte virksomheten er ikke håndtert i tråd med prinsipper og retningslinjer for sektoren.
- Det er knyttet usikkerhet til størrelsen på egenkapitalen.
- Det er feil ved periodisering av inntekter og kostnader både mellom 2003/2004 og 2004/2005.
- Det er svakheter i de interne kontrollrutiner.

Høgskolen har opplyst at det er satt i gang en gjennomgåelse av hele økonomifunksjonen ved høgskolen, og har redegjort for de tiltak som er iverksatt og skal gjennomføres i henhold til en fastsatt framdriftsplan.

Departementet forutsetter at høgskolen prioriterer arbeidet med sine økonomirutiner, og at høgskolen følger de retningslinjer departementet fastsetter i sitt årlige brev om regnskapsavslutning. Videre har departementet forutsatt at høgskolens arbeid gjennomføres som et eget prosjekt, og vil følge dette opp ved hjelp av eksterne ressurser.

2.4 Arkitektur- og designhøgskolen (AHO)

Riksrevisjonen kan ikke bekrefte at regnskapet for Arkitektur- og designhøgskolen for 2004 ikke inneholder vesentlige feil eller mangler.

AHOs regnskap for 2004 er beheftet med vesentlige mangler, og det stilles spørsmål ved om regnskapet kan anses fullstendig, nøyaktig og pålitelig. De vesentligste merknadene er knyttet til

- svake eller manglende interne kontrollrutiner
- beløpmessig usikkerhet eller feil i vesentlige balanseposter
- feil i den presenterte egenkapitalen
- at vesentlige forhold som oppsto etter 31. desember 2004 for datterselskapet Berkano AS, ikke er innarbeidet i det avlagte årsregnskapet

AHO opplyser å ha prioritert organisasjonsutvikling og utvikling av studiekvalitetssystemet i 2004. AHO aksepterer at det kan reises kritikk mot at høgskolen ikke har revidert sine økonomirutiner, og opplyser videre at nødvendige rutiner som er i samsvar med gjeldende regelverk og tilpasset vesentlighet, skal være på plass senest ved årsoppgjøret for 2005.

UFD ser alvorlig på at Riksrevisjonen etter en totalvurdering av AHOs regnskapsavleggelse for 2004 stiller spørsmål ved om regnskapet kan anses å være fullstendig, nøyaktig og pålitelig. UFD har trukket tilbake høgskolens fullmakt til å opprette eller medvirke i egne rettssubjekter og vil gi et konsultentselskap i oppdrag å

bistå AHO i å etablere tilfredsstillende regnskapstekniske rutiner og prosedyrer. Arbeidet vil bli utført i samråd med departementet.

2.5 Universitetet for miljø- og biovitenskap (UMB)

Riksrevisjonen har vesentlige merknader til UMBs disposisjoner vedrørende fordringene overfor Fôrtek AS og styrets bruk av utstyrsbevilgningen for å løse ut andre kreditorer.

Fôrtek AS skal avvikles i 2005. Styret ved UMB fattet i desember 2004 vedtak om å løse ut andre kreditorer for å sikre videre drift av virksomheten i egen regi.

Riksrevisjonen bemerker følgende:

- Fordringer på Fôrtek AS er avskrevet uten at økonomiregelverket er fulgt.
- Universitetet fattet i 2004 vedtak om å benyttet utstyrsbevilgningen, midler fra grunnbevilgningen, til å løse ut andre kreditorer i Fôrtek AS.
- Det er foretatt innskudd i aksjeselskap med midler fra grunnbevilgningen og avskrivning av aksjekapitalen uten tillatelse fra Stortinget.

UMB svarer at avskrivning av fordringen på Fôrtek AS ble gjennomført ut fra regnskapsmessige betraktninger. Videre svarer UMB at det antok å ha fullmakt til å benytte utstyrsbevilgningen til å løse ut de andre kreditorene i Fôrtek AS.

UFD legger til grunn at avskrivning av fordringene ikke innebærer ettergivelse av kravene, selv om det ikke forventes at fordringene vil bli innfridd. Departementet understreker at fordringene fortsatt er rettslig bindende, og forutsetter at UMB gjør kravene gjeldende i forbindelse med avviklingen av Fôrtek AS.

3 Selskaper m.m. der Riksrevisjonen har merknader til statsrådets forvaltning

3.1 Manglende regnskapsavleggelse ved studentsamskipnaden i Hedmark

Ifølge lov om studentsamskipnader § 9 har studentsamskipnadene regnskapsplikt etter regnskapsloven. Ifølge regnskapsloven § 3-1 skal årsregnskapet og årsberetningen fastsettes senest seks måneder etter regnskapsårets slutt. Årsregnskap og årsberetning for Studentsamskipnaden i Hedmark for regnskapsåret 2004 er ikke fastsatt innenfor regnskapslovens frist. I redegjørelse fra nytilsatt administrerende direktør går det fram at det har vært manglende regnskapsrutiner og økonomisk styring ved studentsamskipnaden. Ifølge brev fra Utdannings- og forskningsdepartementet av 13. juni 2005 opplyses det at departementet har understreket viktigheten av å utarbeide revisorgodkjent regnskap og bedt samskipnaden arbeide med utgangspunkt i en frist for regnskapsavleggelse per 15. oktober 2005.

4 Departementets oppfølging av tidligere rapporterte forhold

4.1 Dokument nr. 1 (2004–2005)

I forbindelse med behandlingen av Riksrevisjonens rapport for 2003-regnskapene på UFDs område hadde kontroll- og konstitusjonskomiteen følgende merknad, jf. Innst. S. nr. 145 (2004–2005):

”Komiteen viser til omdannelsen av universiteter og høyskoler til forvaltningsorganer med særlige fullmakter og konstaterer at det er nedlagt et vesentlig arbeid i forbindelse med omdanningen, men at det fortsatt er utfordringer knyttet til standarder for regnskapsføring ved universitetene og høyskolene. Komiteen ser at det fortsatt gjenstår betydelig arbeid før regnskapsrutinene er på plass.

Riksrevisjonens undersøkelse avdekker at det fortsatt mangler rutiner som sikrer at den markedsfinansierte delen av virksomheten belastes med alle relevante kostnader, at det er svakheter ved kostnadsbelastninger for deltidsansatte på prosjekter og ved inngåelse av prosjektavtaler i den markedsfinansierte delen. Videre er det registrert at opptjent egenkapital varierer betydelig i sektoren, og at det er svikt i etterlevelse av regelverket for offentlige anskaffelser. Flere av virksomhetene mangler en overordnet strategi for å sikre kvaliteten på de innrapporterte dataene i undervisningskomponenten til databasen for statistikk for høyere utdanning, data som danner grunnlag for 25 % av virksomhetens statistikk.

Komiteen registrerer at det er satt i verk tiltak for å bedre situasjonen, og forutsetter at Riksrevisjonen følger utviklingen og rapporterer tilbake til Stortinget i forbindelse med avgivelse av statsregnskapet for 2004.”

Nedenfor følger Riksrevisjonens oppfølging av de tidligere rapporterte forholdene.

4.1.1 Skillet mellom bevilgningsfinansiert (BFV) og eksterntfinansiert virksomhet (EFV)

UFDs regnskapsmal for UH-sektoren forutsetter at regnskapet har et ryddig skille mellom bevilgningsfinansiert og eksternt finansiert virksomhet. Det er viktig at den eksternt finansierte delen blir belastet med alle relevante kostnader, slik at det ikke tas ressurser fra den bevilgningsfinansierte delen. Etter 2003-revisjonen påpekte Riksrevisjonen i Dokument nr. 1 (2004–2005) at det fortsatt manglet rutiner for dette.

Revisjonen tok også opp svakheter knyttet til belastning av direkte kostnader og at belastning av indirekte kostnader skjer med for lave beløp, og ikke fortløpende i prosjektregnskapene.

Departementet har fulgt opp merknadene i forbindelse med de årlige brevene om avslutning og presentasjon av regnskapene. Departementet understreker betydningen

av et klart skille mellom bevilgningsfinansiert og eks-ternfinansiert virksomhet og behovet for robuste regnskapstekniske løsninger og rutiner på dette området. Dette er ifølge departementet ytterligere presisert senest i den nye hovedinstruksen for universitet og høyskoler fra 1. august 2005.

En oppfølging av disse forholdene i 2004 viser at det fortsatt gjenstår mye arbeid med å tydeliggjøre skillet mellom EFV og BFV. For flere av regnskapene, herunder regnskapene som revisjonen har vesentlige merknader til, gjelder dette blant annet manglende eller svake rutiner for

- budsjettering og kategorisering av prosjekter
- korrekt belastning av direkte og indirekte kostnader

Forholdene vil bli fulgt opp videre.

4.1.2 Generering og bruk av egenkapital

I forbindelse med revisjonen av regnskapene for 2003 påpekte Riksrevisjonen at det var stor forskjell på de enkelte institusjoners egenkapital. Det ble stilt spørsmål ved om forskjellene skyldtes

- ulike strategier for eksternt finansierte virksomhet
- ulike tolkninger av hva departementet regner som egenkapital

I 2004 anmodet departementet institusjonene om å vurdere størrelsen på sin egenkapital og påse at den bokførte verdien var reell. Det er imidlertid bare noen få institusjoner som har gjort endringer i egenkapitalen i 2004.

Forholdet vil bli fulgt opp videre.

4.1.3 Intern kontroll av aktivitetsdata som genererer bevilgninger fra UFD

Den resultatbaserte finansieringsmodellen for universiteter og høyskoler består av tre komponenter: undervisningskomponenten, basiskomponenten og forskningskomponenten.

Data fra undervisningskomponenten innrapporteres til databasen for statistikk om høyere utdanning (DBH) og danner grunnlaget for ca. 25 prosent av sektorens statstilskudd. 2003-revisjonen avdekket at det var flere institusjoner som manglet en overordnet strategi for å sikre kvaliteten på denne innrapporteringen. Riksrevisjonen anmerket at det kun var et fåtall institusjoner som hadde etablert formaliserte rutiner knyttet til de studieadministrative systemene.

Departementet uttalte at det ikke var tilfreds med forholdene i sektoren når det gjaldt rutiner for å sikre korrekte data, og understreket betydningen av at institusjonene sørger for systemer og rutiner som sikrer kvalitet og kontroll, og at rutiner og systemer er forankret i institusjonenes kvalitetssikringssystem. I den nye hovedinstruksen pålegges styret å fastsette regler og påse at det etableres rutiner og systemer som sikrer at det rapporteres korrekte grunnlagsdata til DBH.

Riksrevisjonens kontroller i 2004 viser at flere institusjoner fortsatt ikke har etablert rutiner som skal sikre kvaliteten på innrapporteringen til DBH.

Forholdene vil bli fulgt opp videre.

4.1.4 Etterlevelse av regelverk for offentlige anskaffelser

En gjennomgåelse av anskaffelsesområdet på universitets- og høyskolesektoren i 2003 viste at sektoren hadde utfordringer med hensyn til regeletterlevelse. Dette gjaldt spesielt for anskaffelser over 200 000 kroner ekskl. mva., hvor det ble avdekket mangler rundt gjennomføring av anbudsprosessen.

Departementet har i løpet av 2004 fulgt opp arbeidet med interne innkjøpsinstrukser og understreket styrets ansvar for å utarbeide innkjøpsreglement, fastsette mål for innkjøpsarbeidet og påse at det blir utarbeidet et strategidokument og en oversikt over fullmaktene på anskaffelsesområdet.

En gjennomgåelse av innkjøpsområdet for 2004 på sektoren viser at det fortsatt er utfordringer med hensyn til etterlevelse av loven om offentlige anskaffelser med tilhørende forskrift. Det er også i 2004 blant annet registrert brudd på anskaffelsesprosedyrene ved kjøp over 200 000 kroner ekskl. mva. I de fleste tilfellene er anskaffelsene foretatt som direkte kjøp.

Forholdene vil bli fulgt opp videre.

5 Riksrevisjonens bemerkninger

Utdannings- og forskningsdepartementet er et fagdepartement med et omfattende myndighetsområde og et betydelig antall underliggende institusjoner. Ansvarsområdet har i de senere årene vært preget av store, ressurskrevende reformer.

Riksrevisjonen konstaterer at departementet har iverksatt flere tiltak for å sikre en kvalitetsforbedring på regnskap, annen styringsinformasjon og regeletterlevelse i underliggende institusjoner. Til tross for dette har tiltakene ikke resultert i forventet kvalitet på regnskapene og ivaretagelse av loven om offentlige anskaffelser. Etter Riksrevisjonens vurdering kan det stilles spørsmål ved om departementets styringsstrategi og bruk av virkemidler sikrer tilfredsstillende implementering og tilstrekkelig kvalitet av tiltakene i de underliggende institusjonene.

Revisjonen viser at departementet har betydelige utfordringer i styringen av universiteter og høyskoler. Regnskapene for Samisk høyskole, Høgskolen i Sør-Trøndelag, Høgskolen i Hedmark og Arkitektur- og designhøgskolen er av en slik kvalitet at Riksrevisjonen ikke kan bekrefte at disse ikke inneholder vesentlige feil eller mangler. Universitetet for miljø- og biovitenskap

har foretatt disposisjoner som ikke er akseptable ut fra normer og standarder for statlig økonomiforvaltning.

Forholdene vedrørende regnskapene som kontroll- og konstitusjonskomiteen ba Riksrevisjonen følge spesielt opp i fjor, er ikke tilfredsstillende løst og står derfor fortsatt til oppfølging.

Etter Riksrevisjonens vurdering er det svakheter ved departementets forvaltning av statens interesser i selskaper. Riksrevisjonen stiller spørsmål ved om departementet har fastsatt klare retningslinjer for hvordan styrings- og kontrollmyndigheten skal utøves overfor selskapene, og om departementet har foretatt en tilstrekkelig oppfølging av de underliggende institusjonenes eierutøvelse.

Riksrevisjonen konstaterer at Studentsamskipnaden i Hedmark ikke har avlagt regnskap for 2004 innenfor lovens frist. I Dokument nr. 3:2 (2004–2005) ble det tatt opp at Studentsamskipnaden i indre Finnmark to år på rad ikke hadde avlagt regnskap innenfor lovens frist. Riksrevisjonen stiller spørsmål ved departementets rutiner for styring og oppfølging av studentsamskipnadene.

Riksrevisjonen stiller også spørsmål ved om UFD og ledelsen ved universiteter og høyskoler har tilstrekkelig fokus på å forebygge misligheter. Revisjonen viser at svak intern kontroll og ufullstendig deling av oppgaver kan ha medvirket til at misligheter har skjedd. Riksrevisjonen understreker derfor betydningen av at institusjonenes ledelse sikrer gode nok interne kontrollrutiner for å forebygge misligheter.

6 Utdannings- og forskningsdepartementets svar

Saken har vært forelagt Utdannings- og forskningsdepartementet, og statsråden har i brev av 14. oktober 2005 svart:

Det vises til Riksrevisjonens ekspedisjon 27. september 2005 om resultatet av den årlige revisjon og kontroll av statsregnskapet for 2004 på Utdannings- og forskningsdepartementets forvaltningsområde.

Forholdene som tas opp i de fire første kapitlene i ovennevnte ekspedisjon av 27. september 2005 er omtalt i departementets brev av 9. august 2005, herunder departementets oppfølging med grunnlag i Riksrevisjonens anmerkninger. I denne besvarelsen tar vi derfor utgangspunkt i Riksrevisjonens bemerkninger i kapittel 5 i dokumentet.

Regnskap og annen styringsinformasjon

Universitetene og høyskolene har de siste årene fått økt faglig, økonomisk og organisatorisk frihet. Fra 1. januar 2001 ble de daværende universitetene omdannet fra ordinære forvaltningsorganer til forvaltningsorganer med særskilte fullmakter og fikk unntak fra bruttoprinsippet og kontantprinsippet i bevilgningsreglementet.

Senere er omdanningen til forvaltningsorganer med særskilte fullmakter i etapper utvidet til å omfatte samtlige universiteter og høyskoler.

Departementet la opp til en slik prosess ved overgangen til nettobudsjettering blant annet med bakgrunn i at tilpasningen til ny standard for regnskapsføringen ville innebære betydelige utfordringer for virksomhetene. For å sikre kvaliteten har departementet utarbeidet en dynamisk regnskapsmal som bygger på prinsippene i regnskapsloven, men som er tilpasset forholdene og utviklingen i universitets- og høyskolesektoren. I tillegg til dette har departementet gjennomført flere tiltak for å styrke kompetansen ved institusjonene. Dessuten har det blitt etablert særskilte prosjekter ved utvalgte virksomheter.

Overgangen til regnskap ført og oppstilt etter et tilpasset periodiseringsprinsipp har etter vår vurdering gitt institusjonene et vesentlig forbedret styringsverktøy og tilgang til økt styringsinformasjon. Departementet kan registrere en positiv utvikling, blant annet styrket kompetanse, kvalitetshevning, bedre sammenlignbarhet og ensartet regnskapsavleggelse. Departementet har lagt til grunn at styringsstrategi og bruk av virkemidler for oppfølging og kontroll skal være tilpasset regelverket, oppgavens art og det overordnede ansvar som tilligger departementet. På tross av dette har det oppstått avvik i gjennomføringen som ikke var forventet, og avvik som ikke har blitt korrigert tilstrekkelig raskt.

Departementet har merket seg Riksrevisjonens konklusjon om at regnskapene ikke har den forventede kvalitet, og vil ta i bruk de nødvendige virkemidler og sette inn tiltak som er tilpasset utfordringene man står overfor.

Regnskap med vesentlige mangler

Departementet ser alvorlig på at Riksrevisjonen ikke kan bekrefte regnskapene til fire av institusjonene i sektoren på grunn av vesentlige feil og mangler, og at Universitetet for miljø- og biovitenskap har foretatt disposisjoner som ikke er akseptable ut fra normer og standarder for statlig økonomiforvaltning. Departementet har som følge av dette pålagt Samisk høyskole, Høgskolen i Sør-Trøndelag, Høgskolen i Hedmark og Arkitektur- og designhøgskolen å gjennomføre de tiltak som er nødvendige for å forbedre kvaliteten på regnskapene og organisere arbeidet som egne prosjekter. For å sikre fremdrift og kvalitet har departementet engasjert eksternt bistand som på departementets vegne skal følge og kvalitetssikre resultatene fra den enkelte institusjons prosjekter. Departementet legger til grunn at prosjektene ved de angjeldende institusjoner gjennomføres på en slik måte at målsetningen om kvalitetsforbedring oppnås i løpet av inneværende år.

Saker til oppfølging

Departementet har merket seg Riksrevisjonens anførsler og tar sikte på å utarbeide en samlet fremstilling av retningslinjene for avslutning og oppstilling av regnskapet for 2005. Departementet vil legge vekt på å klargjøre regelverket.

Offentlige anskaffelser

Departementet registrerer at revisjonen har avdekket forhold der institusjonene ikke har henholdt seg til bestemmelsene i regelverket for offentlige anskaffelser.

Departementet mener at det fortsatt er områder som krever stor oppmerksomhet for å oppnå en effektiv og vel fungerende innkjøpsfunksjon, og er ikke tilfreds med situasjonen. Departementet vil vurdere ytterligere tiltak på systemsiden og vil følge denne saken videre.

Forvaltning av statens eierinteresser

Reglementet for forvaltning av eksternt finansiert virksomhet ble iverksatt 1. januar 2002. Det system som reglementet og de tilhørende fullmakter til sammen utgjør, har nå fått virke noen år og har resultert i at antall selskaper der universiteter og høyskoler har ervervet eierinteresser, har økt betydelig. På bakgrunn av erfaringene og Riksrevisjonens merknader vil departementet evaluere regelverket på dette området. Departementet vil i denne forbindelse peke på at det etter at reglementet ble fastsatt, har skjedd en betydelig utvikling og konkretisering når det gjelder synet på hvordan staten skal utøve sitt eierskap.

Departementet har det siste året trappet opp sin kontroll av de underliggende etaters selskapsforvaltning, og har gjennom dette avdekket og reagert på avvik ved enkelte institusjoner. Departementet vil i denne forbindelse nevne at man har trukket tilbake Arkitektur- og designhøgskolens fullmakt til å erverve eierposisjoner som følge av høgskolens håndtering av forholdet til Berkano AS. Tilsvarende har departementet også trukket tilbake fullmaktene til Høgskolen i Bodø og Universitetet for miljø- og biofag til å erverve eierandeler. Dette som følge av høyskolens forhold vedrørende Norsk Kveiteavlsstasjon AS og de disposisjoner universitetet har foretatt i forbindelse med avviklingen av selskapet Senter for førteknologi AS. Departementet har pålagt Arkitektur- og designhøgskolen og Universitetet for miljø- og biofag å stille den videre behandling av sakene vedrørende avvikling av selskapene i bero til de nødvendige formelle avklaringer og vedtak foreligger.

Som følge av at også de rapporteringspliktige selskapene har økt betydelig i antall de siste par årene, arbeider departementet nå med et nytt opplegg for oppfølging av eierinteresser og selskapsportefølje med utgangspunkt i departementets reviderte retningslinjer av 12. oktober 2005 om forvaltning av statens eierinteresser i departementets ansvarsområde.

Studentsamskipnadene

Departementet har etter studentsamskipnadsloven ansvar for å føre tilsyn med studentsamskipnadene. Departementet følger opp ansvaret ved blant annet å ha faste rutiner for innhenting, gjennomgang og vurdering av nøkkeltall og årsregnskap fra alle studentsamskipnadene.

Departementet har stått i løpende kontakt med Studentsamskipnaden i Hedmark etter at det våren 2005 ble klart at studentsamskipnaden ikke var i stand til å levere regnskap for 2004 innen lovens frist. De forhold som er dokumentert i studentsamskipnadens årsregnskap og årsmelding for 2004 av 28. september 2005 gjør det nødvendig at departementet nå griper inn og sikrer at de realverdier som er skapt ved statlige midler og lovbestemte avgifter ved Studentsamskipnaden i Hedmark blir forsvarlig forvaltet og tatt vare på. Departementet vil umiddelbart starte en prosess med Studentsamskipnaden i Hedmark for å bringe på det rene hvilke handlingsalternativer som foreligger.

Departementet ga i forbindelse med fremlegget til ny lov for universiteter og høyskoler, jf. Ot.prp. nr. 79 (2003–2004), uttrykk for at det var behov for en gjennomgang av studentsamskipnadsloven, og at man tok sikte på å komme tilbake til Stortinget med en egen sak om ordningen med studentsamskipnader. Dette fikk Stortingets støtte ved behandlingen av forslaget om ny lov for universiteter og høyskoler, jf. Innst. O. nr. 48 (2004–2005). Departementet har nå i samsvar med opplegget som ble presentert for Stortinget, gitt en eksternt arbeidsgruppe i oppdrag å utrede problemstillinger knyttet til ordningen med studentsamskipnader. Arbeidsgruppen skal vurdere og foreslå nødvendige endringer når det gjelder flere forhold, herunder styring av studentsamskipnaden, studentsamskipnadens organisasjonsform og forholdet mellom studentsamskipnad og departement når det gjelder departementets tilsyn, styring og kontroll.

Misligheter

Riksrevisjonen har pekt på at enkelte institusjoner i løpet av 2004 har orientert Riksrevisjonen om tilfeller av misligheter, og anfører at revisjonen viser at svak intern kontroll og ufullstendig deling av oppgaver kan ha vært medvirkende årsaker. Departementet vil understreke betydningen av at en tilfredsstillende intern kontroll er innebygd i hele institusjonens interne styring og drift for å forebygge misligheter og annet avvik fra gjeldende lover og regler. Institusjonenes internkontrollsystemer inngår også i departementets ordinære tilsyn med institusjonene.

7 Riksrevisjonen uttaler

Riksrevisjonen har avgitt 46 revisjonsbrev uten merknader og fem revisjonsbrev med merknader. Riksrevisjonen har merknader til statsrådets forvaltning av Studentsamskipnaden i Hedmark.

Riksrevisjonen har merket seg at departementet over flere år har gjennomført viktige tiltak overfor universitets- og høgskolesektoren og studentsamskipnadene for å sikre regeletterlevelse og regnskapskvalitet. Riksrevisjonen har likevel også i 2004-revisjonen hatt vesentlige merknader knyttet til regnskapskvaliteten ved

fire høyskoler og enkelte disposisjoner i tilknytning til konvertering av tilskudd til aksjer.

Etter Riksrevisjonens vurdering har flere av de underliggende institusjonene hatt svakheter i forvaltningen av eierinteressene i aksjeselskapene, og departementet har ikke hatt tilstrekkelig oppfølging av de underliggende institusjonenes eierutøvelse. Riksrevisjonen konstaterer at departementet har økt sin oppmerksomhet mot området, men at det fortsatt er betydelige utfordringer knyttet til de underliggende institusjonenes eierutøvelse og departementets oppfølging av disse. Spesielt gjelder dette institusjonenes kompetanse og kapasitet til å utøve god eierstyring

Riksrevisjonen har merket seg at departementet, etter det ble klart at samskipnaden i Hedmark ikke var i stand til å levere regnskapet for 2004, har grepet inn for å sikre at studentsamskipnaden i Hedmark blir forsvarlig

forvaltet. Riksrevisjonen ser også at departementet har startet arbeidet med å utrede ordningen med student-samskipnader, blant annet når det gjelder organisasjonsform og departementets tilsyn, styring og kontroll. Riksrevisjonen forventer at dette arbeidet vil resultere i forbedringer i rutine for styring og oppfølging av samskipnadene.

Når det gjelder tiltak for å forebygge og oppdage misligheter tar Riksrevisjonen til etterretning at departementet forutsetter at institusjonene har innebygd internkontrollsystemene i styringen og driften, og at departementet vil følge dette opp i sitt ordinære tilsyn med institusjonene.

Riksrevisjonen har med interesse merket seg departementets vurdering av at nye regnskapsprinsipper innen universiteter og høyskoler har gitt institusjonene et vesentlig forbedret styringsverktøy og tilgang til økt styringsinformasjon.

Vedtatt i Riksrevisjonens møte 15. november 2005

Bjarne Mørk-Eidem

Annelise Høegh

Jan L. Stub

Nils Totland

Helga Haugen

Therese Johnsen
(selskapskontrollen)

Jens Arild Gunvaldsen

Utenriksdepartementet

1 Utenriksdepartementets forvaltning og gjennomføring av budsjettet for 2004

1.1 Generelt om resultatet av revisjonen

Utenriksdepartementet (UD) består av to programområder – Utenriksforvaltning og Internasjonal bistand. Departementets budsjett for 2004 var på 18,05 mrd. kroner, hvorav 2,95 mrd. kroner gjaldt driftsutgifter og 14,7 mrd. kroner gjaldt overføringer. Til nybygg, anlegg ble det budsjettet med 47 mill. kroner, og utlån/statsgjeld mv. utgjorde 341 mill. kroner. Inntekter ble budsjettet med 25,5 mill. kroner.

Utenriksdepartementet har ansvar for to virksomheter. Utenriksstasjonene er en integrert del av departementet.

Det er avgitt to avsluttende revisjonsbrev, begge uten merknader.

Revisjonen av regnskapet for Utenriksdepartementet viser at det er svakheter i forbindelse med departementets forvaltning av tilskudd. Det er i tillegg tatt opp forhold knyttet til budsjettering av inntekter og departementets styring av ambassader.

1.2 Budsjett – regnskap

Statsregnskapet og departementets forklaringer til statsregnskapet for 2004 viser at det er vesentlige merinntekter under kapittel 3101 Utenriksstasjonene post 01 Gebyrer.

Departementet har for statsbudsjettet 2004 budsjettet med gebyrinntekter ved utenriksstasjonene på ca. 9,2 mill. kroner. Budsjettforslaget er beløpsmessig på samme nivå som for 2002 og 2003 til tross for at regnskapstallene for disse årene viser en økende merinntekt. I bevilgningsregnskapet for 2004 er det inntektsført ca. 28,8 mill. kroner. Dette gir en merinntekt tilsvarende 212 prosent i forhold til budsjettet. I forklaringene til statsregnskapet forklarer departementet merinntekten med flere gebyrbelagte forretninger, herunder flere pass- og visumutstedelser enn budsjettet. Etter Riksrevisjonens vurdering har departementet i liten grad tatt hensyn til tidligere års økning i pass- og visumgebyrer. Det kan stilles spørsmål ved hvorvidt forutsetningen om realistisk budsjettering er tilstrekkelig ivarettatt.

Departementet har opplyst at det vil bli sørget for mer realisme i budsjettforslaget for 2005.

Andre merutgifter eller mindreinntekter under noen kapitler og poster er enten av mindre betydning eller det er tilfredsstillende redegjort for dem i forklaringene til statsregnskapet.

1.3 Styring, måloppnåelse og resultatrapportering til Stortinget i forhold til det årlige budsjettet

Etatstyring

Riksrevisjonen har ingen vesentlige merknader til Utenriksdepartementets styring av underliggende virksomheter.

Styring av utenriksstasjoner

Utenriksdepartementet gjennomførte i 2004 en omfattende omlegging av utenriksstjenesten som blant annet medførte større delegering og utvidet ansvar til utenriksstasjonene. Etter omleggingen er det utarbeidet en ny hovedinstruks for økonomistyringen i utenriksstjenesten.

Riksrevisjonen har foretatt revisjon ved 11 utenriksstasjoner. Undersøkelsen viste at kontrollrutinene i flere tilfeller ikke fungerte tilfredsstillende. Ved flere stasjoner var rutinene på inntektsområdet ikke tilstrekkelige til å kunne avstemme og med sikkerhet si at alle inntekter var inntektsført i regnskapet. Det ble blant annet avdekket mangelfull protokollføring, manglende kvitteringsrutiner og mangelfulle rutiner for registrering av maskinlesbare pass. Krav til dokumentasjon og rutiner for kontroll og avstemming som framgår av departementets økonomi- og regnskapsinstruks, synes lite hensiktsmessig ved stasjoner med mange inntektstransaksjoner. Departementet har ikke innført et enhetlig system som ivaretar disse stasjonenes behov, og dette har medført at stasjonene har utviklet egnede hjelpesystemer og praksis.

Som del av stasjonenes intern kontroll skal det gjennomføres uanmeldte beholdningskontroller hvert kvartal. Riksrevisjonen erfarte at disse kontrollene i mange tilfeller ikke er uanmeldte. Ved enkelte stasjoner var ikke alle beholdninger registrert i regnskapet og ble dermed ikke omfattet av kontrollen. Det ble videre registrert at muligheter for funksjonsdeling ikke var benyttet ved signering av bankoppdrag, sjekker og anvisning av egne bilag.

Departementet har opplyst at det vil følge opp forholdene som er omtalt, med både generelle og spesielle tiltak. De berørte utenriksstasjoner er i eget brev bedt om at resultatet av revisjonen blir fulgt opp. Samtidig er det utarbeidet et generelt skriv til alle stasjonene hvor det fokuseres spesielt på forhold som er gjennomgående for flere stasjoner.

Departementets tilskuddsforvaltning

Bilateral bistand

Bilateral bistand gis i økende grad som generell budsjettstøtte eller støtte til spesielle sektorer og følger van-

ligvis prosedyrer mottakerlandet og flere givere har inngått avtaler om. Normalt er budsjettstøtte knyttet opp mot en nasjonal plan for fattigdomsreduksjon i mottakerlandet. Som integrert del av budsjettstøttetiltakene iverksettes det tiltak for å bedre den offentlige finansforvaltningen, som budsjettering, regnskapsførsel og revisjon. Finansforvaltningen i de aktuelle samarbeidsland er som regel svak. Utenriksdepartementet vedtok i august 2004 retningslinjer for å yte budsjettstøtte til utviklingsland.

Riksrevisjonen har utført undersøkelser som inkluderte budsjettstøtte og sektorstøtte til Tanzania, Uganda og Det palestinske området. Undersøkelsene viste generelt at det gjøres et omfattende oppfølgingsarbeid fra ambassadene når det gjelder de prosesser som gjennomføres for å bedre finansforvaltningen. Imidlertid er kontrollen med bruken av midlene hos sluttbruker i en del tilfeller mangelfull.

Tanzania

Den norske støtten til Tanzanias utdanningssektor er regulert gjennom en bilateral avtale inngått 9. mai 2002 og har en økonomisk ramme på 150 mill. kroner for årene 2002–2004. Støtten er gitt til delfinansiering av Tanzanias Primary Education Development Plan for 2002–2006. Programmet gjennomføres av Tanzanias myndigheter og finansieres av Tanzania og flere andre givere gjennom ulike finansieringsmekanismer.

Avtalen inneholder bestemmelser om at Tanzania skal framlegge en revisjonserklæring og revisjonsrapport for programregnskapet ikke senere enn seks måneder etter utløpet av hvert finansår. Avtalen hjemler at Norge kan stanse avtalte utbetalinger blant annet dersom rapporter ikke framlegges som avtalt.

Riksrevisjonens revisjon viste blant annet følgende:

- Det er manglende innsendelse av revisjonsrapporter fra programmet med forsinkelser på flere år. Det er fra ambassadens side foretatt nye utbetalinger til programmet til tross for at revisjonsrapporter ikke var mottatt.
- Det kan synes som ambassaden har tatt større hensyn til givergruppens vurderinger i Basic Education Development Committee (BEDC) enn til de krav som er nedfelt i Norges avtale med Tanzania.
- Framlagte dokumentasjon fra ambassaden bekrefter ikke om midlene er brukt som forutsatt, kostnadseffektivt og i samsvar med regelverket. Ambassaden synes videre å ha fraveket de krav og milepæler som framgår av avtalen, og ha utbetalt 100 mill. kroner i strid med avtalen fram til 31. desember 2004.

Utenriksdepartementet har opplyst at det er enig i Riksrevisjonens vurdering, og vil innskjerpe at avtalekrav skal overholdes. Saken vedrørende utestående revisjonsrapporter er tatt opp på ulike nivåer, både gjennom givergruppen til utdanningsprogrammet og i direkte kontakt med myndighetene i Tanzania. Status er at det er mottatt en ufullstendig revisjonsrapport for finansåret 2002/2003. Fullstendig revisjonsrapport er lovet.

Revisjonsrapporter for årene 2003/04 og 2004/05 forventes tidligst i desember 2005. Departementet vil følge opp saken overfor Tanzania på både politisk og administrativt nivå.

Dersom tilfredsstillende dokumentasjon av bruken av midlene ikke mottas, vil departementet vurdere å kreve midler tilbakebetalt. Det vil ikke bli utbetalt ytterligere midler til myndighetenes program for grunnutdanning før det er levert tilfredsstillende dokumentasjon. Siden dokumentasjon forventes tidligst i desember, vil landrammen for Tanzania for 2005 trolig bli foreslått redusert med 60 mill. kroner.

Dersom saken ikke er løst innen utgangen av året, vil departementet vurdere konsekvenser for framtidig støtte til Tanzania.

Uganda

Budsjettstøtte til Ugandas Poverty Action Fund (PAF) er basert på avtale inngått i desember 2002 med en beløpsramme på 100 mill. kroner for perioden 2002–2004, forlenget i desember 2004 for perioden 2004–2007 med en ramme på 225 mill. kroner. Det er knyttet et sett med betingelser til utbetaling av støtten relatert til offentlig finansforvaltning (sentralt og lokalt), styresett og fattigdomsreduksjon. Fra norsk side legges det mye ressurser i oppfølgingen av framdriften på disse områdene.

Revisjonen av avtalen viste blant annet følgende:

- Det er usikkerhet om det norske tilskuddet er inntektsført i statsregnskapet med riktig beløp i lokal valuta.
- Finansdepartementets kvartalsvise rapporter til giverne om gjennomføring av budsjettet viser hvor mye midler som er overført fra statskassen til sentralt forvaltningsnivå og fra sentralt til lokalt forvaltningsnivå, men ikke hva som faktisk er forbrukt og til hvilke formål.
- Regnskapsavleggelse og revisjon fra lokalt forvaltningsnivå er mangelfulle. For regnskapsårene 2002/03 og 2003/04 er ca. 50 prosent av regnskapene fra distriktsnivå enten sent avlagt eller ikke avlagt i det hele tatt. Revisjon av disse regnskapene for 2002/03 er ikke påbegynt per mars 2005.
- Riksrevisor i Uganda har ikke kunnet anbefale å godkjenne statsregnskapet for 2002/03. Overgang til nytt regnskapsprinsipp ble oppgitt som en av hovedårsakene til manglende godkjenning. Statsregnskapet og riksrevisjonens revisjonsrapporter skal behandles i Public Accounts Committee og godkjennes av Parlamentet. Behandlingen av revisjonsrapporter og departementenes svar og oppfølging er sterkt forsinket, og rapporter fra 1998/99 til 2002/03 er fortsatt ikke behandlet av Parlamentet.

Hvordan midlene faktisk er benyttet, vil først framgå når Ugandas forvaltning er i stand til å levere de forventede regnskaper med tilstrekkelig kvalitet. Det er ut fra den dokumentasjon som foreligger, vanskelig å se at Utenriksdepartementet har tilstrekkelig oppfølgingsgrunnlag for å kunne kontrollere at midlene blir brukt som avtalt.

Departementet har opplyst at det ikke er innhentet dokumentasjon på at det norske tilskuddet knyttet til avtalen inngått i 2002 er kreditert kontoen i Poverty Action Fund (PAF) med korrekt beløp i lokal valuta. Kravene til slik informasjon er imidlertid nedfelt i den nye avtalen fra 2004.

Når det gjelder oppfølging av regnskap og revisjon, uttaler departementet blant annet at en viktig del av reformene er å implementere et integrert økonomistyringssystem. Når dette er på plass, tentativt innen ett år, vil det kunne produseres forbruksrapporter i løpet av regnskapsåret. På lokalt nivå vil innføring av systemet ta noe lengre tid, og framdriften følges nøye av givene. Dette er imidlertid en kalkulert risiko fra givernes side.

Departementet valgte å avtafeste reviderte regnskaper også på lokalt nivå selv om disse per i dag ikke er fullstendige. Dette ble gjort for å signalisere at dette er et viktig mål når reformer som det integrerte økonomistyringssystemet og kapasitetsbyggingen i ugandisk riksrevisjon er gjennomført. Svak regnskapskompetanse på lokalt nivå er et faktum. Reformen for å bedre lokale myndigheters regnskapskapasitet og ugandisk riksrevisors revisjonskapasitet er satt i verk.

Når det gjelder det ikke anbefalt godkjente statsregnskapet for 2002/03, har Norge sammen med andre givere fulgt opp svakhetene i dialog med ugandisk riksrevisor og finansdepartement og har konkludert med at det meste av usikkerheten er borte, og at de fleste problemene som ble påpekt, nå er løst. Departementet opplyser at forsinket behandling av riksrevisors rapporter i Parlamentet blir fulgt nøye.

Departementet er av den oppfatning at tilskudd til Poverty Action Fund er relativt godt kontrollert i kraft av å være øremerkede midler med egne kontrollrutiner.

Det palestinske området

Norge undertegnet 28. april 2004 en avtale med Verdensbanken om et flergiverfond for budsjettstøtte til de palestinske myndigheter, Public Financial Management Reform Trust Fund, med en ramme på 115,3 mill. kroner. Fondet er opprettet og administrert av Verdensbanken som et midlertidig krisetiltak.

Departementet har opplyst at den største risiko for budsjettstøtten er knyttet til palestinske myndigheters egen politiske og finansielle overlevelsessevne.

Finansdepartementet fører regnskap for anvendelsen av midlene som en del av det generelle statsregnskapet. I påvente av at Det palestinske området skal få en vel fungerende riksrevisjon, revideres statsregnskapet av et internasjonalt revisjonsfirma.

Det er utarbeidet en rekke betingelser knyttet til reformer innen finanssektoren og offentlig forvaltning som må være oppfylt før utbetaling fra fondet kan skje. Betingelsene blir fulgt opp av givene gjennom kvartalsvise gjennomganger. Det er vanskelig å se at UD ut fra mot-

tatt dokumentasjon fra gjennomgangene kan følge opp hvordan og til hvilke formål midlene faktisk er benyttet.

Tilskudd til prosjekter via norske organisasjoner

Riksrevisjonen har gjennomført en revisjon av forvaltningen til organisasjoner under kapitlene 0163 Humanitær bistand og menneskerettigheter og 0164 Fred, forsoning og demokrati.

Gjennomgangen viste at søknader fra organisasjonene er av svært varierende kvalitet og i flere tilfeller ikke inneholder tilfredsstillende målsettinger og resultatindikatorer. Departementet utarbeider fortsatt ikke egne beslutningsnotater før innvilgelse av tilskudd. Dette gjør at departementets vurderinger i liten grad blir synliggjort. Det er også registrert at kravene til rapporteringen i tilskuddsbrevet ikke kobles sammen med søknaden, mål- og resultatindikatorer og budsjett. Konsekvensen av dette er at departementets oppfølgingsgrunnlag ikke er tilstrekkelig for å føre kontroll med at tildelte midler nyttes etter forutsetningene.

Tilsvarende forhold ble tatt opp med Utenriksdepartementet i forbindelse med revisjonen av tilskuddsmidler for regnskapsåret 2003 (Dokument nr. 1 [2004–2005]). I den forbindelse uttalte kontroll- og konstitusjonskomiteen i Innst. S. nr 145 (2004–2005) om antegnelser til statsregnskapet for 2003 under punkt 13 Utenriksdepartementet blant annet: *”Komiteen finner Riksrevisjonens opplysning om manglende dokumentasjon av beslutningsgrunnlaget for det enkelte tilskudd kritikkverdig. Den type dokumentasjon er nødvendig for at den kontrollerende myndighet skal kunne vurdere de disposisjoner som er foretatt.”*

Departementet gir i utgangspunktet ettårige tildelinger med krav til rapportering seks måneder etter avsluttet prosjekt. I de tilfeller hvor prosjektet blir forsinket eller forlenges, kan dette medføre at det går flere år før det blir rapportert på bruken av midlene. Videre viser gjennomgangen av innsendte rapporter at rapporteringen i de fleste tilfeller er aktivitetsorientert. Rapporteringen har lite fokus på hva som er oppnådd i forhold til målsettinger og resultatindikatorer. I tillegg er vurderinger fra departementets side av innholdet i rapportene i svært liten grad dokumentert.

Departementet har opplyst at vurderingene som er lagt til grunn ved beslutninger om tilskudd, ofte ikke har vært synliggjort i tilstrekkelig grad i saksmappen for det enkelte prosjekt. Departementet deler Riksrevisjonens vurdering om at det er varierende kvalitet på søknader fra organisasjonene, og at det for flere prosjekter fokuseres mer på hvilke aktiviteter som skal gjennomføres, enn på mål- og resultatindikatorer.

Departementet opplyser videre å ha iverksatt tiltak for å bedre søknadskvaliteten, blant annet ved at det for enkelte av ordningene under kapittel 0164 er utarbeidet retningslinjer for vurdering av prosjektsøknader.

Departementet sier seg ikke uenig i at rapporteringen fra prosjektene ofte er aktivitetorientert. I dialogen med tilskuddsmottakere legger departementet vekt på behovet for å konkretisere og tydeliggjøre forventede resultater og måloppnåelse.

Tilskudd gitt til Worldview International Foundation
Worldview International Foundation (WIF) er en internasjonal, ikke-statlig organisasjon etablert i 1979 med hovedsete i Colombo, Sri Lanka. NORAD inngikk 12. februar 1999 en rammeavtale med WIF på 68 mill. kroner. Med hjemmel i rammeavtalen ble det i mai 2002 utført en regnskapsmessig revisjon av WIF og enheter kontrollert av WIF. Nordic Consulting Group konkluderte i sin revisjonsrapport datert desember 2002 at WIF var i en dyp finansiell og organisasjonsmessig krise. Dette hadde utviklet seg over flere år, men var aldri rapportert til NORAD. Kontroll- og konstitusjonskomiteen ba i brev av 16. desember 2002 til Utenriksdepartementet om å få oversendt rapporten med departementets kommentarer.

I en pressemelding datert 17. januar 2004 opplyste NORAD at det var inngått avtale med WIF om at organisasjonen innen utgangen av 2004 ville tilbakebetale et beløp på USD 355 383. Kontroll- og konstitusjonskomiteen ble underrettet om avtalen i brev fra Utenriksdepartementet av 16. januar 2004.

Departementet har opplyst at det 31. mai 2005 ble motatt USD 157 146. Det resterende beløpet på USD 198 237, tilsvarende ca. 1,3 mill. kroner, står foreløpig udekket. WIF har bekreftet sitt overordnede ansvar i saken og bedt om et møte med NORAD med tanke på en endelig løsning.

1.4 Utenriksdepartementets forvaltning av statens interesser i selskaper m.m.

Statsråden forvalter statens interesser i Statens investeringsfond for næringsvirksomhet i utviklingsland, NORFUND. Riksrevisjonen har ingen merknad til statsrådets forvaltning av statens interesser i selskapet i 2004.

Til orientering

Vurdering av NORFUNDS instruks

I Dokument nr. 3:2 (2003–2004) orienterte Riksrevisjonen om en overskridelse av begrensningene på størrelsen av NORFUNDS engasjementer i forhold til bestemmelsene i instruks for NORFUND, jf. Lov om NORFUND av 9. mai 1997 nr. 26. Utenriksdepartementet hadde blant annet svart at det aktuelle engasjementet i Statkraft NORFUND Power Invest AS var en strategisk investering, og at selskapet er et forretningsinstrument for NORFUND. Departementet uttalte videre at det kunne være behov for at instruks for NORFUND også omtaler selskapets engasjement i strategiske allianser, og at departementet i samråd med Finansdepartementet ville vurdere å klargjøre instruks på dette området. I Innst. S. nr. 135 (2003–2004) la kontrollkomiteens flertall til grunn at gjeldende regelverk

skal overholdes, og ba om å bli orientert om forholdet mellom begrensningene i instruks og bruk av midler på såkalte ”strategiske investeringer”.

I St.prp. nr. 1 (2004–2005) uttaler Utenriksdepartementet at regjeringen vil foreta en presisering av NORFUNDs instruks og komme tilbake til Stortinget med en orientering om dette. Det uttales også at arbeidet med instruks har tatt lengre tid enn opprinnelig forutsatt ved Stortingets behandling av ovennevnte dokumenter.

I august 2005 er det lagt fram forslag til endring i lov om NORFUND, jf. Ot.prp. nr. 110 (2004–2005).

2 Riksrevisjonens bemerkninger

Riksrevisjonen har ved revisjon av Utenriksdepartementet og underliggende virksomheter for 2004 ikke avdekket vesentlige feil eller mangler i statsregnskapet eller ved virksomhetsregnskapene. Det er heller ikke avdekket vesentlige feil eller mangler ved de disposisjoner som ligger til grunn for regnskapet.

I bevilgningsregnskapet for 2004 ble det inntektsført 19,6 mill. kroner i merinntekter tilsvarende 212 prosent mer enn det budsjetterte under kapittel 3101 post 01. Det kan stilles spørsmål ved om Utenriksdepartementets underbudsjettering av inntekter gjennom flere år har vært i strid med forutsetningen om realistisk budsjettering.

Riksrevisjonen har registrert at departementets kontrollrutiner overfor ambassadene ikke har fungert tilfredsstillende. Det er observert svakheter knyttet til uanmeldte beholdningskontroller og til inntektsområdet, herunder avstemmingsrutiner og innkrevingsrutiner.

Riksrevisjonens gjennomgang av Utenriksdepartementets forvaltning av tilskudd gitt til Tanzania, Uganda og Det palestinske området viser at kontrollen med bruken av midlene hos sluttbruker i en del tilfeller har vært mangelfull. Avtalt rapportering fra tilskuddsmottaker har til dels uteblitt, har vært sterkt forsinket eller ikke inneholdt den avtalte informasjon. Rapporteringen har videre i en del tilfeller vært utilstrekkelig som grunnlag for å kunne vurdere om utbetalte midler har vært benyttet etter forutsetningene. Riksrevisjonen har merket seg at dette ikke har hatt konsekvenser for departementets videre utbetaling av tilskudd etter avtalene.

Revisjonen av Utenriksdepartementets oppfølging av tilskudd til prosjekter via norske organisasjoner viser at det er mangler knyttet til utforming av søknader, målsettinger og resultatindikatorer. Videre gjør manglende dokumentasjon av beslutninger at oppfølgingsgrunnlaget ikke er tilstrekkelig for å føre kontroll med at tildelte midler nyttes etter forutsetningene. Det er også svakheter knyttet til budsjettkvaliteten i søknadene, til identifisering og dokumentasjon av risiko og til kvaliteten på mottakernes rapporter. Riksrevisjonen registrerer at departementet i

liten grad har dokumentert egne vurderinger av innholdet i rapportene fra tilskuddsmottakerne.

Riksrevisjonen vil bemerke at avtalen inngått 17. januar 2004 med Worldview International Foundation om tilbakebetaling av USD 355 383 innen 1. januar 2005 ennå ikke er oppfylt. Per juni 2005 er fortsatt USD 198 237 ikke innbetalt.

3 Utenriksdepartementets svar

Saken har vært forelagt Utenriksdepartementet, og statsrådene har i brev av 12. oktober 2005 svart:

Departementet merker seg at det ikke er avdekket vesentlige feil eller mangler i statsregnskapet eller ved virksomhetsregnskapene. Det er heller ikke avdekket vesentlige feil eller mangler ved de disposisjoner som ligger til grunn for regnskapet. Videre har Riksrevisjonen ikke vesentlige merknader til Utenriksdepartementets styring av underliggende virksomheter og til forvaltningen av statens interesser i NORFUND i 2004.

Departementet registrerer at Riksrevisjonen har merknader knyttet til deler av departementets forvaltning av tilskudd og forhold ved vår styring av utenriksstasjonene. Departementet har justert sine rutiner på flere av de områdene Riksrevisjonen har tatt opp. Opplæring, rådgivning og kompetanseutvikling vedrørende tilskuddsforvaltning vektlegges i økende grad, og dialogen med tilskuddsmottakere vil bli intensivert. Departementet er opptatt av en god dialog med Riksrevisjonen i sitt arbeid med å bedre forvaltningsrutinene ytterligere, samtidig som særtrekk ved de ulike tilskuddsordninger kommuniseres tydeligere.

Riksrevisjonen har bemerket at gebyrinntekter ved utenriksstasjonene har vært underbudsjettet. Budsjettposten er oppjustert i statsbudsjettet for 2005.

Riksrevisjonen peker også på svakheter knyttet til uanmeldte beholdningskontroller og til inntektsområdet, herunder avstemmingsrutiner og innkrevingsrutiner. Også når det gjelder økonomistyringen ved utenriksstasjonene vektlegges opplæring, rådgivning og kompetanseutvikling i økende grad. Det er igangsatt et eget arbeid med å bedre rutinene og systemene på inntektsområdet.

Bilateral bistand

Uganda

Riksrevisjonen peker på usikkerhet om det norske tilskuddet er inntektsført i statsregnskapet med riktig beløp i lokal valuta. Krav om slik dokumentasjon var ikke nedfelt i den første avtalen av 12/2002, men er tatt inn i den nye avtalen som gjelder perioden 2004–2007.

Riksrevisjonen viser til at de kvartalsvise rapportene om gjennomføring av budsjettet ikke viser forbruk. Departementet vil bemerke at givne mottar periodiske rappor-

ter om budsjettallokering og har jevnlig møter med Finansdepartementet for å diskutere disse. Forbruket blir kontrollert når det reviderte statsregnskapet foreligger. Manglende mulighet til å følge forbruket gjennom året er en identifisert risikofaktor og håndteres blant annet ved at reformer innen offentlige økonomisystemer inngår som én av betingelsene for budsjettstøtte.

Reformene følges opp av Verdensbanken gjennom tre vurderinger i året der alle budsjettstøttegivere deltar. En viktig del av reformene er å innføre et økonomisystem som kan produsere løpende forbruksrapporter. På lokalt nivå vil innføring av systemet ta noe lengre tid. Inntil videre følges dette opp gjennom andre kontrollmekanismer som sektorvise studier som følger pengestrømmen fra sentralt til lokalt nivå, og støtte til kapasitetsbygging på lokalt nivå.

Overføring av midler fra fond for fattigdomsbekjempelse til lokale myndigheter er øremerkede midler med egne retningslinjer og kontrollrutiner. Lokale myndigheter sender kvartalsvise forbruksrapporter og bankavstemninger til sentrale myndigheter som forutsetning for overføring av midler.

Departementet valgte å avtafeste krav om reviderte regnskaper også på lokalt nivå selv om disse per i dag ikke er fullstendige. Dette ble gjort for å signalisere at dette er et viktig mål når reformer innen finansforvaltning og kapasitetsbygging hos ugandisk riksrevisjon er gjennomført. Uganda har forpliktet seg til å bedre regnskapskompetansen på lokalt nivå. Innlevering av regnskap fra lokalt nivå har bedret seg betraktelig de siste årene, men ytterligere forbedring er nødvendig. I en overgangsperiode til ugandisk riksrevisjon får bedret sin kapasitet, brukes eksterne revisorer for å få unna ettersteplet i regnskaper fra lokale myndigheter. Ifølge riksrevisors rapport om statsregnskapet 2003/04 har innlevering av regnskaper fra lokale myndigheter bedret seg, og kapasiteten til å revidere disse regnskapene har også økt.

Departementet vil bemerke at Ugandas riksrevisor uttalte seg med forbehold om statsregnskapet for 2002/03 grunnet usikkerhet knyttet til fem områder. Norge har sammen med andre givere fulgt opp disse fem områdene i dialog med ugandisk riksrevisor og finansdepartement, og har konkludert med at de fleste problemene som ble påpekt nå er løst. Riksrevisors rapport for 2003/04 er nylig offentliggjort og viser ingen tilsvarende problemer.

Tanzania

Departementet har fulgt opp saken overfor tanzanianske myndigheter. Det tanzanianske finansdepartementet tar nå ansvar for situasjonen som har oppstått og vil i fremtiden selv håndtere alle kontraktsmessige krav som berører økonomistyring og budsjetter. Dette departementet bekrefter også at endelig revisjon av periodene 2003/4 og 2004/5 vil foreligge i januar 2006. I brev til Utenriksdepartementet i august 2005 påpeker det tanzanianske finansdepartementet at den første revisjonen ble

fulgt opp i den andre revisjonen (2002/3), hvor 75 prosent av alle distriktene fikk godkjent med kvalifikasjon. Departementet mener at dette er uttrykk for en trend, noe som rapporter fra National Audit Office (NAO) også bekrefter. En oppfølgingsplan er utarbeidet av myndighetene for å følge opp de spørsmål som revisjonsrapporten fra 2002/3 tok opp. Fra norsk side er det holdt tilbake 60 millioner kroner fra utdanningsprogrammet for 2005. Det vil ikke bli utbetalt ytterligere midler før tilfredsstillende dokumentasjon er mottatt.

For å lette alternativ bruk av midlene i andre afrikanske land har departementet valgt å redusere tildelingen til Tanzania over regionbevilgningen i stedet for å redusere landrammen.

Departementet har også i brev av 17. juni 2005 til alle ambassader som forvalter tilskuddsmidler innskjerpet dokumentasjonskrav ved utbetalinger. Dersom en saksjon finner grunn til å fravike avtalekrav, må saken legges fram for departementet for godkjenning før en eventuell utbetaling kan foretas.

Støtte til Det palestinske området

Hovedmålet for norsk innsats i Det palestinske området er å bidra til sosial og økonomisk utvikling som ledd i palestinsk statsbygging, og utvikling av et demokratisk samfunn som grunnlag for en varig fredsløsning. Uten støtten som palestinske myndigheter (PA) har mottatt fra givermiljøet siden 2000, ville ikke PA vært i stand til å tilby elementære sosiale tjenester og finansiere egen virksomhet. Opprettholdelse av PA som forhandlingspart med sikte på en fremtidig tustatsløsning og fredelig løsning av konflikten i Midtøsten, er det sterkeste argument for støtten. Konfliktsituasjonen i området skaper særlige utfordringer for givere og krever vilje til å akseptere risiko mht måloppnåelse for den norske bistandsinnsatsen.

Verdensbanken og Det internasjonale pengefondet har i sine rapporter lagt vekt på at budsjettstøtte er den form for bistand som har størst multiplikatoreffekt med hensyn til økonomisk aktivitet, sysselsetting og opprettholdelse av en privat sektor. Budsjettstøtte bidrar også til åpenhet omkring de offentlige finanser, noe som i seg selv er et bidrag til statsbygging og demokratiutvikling. Betingelsene for utbetaling av støtte gjennom fondet er at PA oppfyller avtalte resultatmål knyttet til reformer blant annet innen finansforvaltningen. Fordi fondet ved sin opprettelse var rettet mot å avhjelpe et akutt budsjettunderskudd har det hittil ikke vært stilt krav til palestinske myndigheter om en langsiktig utviklingsstrategi der de årlige statsbudsjettene er integrert.

Departementets oppfølging av budsjettstøttefondet skjer gjennom norsk deltakelse i kvartalsvise gjennomganger sammen med andre giverland og Verdensbanken. Hver kvartalsgjennomgang følges av en rapport fra den norske delegasjonen med vurdering av fondets virksomhet og anbefalinger om norsk holdning. I tillegg følger en

mer omfattende rapport fra Verdensbanken som også omtaler den makroøkonomiske utvikling i området, palestinske myndigheters budsjettssituasjon og status for reformprosessen. Verdensbanken publiserer i tillegg jevnlig analyser av den økonomiske og sosiale utviklingen i Det palestinske området. På hjemmesiden til Det palestinske finansdepartementet publiseres jevnlig oversikter over budsjettstøtteposisjoner.

Departementet betrakter generelt flergiverfond som en mekanisme som fremmer harmonisering, eierskap og samtidig gir mer innflytelse i dialogen med mottakerland. Fra norsk side vil man derfor gå inn for at Verdensbankens budsjettstøttefond for PA videreføres utover 2005. Ved en evt. forlengelse vil man fra norsk side vektlegge hensynet til økt transparens og involvering av giverlandene. Videre vil man fra norsk side gå inn for en mer vidtfaende innretning på fondet, med en videre bruk av indikatorer for å ha en kontinuerlig måling av fremskritt eller tilbakeskritt i forhold til giverlandenes reformkrav. Endelig vil man fra norsk side fremheve behovet for å forankre budsjett- og regnskapsrutiner i hele den palestinske administrasjonen for å unngå en ensidig fokus på finansdepartementets rolle.

Tilskudd til prosjekter via norske organisasjoner:

Risikovurderinger

Når det gjelder Riksrevisjonens merknad om svakheter knyttet til dokumentasjon av risiko, vil departementet opplyse at forvaltningsrutinene for den enkelte tilskuddsordning er basert på departementets vurdering av og erfaring med særtrekk ved den enkelte ordningen, herunder tidsaspekter, risikobildet og mulighetene for å utøve kontroll. Det gjøres også konkrete vurderinger av risiko og vesentlighet av den enkelte prosjektsøknad.

For de humanitære ordningene er risikoen vurdert til hovedsakelig å være knyttet til uregelmessigheter som kan oppstå i forbindelse med gjennomføringen av tiltakene. Dette skyldes at den humanitære bistanden settes inn i områder preget av krigføring, konflikter eller naturkatastrofer og med dårlig utbygde samfunnsstrukturer. Risikoen øker også fordi det må tas raske beslutninger om hjelp for å unngå tap av menneskeliv. Departementets viktigste virkemiddel for å redusere risiko er gjennom å velge kompetente samarbeidspartnere med lang erfaring med hjelpearbeid og med gode kontrollrutiner for oppfølging av tiltakene. Departementet har god kontakt med samarbeidspartnerne, bl.a. gjennom møter der prosjektene blir diskutert og problemer blir tatt opp. Dialogen med tilskuddsmottakerne vil bli ytterligere intensivert som oppfølging av Riksrevisjonens merknader.

Departementet tilstreber en bedre dokumentasjon av de vurderinger som gjøres og det vises til innføring av vurderingsskjema hvor også risiko inngår som ett element.

Dokumentasjon av beslutningsgrunnlaget

Riksrevisjonen konkluderer med at departementet fortsatt ikke utarbeider egne beslutningsnotater før innvil-

gelse av tilskudd og viser til Kontroll- og konstitusjonskomiteens merknad under behandling av antegnelser til statsregnskapet for 2003. Til dette vil departementet bemerke at slike notater utarbeides for en rekke tilskudd, blant annet vedrørende tilskudd til nye mottakere eller når andre forhold taler for dette.

I tillegg bør det nevnes at politisk godkjente fordelingsnotater på overordnet nivå utgjør en viktig del av beslutningsgrunnlaget for tildeling over kapitlene 163 og 164.

Departementet har retningslinjer for vurdering av alle prosjektsøknader. For enkelte ordninger under kapittel 164, post 71 og 72, er det i tillegg utarbeidet egne vurderingsskjema til hjelp i søknadsbehandlingen.

Ved tildeling av støtte til organisasjoner som tidligere har fått støtte fra departementet, vil tilskuddsbrevet sammen med erfaringer med organisasjonen utgjøre beslutningsgrunnlaget. Det samme vil ofte være tilfelle ved nye prosjektsøknader som ofte i realiteten er søknad om videreføring av tidligere godkjente prosjekter. Her vil begrunnelsen for beslutning om støtte allerede være foretatt og dokumentert. Departementet ser at vurderingene som er lagt til grunn ved beslutninger om tilskudd ofte ikke har vært synliggjort i tilstrekkelig grad i saksmappen for det enkelte prosjekt.

Når det gjelder bistand ved nødhjelp og naturkatastrofer ligger det i sakens natur at innsats vurderes og ytes på kort varsel, noe som stiller krav til forvaltningsmessig fleksibilitet. Departementet har i de aller fleste tilfeller godt kjennskap til de aktuelle organisasjoner som mottar tilskudd basert på flere års samarbeid på området.

Beslutninger om støtte i disse tilfeller, vurderes i henhold til departementets retningslinjer, herunder på bakgrunn av informasjon fra ulike autoritative kilder, som for eksempel FN/OCHA og Røde Kors/ICRC, om humanitære behov i området, prosjektets profil, koordinert internasjonal innsats samt erfaring med og kjennskap til søkerorganisasjonen. Viktig i denne sammenheng er dialog med organisasjonenes hovedkvarterer og vurderinger i felt. Normalt innhentes synspunkter fra ambassader på konkrete søknader/appeller. Slike vurderinger foretas rutinemessig og er utgangspunktet for beslutninger om tilskudd.

For vurderinger av søknader fra organisasjoner om tilskudd ved humanitær innsats som ikke tidligere har mottatt støtte fra departementet, dokumenteres vurderingene i et eget beslutningsdokument. Beslutningsdokument utarbeides også om særlige politiske, humanitære eller prosjektrelaterte hensyn tilsier at det er nødvendig, også for organisasjoner som tidligere har mottatt støtte fra departementet.

Utenriksdepartementet vil ytterligere tilstrebe at vurderingene i forbindelse med det enkelte tilskudd blir tydeliggjort, blant annet ved påtegninger, referanser i til-

skuddsbrevene, utskrifter fra eventuell e-post m.m. Det er også innskjerpet at prosjektbesøk og andre oppfølgingsmøter i forbindelse med prosjektforvaltningen dokumenteres i saksmappen.

Kvaliteten på søknader

Departementet deler Riksrevisjonens vurdering om at det er varierende kvalitet på søknader fra organisasjonene og at det for flere prosjekter fokuseres mer på hvilke aktiviteter som skal gjennomføres enn på mål- og resultatindikatorer. Arbeidet med å forbedre kvaliteten på søknadene er erfaringsmessig en kontinuerlig prosess. Dialogen med tilskuddsmottakere på dette området vil bli intensivert.

Departementet stiller krav om at søknader om humanitær bistand skal inneholde en beskrivelse av tiltaket med formål, målgruppe(r), aktiviteter som skal gjennomføres, forventede resultater med indikatorer om mulig, tidsramme for tiltaket, opplysninger om gjennomførende partnere og eventuell koordinering med andre aktører. I tillegg skal det fremlegges et gjennomarbeidet budsjett.

Spørsmålet om bruk av resultatindikatorer for humanitær innsats blir diskutert i flere internasjonale fora og organisasjoner. Det synes å være allmenn enighet om at slike indikatorer kan være nyttig i noen tilfeller, men det har ofte vist seg vanskelig å finne indikatorer som man kan være sikker på måler det de er ment å måle. Det mangler i tillegg ofte et godt nok datagrunnlag for å kunne lage pålitelige indikatorer. Bruken av indikatorer i slike tilfeller ville skape et uriktig inntrykk av målpresisjon.

Det stilles krav til at søknader skal omfatte informasjon om søkerorganisasjonens og eventuell lokal samarbeidspartners kompetanse.

For tilskudd under kapittel 164, post 71 og 72 er det utarbeidet standardiserte rapporteringsskjema, som sammen med retningslinjer for vurdering av søknadene skal bidra til en bedre utforming av søknader, målsettinger og resultatindikatorer fra søker. For enkelte ordninger under de nevnte postene er det utarbeidet standardiserte søknadsskjemaer. Det er også en løpende dialog med organisasjoner og tilskuddsmottakere for å bedre kvaliteten på søknader og prosjektbeskrivelser. Departementet har videre gjennomført et systematisk opplæringsarbeid overfor sentrale myndighetsorganer knyttet til det bilaterale prosjektsamarbeidet i enkelte av landene på Vest-Balkan for å oppnå bedre kvalitet.

Dersom en søknad i utgangspunktet er relevant, men ikke tilfredsstillende dokumentert og gjennomarbeidet, ber departementet normalt om skriftlige tilleggsopplysninger. I enkelte tilfeller innhentes tilleggsinformasjonen muntlig. Dersom det hentes inn muntlig informasjon skal denne påføres søknaden. Det blir også bedt om ny søknad i enkelte tilfeller. Søknader blir også avslått fordi de ikke er godt nok dokumentert.

Aktivitetsrapportering

Departementet er ikke uenig i at rapporteringen ofte er aktivitetsorientert. Dette henger igjen sammen med kvaliteten på søknadene og om det er hensiktsmessig og mulig å angi målbare resultatindikatorer. I dialogen med tilskuddsmottakere legger departementet vekt på behovet for å konkretisere og tydeliggjøre forventede resultater og måloppnåelse både i søknader og rapporter.

Rapportering på forsinkede/utvidede prosjekter

For bevilgninger til ODA-godkjente OSSE-land kreves det at fremdriftsrapport/statusrapport skal innsendes et halvt år etter tildeling.

Endringer i opprinnelige planer eller i grunnlaget for tilskuddet, herunder vesentlige endringer i tiltaksbudsjettets hovedposter innenfor budsjettets totalramme, kan bare foretas etter forutgående skriftlig samtykke fra departementet. Det vil ofte være kontakt med tilskuddsmottaker underveis i prosjektet.

Departementet vil opplyse at det for flere ordninger bes om en foreløpig finansiell og en beskrivende rapport ved søknader om forlengelse av prosjektperioden.

Tilskudd gitt til Worldview International Foundation

Omlag 1,3 mill. kroner, står foreløpig udekket. På grunnlag av et møte i september 2005 vil WIF nå fremme forslag til Norad om endelig løsning av saken.

Utenriksdepartementets forvaltning av statens interesser i selskaper m.m.

Forslag til endring i lov om NORFUND, jf. Ot. prp. nr. 110 (2004-2005), vil etter planen bli behandlet av Stortinget innen utgangen av 2005.

4 Riksrevisjonen uttaler

Det er for regnskapsåret 2004 avgitt to avsluttende revisjonsbrev uten merknader. Riksrevisjonen har merket seg departementets svar, og har ikke hatt merknader til statsrådens forvaltning av statens interesser i NORFUND.

Riksrevisjonen har tatt opp svakheter i Utenriksdepartementets forvaltning av tilskudd. I tillegg har Riksrevisjonen hatt bemerkninger til realismen i departementets budsjettering av inntekter samt til departementets styring av utenriksstasjoner.

Riksrevisjonen har merket seg at departementets rutiner er justert på flere av de områdene som er tatt opp. Opplæring, rådgivning og kompetanseutvikling vedrø-

rende tilskuddsforvaltning vil bli vektlagt i økende grad, og dialogen med tilskuddsmottakere vil bli intensivert.

Riksrevisjonen konstaterer at rapporteringen fra tilskuddsmottakerne vedrørende forvaltning av tilskudd til Uganda, Tanzania og Det palestinske området til dels har vært utilstrekkelig som grunnlag for å kunne vurdere om utbetalte midler har vært benyttet etter forutsetningene. Riksrevisjonen har spesielt merket seg at i Tanzania har departementet holdt tilbake 60 millioner kroner fra utdanningsprogrammet for 2005, og at det ikke vil bli utbetalt ytterligere midler før myndighetene i Tanzania sørger for en tilfredstillende dokumentasjon av bruken av de allerede utbetalte midlene.

Riksrevisjonen vil understreke betydningen av mottakerlandenes riksrevisjoner når det gjelder god offentlig forvaltning og kontroll med bistandsmidler. Departementet bør vurdere å bidra til å styrke riksrevisjonene der dette er aktuelt.

For øvrig har Riksrevisjonen merket seg at departementet i brev til alle ambassader som forvalter tilskuddsmidler, har innskjerpet dokumentasjonskrav ved utbetalinger. Dersom en stasjon finner grunn til å fravike avtalekrav, må saken legges fram for departementet for godkjenning før utbetaling kan foretas.

Videre har Riksrevisjonen hatt vesentlige merknader til Utenriksdepartementets oppfølging av tilskudd til prosjekter via norske organisasjoner. Riksrevisjonen konstaterer at manglende dokumentasjon av beslutninger gjør at oppfølgingsgrunnlaget ikke er tilstrekkelig for å føre kontroll med at tildelte midler nyttes etter forutsetningene. Riksrevisjonen understreker betydningen av at beslutninger om støtte dokumenteres ved bruk av beslutningsnotater, og at dette blir utarbeidet ved enhver tildeling av tilskuddsmidler. Det vises i denne forbindelse også til kontroll- og konstitusjonskomiteens merknad under behandlingen av antegnelse til statsregnskapet for 2003, jf. Innst. S. nr 145 (2004-2005) punkt 13 – Utenriksdepartementet: *“Komiteen finner Riksrevisjonens opplysning om manglende dokumentasjon av beslutningsgrunnlaget for det enkelte tilskudd kritikkverdigg. Den type dokumentasjon er nødvendig for at den kontrollerende myndighet skal kunne vurdere de disposisjoner som er foretatt.”*

For øvrig har Riksrevisjonen merket seg de tiltak departementet vil sette i verk for å bedre rutineene vedrørende risikovurderinger, kvaliteten på søknader og kvaliteten på tilbakerapporteringen fra tilskuddsmottakere.

Vedtatt i Riksrevisjonens møte 15. november 2005

Bjarne Mørk-Eidem

Annelise Høegh

Jan L. Stub

Nils Totland

Helga Haugen

Therese Johnsen
(selskapskontrollen)

Per Anders Engeseth

V Vedlegg

Vedlegg 1

Lov om Riksrevisjonen

Loven trådte i kraft 1. juli 2004, med unntak av § 21 nr. 3, 5, 7 og 14 som trådte i kraft 1. januar 2005.

Kapittel 1. Riksrevisjonens formål og organisasjon mv.

§ 1. Riksrevisjonens formål

Riksrevisjonen er Stortingets revisjons- og kontrollorgan.

Riksrevisjonen skal gjennom revisjon, kontroll og veiledning bidra til at statens inntekter blir innbetalt som forutsatt og at statens midler og verdier blir brukt og forvaltet på en økonomisk forsvarlig måte, og i samsvar med Stortingets vedtak og forutsetninger.

§ 2. Riksrevisjonens uavhengighet

Riksrevisjonen skal utføre sine oppgaver uavhengig og selvstendig og bestemmer selv hvordan arbeidet skal innrettes og organiseres.

§ 3. Instruks om Riksrevisjonens virksomhet

Stortinget fastsetter instruks om Riksrevisjonens virksomhet.

§ 4. Riksrevisjonens ledelse

Riksrevisjonen ledes av et kollegium av fem riksrevisorer valgt av Stortinget i medhold av Grunnloven § 75 k. Riksrevisorene og personlige varamedlemmer for disse velges av Stortinget for fire år om gangen med virkning fra 1. januar året etter stortingsvalget. Stortinget velger også leder og nestleder i Kollegiet.

Lederen i Kollegiet er Riksrevisjonens daglige leder.

Lederen må ikke uten samtykke fra Stortinget ha eller påta seg stilling eller verv i offentlig eller privat virksomhet, unntatt når det følger av vervet som riksrevisor.

De øvrige medlemmer av Riksrevisorkollegiet må ikke påta seg oppgaver, oppdrag og verv som kan komme i konflikt med rollen som riksrevisor. Kollegiet avgjør om oppgaven, oppdraget eller vervet er av en slik art.

§ 5. Tilsetting av Riksrevisjonens tjenestemenn

Riksrevisjonens kollegium tilsetter ledere i Riksrevisjonen. Riksrevisjonens øvrige tjenestemenn tilsettes av Riksrevisjonens tilsettingsråd.

Bestemmelsene i lov 4. mars 1983 nr. 3 om statens tjenestemenn m.m. §§ 2 til 5 om kunngjøring av stillinger, innstillinger og fast og midlertidig tilsetting av tjenestemenn gjelder så langt de passer.

Endres ved lov 17 juni 2005 nr. 103 (i kraft 1 jan 2006 iflg. res. 17 juni 2005 nr. 585).

§ 6. Lønn og pensjon

Riksrevisorenes lønn og pensjon fastsettes av Stortinget.

Tjenestemennenes lønn, pensjon og arbeidsvilkår fastsettes av Riksrevisjonen i henhold til de avtaler og bestemmelser som gjelder for arbeidstakere i statsstilling.

Lov 18. juli 1958 nr. 2 om offentlige tjenestetvister gjelder for Riksrevisjonen.

§ 7. Saksbehandlingen i tjenestemannssaker

Forvaltningslovens regler gjelder for avgjørelser om tilsetting, oppsigelse, suspensjon, avskjed eller forflytting av tjenestemenn i Riksrevisjonen. Det samme gjelder vedtak om å ilegge en tjenestemann ordensstraff eller tilstå vedkommende pensjon.

Stortinget kan gi regler som utfyller eller gjør unntak fra forvaltningslovens anvendelse etter første ledd, og fastsette i hvilken utstrekning forskrifter gitt i medhold av forvaltningsloven ikke skal gjelde i slike saker.

§ 8. Riksrevisjonens budsjett og regnskap

Riksrevisjonens budsjettforslag fremmes av Kollegiet direkte overfor Stortinget.

Riksrevisjonens regnskap fastsettes av Kollegiet og revideres av revisor oppnevnt av Stortinget. Revidert regnskap og revisjonsberetning sendes Stortinget.

Kapittel 2. Riksrevisjonens oppgaver mv.

§ 9. Riksrevisjonens oppgaver

Riksrevisjonen skal foreta revisjon av statsregnskapet og alle regnskaper avlagt av statlige virksomheter og andre myndigheter som er regnskapspliktige til staten, herunder forvaltningsbedrifter, forvaltningsorganer med særskilte fullmakter, statlige fond og andre organer eller virksomheter der dette er fastsatt i særlig lov (regnskapsrevisjon).

Riksrevisjonen skal kontrollere forvaltningen av statens interesser i selskaper m.m. (selskapskontroll).

Riksrevisjonen skal gjennomføre systematiske undersøkelser av økonomi, produktivitet, måloppnåelse og virkninger ut fra Stortingets vedtak og forutsetninger (forvaltningsrevisjon).

Riksrevisjonen skal gjennom revisjonen bidra til å forebygge og avdekke misligheter og feil.

Riksrevisjonen kan veilede forvaltningen for å forebygge framtidige feil og mangler.

Riksrevisjonen kan påta seg revisjons-, kontroll- eller bistandsoppdrag internasjonalt.

Stortinget i plenum kan pålegge Riksrevisjonen å sette i gang særlige undersøkelser. Stortinget kan ikke instruere Riksrevisjonen om hvordan eller etter hvilke kriterier revisjons- og kontrollarbeidet skal utføres, jf. § 2.

§ 10. Krav til revisjonsutførelsen

Riksrevisjonen skal være objektiv og nøytral ved utførelsen av sine oppgaver. Revisjonen skal planlegges, gjennomføres og rapporteres slik lov, instruks og god revisjonsskikk i Riksrevisjonen krever.

Riksrevisjonen kan bruke ekstern bistand til særlige kontroller eller revisjonsoppgaver.

§ 11. Riksrevisjonens rapportering til Stortinget

Riksrevisjonen skal rapportere resultatene av sin revisjon og kontroll til Stortinget.

Før en sak rapporteres til Stortinget skal Riksrevisjonens bemerkninger forelegges ansvarlig statsråd til uttalelse.

Kapittel 3. Riksrevisjonens rett til informasjon mv.

§ 12. Riksrevisjonens rett til å kreve informasjon og innsyn. Rett til å foreta undersøkelser

Riksrevisjonen kan, uten hinder av taushetsplikt, kreve enhver opplysning, redegjørelse eller ethvert dokument og foreta de undersøkelser som den finner nødvendig for å gjennomføre oppgavene.

Riksrevisjonens rett til informasjon etter første ledd gjelder overfor den politiske ledelse, embets- og tjenestemenn i forvaltningen og andre som virker i forvaltningens tjeneste, og overfor ledelse, tilsatte og revisor i selskaper mv. som er heleid av staten og heleide datterselskaper til slike selskaper. Overlater forvaltningen økonomioppgaver til andre utenfor staten, gjelder Riksrevisjonens rett til aktuell informasjon også direkte overfor disse. Riksrevisjonens rett gjelder også overfor

personer som har utført oppgaver som nevnt i første og annet punktum.

I saker som gjelder kontroll med om tilskudd eller bidrag av statsmidler til offentlige eller private virksomheter nyttes etter forutsetningene, gjelder retten til informasjon etter første ledd også overfor tilskuddsmottaker.

Riksrevisjonen har samme rett til innsyn og informasjon som forvaltningen kan kreve overfor

- a) andre som er tillagt statlig forvaltningsmyndighet eller oppgaver finansiert med statlige midler, og
- b) private som leverer varer eller tjenester til staten.

§ 13. Deltakelse i generalforsamling mv.

Riksrevisjonen skal varsles og har rett til å være til stede i generalforsamling, foretaksmøte, møte i bedriftsforsamling, representantskap og organ med tilsvarende funksjon i selskaper som i sin helhet eies av staten og i heleide datterselskaper til slike selskaper. Riksrevisjonen har talerett i møtene. Den skal sammen med varsling få oversendt alle relevante saksdokumenter. Riksrevisjonen avgjør i hvilken grad den skal få oversendt saksdokumenter til møter i heleide datterselskaper.

Riksrevisjonen har rett til å delta i møter som nevnt i første ledd i deleide selskaper sammen med den som representerer de statlige eierinteressene. Varsling om møte og oversending av relevante saksdokumenter avtales med departementet eller med statlig heleid virksomhet som ivaretar statlige interesser.

§ 14. Tilrettelegging av forholdene for revisjon

Virksomheter som er omfattet av Riksrevisjonens revisjon og kontroll, skal legge forholdene til rette slik Riksrevisjonen finner det hensiktsmessig for å foreta de revisjons- og kontrolloppgaver som følger av lov og instruks.

Riksrevisjonen kan foreta revisjon og kontroll på det stedet hvor regnskap og nødvendig materiale finnes, og Riksrevisjonen skal ha tilgang til de IT-systemer som virksomhetene benytter.

Informasjon til Riksrevisjonen skal avgis i den form, på det medium og til det tidspunkt Riksrevisjonen bestemmer, og vederlagsfritt tilrettelegges og sendes til Riksrevisjonen.

Kapittel 4. Riksrevisjonens saksbehandling mv. Allmennhetens innsynsrett

§ 15. Taushetsplikt

Enhver som utfører tjeneste eller arbeid for Riksrevisjonen, plikter å hindre at andre får adgang eller kjennskap til det han eller hun i forbindelse med tjenesten eller arbeidet får vite om forhold av personlig karakter.

ter eller opplysninger om drifts- eller forretningshemmeligheter.

Taushetsplikten gjelder også etter at vedkommende har avsluttet tjenesten eller arbeidet. Han eller hun kan heller ikke utnytte opplysninger som nevnt i første ledd i egen virksomhet eller i tjeneste eller arbeid for andre.

For øvrig gjelder bestemmelsene i forvaltningsloven §§ 13 a til 13 f så langt de passer.

Uten hinder av bestemmelsen i første ledd kan Riksrevisjonens tjenestemenn, etter beslutning av Riksrevisjonens leder, avgi forklaring og legge fram dokumentasjon vedrørende revisjonsoppdrag til politiet når det er åpnet etterforskning i straffesak. Riksrevisjonen kan videre underrette politiet dersom det i forbindelse med revisjonen kommer fram forhold som gir grunn til mistanke om at det er foretatt en straffbar handling. Riksrevisjonen kan også samarbeide med andre offentlige kontrollmyndigheter dersom det er aktuelt. Underretning kan gis selv om revisjonen ikke er avsluttet og uten at forholdet er meddelt revidert virksomhet eller overordnet departement.

Ved anvendelse av bestemmelsene i tvistemålsloven § 204 nr. 2 og straffeprosessloven § 118 gis samtykke av Riksrevisjonens leder.

§ 16. Riksrevisjonens behandling av sikkerhetsgradert informasjon

Bestemmelsene i sikkerhetsloven gjelder så langt de passer for Riksrevisjonens behandling av sikkerhetsgradert informasjon.

Stortinget kan gi regler som utfyller eller gjør unntak fra sikkerhetslovens anvendelse på Riksrevisjonen og fastsette i hvilken utstrekning forskrifter gitt i medhold av sikkerhetsloven skal gjelde for Riksrevisjonen.

§ 17. Riksrevisjonens behandling av personopplysninger

Riksrevisjonen kan innhente og behandle alle typer personopplysninger. Opplysningene skal slettes så snart de ikke lenger har kontrollmessig interesse.

Riksrevisjonens behandling av personopplysninger i revisjons- og kontrollarbeidet er unntatt fra §§ 18, 27, 31 og 33 i personopplysningsloven.

§ 18. Allmennhetens krav på innsyn i Riksrevisjonens dokumenter

Enhver kan hos Riksrevisjonen gjøre seg kjent med det offentlige innholdet av dokumenter i en bestemt sak når dokumentet er kommet inn til eller er sendt fra Riksrevisjonen. Bestemmelsene i offentlighetsloven gjelder tilsvarende, så langt de passer.

For saksdokumenter som er utarbeidet av eller til Riksrevisjonen i saker som den vurderer å legge fram for Stortinget som ledd i den konstitusjonelle kontroll, skal offentlighet først inntre når saken er mottatt i Stortinget. Riksrevisjonen varsler vedkommende forvaltningsorgan om at saken er av en slik art. Er en slik sak ferdigbehandlet uten at den vil bli oversendt Stortinget, inntre offentlighet når Riksrevisjonen har varslet vedkommende forvaltningsorgan om at saken er ferdigbehandlet.

Stortinget kan gi regler som utfyller eller gjør unntak fra offentlighetslovens anvendelse på Riksrevisjonen og fastsette i hvilken utstrekning forskrifter gitt i medhold av offentlighetsloven skal gjelde for Riksrevisjonen.

§ 19. Habilitet

Ingen som utfører tjeneste eller arbeid for Riksrevisjonen kan utføre revisjons- eller kontrolloppdrag dersom vedkommende eller dennes nærstående har en slik tilknytning til revidert eller kontrollert virksomhet, dets ansatte eller tillitsvalgte, eller det for øvrig foreligger slike særegne forhold at dette kan svekke tilliten til vedkommendes uavhengighet eller objektivitet.

Som nærstående regnes:

a) ektefelle og person som vedkommende bor sammen med i ekteskapslignende forhold, b) slektninger i rett oppstigende eller nedstigende linje og søsken, og deres ektefeller eller personer som de bor sammen med i ekteskapslignende forhold, og c) slektninger i rett oppstigende eller nedstigende linje og søsken til en person som nevnt under bokstav a. Bestemmelsene i forvaltningsloven §§ 6 til 9 første ledd gjelder for enhver som behandler administrative saker for Riksrevisjonen.

Instruks om Riksrevisjonens virksomhet

Instruksen trådte i kraft 1. juli 2004.

Kapittel 1. Ledelse og organisering av arbeidet i Riksrevisjonen

§ 1. Riksrevisorkollegiet (Kollegiet)

Kollegiet er Riksrevisjonens øverste organ og skal behandle saker av viktighet og prinsipiell betydning.

Alle saker som Riksrevisjonen sender til Stortinget, skal være behandlet av Kollegiet. Den enkelte riksrevisor har rett til å la egne bemerkninger følge de saker som rapporteres til Stortinget.

Kollegiet eller den det bemyndiger fastsetter nødvendige bestemmelser for Riksrevisjonens tjenestemenn og arbeidsordningen i virksomheten.

Beslutninger fattet av Kollegiet krever at minst tre riksrevisorer er enige.

Kollegiets leder skal innkalle de øvrige riksrevisorene til møter så ofte dette finnes nødvendig, eller dersom en riksrevisor ber om det. Kollegiets leder, eller nestleder ved dennes fravær, leder møtet.

Arbeidsdelingen mellom Kollegiet og daglig leder kan suppleres med interne retningslinjer fastsatt av Kollegiet.

Revisjonsråden er fast sekretær for Kollegiet.

§ 2. Ledelsen av Riksrevisjonen

Lederen i Kollegiet har det daglige administrative, økonomiske, personalmessige og faglige ansvaret for Riksrevisjonen.

Revisjonsråden er etatens øverste tjenestemann. Revisjonsråden ivaretar de oppgaver i den daglige ledelse som følger av stillingsinstruks fastsatt av Kollegiet, og er fast stedfortreder for lederen ved behandling av og avgjørelser i faglige og administrative spørsmål som ellers behandles eller avgjøres av lederen.

Revisjonsråden leder Riksrevisjonen i daglig leders fravær. Nestleder i Kollegiet trer inn som daglig leder inntil ny leder eventuelt er valgt dersom lederen ikke lenger kan ivareta den daglige ledelse på grunn av langvarig sykdom eller død i valgperioden.

Kapittel 2. Regnskapsrevisjon

§ 3. Revisjonens innhold

Riksrevisjonen skal ved revisjon av regnskapene kontrollere om regnskapet gir et riktig bilde av den økonomiske virksomhet, herunder:

- a) bekrefte at regnskapene ikke inneholder vesentlige feil og mangler, og
- b) kontrollere om de disposisjoner som ligger til grunn for regnskapet er i samsvar med Stortingets vedtak og forutsetninger og gjeldende regelverk, og om disposisjonene er akseptable ut fra normer og standarder for statlig økonomiforvaltning.

§ 4. Innsending av regnskap, nødvendig materiale m.m. til Riksrevisjonen

Departementene og de statlige virksomhetene som Riksrevisjonen har revisjonsansvar for, skal sende Riksrevisjonen det materiale som antas å være nødvendig for Riksrevisjonens revisjon og kontroll.

Følgende materiale skal sendes til Riksrevisjonen så snart som mulig og senest innen de frister som er fastsatt av Finansdepartementet:

- a) statsregnskapet og øvrige regnskaper avlagt av virksomhetene,

- b) andre oppgaver som skal avgis i samsvar med bevilgningsreglementet § 13,
- c) forklaringer knyttet til bevilgnings- og kapitalregnskapet, og
- d) gjenpart av alle tildelingsbrev og årsrapporter.

Riksrevisjonen kan selv bestemme hvilket annet materiale som skal sendes Riksrevisjonen og fastsette frister for dette.

Kapittel 3. Selskapskontroll

§ 5. Kontrollens innhold og omfang

Riksrevisjonen skal gjennom sin kontroll med forvaltningen av statens interesser i selskaper m.m. vurdere om statsråden har utøvet sin oppgave som forvalter av statens interesser i samsvar med Stortingets vedtak og forutsetninger.

I kontrollen inngår de undersøkelser m.m. som anses nødvendige for at Riksrevisjonen skal kunne gi en kvalifisert vurdering av den enkelte statsråds forvaltning av statens interesser. I heleide selskaper mv. og heleide datterselskaper til disse kan kontrollen også omfatte systematiske undersøkelser av selskapets økonomi, produktivitet, måloppnåelse og virkninger ut fra Stortingets vedtak og forutsetninger.

Kontrollen etter første ledd omfatter selskaper hvor staten eier så mange aksjer at de representerer 50 prosent eller mer av stemmene, eller hvor staten på grunn av aksjeeie eller ved statlig kontroll av selskapsinteresser mv. har dominerende innflytelse. Riksrevisjonen avgjør i det enkelte tilfellet om staten anses å ha en dominerende innflytelse.

Bestemmelsene i denne instruksjonen gjelder også for kontroll med statlig eierskap i selskaper i utlandet så langt dette ikke strider mot landets lov.

§ 6. Informasjon fra hel- og deleide statlige selskaper

I selskaper som i sin helhet eies av staten skal det, med unntak av faktiske opplysninger knyttet til regnskapet, ordinært avtales med daglig leder eller tilsatt som utpekes av denne hvordan Riksrevisjonen kan innhente informasjon, dokumenter o.a. fra øvrige tilsatte. Når Riksrevisjonen finner det påkrevd, kan den likevel kreve opplysninger og oversendelse av dokumenter direkte av enhver tilsatt.

Når Riksrevisjonen finner det nødvendig for sin kontroll, kan den gjennom departementet eller gjennom statlig heleid virksomhet kreve at den som representerer statlige interesser i generalforsamling i deleid selskap, skal framsette krav om at generalforsamlingen pålegger valgt revisor å gi opplysninger innen rammen av dennes oppgaver.

For selskaper i utlandet med statlig eierskap vil, om ikke annet er avtalt, kommunikasjon skje gjennom vedkom-

mende departement eller statlig heleid norsk virksomhet som forvalter statens interesser.

§ 7. Statsrådets rapportering til Riksrevisjonen

Vedkommende statsråd skal senest en måned etter at generalforsamling, foretaksmøte eller lignende er avholdt oversende til Riksrevisjonen:

- a) virksomhetens årsregnskap og eventuelle konsernregnskap med revisors beretning,
- b) styrets årsberetning,
- c) protokoller/referater fra møter i virksomhetens styrende og kontrollerende organer vedrørende behandlingen og fastsettelsen av virksomhetens årsoppgjør, og
- d) statsrådets beretning om forvaltningen av statens interesser i den enkelte virksomhet eller det enkelte konsern. Det gis særskilt beretning for hver virksomhet eller hvert konsern. Riksrevisjonen kan gi nærmere retningslinjer for hvilke forhold m.m. beretningen fra statsråden skal omhandle.

Riksrevisjonen bestemmer i hvilken grad dokumenter som nevnt i første ledd bokstav a til c innhentes for datterselskaper og datterselskapers interesser i andre selskaper når statens interesser i morselskapet forvaltes av vedkommende departement.

I virksomheter som ikke har organer som generalforsamling, foretaksmøte eller lignende, skal vedkommende statsråd sende Riksrevisjonen dokumenter og beretning som nevnt i første ledd senest en måned etter at regnskapet for vedkommende virksomhet er godkjent.

§ 8. Innsending av møteprotokoller m.m.

Riksrevisjonen kan kreve å få tilsendt gjenpart av møteprotokoller og korrespondanse, herunder rapporter, notater o.a., mellom selskapene og vedkommende departement.

De selskaper som er heleide av staten, skal rutinemessig sende Riksrevisjonen fullstendige utskrifter av møteprotokoller fra møter i samtlige styrende og kontrollerende organer i virksomheten.

Riksrevisjonen bestemmer i hvilken grad dokumenter som nevnt i første og annet ledd skal innhentes vedrørende enkelte datterselskaper og selskaper disse eier når morselskapets interesser forvaltes av departementet.

Statsråden skal rutinemessig sende Riksrevisjonen den informasjon vedkommende mottar eller innhenter som gjelder deleide selskaper statsråden forvalter statlige interesser i eller hvor statsråden forvalter statlige interesser i morselskapet. Det kan avtales med statsråden om denne informasjonen skal sendes til Riksrevisjonen fra statsråden eller direkte fra virksomhetene.

Når den finner det nødvendig for sin kontroll, kan Riksrevisjonen kreve at statsråden innhenter enhver informasjon statsråden eller en statlig virksomhet som

eier kan kreve tilgang til. Riksrevisjonen kan innhente fra departementet korrespondanse og annet mellom departementet og selskapet som staten har eierandeler i.

Kapittel 4. Forvaltningsrevisjon

§ 9. Revisjonens innhold

Riksrevisjonen skal gjennom systematiske undersøkelser av økonomi, produktivitet, måloppnåelse og virkninger ut fra Stortingets vedtak og forutsetninger, fremskaffe relevant informasjon til Stortinget om iverksettelse og virkninger av offentlige tiltak e.l., herunder om:

- a) forvaltningen bruker ressurser til å løse oppgaver som samsvarer med Stortingets vedtak og forutsetninger,
- b) forvaltningens ressursbruk og virkemidler er effektive i forhold til de målene som Stortinget har satt på området,
- c) regelverk fastsatt av Stortinget etterleves,
- d) forvaltningens styringsverktøy, virkemidler og regelverk er effektive og hensiktsmessige for å følge opp Stortingets vedtak og forutsetninger,
- e) beslutningsgrunnlaget fra regjeringen til Stortinget er tilstrekkelig, og
- f) forvaltningen gjennomfører vedtatt miljøpolitikk slik at prinsippet om bærekraftig utvikling og god forvaltning av naturressursene etterleves.

Forvaltningsrevisjon bør begrenses til saker av prinsipiell, økonomisk eller stor samfunnsmessig betydning.

§ 10. Innsending av nødvendig materiale til Riksrevisjonen

Ved Riksrevisjonens utførelse av forvaltningsrevisjon gjelder § 4 første og tredje ledd tilsvarende.

Kapittel 5. Riksrevisjonens kontroll med Norges Bank

§ 11. Kontrollens innhold og omfang

Riksrevisjonen fører kontroll med statsrådets myndighetsutøvelse overfor Norges Bank, jf. sentralbankloven § 2 fjerde ledd. Riksrevisjonen fører ikke kontroll med om banken har utøvd sin virksomhet i samsvar med de økonomisk-politiske retningslinjer som er fastlagt av statsmyndighetene, jf. sentralbankloven § 2 første ledd.

§ 12. Innsending av materiale og innsynsrett

Statsråden skal snarest mulig etter at Norges Banks årsregnskap og årsberetning er mottatt i departementet oversende til Riksrevisjonen:

- a) bankens årsregnskap, fastsatt av representantskapet, med revisjonens beretning,
- b) hovedstyrets årsberetning,
- c) representantskapets uttalelse om hovedstyrets protokoller og eventuelt om andre forhold vedrørende banken, og
- d) statsrådets beretning vedrørende departementets og regjeringens myndighetsutøvelse i saker som gjelder Norges Bank.

Riksrevisjonen skal fortløpende sendes kopier av hovedstyrets og representantskapets møteprotokoller.

Riksrevisjonen har rett til å kreve de opplysninger den finner nødvendig for sin kontroll fra vedkommende departement, banken og dens revisjon.

Kapittel 6. Riksrevisjonens forhold til offentlighetsloven og sikkerhetsloven

§ 13. Allmennhetens innsynsrett - offentlighetslovens anvendelse på Riksrevisjonen

Med dokumenter i en bestemt sak som nevnt i lov om Riksrevisjonen § 18, menes korrespondanse til og fra Riksrevisjonen om samme saksforhold. Dokumenter som foreligger hos kontrollert virksomhet og som følger som vedlegg i en sak, eller som innhentes som ledd i Riksrevisjonens kontroll, er ikke offentlige hos Riksrevisjonen. Det samme gjelder dokumenter som rutinemessig sendes i kopi til Riksrevisjonen.

Dokumenter som utveksles mellom Stortinget og Riksrevisjonen og som gjelder Riksrevisjonens budsjett og interne administrasjon, kan unntas fra offentlighet.

Dokumenter som utveksles mellom Riksrevisjonens ledelse, administrasjon og tilsatte, kan unntas fra offentlighet.

Den som nektes innsyn i en sak i Riksrevisjonen, kan påklage vedtaket til Riksrevisjonens kollegium. Riksrevisjonens kollegium avgjør med endelig virkning om det skal gis innsyn. Forskrifter gitt med hjemmel i offentlighetsloven § 11 gjelder tilsvarende for Riksrevisjonen så langt de passer. Riksrevisjonen kan gi bestemmelser tilsvarende forskrifter som Kongen kan gi etter offentlighetsloven § 8.

§ 14. Riksrevisjonens behandling av sikkerhetsgradert informasjon

Sikkerhetsloven § 9 første ledd bokstav c og § 10 gjelder ikke for Riksrevisjonen.

Riksrevisjonen er klareringsmyndighet for personell i Riksrevisjonen og for personell ansatt hos eller engasjert av leverandør i forbindelse med sikkerhetsgraderte anskaffelser foretatt av Riksrevisjonen.

Ved utøvelse av forebyggende sikkerhetstjeneste kan Riksrevisjonen søke bistand fra Nasjonal sikkerhetsmyndighet.

Kapittel 7. Rapportering til Stortinget og forvaltningen

§ 15. Rapportering om Riksrevisjonens årlige revisjon og kontroll

Riksrevisjonen skal årlig oversende til Stortinget en rapport som skal inneholde:

- a) resultatet av revisjonen av foregående års statsregnskap, underliggende virksomheters regnskaper og regnskap for administrasjonen av Svalbard,
- b) resultatet av kontrollen med forvaltningen foregående år av statens interesser i selskaper m.m.
Riksrevisjonen skal også rapportere til Stortinget mulige bemerkninger til statsrådets myndighetsutøvelse overfor Norges Bank,
- c) departementenes oppfølging av tidligere saker som ikke er løst på en tilfredsstillende måte, og
- d) andre forhold av betydning for en vurdering av departementets totale forvaltning.

Riksrevisjonen skal meddele resultatet fra regnskapsrevisjonen til revidert virksomhet. Det tas i det enkelte tilfellet stilling til om resultatet også skal meddeles overordnet departement. Ved avslutningen av årets revisjon skal Riksrevisjonen sende revidert virksomhet et avsluttende revisjonsbrev som oppsummerer revisjonen for det aktuelle regnskapsåret.

§ 16. Rapportering om gjennomførte forvaltningsrevisjoner

Riksrevisjonen skal rapportere fortløpende til Stortinget om gjennomførte forvaltningsrevisjoner.

§ 17. Rapport om Riksrevisjonens virksomhet

Riksrevisjonen skal hvert år sende en melding til Stortinget om Riksrevisjonens virksomhet. Meldingen skal inneholde en generell oversikt over foregående års aktiviteter og regnskap.

Kapittel 8. Øvrige bestemmelser

§ 18. Ikraftsetting. Oppheving av andre instruks

Denne instruksen trer i kraft 1. juli 2004.

Fra samme tidspunkt oppheves:

1. Instruks 30. januar 1918 for Statsrevisjonen
2. Instruks 27. mai 19771 for Riksrevisjonens kontroll med forvaltningen av statens interesser i statsbedrifter, aksjeselskaper og enkelte organer mv. organisert ved særskilt lov
3. Instruks 10. april 19871 for Riksrevisjonens kontroll vedrørende Norges Bank
4. Instruks 10. mars 19921 for Riksrevisjonens kontroll med forvaltningen av virksomheter organisert etter lov om statsforetak av 30. august 1991
5. Midlertidig instruks 14. juni 2000 nr. 1713 om offentlighet for Riksrevisjon.

Instruks 10. juni 1994¹ for Riksrevisjonens kontroll med/revisjon av stiftelser organisert etter lov om stiftelser m.m. av 23. mai 1980 nr. 11 (stiftelsesloven) oppheves fra 1. januar 2005.

Vedlegg 2

Oversikt over virksomheter mv. under det enkelte departement

Arbeids- og sosialdepartementet:

Aetat Arbeidsdirektoratet
Direktoratet for arbeidstilsynet
Petroleumstilsynet
Statens arbeidsmiljøinstitutt
Rikstrygdeverket - trygdeetaten
Pensjonstrygden for sjømenn
Meklingsinstitusjonen
Arbeidsretten
Trygderetten
Statens institutt for rusmiddelforskning

Barne- og familiedepartementet:

Barneombudet
Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet
Fordelingsutvalget
Forbrukerombudet
Forbrukerrådet
Sekretariatet for Forbrukertvistutvalget og Markedsrådet
Statens institutt for forbruksforskning
Fylkesnemnda for sosiale saker
Likestillingsombudet
Likestillingssenteret

Forsvarsdepartementet:

Nasjonal Sikkerhetsmyndighet (NSM)
Forsvarets militære organisasjon (FMO)
Forsvarsbygg (FB)
Forsvarets forskningsinstitutt (FFI)

Finansdepartementet:

Kredittilsynet
Statens innkrevingsentral
Statistisk sentralbyrå
Folketrygdfondet
Statens petroleumsfond
Skatteetaten
Toll- og avgiftsdirektoratet
Senter for statlig økonomistyring
Finansmarkedsfondet

Fiskeri- og kystdepartementet:

Fiskeridirektoratet
Kystverket
Havforskningsinstituttet
Nasjonalt institutt for ernærings- og sjømatforskning (NIFES)

Helse- og omsorgsdepartementet:

Sosial- og helsedirektoratet
Statens helsetilsyn
Bioteknologinemnda
Nasjonalt folkehelseinstitutt
Statens strålevern
Norsk Pasientskadeerstatnings fond
Pasientskadenemnda
Statens legemiddelverk
Norsk pasientskadeerstatning

Justisdepartementet:

Politidirektoratet
Politiets sikkerhetstjeneste (PST)
Domstoladministrasjonen
Riksadvokaten
Generaladvokaten
Kriminalomsorgens sentrale forvaltning
Sekretariatet for konfliktrådene
Justissekretariatene
Kommissjonen for gjenopptakelse av straffesaker
Kontoret for voldsoffererstatning
Siviltjenesten
Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap (DSB)
Sysselmannen på Svalbard
Hovedredningssentralen i Sør-Norge
Hovedredningssentralen i Nord-Norge

Kultur- og kirkedepartementet:

Eierskapstilsynet
Norsk filminstitutt
Norsk filmutvikling
Statens filmtilsyn
Statens mediaforvaltning
Norsk filmfond
Norsk kulturråd
Norsk lokalhistorisk institutt
Utsmykkingsfondet for offentlige bygg
Arkeologisk museum i Stavanger
Arkivverket
Riksutstillinger
Rikskonsertene
Riksteatret
Bunad- og folkedraktrådet
Statens senter for arkiv, bibliotek og museum (ABM-utvikling)
Språkrådet
Nasjonalbiblioteket
Norsk lyd- og blindeskriftbibliotek (NLBB)
Norsk-Finsk kulturfond
Opplysningsvesenets fond (særlovsselskap)
Forvaltningsorganet til Opplysningsvesenets fond
Lotteritilsynet

Norsk Tipping AS (særlovsselskap)
Den norske kirkes landsfond
Kirkerådet
Det praktisk-teologiske seminar
Oslo bispedømme
Borg bispedømme
Hamar bispedømme
Tunsberg bispedømme
Agder bispedømme
Stavanger bispedømme
Bjørgvin bispedømme
Møre bispedømme
Nidaros bispedømme
Sør-Hålogaland bispedømme
Nord-Hålogaland bispedømme
Nidaros Domkirkes Restaureringsarbeider (NDR)
Norsk kulturfond
Fond for lyd og bilde
Tilskudd egenkapital Kultur- og kirke departementet

Kommunal- og regionaldepartementet:

Utlendingsdirektoratet
Utlendingsnemnda
Sametinget
Kompetansesenteret for urfolks rettigheter
Statens bygningstekniske etat

Landbruks- og matdepartementet:

Mattilsynet
Statens Landbruksforvaltning
Jordskifterettene
Norsk institutt for jord- og skogkartlegging
Norsk institutt for landbruksøkonomisk forskning
Norsk institutt for planteforskning
Norsk institutt for skogforskning
Reindriftsforvaltningen
Veterinærinstituttet

Miljøverndepartementet:

Produktregisteret
Norsk Polarinstitut
Norske Mindesmerkers fond
Riksantikvaren
Statens forurensingstilsyn
Direktoratet for naturforvaltning
Statens fiskefond
Viltfondet
Statens kartverk

Moderniseringsdepartementet:

Datatilsynet
Konkurransetilsynet
Statens forvaltningstjeneste
Statens Pensjonskasse
Statsbygg
Fylkesmannen i Østfold
Fylkesmannen i Oslo/Akershus
Fylkesmannen i Hedmark
Fylkesmannen i Oppland
Fylkesmannen i Buskerud

Fylkesmannen i Vestfold
Fylkesmannen i Telemark
Fylkesmannen i Aust-Agder
Fylkesmannen i Vest-Agder
Fylkesmannen i Rogaland
Fylkesmannen i Hordaland
Fylkesmannen i Sogn og Fjordane
Fylkesmannen i Møre og Romsdal
Fylkesmannen i Sør-Trøndelag
Fylkesmannen i Nord-Trøndelag
Fylkesmannen i Nordland
Fylkesmannen i Troms
Fylkesmannen i Finnmark

Nærings- og handelsdepartementet:

Garantiinstituttet for eksportkreditt
Justervesenet
Norsk Akkreditering
Patentstyret
Bergvesenet
Norges geologiske undersøkelse
Brønnøysundregistrene
Sjøfartsdirektoratet
Skipsregistrene
Statens Bankinvesteringsfond (avviklet 31.03.04)
Norsk Romsenter

Olje- og energidepartementet:

Energifondet
Fond for miljøvennlig gassteknologi
Konsesjonsavgiftsfondet
Norges vassdrags- og energidirektorat
Oljedirektoratet
Statens direkte økonomiske engasjement
i petroleumsvirksomheten (SDØE)
Statens petroleumsforsikringsfond

Samferdselsdepartementet:

Jernbaneverket
Statens vegvesen
Havarikommisjonen for sivil luftfart og jernbane
Luftfartstilsynet
Post- og teletilsynet
Statens jernbanetilsyn

Utenriksdepartementet:

Fredskorpset
Direktoratet for utviklingssamarbeid

Utdannings- og forskningsdepartementet:

Utdanningsdirektoratet
Nasjonalt organ for kvalitet i utdanningen
Universitetet i Oslo
Universitetet i Bergen
Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet
Universitetet i Tromsø
Arkitektur- og designhøgskolen (AHO)
Norges musikkhøgskole
Norges veterinærhøgskole
Norges Forskningsråd

Meteorologisk institutt
Norges handelshøyskole
Norges idrettshøyskole
Universitetet for miljø- og biovitenskap
Kunsthøgskolen i Oslo
Kunsthøgskolen i Bergen
Samisk høyskole
Høgskolen i Finnmark
Høgskolen i Tromsø
Høgskolen i Harstad
Høgskolen i Narvik
Høgskolen i Nesna
Høgskolen i Nord-Trøndelag
Høgskolen i Sør-Trøndelag
Høgskolen i Molde
Høgskolen i Ålesund
Høgskolen i Volda
Høgskolen i Sogn og Fjordane
Høgskolen i Bergen
Høgskolen Stord-Haugesund
Høgskolen i Telemark
Høgskolen i Vestfold
Høgskolen i Buskerud
Høgskolen i Lillehammer
Høgskolen i Gjøvik
Høgskolen i Hedmark
Høgskolen i Østfold
Høgskolen i Akershus
Høgskolen i Bodø
Universitetet i Stavanger
Høgskolen i Agder
Høgskolen i Oslo
Senter for internasjonalisering av høgre utdanning
Statens dykkerskole
Statens gartner - og blomsterdekoratørskole
Samisk videregående skole og reindriftsskole,
Kautokeino
Samisk videregående skole, Karasjok
Voksenopplæringsinstituttet
Longyearbyen skole
Norsk institutt for forskning om oppvekst,
velferd og aldring
Norsk utenrikspolitisk institutt

Statsministerens kontor:

Regjeringsadvokaten

Nordiske virksomheter:

Nordisk Energiforskning
Nordisk film- og TV-fond (NFTF)
Nordisk Forskerutdanningsakademi
Nordisk InnovationsCenter
Nordisk Institutt for Kvinne- og kjønnsforskning
(NIKK)
Nordisk Institutt for Odontologisk Materialprøving
(NIOM)
Nordisk Metodikkomité for Næringsmidler
Nordisk Samisk Institutt

Stiftelser:

Amap (Arctic Monitoring and Assessment Program)
Cicero (Senter for internasjonal klimapolitikk)
Dronning Sonjas internasjonale musikkkonkurranse
Eidsvoll 1814
Fransk-Norsk stiftelse
GRIP-senter (Grønt i Praksis)
IFE (Institutt for energiteknikk)
Klar Tale
Miljømerking
Montebellosenteret
NIFU-STEP (Norsk Institutt for forskning og utdanning
- Senter for innovasjonsforskning)
OCA (Norwegian Contemporary Art)
Nordic World heritage Foundation
Nordnorsk kunstmuseum
Norla (Norwegian Literature Abroad)
Petrad (Internasjonal programme for Petroleum
Management and Administration)
UNIK (Universitetsstudiene på Kjeller)
VINN

Annet:

Pensjonsordningen for apoteketaten
Likviditetsfondet i pensjonstrygden for fiskere
FN-sambandet

Vedlegg 3

1 Faktaomtale av alle de heleide selskapene

1.1 Arbeids- og sosialdepartementet

- *AS Rehabil*
- *A/S Vinmonopolet*

AS Rehabil

AS Rehabil ble stiftet 25. november 1970 som ledd i arbeidsmarkedstiltak rettet mot yrkeshemmede.

Selskapets formål er ifølge vedtektene § 2 å drive attføring gjennom avklaring og kvalifisering av yrkeshemmede med sikte på formidling til ordinært arbeidsliv eller utdanning, samt produksjon av varer og tjenester.

Selskapets aksjekapital er på 209 652 kroner.

AS Rehabil hadde i 2004 driftsinntekter på 43,8 mill. kroner, mot 46,2 mill. kroner i 2003. Som arbeidsmarkedsbedrift mottar AS Rehabil årlig tilskudd over kapital 1594 (nytt kapittel 0634) arbeidsmarkedstiltak, post 71 spesielle arbeidsmarkedstiltak. I 2004 utgjorde tilskuddet 18,2 mill. kroner. Årsresultatet viser i 2004 et overskudd på 1 183 kroner, mot et underskudd på 52 181 kroner i 2003.

Ved utgangen av 2004 hadde selskapet en egenkapitalandel på 39,3 % mot 37 % året før.

Kostnadsført styrehonorar for 2004 utgjør 120 405 kroner.

Revisjonshonoraret for selskapet utgjør 74 925 kroner. I tillegg kommer honorar for andre tjenester med 13 970 kroner.

Ved utgangen av 2004 hadde selskapet 17 årsverk faste ansatte. Ved årets slutt hadde bedriften 103 tiltaksansatte og 36 deltagere ved APS (arbeidspraksis i skjermet virksomhet).

A/S Vinmonopolet

A/S Vinmonopolet ble etablert 30. november 1922.

A/S Vinmonopolet er organisert etter egen lov av 19. juni 1931 nr. 18 om Aktieselskapet Vinmonopolet (vinmonopolloven). Statens interesser i A/S Vinmonopolet ivaretas ikke gjennom en generalforsamling som i aksjeselskaper for øvrig, men av Kongen (departementet) direkte. I henhold til loven § 6 utsteder Kongen en generell instruks for styret.

Ifølge vinmonopolloven § 3 skal selskapets virksomhet bestå i omsetning av alkoholholdige varer og av alkoholfrie festdrikker i den utstrekning som selskapet får rett til og på den måte som til enhver tid bestemmes.

Nordpolet AS startet sin virksomhet 1. januar 1999 og er et heleid datterselskap av A/S Vinmonopolet. Innskutt aksjekapital utgjør 100 000 kroner. Selskapets årlige overskudd skal disponeres til velferdsformål i samsvar med gjeldene regler om alkoholordningen på Svalbard gitt med hjemmel i lov av 2. juni 1989 nr. 27 om omsetning av alkoholholdig drikk mv. Datterselskapet er ikke konsolidert i A/S Vinmonopolets regnskap.

A/S Vinmonopolet har en aksjekapital på 50 000 kroner.

Brutto driftsinntekter i 2004 var 8 275,4 mill. kroner, hvorav 4 636,3 mill. kroner var alkoholavgifter. Dette er en omsetningsøkning på 550,2 mill. kroner i forhold til året før.

Årsresultatet ble på 87,8 mill. kroner, mot 76 mill. kroner i 2003. Det er avsatt 52,7 mill. kroner i utbytte til staten.

Selskapets egenkapitalandel per 31. desember 2004 utgjorde 31,3 %, mot 34,1 % foregående år.

Samlet styrehonorar utgjør 668 500 kroner i 2004.

Ordinært revisjonshonorar for 2004 utgjør 650 000 kroner, og honorar for annen bistand utgjør 140 000 kroner.

Gjennomsnittlig antall ansatte i 2004 var 1 701.

1.2 Finansdepartementet

- *Norges Bank*

Norges Bank

Norges Bank ble opprettet i 1816. Bankens virksomhet er regulert i lov om Norges Bank og pengevesenet (sentralbankloven) av 24. mai 1985 nr. 28.

Bankens formål og virkeområde framgår av sentralbankloven § 1:

”Norges Bank er landets sentralbank. Banken skal være et utøvende og rådgivende organ for penge-, kreditt- og valutapolitikken. Den skal utstede pengesedler og mynter, fremme et effektivt betalingssystem innenlands og overfor utlandet og overvåke penge-, kreditt- og valutamarkedene. Banken kan sette i verk tiltak som er vanlige

eller naturlige for en sentralbank. Til fremme av sine formål kan banken utføre alle former for bankforretninger og banktjenester.”

Norges Banks årsresultat for 2004 var et overskudd på 1 089 mill. kroner, mot et overskudd på 20 775 mill. kroner i 2003. Kursstigningen i de internasjonale verdipapirmarkedene i 2004 har medført en kursgevinst på 5,7 mrd. kroner, mot en kursgevinst i 2003 på 4,2 mrd. kroner. Styrkingen av den norske kronen har medført at valutabeholdningen omregnet til norske kroner viser et kurstap på valuta med i alt 10 043 mill. kroner i 2004, mot en kursgevinst i 2003 på 12 337 mill. kroner.

Retningslinjer for avsetning og disponering av Norges Banks resultat er vedtatt i statsråd 7. februar 1986. Retningslinjene er endret flere ganger, senest ved kongelig resolusjon av 6. desember 2002. I følge punkt 3 i retningslinjene skal overskudd i Norges Banks regnskap etter avsetning til, eller tilførsel fra kursreguleringsfondet avsettes til overføringsfondet. I 2004 ble det avsatt 4 173 mill. kroner til kursreguleringsfondet.

Statens petroleumsfond, som er plassert på egen konto i Norges Bank, var ved utgangen av 2004 på 1 015 mill. kroner, mot 844 587 mill. kroner året før. Påløpt forvaltningsgodtgjørelse til Norges Bank var 984 mill. kroner i 2004, mot 773 mill. kroner året før.

Ved utgangen av 2004 hadde Norges Bank 591 ansatte.

1.3 Fiskeri- og kystdepartementet

- *Protevs AS*

Protevs AS

Protevs AS ble stiftet 12. september 2001.

Selskapets interesser blir forvaltet av Universitetet i Bergen (34 % av aksjene), Havforskningsinstituttet (33 % av aksjene) og Nasjonalt Institutt for Ernærings- og Sjømatforskning (33 % av aksjene).

Selskapets formål er å drive forsknings- og utviklingsarbeid, konsulentvirksomhet samt kunnskapsspredning innenfor fiskeri, havbruk, marin biologi og marin bioteknologi, og virksomhet som står i forbindelse med dette, herunder deltakelse i andre selskaper med lignende virksomhet.

Selskapet har en aksjekapital på 1 mill. kroner.

Selskapets driftsinntekter i 2004 var på 866 217 kroner mot 967 744 kroner i 2003 (hvor gave fra Sparebank1 Vest utgjorde 500 000 kroner).

Selskapet hadde i 2004 et negativt årsresultat på 953 kroner mens det året før var et positivt årsresultat på 100 409 kroner.

Ved utgangen av 2004 hadde selskapet en egenkapitalandel på 77,9 % mot 75,7 % ved utgangen av 2003.

Det er ikke betalt styrehonorar for 2004.

Revisjonshonorar i 2004 var 10 768 kroner. Godtgjørelse til revisor for andre tjenester var også 10 768 kroner.

I 2004 har det gjennomsnittlig vært én ansatt (kun daglig leder) i selskapet.

1.4 Helse- og omsorgsdepartementet

- *Helse Midt-Norge RHF*
- *Helse Nord RHF*
- *Helse Sør RHF*
- *Helse Vest RHF*
- *Helse Øst RHF*

Helse Midt-Norge RHF

Helse Midt-Norge RHF ble stiftet ved kgl.res. av 31. august 2001 med hjemmel i lov av 15. juni 2001 nr. 93 om helseforetak m.m.

Helse Midt-Norge RHF skal sørge for spesialisthelsetjeneste for befolkningen i Møre og Romsdal, Sør-Trøndelag og Nord-Trøndelag, samt legge til rette for forskning og undervisning.

Per 31. desember 2004 eide Helse Midt-Norge RHF seks underliggende helseforetak: Helse Sunnmøre HF, Helse Nordmøre og Romsdal HF, St. Olavs Hospital HF, Helse Nord-Trøndelag HF, Rusbehandling Midt-Norge HF og Sykehusapotekene i Midt-Norge HF.

Helse Midt-Norge RHF har en foretakskapital på 100 000 kroner.

Foretaksgruppens samlede driftsinntekter i 2004 var 9 474 mill. kroner, mot 8 592 mill. kroner året før. For 2004 mottok Helse Midt-Norge RHF 5 864 mill. kroner i tilskudd bevilget over kapittel 732 post 70, 74 og 78, samt 191 mill. kroner bevilget over kapittel 743 post 73 og 75. I tillegg mottok Helse Midt-Norge RHF 68 mill. kroner i tilskudd til store byggeprosjekter over kapittel 732 post 81 og overslagsbevilgninger til aktivitetsbaserte tilskudd.

Årsresultatet for foretaksgruppen i 2004 ble et underskudd på 649 mill. kroner, mot et underskudd på 554 mill. kroner i 2003. I St.prp. nr. 63 (2003–2004) ble det understreket at eventuelle underskudd som følge av økte verdier i åpningsbalansen og endrede levetider verken ville påvirke de fastsatte styringsmålene knyttet til ressursbruk og tjenesteproduksjon, eller balansekravet i 2005. Korrigert for forhold knyttet til økte avskrivninger i forbindelse med fastsettelse av åpningsbalansen reduseres underskuddet til 498 mill. kroner i 2004, mot en reduksjon til 461 mill. kroner i 2003.

Per 31. desember 2004 hadde foretaksgruppen en egenkapitalandel på 44 %, mot 57 % året før.

Samlet styrehonorar for Helse Midt-Norge RHF utgjorde 869 491 kroner i 2004. Revisjonshonoraret for foretaksgruppen i 2004 er kostnadsført med 1 177 000 kroner inkl. merverdiavgift. I tillegg er det kostnadsført honorar til revisor for andre tjenester med 2,8 mill. kroner.

I 2004 hadde foretaksgruppen gjennomsnittlig 15 722 ansatte.

Helse Nord RHF

Helse Nord RHF ble stiftet ved kgl.res. av 31. august 2001 med hjemmel i lov av 15. juni 2001 nr. 93 om helseforetak m.m.

Helse Nord RHF skal sørge for spesialisthelsetjeneste for befolkningen i Nordland, Troms og Finnmark, samt legge til rette for forskning og undervisning.

Per 31. desember 2004 eide Helse Nord RHF seks underliggende helseforetak: Helse Finnmark HF, Universitetssykehuset Nord-Norge HF, Hålogalandssykehuset HF, Nordlandssykehuset HF, Helgelandssykehuset HF og Sykehusapotek Nord HF.

Helse Nord RHF har en foretakskapital på 100 000 kroner.

Foretaksgruppens samlede driftsinntekter i 2004 var 8 297 mill. kroner, mot 7 110 mill. kroner året før. For 2004 mottok Helse Nord RHF 5 800 mill. kroner i tilskudd bevilget over kapittel 732 post 70, 75 og 78, samt 159 mill. kroner bevilget over kapittel 743 post 73 og 75. I tillegg mottok Helse Nord RHF overslagsbevilgninger til aktivitetsbaserte tilskudd.

Årsresultatet for foretaksgruppen i 2004 ble et underskudd på 384 mill. kroner, mot et underskudd på 548 mill. kroner i 2003. I St.prp. nr. 63 (2003–2004) ble det understreket at eventuelle underskudd som følge av økte verdier i åpningsbalansen og endrede levetider verken ville påvirke de fastsatte styringsmålene knyttet til ressursbruk og tjenesteproduksjon, eller balansekravet i 2005. Korrigert for forhold knyttet til økte avskrivninger i forbindelse med fastsettelse av åpningsbalansen reduseres underskuddet til 175 mill. kroner i 2004, mot en reduksjon til 261 mill. kroner i 2003.

Per 31. desember 2004 hadde foretaksgruppen en egenkapitalandel på 74 %, mot 77 % året før.

Samlet styrehonorar for Helse Nord RHF utgjorde 829 467 kroner i 2004.

Revisjonshonoraret for foretaksgruppen i 2004 er kostnadsført med 1 475 600 kroner inkl. merverdiavgift. I tillegg er det kostnadsført honorar til revisor for andre tjenester med 3,0 mill. kroner.

I 2004 hadde foretaksgruppen gjennomsnittlig 11 384 ansatte.

Helse Sør RHF

Helse Sør RHF ble stiftet ved kgl.res. av 31. august 2001 med hjemmel i lov av 15. juni 2001 nr. 93 om helseforetak m.m.

Helse Sør RHF skal sørge for spesialisthelsetjeneste for befolkningen i Vest-Agder, Aust-Agder, Telemark, Vestfold og Buskerud, samt legge til rette for forskning og undervisning. Dessuten omfatter foretaksgruppen Rikshospitalet og Radiumhospitalet i Oslo.

Per 31. desember 2004 eide Helse Sør RHF ni underliggende helseforetak; Blefjell Sykehus HF, Psykiatrien i Vestfold HF, Rikshospitalet HF, Radiumhospitalet HF, Ringerike Sykehus HF, Sykehuset Buskerud HF, Sykehuset i Vestfold HF, Sykehuset Telemark HF og Sørlandet Sykehus HF.

Helse Sør RHF har en foretakskapital på 100 000 kroner.

Foretaksgruppens samlede driftsinntekter i 2004 var 15 383 mill. kroner, mot 14 204 mill. kroner året før. For 2004 mottok Helse Sør RHF 8 875 mill. kroner i tilskudd bevilget over kapittel 732 post 70, 72 og 78, samt 252 mill. kroner bevilget over kapittel 743 post 73 og 75. I tillegg mottok Helse Sør RHF 21 mill. kroner i tilskudd til store byggeprosjekter over kapittel 732 post 81 og overslagsbevilgninger til aktivitetsbaserte tilskudd.

Årsresultatet for foretaksgruppen i 2004 ble et underskudd på 1 408 mill. kroner, mot et underskudd på 1 327 mill. kroner i 2003. I St.prp. nr. 63 (2003–2004) ble det understreket at eventuelle underskudd som følge av økte verdier i åpningsbalansen og endrede levetider verken ville påvirke de fastsatte styringsmålene knyttet til ressursbruk og tjenesteproduksjon, eller balansekravet i 2005. Korrigert for forhold knyttet til økte avskrivninger i forbindelse med fastsettelse av åpningsbalansen reduseres underskuddet til 779 mill. kroner i 2004, mot en reduksjon til 697 mill. kroner i 2003.

Per 31. desember 2004 hadde foretaksgruppen en egenkapitalandel på 71 %, mot 78 % året før.

Samlet styrehonorar for Helse Sør RHF utgjorde 1 108 000 kroner i 2004.

Revisjonshonoraret for foretaksgruppen i 2004 er kostnadsført med 2 798 000 kroner inkl. merverdiavgift. I tillegg er det kostnadsført honorar til revisor for andre tjenester med 6,1 mill. kroner. I 2004 hadde foretaksgruppen gjennomsnittlig 24 854 ansatte.

Helse Vest RHF

Helse Vest RHF ble stiftet ved kgl.res. av 31. august 2001 med hjemmel i lov av 15. juni 2001 nr. 93 om helseforetak m.m.

Helse Vest RHF skal sørge for spesialisthelsetjeneste for befolkningen i Rogaland, Hordaland og Sogn og Fjordane, samt legge til rette for forskning og undervisning.

Per 31. desember 2004 eide Helse Vest RHF fem underliggende helseforetak: Helse Stavanger HF, Helse Fonna HF, Helse Bergen HF, Helse Førde HF og Apoteka Vest HF.

Helse Vest RHF har en foretakskapital på 100 000 kroner.

Foretaksgruppens samlede driftsinntekter i 2004 var 12 147 mill. kroner, mot 11 051 mill. kroner året før. For 2004 mottok Helse Vest RHF 7 871 mill. kroner i tilskudd bevilget over kapittel 732 post 70, 73 og 78, samt 266 mill. kroner bevilget over kapittel 743 post 73 og 75. I tillegg mottok Helse Vest RHF overslagsbevilgninger til aktivitetsbaserte tilskudd.

Årsresultatet for foretaksgruppen i 2004 ble et underskudd på 885 mill. kroner, mot et underskudd på 873 mill. kroner i 2003. I St.prp. nr. 63 (2003–2004) ble det understreket at eventuelle underskudd som følge av økte verdier i åpningsbalansen og endrede levetider verken ville påvirke de fastsatte styringsmålene knyttet til ressursbruk og tjenesteproduksjon, eller balansekravet i 2005. Korrigert for forhold knyttet til økte avskrivninger i forbindelse med fastsettelse av åpningsbalansen reduseres underskuddet til 531 mill. kroner i 2004, mot en reduksjon til 524 mill. kroner i 2003.

Per 31. desember 2004 hadde foretaksgruppen en egenkapitalandel på 72 %, mot 77 % året før.

Samlet styrehonorar for Helse Vest RHF utgjorde 878 000 kroner i 2004.

Revisjonshonoraret for foretaksgruppen i 2004 er kostnadsført med 1 125 000 kroner inkl. merverdiavgift. I tillegg er det kostnadsført honorar til revisor for andre tjenester med 2,1 mill. kroner.

I 2004 hadde foretaksgruppen gjennomsnittlig 18 467 ansatte.

Helse Øst RHF

Helse Øst RHF ble stiftet ved kgl.res. av 31. august 2001 med hjemmel i lov av 15. juni 2001 nr. 93 om helseforetak m.m.

Helse Øst RHF skal sørge for spesialisthelsetjeneste for befolkningen i Østfold, Akershus, Oslo, Hedmark og Oppland, samt legge til rette for forskning og undervisning.

Per 31. desember 2004 eide Helse Øst RHF sju underliggende helseforetak: Aker universitetssykehus HF, Akershus universitetssykehus HF, Ullevål universitetssykehus HF, Sykehuset Asker og Bærum HF, Sykehuset

Østfold HF, Sykehuset Innlandet HF og Sunnaas sykehus HF.

Helse Øst RHF har en foretakskapital på 100 000 kroner.

Foretaksgruppens samlede driftsinntekter i 2004 var 23 005 mill. kroner, mot 20 869 mill. kroner året før. For 2004 mottok Helse Øst RHF 15 583 mill. kroner i tilskudd bevilget over kapittel 732 post 70, 71 og 78, samt 433 mill. kroner bevilget over kapittel 743 post 73 og 75. I tillegg mottok Helse Øst RHF 208 mill. kroner i tilskudd til store byggeprosjekter over kapittel 732 post 81 og overslagsbevilgninger til aktivitetsbaserte tilskudd.

Årsresultatet for foretaksgruppen i 2004 ble et underskudd på 423 mill. kroner, mot et underskudd på 659 mill. kroner i 2003. I St.prp. nr. 63 (2003–2004) ble det understreket at eventuelle underskudd som følge av økte verdier i åpningsbalansen og endrede levetider verken ville påvirke de fastsatte styringsmålene knyttet til ressursbruk og tjenesteproduksjon, eller balansekravet i 2005. Korrigert for forhold knyttet til økte avskrivninger i forbindelse med fastsettelse av åpningsbalansen gir dette et overskudd på 63 mill. kroner i 2004, mot et underskudd på 28 mill. kroner i 2003.

Per 31. desember 2004 hadde foretaksgruppen en egenkapitalandel på 70 %, mot 74 % året før.

Samlet styrehonorar for Helse Øst RHF utgjorde 869 250 kroner i 2004.

Revisjonshonoraret for foretaksgruppen i 2004 er kostnadsført med 2 331 000 kroner inkl. merverdiavgift. I tillegg er det kostnadsført honorar til revisor for andre tjenester med 9,1 mill. kroner.

Helse Øst RHF hadde i 2004 gjennomsnittlig 30 782 ansatte.

1.5 Justis- og politidepartementet

• Norsk Eiendomsinformasjon AS

Norsk Eiendomsinformasjon AS

Fra 1. januar 1992 overtok staten ved Justisdepartementet alle aksjene i daværende Tinglysningsdata. Selskapet endret navn til Norsk Eiendomsinformasjon AS fra 1. januar 1995. Edb-driftsoppgaver som selskapet tidligere utførte for domstolene, ble fra samme dato overført til departementet.

Selskapets formål er å drive og å videreutvikle Eiendomsregisteret (EDR) og annen virksomhet knyttet til dette. Selskapet skal utføre oppgaver av samfunnsmessig betydning for å sikre drift, vedlikehold og systemutvikling av Grunnboken.

I henhold til avtaler med Justisdepartementet og Statens kartverk har Norsk Eiendomsinformasjon AS enerett til

elektronisk distribusjon av informasjon fra Grunnboken og Grunneiendoms-, Adresse og Bygningsregisteret (GAB). Selskapet formidler også kartinformasjon og annen geografisk informasjon.

Selskapets aksjekapital er på 6 mill. kroner.

Driftsinntektene i 2004 var på 154,7 mill. kroner, mot 127,1 mill. kroner i 2003. Selskapet hadde et årsresultat på 10,9 mill. kroner, mot 9,4 mill. kroner året før. Det er i regnskapet for 2004 avsatt 8,7 mill. kroner i utbytte til staten.

Norsk Eiendomsinformasjon AS hadde ved utgangen av 2004 en egenkapitalandel på 42,7 %, mot 42,4 % året før.

Styrehonorarer er i 2004 bokført med 410 000 kroner.

Revisjonshonorar er bokført med 85 000 kroner, mens honorar til revisor for andre tjenester er bokført med 9 500 kroner.

Gjennomsnittlig antall ansatte i 2004 var 53.

1.6 Kommunal- og regionaldepartementet

- *Husbanken*

Husbanken

Husbanken ble opprettet 1. mars 1946.

Husbankens virksomhet reguleres i lov om Den Norske Stats Husbank av 1. mars 1946 nr. 3. Husbankens formål er angitt i lovens § 1:

“Den Norske Stats Husbank har til formål:

- a) å gi lån eller garanti for lån mot sikkerhet i bebygde eiendommer,*
- b) å formidle støtte fra staten og kommunene til boligbygging og andre boligformål,*
- c) å bevilge eller garantere byggelån i henhold til § 13.*

Når særlige grunner tilsier det, kan banken etter nærmere regler gitt av departementet, gi lån eller garanti for lån uten sikkerhet i bebygd eiendom. Banken kan kreve annen sikkerhet for lånet. Departementet fastsetter ved forskrift i hvilken grad §§ 10 til 15 skal gjøres gjeldende for slike lån og garantier.

Husbanken kan i særlige tilfeller også tillegges andre oppgaver enn det som er nevnt over. Departementet kan gi nærmere retningslinjer eller forskrifter for virksomheten.”

Husbanken har et grunnfond på 20 mill. kroner. Rentestønad på 28,6 mill. kroner og administrative kostnader på 277,1 mill. kroner er dekket av staten over kapittel 2412 Den Norske Stats Husbank. Andre tilskudd til boligsektoren var på 5 429,7 mill. kroner. Ordinære utlån utgjorde 94 302,7 mill. kroner i 2004, en nedgang på 6 768,7 mill. kroner fra foregående år.

Ved utgangen av 2004 hadde Husbanken 2 013 misligholdte lån, det vil si låneengasjementer med utestående terminer på mer enn tre måneder. Ved utgangen av 2003 var antallet misligholdte lån 2 801. Husbankens risikofond ble i 2004 ikke tilført bevilgninger. Fondet utgjorde 100,6 mill. kroner ved utgangen av 2004. Avskrevne tap utgjorde 36,0 mill. kroner.

Godtgjørelse til Husbankens hovedstyre og seks regionstyrever utgjorde 713 745 kroner i 2004.

Revisorhonoraret for 2004 utgjorde 424 700 kroner. Ekstern revisor utførte ikke andre tjenester enn lovpålagt revisjon.

Antall årsverk i Husbanken i 2004 var 347.

1.7 Kultur- og kirkedepartementet

- *Hundreårsmarkeringen AS*
- *Nationaltheateret AS*
- *Norsk rikskringkasting AS*

Hundreårsmarkeringen-Norge 2005 AS

Tusenårsskiftet-Norge 2000 AS ble stiftet 3. februar 1998. Selskapet skiftet navn 1. januar 2001 til Hundreårsmarkeringen – Norge 2005 AS.

Selskapets formål er å forberede og gjennomføre markeringen av nytt årtusen og hundreårsjubileet for Norge som selvstendig nasjon. Selskapet skal ha hele landet som virkeområde og virksomheten skal reflektere den pågående verdidebatten i Norge.

Hundreårsmarkeringen – Norge 2005 AS har en aksjekapital på 100 000 kroner.

Selskapets driftsinntekter var i 2004 på 38,9 mill. kroner. Tilsvarende tall for 2003 var 40,3 mill. kroner. Årsresultat ble et underskudd på 8,2 mill. kroner, mot et overskudd på 805 364 kroner i 2003.

Selskapet mottok tilskudd bevilget over kapittel 320 post 76 Hundreårsmarkeringen 1905–2005. I 2004 utgjorde tilskuddet 23,5 mill. kroner, mot 26,6 mill. kroner i 2003.

Selskapet hadde ved utgangen av 2004 en negativ egenkapitalandel på 213,4 %, mot en positiv egenkapital på 3,9 % i 2003.

Kostnadsført styrehonorar for 2004 utgjør 290 000 kroner. Det er ikke kostnadsført revisjonshonorar for 2004. I 2004 var det gjennomsnittlig 11 ansatte.

Nationaltheatret AS

Nationaltheatret AS ble stiftet i 1898. Med virkning fra 1. januar 1999 eier staten alle aksjene i selskapet.

Selskapets formål er å drive teatervirksomhet. Selskapet har et særlig ansvar for å ivareta nasjonale kulturpolitiske interesser på scenekunstmrådet.

Selskapets aksjekapital er 195 000 kroner.

I 2004 var selskapets driftsinntekter på 165,2 mill. kroner, hvorav 117,5 mill. kroner er statlige tilskudd bevilget over kapittel 324 post 70 Nasjonale institusjoner. Tilsvarende tall i 2003 var henholdsvis 164,7 mill. kroner og 113,6 mill. kroner. Årets resultat ble et overskudd på 1,7 mill. kroner, mot 6,3 mill. kroner i 2003.

Per 31. desember 2004 hadde selskapet en egenkapitalandel på 21,8 % mot 18,7 % i 2003.

Utbetalt styrehonorar i 2004 utgjør totalt 182 450 kroner.

Revisjonshonorar for 2004 utgjorde 266 069 kroner. I tillegg kommer honorar for andre tjenester med 8 680 kroner.

Gjennomsnittlig antall årsverk i 2004 var 247,9.

Norsk rikskringkasting AS (NRK)

NRK ble omdannet fra stiftelse til et statlig heleid aksjeselskap 30. april 1996.

Selskapets formål er å tilby allmennkringkasting for hele Norges befolkning i radio og fjernsyn samt øvrige medieplattformer.

Konsernregnskapet omfatter morselskapet NRK AS, det heleide datterselskapet NRK Aktivum AS og det tilknyttede selskapet Norges Televisjon AS. NRK Aktivum AS' heleide datterselskap Ungdomsmagasinet AS er også inkludert i konsernregnskapet.

Selskapet har en aksjekapital på 1 000 mill. kroner.

Konsernets driftsinntekter var i 2004 på 3 689,5 mill. kroner, mot 3 447,1 mill. kroner i 2003. Av dette utgjorde kringkastingsavgiften 3 308,8 mill. kroner i 2004, mot 3 091,7 mill. kroner i 2003. Morselskapets driftsinntekter var i 2004 på 3 645,9 mill. kroner, mot 3 409,3 mill. kroner i 2003. Årets resultat for konsernet ble et overskudd på 96,7 mill. kroner, mot 27,0 mill. kroner i 2003. Morselskapet hadde et årsresultat på 100,0 mill. kroner i 2004, mot 25,1 mill. kroner i 2003. NRK har i 2004 mottatt tilskudd på 2,0 mill. kroner bevilget over kapittel 336 post 70 Informasjonsberedskap.

Konsernets egenkapitalandel var ved utgangen av 2004 på 51,3 %, mot på 51,4 % året før.

Kostnadsført styrehonorar i 2004 utgjorde 850 000 kroner.

Konsernet har kostnadsført godtgjørelse til revisor for 2004 med 614 000 kroner for revisjon og 360 000 kroner for andre tjenester. Tilsvarende tall for morselskapet var henholdsvis 535 000 kroner og 268 000 kroner.

Gjennomsnittlig antall årsverk i 2004 var 3 490.

1.8 Landbruks- og matdepartementet

- *Statskog SF*
- *Staur Gård AS*

Statskog SF

Direktoratet for statens skoger ble omdannet til statsforetaket Statskog SF med virkning fra 1. januar 1993.

Foretakets formål er å forvalte, drive og utvikle statlige skogs- og fjelleiendommer med tilhørende ressurser, det som står i forbindelse med dette, og annen naturlig tilgrensende virksomhet. Innenfor rammen av dette kan foretaket gjennom deltakelse eller i samarbeid med andre forvalte og drive eiendommer og andre former for tjenester innen foretakets virksomhetsområde. Eiendommene skal drives effektivt med sikte på å oppnå et tilfredsstillende økonomisk resultat. Det skal drives et aktivt naturvern og tas hensyn til friluftsjakter. Ressursene skal utnyttes balansert, og fornybare ressurser skal tas vare på og utvikles videre.

Konsernet inkluderer ved utgangen av 2004, foruten statsforetaket, de to heleide datterselskapene Terra Eiendomsutvikling AS og Statskog Naturstein AS. Statskog SF har også flere tilknyttede selskaper og felleskontrollerte virksomheter og dessuten aksjer og andeler i andre norske selskaper.

Statskog SF hadde ved utgangen av 2004 en innskuddskapital på 88,5 mill. kroner.

Konsernets driftsinntekter i 2004 var 224,5 mill. kroner mot 204,3 mill. kroner i 2003. Morselskapets (Statskog SF) driftsinntekter i 2004 var 221,7 mill. kroner mot 201,9 mill. kroner i 2003.

De forvaltningsmessige oppgavene Statskog SF er pålagt av departementet, dekkes gjennom årlige bevilgninger over statsbudsjettets kapittel 1161 Statskog SF - forvaltningsdrift. Ifølge statsregnskapet ble det utbetalt 23,9 mill. kroner i tilskudd. Konsernets årsresultat i 2004 ble 27,2 mill. kroner mot 28,3 mill. kroner i 2003. Morselskapet fikk i 2004, som i 2003, tilsvarende resultater som konsernet.

I 2004 er det avsatt 6,3 mill. kroner i utbytte til staten.

Ved utgangen av 2004 hadde konsernet en egenkapitalandel på 79 % som var det samme som året før.

Styrehonorar for Statskog SF for 2004 er utbetalt med 449 000 kroner.

Revisjonshonorar for konsernet utgjør 197 000 kroner i 2004 hvorav 169 000 kroner for morselskapet. Honorar til revisor for andre tjenester utgjør 82 000 kroner for konsernet hvorav 56 000 kroner for morselskapet.

Statskog har 186 ansatte i konsernet.

Staur Gård AS

Staur Gård ble stiftet 4. juli 2001.

Selskapets formål er ifølge vedtektene § 3 drift av Staur Gård med tilhørende virksomhet, herunder forskning og utvikling i egen regi og gjennom utleie av tjenester, utleie og vedlikehold av hovedbygning, stabbur og boliger.

Selskapets aksjekapital er 1,5 mill. kroner.

Driftsinntektene i 2004 var på 4,0 mill. kroner, mens de var på 3,5 mill. kroner i 2003. Årsresultatet i 2004 ble et underskudd på 539 636 kroner, mot et underskudd på 816 641 kroner i 2003.

Selskapet mottar driftstilskudd bevilget over kapittel 1100 post 70 Tilskudd til driften av Staur Gård. Tilskuddet utgjorde 250 000 kroner i 2004.

Selskapet hadde ved utgangen av 2004 en egenkapitalandel på 69,3 % mot 77,7 % i 2003.

Kostnadsført styrehonorar for 2004 utgjør 80 000 kroner.

Revisjonshonoraret for 2004 utgjør 25 008 kroner.

I 2004 hadde selskapet gjennomsnittlig tre ansatte.

1.10 Moderniseringsdepartementet

- *Statskonsult AS*

Statskonsult AS

Statskonsult AS ble stiftet 22. august 2003.

Virksomheten i direktoratet Statskonsult ble overført til selskapet Statskonsult AS fra 1. januar 2004.

Selskapets formål er å fremme god forvaltningsutvikling ved å tilby tjenester som evalueringer, utredninger, rådgivning, kompetanseutvikling og tjenester som står i naturlig sammenheng med dette. Selskapet skal primært henvende seg til offentlig virksomhet. Virksomheten skal drives av selskapet selv, av heleide datterselskaper eller gjennom andre selskaper det har eierandeler i eller samarbeider med.

Selskapet har en aksjekapital på 10 mill. kroner.

Driftsinntektene i 2004 var på 63,1 mill. kroner. Selskapet mottok 8,0 mill. kroner i tilskudd til restrukturering over kap. 1520 post 70. Årsresultatet ble et underskudd på 36,1 mill. kroner. Det ble ikke utbetalt utbytte i 2004.

Selskapets egenkapitalandel var på 63,9 % ved utgangen av 2004.

Styrehonoraret i 2004 utgjør 585 000 kroner.

Revisjonshonorar for 2004 utgjør 120 000 kroner.

I tillegg kommer honorar for andre tjenester fra revisor med 78 000 kroner.

Gjennomsnittlig antall ansatte i 2004 var 111.

1.11 Nærings- og handelsdepartementet

- *Argentum Fondsinvesteringer AS*
- *BaneTele AS*
- *Bjørnøen AS*
- *Electronic Chart Centre AS*
- *Entra Eiendom AS*
- *Flytoget AS*
- *GIEK Kredittforsikring AS*
- *Innovasjon Norge*
- *Kings Bay AS*
- *Norsk Garantiinstitutt for Skip og Borefartøyer AS*
- *Norsk Romsenter Eiendom AS*
- *Siva SF*
- *Statkraft SF*
- *Venturefondet AS*

Argentum Fondsinvesteringer AS

Argentum Fondsinvesteringer AS ble stiftet 1. oktober 2001. Opprinnelig var selskapet eid av SIVA og SND med 50 % hver. Ved Stortingets vedtak av 18. juni 2003, jf. Innst. S. nr. 283 (2002–2003) og St.prp. nr. 51 (2002–2003), ble det besluttet å overføre eierskapet i Argentum Fondsinvesteringer AS fra SIVA og SND til Nærings- og handelsdepartementet. SNDs eierandel ble overført til departementet sommeren 2003, mens SIVAs eierandel ble overført i mars 2004.

Selskapets formål er å investere sine midler i private investeringsfond og investeringsselskaper. Gjennom sin virksomhet skal selskapet:

- Bedre tilgangen til risikovillig kapital og egenkapital for det nyskapende, forskningsbaserte næringslivet
- Styrke det kompetente, langsiktige eierskapet i næringslivet
- Styrke konkurransevnen og fremtidig verdiskaping i norsk næringsliv
- Utløse nye muligheter innen bransjer og næringsklynger hvor Norge allerede står sterkt
- Bygge verdifulle nettverk mellom eiere, forvaltere, FoU-miljøer og virksomheter

Argentum Fondsinvesteringer har en aksjekapital på 1 000 mill. kroner.

Fordi selskapet er et investeringsselskap, hadde det ingen driftsinntekter verken i 2004 eller 2003. Årsresultatet ble på 20,3 mill. kroner i 2004 mot 84,2 mill. kroner i 2003. Det ble for 2004 avsatt 25 mill. kroner i utbytte.

Ved utgangen av 2004 var selskapets egenkapitalandel på 98,2 %, mot 92,7 % i 2003.

Kostnadsført styrehonorar utgjorde 498 875 kroner i 2004.

Revisjonshonorar for 2004 utgjorde 180 500 kroner. I tillegg kom godtgjørelse til revisor for andre tjenester med 49 414 kroner.

I 2004 var gjennomsnittlig antall ansatte ni.

BaneTele AS

BaneTele AS ble stiftet 28. juni 2001. Selskapet ble opprettet i forbindelse med at Jernbaneverkets forretningsenhet BaneTele ble skilt ut i en egen virksomhet.

Selskapets formål er ifølge vedtektene § 3 direkte eller indirekte å etablere og drive infrastruktur for transport av teletjenester, både fast og trådløs, samt levering av teletjenester og dertil naturlig tilhørende virksomhet.

Selskapet har en aksjekapital på 112 mill. kroner.

I 2004 var selskapets driftsinntekter på 583,4 mill. kroner, mot 547,2 mill. kroner i 2003. Årsresultatet ble et underskudd på 44,7 mill. kroner, mot et underskudd på 26,4 mill. kroner i 2003. Det ble ikke avsatt utbytte i 2004.

Ved utgangen av 2004 hadde selskapet en egenkapitalandel på 4,1 %, mot 9,7 % året før.

Kostnadsført styrehonorar for 2004 utgjør 642 000 kroner.

Revisjonshonoraret for selskapets revisor for 2004 utgjør 299 000 kroner. I tillegg kommer honorar for andre tjenester med 119 000 kroner.

Selskapet hadde gjennomsnittlig 148 ansatte i 2004.

Bjørnøen AS

Bjørnøen AS ble stiftet 3. juni 1918. Selskapets aksjer ble overtatt av den norske stat i 1932.

Selskapet eier all grunn og noen kulturhistoriske bygninger på Bjørnøya. Selskapets inntekter kommer fra løpende festekontrakter og statstilskudd.

I henhold til vedtektene § 1 er formålet til Bjørnøen AS drift og utnyttelse av selskapets eiendommer på Svalbard, og annen virksomhet i forbindelse med dette.

Bjørnøen AS har en aksjekapital på 4 mill. kroner. Driftsinntektene i 2004 beløp seg til 163 292 kroner, mot 214 512 kroner i 2003. Selskapet fikk i 2004 et tilskudd på 148 605 kroner over statsbudsjettets kapittel 953 post 70 Kings Bay AS for å dekke nødvendige utgifter til administrasjon. Bjørnøen AS hadde i 2004 et årsresultat på 0 kroner, mens det i 2003 var et overskudd på 46 890 kroner. Det er ikke avsatt utbytte til staten.

Selskapet hadde ved utgangen av 2004 en egenkapitalandel på 98,7 %, mens den var 100 % året før.

Utbetalt styrehonorar i 2004 utgjør totalt 40 500 kroner.

Revisjonshonorar for 2004 utgjør 7 000 kroner, i tillegg kommer godtgjørelse til revisor for andre tjenester med 5 500 kroner.

Det er ingen ansatte i selskapet. Administrasjonen av selskapet forestås av Kings Bay AS.

Electronic Chart Centre AS (ECC)

ECC ble stiftet 30. juni 1999.

ECC har til formål å bygge opp og drive en offisiell elektronisk sjøkarttjeneste for maritim virksomhet og drive med virksomhet knyttet til dette, blant annet å samarbeide med, delta i eller opprette andre virksomheter som har naturlig sammenheng med dette.

Selskapet har en aksjekapital på 10 mill. kroner. ECC hadde i 2004 driftsinntekter på 10,4 mill. kroner, mot 11,2 mill. kroner i 2003. Årsresultatet ble et overskudd på 1,5 mill. kroner, mot 0,6 mill. kroner i 2003. Det ble utbetalt 183 384 kroner i utbytte for 2004.

Selskapets egenkapitalandel var ved utgangen av 2004 på 84,7 %, mot 84,3 % året før.

Styrehonorarer i 2004 er kostnadsført til 216 667 kroner.

Revisjonshonorar for 2004 utgjør 10 000 kroner, mens andre tjenester fra revisor er kostnadsført med 35 500 kroner.

I 2004 var gjennomsnittlig antall ansatte 13.

Entra Eiendom AS

Statens Utleiebygg AS (nå Entra Eiendom AS) ble stiftet 29. februar 2000.

Ifølge vedtektene § 3 er selskapets hovedformål å dekke statlige behov for lokaler. Selskapet kan eie, kjøpe, selge, drive og forvalte fast eiendom og annen virksomhet som har sammenheng med dette. Selskapet kan også eie aksjer eller andeler i og delta i andre selskaper som driver virksomhet som nevnt i forrige punktum.

Konsernregnskapet omfatter morselskapet Entra Eiendom AS og ni heleide datterselskaper. Ved utløpet av 2004 forvaltet selskapet ca. 900 000 m² fordelt på ca. 110 eiendommer.

Entra Eiendom AS har en aksjekapital på 142,2 mill. kroner.

Konsernets driftsinntekter var i 2004 på 1 072,2 mill. kroner, mot 855,9 mill. kroner i 2003. For morselskapet ble driftsinntektene 793,8 mill. kroner, mot 730,9 mill. kroner i 2003. Årets resultat for konsernet ble et overskudd på 133,9 mill. kroner, mot 18,4 mill. kroner i 2003. Morselskapet fikk et årsresultat på 97,2 mill. kroner, mot 170,4 mill. kroner i 2003. I regnskapet for 2004 er det avsatt 120 mill. kroner i utbytte til staten.

Ved utgangen av 2004 var konsernets egenkapitalandel på 14,7 %, mot 15,7 % i 2003.

Godtgjørelse til styret i 2004 utgjør 657 000 kroner.

Revisjonshonoraret for konsernet er kostnadsført med 1 101 000 kroner, hvorav 715 000 kroner for morselskapet. I tillegg kommer godtgjørelse til selskapets revisor for andre tjenester for morselskapet med 1 603 000 kroner.

I 2004 var gjennomsnittlig antall ansatte i konsernet 134.

Flytoget AS

NSB Gardermobanen AS ble stiftet 24. november 1992. Selskapet endret i 2000 navn til Flytoget AS. Flytoget AS ble med virkning fra 1. januar 2003 skilt ut fra NSB-konsernet og direkte underlagt Samferdselsdepartementet. Fra 1. juli 2004 ble eierskapet overført til Nærings- og handelsdepartementet.

Ifølge vedtektene § 4 er selskapets formål å drive togtrafikk til og fra Oslo Lufthavn og investeringer, finansplasseringer og tjenesteyting i tilknytning til dette.

Flytoget AS hadde per 31. desember 2004 en aksjekapital på 400 mill. kroner.

I 2004 var selskapets driftsinntekter 507,4 mill. kroner, mot 491,0 mill. kroner i 2003. Årsresultatet ble et overskudd på 23,0 mill. kroner, mot et underskudd på 29,9 mill. kroner i 2003.

Ved utgangen av 2004 hadde selskapet en egenkapitalandel på 56,4 %, mot 49,2 % året før.

Kostnadsført styrehonorar for 2004 utgjorde 633 000 kroner.

Revisjonshonoraret for 2004 utgjorde 410 100 kroner, og godtgjørelse til revisor for andre tjenester utgjorde 170 000 kroner.

Selskapet hadde gjennomsnittlig 260 ansatte i 2004.

GIEK Kredittforsikring AS

GIEK Kredittforsikring AS ble stiftet 2. november 2000. Selskapet er et heleid datterselskap av Garanti-Instituttet for eksportkreditt (GIEK).

Selskapet har til formål å drive kredittforsikring og gjenforsikring, og virksomhet som naturlig henger sammen med dette. Selskapet skal vektlegge å fremme et godt og forsvarlig tilbud til små og mellomstore bedrifter.

Selskapet har en aksjekapital på 15 mill. kroner.

I 2004 hadde selskapet premieinntekter på 33,2 mill. kroner mot 29,5 mill. kroner i 2003. Årsresultatet i 2004 var på 3,8 mill. kroner mot 2,6 mill. kroner i 2003. Det

er i regnskapet for 2004 avsatt 2 mill. kroner i utbytte til staten.

Selskapet hadde en egenkapitalandel på 15,4 % i 2004, mot 15,2 % i 2003.

Styrehonorarer er i 2004 bokført med 412 000 kroner.

Revisjonshonorar utgjør 104 000 kroner. I tillegg kommer godtgjørelse for andre tjenester med 47 000 kroner.

Gjennomsnittlig antall ansatte i 2004 var 13.

Innovasjon Norge

Innovasjon Norge ble opprettet ved lov om Innovasjon Norge av 19. desember 2003, nr. 130.

Innovasjon Norge startet sin virksomhet 1. januar 2004, og selskapet overtok fra samme tidspunkt oppgavene til Statens nærings- og distriktsutviklingsfond (SND), Norges Eksportråd, Statens Veiledningskontor for Oppfinnere (SVO) og Norges Turistråd.

Selskapets formål fremgår av lov om Innovasjon Norge § 1:

”Innovasjon Norge har til formål å fremme bedrifts- og samfunnsøkonomisk lønnsom næringsutvikling i hele landet, og utløse ulike distrikters og regioners næringsmessige muligheter gjennom å bidra til innovasjon, internasjonalisering og profilering.”

Selskapet har en innskuddskapital på 10,0 mill. kroner.

I 2004 var selskapets driftsinntekter på 743,0 mill. kroner. Over kap. 2421, post 70 og 71 mottok selskapet i 2004 tilskudd på til sammen 491,4 mill. kroner til administrasjon, internasjonalisering og reiseliv. Årsresultatet i 2004 ble et overskudd på 7,3 mill. kroner.

Ved utgangen av 2004 var selskapets egenkapitalandel på 3,7 %.

Kostnadsført styrehonorar for 2004 utgjorde 1 341 000 kroner.

Revisjonshonoraret for 2004 utgjorde 561 000 kroner. I tillegg kom honorar for andre tjenester med 286 000 kroner.

Gjennomsnittlig antall årsverk i 2004 var 711.

Kings Bay AS

Kings Bay Kull Compani AS ble stiftet 14. desember 1916 som et gruveselskap. Staten overtok samtlige aksjer i selskapet i 1933. I 1998 ble det vedtatt å endre selskapets navn til Kings Bay AS.

Gruvedriften opphørte i 1963. Selskapets formål er i henhold til vedtektene § 1 drift og utnyttelse av selskapets eiendommer på Svalbard og annen virksomhet som

står i forbindelse med dette. Selskapets virksomhet skal særlig ha som mål å yte tjenester til og fremme forskning og vitenskapelig virksomhet, og bidra til å utvikle Ny-Ålesund som en internasjonal arktisk naturvitenskapelig forskningsstasjon.

Selskapet har en aksjekapital på 2 mill. kroner.

Kings Bay AS hadde i 2004 driftsinntekter på 43,2 mill. kroner, mot 39,5 mill. kroner i 2003. Selskapet fikk i 2004 bevilget 13 mill. kroner over statsbudsjettets kapittel 953 post 70 Tilskudd. Av denne bevilgningen er 148 605 kroner overført til Bjørnøen AS for å dekke nødvendige utgifter til administrasjon. Kings Bay AS fikk i 2004 et underskudd på 4 291 kroner, mot et overskudd på 49 919 kroner i 2003.

Selskapet hadde ved utgangen av 2004 en egenkapitalandel på 10,1 %, mot 13,6 % året før.

Utbetalt styrehonorar i 2004 utgjør totalt 221 000 kroner.

Revisjonshonorar for 2004 utgjør 82 500 kroner. I tillegg kommer honorar for annen bistand med 34 925 kroner.

I 2004 var det gjennomsnittlig 21 ansatte i selskapet.

Norsk Garantiinstitutt for Skip og Borefartøyer AS

Norsk Garantiinstitutt for Skip og Borefartøyer AS ble stiftet i 1975.

Selskapets formål er å garantere for lån til norske rederier. Uttrykket rederi omfatter enhver fysisk eller juridisk person som er eller skal bli eier av, som driver eller skal drive virksomhet med skip eller borefartøyer.

Selskapets aksjekapital er på 1 mill. kroner.

Driftsinntektene i 2004 var 4,4 mill. kroner, mot 7,5 mill. kroner i 2003. Selskapet hadde et årsresultat på 1,6 mill. kroner i 2004, mot 4,0 mill. kroner året før.

Norsk Garantiinstitutt for Skip og Borefartøyer AS hadde ved utgangen av 2004 en egenkapitalandel på 15,7 %, mens selskapet ved utgangen av 2003 hadde en egenkapitalandel på 14,9 %. Styrets honorar var i 2004 på 180 000 kroner.

Kostnadsført revisjonshonorar for 2004 utgjorde 14 880 kroner. I tillegg kom godtgjørelse for andre tjenester med 9 920 kroner.

Det framgår av statsrådets beretning av 22. april 2005 at Norsk Garantiinstitutt for Skip og Borefartøyer AS ikke driver forretningsdrift og ikke har noe garantiansvar. Instituttet har blitt opprettholdt av hensiktsmessighetsgrunner fordi det har vært involvert i en rekke rettstvister for norske domstoler med tilknytning til Reksten-komplekset. På ekstraordinær generalforsamling 20. september 2005 ble selskapet besluttet oppløst og avvirket.

Selskapet hadde ingen ansatte i 2004. Administrasjonen av selskapet forestås av Garanti-Instituttet for eksportkreditt (GIEK).

Norsk Romsenter Eiendom AS

Norsk Romsenter Eiendom AS ble stiftet 21. desember 1995.

Morselskapet Norsk Romsenter ble fra 1. januar 2004 omdannet fra stiftelse til statlig forvaltningsorgan underlagt Nærings- og handelsdepartementet.

Forvaltningsorganet overtok da bl a samtlige aksjer i Norsk Romsenter Eiendom AS.

Selskapets formål er å eie og leie ut infrastruktur innen romrelatert infrastruktur og foreta andre investeringer innen romvirksomhet.

Selskapets aksjekapital er på 2,6 mill. kroner.

Driftsinntektene i 2004 var på 41,2 mill. kroner mot 12,6 mill. kroner i 2003. Selskapet hadde et årsresultat på 2,9 mill. kroner mot et underskudd på 3,2 mill. kroner året før. Det er for 2004 ikke utbetalt utbytte. Årets resultatet er overført annen egenkapital.

Norsk Romsenter Eiendom AS hadde ved utgangen av 2004 en egenkapitalandel på 9,8 % mot 8,8 % året før.

Styret har i 2004 ikke mottatt godtgjørelse.

Revisjonshonorar utgjorde i 2004 45 000 kroner, mens 128 675 kroner er utbetalt til revisor for annen bistand.

Det var ingen ansatte i selskapet i 2004.

SIVA – Selskapet for industrivekst SF

Selskapet for industrivekst, SIVA, ble etablert i 1968 etter lov om visse statsbedrifter m.m. av 25. juni 1965. Med virkning fra 1. januar 1993 ble selskapet omdannet til statsforetaket SIVA – Selskapet for industrivekst SF.

SIVA skal være et nasjonalt foretak for økt verdiskaping og sysselsetting i distriktene.

Konsernregnskapet omfatter blant annet 10 datterselskaper.

Foretaket hadde per 31. desember 2004 en innskuddskapital på 617,3 mill. kroner. Av dette er 402,8 mill. kroner øremerket investeringer i IT Fornebu-selskapene.

Konsernets driftsinntekter i 2004 var på 257,9 mill. kroner, mot 252,4 mill. kroner i 2003. Morforetaket hadde driftsinntekter på 125,9 mill. kroner, mot 128,4 mill. kroner i 2003. I 2004 mottok SIVA 65,5 mill. kroner i tilskudd bevilget over kapittel 552 Nasjonalt samarbeid for regional utvikling, post 72 Nasjonale tiltak for regional utvikling.

Årsresultatet for konsernet ble et underskudd på 215,1 mill. kroner før minoritetsinteresser, mot et underskudd på 25,3 mill. kroner i 2003. Morforetaket fikk et underskudd på 213,5 mill. kroner, mot et underskudd på 22,2 mill. kroner i 2003.

Per 31. desember 2004 hadde konsernet en egenkapitalandel på 22,2 %, mot 24,8 % i 2003.

Styrehonorar for 2004 utgjør 425 000 kroner.

Revisjonshonorar for 2004 utgjør 611 000 kroner for konsernet, hvorav 186 000 kroner for morforetaket. I tillegg kommer andre tjenester med 550 000 kroner for konsernet, hvorav 310 000 kroner for morforetaket.

I 2004 var gjennomsnittlig antall ansatte i konsernet 40.

Statkraft SF

Forvaltningsbedriften Statkraft ble fra 1. januar 1992 omorganisert til to statsforetak, Statkraft SF og Statnett SF. Fra 1. oktober 2004 er Statkraft SF morselskap i Statkraftkonsernet, der Statkraft AS er holdingselskap for konsernets virksomheter, jf. Ot. prp. nr. 63 (2003–2004) Om lov om omorganisering av Statkraft SF.

Statkraft SF har til formål å eie alle aksjene i Statkraft AS samt gi lån til Statkraft AS, og å eie kraftverk som leies ut og andeler i selskaper som i utlandet driver energianlegg, handel med energi og virksomhet som står i naturlig sammenheng med dette. Statkraft AS har som formål selv, eller gjennom deltakelse i eller samarbeid med andre selskaper, å planlegge, prosjektere, oppføre og drive energianlegg, forestå fysisk og finansiell energihandel, samt drive virksomhet som står i naturlig sammenheng med dette. Statkraft SF og Statkraft AS har samme styre.

Konsernet omfatter morforetaket Statkraft SF og Statkraft AS, samt flere datterselskaper og tilknyttede selskaper.

Statkraft SFs innskuddskapital er på 29 250 mill. kroner.

I 2004 var konsernets kraftproduksjon på 34,3 TWh mot 39,2 TWh i 2003.

Konsernets brutto driftsinntekter var i 2004 på 11 286 mill. kroner, mot 12 120 mill. kroner året før. Kraftsalg utgjør 7 287 mill. kroner og andre driftsinntekter utgjør 3 999 mill. kroner. Konsernets årsresultat ble på 4 600 mill. kroner, mot 2 867 mill. kroner foregående år. På foretaksmøtet 22. juni 2005 ble det vedtatt å dele ut 3 402 mill. kroner i utbytte.

Statkraft hadde ved utgangen av 2004 en egenkapitalandel på 40,7 % mot 39 % året før.

Revisjonshonorar for Statkraft SF for 2004 er oppgitt til 1 170 000 kroner. I tillegg kommer honorar for andre tjenester på 318 700 kroner. Revisjonshonorar for konsernet utgjorde 3 275 400 kroner, og honorar for andre tjenester var 2 011 800 kroner.

Styrehonorar utbetalt i 2004 var 1 370 000 kroner.

I 2004 var gjennomsnittlig antall årsverk i konsernet 1 924.

Venturefondet AS

Venturefondet AS ble stiftet 12. juni 2000 og var fram til 15. oktober 2003 organisert som et datterselskap av SND Invest AS.

Ifølge vedtektene § 3 er selskapets hovedformål:

”å fremme en bedrifts- og samfunnsøkonomisk lønnsom næringsutvikling både i distriktene og i landet for øvrig ved å:

- a) medvirke til utbygging, modernisering og omstilling av, samt produktutvikling og nyetablering i norsk næringsliv i hele landet og*
- b) fremme tiltak som vil gi varig og lønnsom sysselsetting i distrikter med særlige sysselsettingsvansker eller svakt utbygd næringsgrunnlag*

gjennom å investere i aksjer og yte ansvarlige lån i ventureselskaper.”

Venturefondet AS har en aksjekapital på 2,2 mill. kroner.

Selskapets driftsinntekter i 2004 var på 3,9 mill. kroner, mot 1,2 mill. kroner året før. Årsresultatet for selskapet ble i 2004 et underskudd på 16,2 mill. kroner, mot et underskudd på 16,6 mill. kroner året før.

Ved utgangen av 2004 var selskapets egenkapitalandel på 99,7 %, mot 99,4 % året før.

Det er ikke utbetalt styregodtgjørelse for 2004.

Revisjonshonoraret for 2004 utgjør 41 000 kroner. I tillegg kommer honorar for andre tjenester med 18 000 kroner.

Det har ikke vært ansatte i selskapet i løpet av 2004.

1.12 Olje- og energidepartementet

- *Enova SF*
- *Gassco AS*
- *Petoro AS*
- *Statnett SF*

Enova SF

Enova SF ble stiftet 22. juni 2001.

Formålet til Enova SF er ifølge vedtektene § 2 å fremme en miljøvennlig omlegging av energibruk og energiproduksjon. Enova SF skal forvalte midlene fra et energifond. Enova SF skal påse at energifondet tilføres de inntektene som følger av forskriften til energiloven. Rammer for bruken av midler fra energifondet er nedfelt i vedtektene for fondet. Enova SF kan forvalte midler for andre oppdragsgivere når oppdraget ligger innenfor foretakets formål. Enova SF skal i sitt operative arbeid fremme konkurranse og benytte eksterne aktører der det er hensiktsmessig.

Foretaket overtok det offisielle ansvaret for statens arbeid knyttet til omlegging av energibruk og energiproduksjon med virkning fra 1. januar 2002. Dette arbeidet var tidligere delt mellom Norges vassdrags- og energidirektorat og distribusjonsselskapene for elektrisitet.

Enova SF har en innskuddskapital på 5 mill. kroner.

Foretakets driftsinntekter i 2004 var på 36,7 mill. kroner, mot 36,5 mill. kroner året før. Enova SF fikk sine inntekter i form av administrasjonshonorarer på 33,1 mill. kroner for forvaltningen av Energifondet, 2,0 mill. kroner for forvaltningen av tilskuddsordningen for naturgass og 1,6 mill. kroner for forvaltningen av tilskudd til elektrisitetssparing i private husholdninger (straktiltak). Det ble i 2002 bevilget 15 mill. kroner i tilskudd fra Energifondet til etablering og organisasjonsutvikling av Enova SF, og i 2004 ble det inntektsført 1,9 mill. kroner av dette tilskuddet. Dette tilsvarer de faktiske kostnadene. Både tilskuddet og kostnadene i 2004 er ført etter bruttometoden og vist som ekstraordinære inntekter og kostnader i regnskapet. Årsresultatet ble i 2004 på -30 306 kroner mot 109 734 kroner i 2003.

Ved utgangen av 2003 var foretakets egenkapitalandel på 35,6 %, mot 45,8 % i 2003.

Godtgjørelse til styret i 2004 utgjorde 490 000 kroner.

Revisjonshonoraret i 2004 utgjorde 115 796 kroner. I tillegg ble det fakturert 213 180 kroner for andre tjenester.

I 2004 var gjennomsnittlig antall ansatte 30.

Gassco AS

Gassco AS ble stiftet 14. mai 2001.

I følge vedtektene § 2 er selskapets formål å drive transportsystemer for naturgass på og fra norsk kontinental-sokkel, herunder rørledninger og terminaler, enten selv eller gjennom deltakelse i eller sammen med andre selskaper, og virksomhet i tilknytning til dette.

Selskapet overtok operatøransvaret for gasstransport med virkning fra 1. januar 2002.

Gassco AS har en aksjekapital på 10 mill. kroner.

Selskapet får dekket sine kostnader av eierne av transportsystemet, basert på innbetalinger fra brukerne av systemet. Utover dette skal selskapet ikke ha inntekter. Aktivitetene i selskapet anses dermed utøvd på vegne av eierne og for deres regning og risiko. Det skjer ingen inntjening i Gassco AS og kostnadene resultatføres ikke. Det er valgt en netto presentasjon av inntekter og kostnader. Gassco AS hadde ingen driftsinntekter i 2004. Årsresultatet var på 0,5 mill. kroner i 2004, mot 0,4 mill. kroner i 2003.

Ved utgangen av 2004 var selskapets egenkapitalandel på 4,4 %, mot 6,4 % i 2003.

I 2004 utgjorde godtgjørelse til styret 1 055 000 kroner.

Revisjonshonorar for 2004 er kostnadsført med 663 794 kroner. I tillegg kommer godtgjørelse til selskapets revisor for andre tjenester med 48 500 kroner.

I 2004 var gjennomsnittlig antall ansatte 126.

Petoro AS

Petoro AS ble stiftet 9. mai 2001.

Selskapets formål er på vegne av staten og for statens regning og risiko å ha ansvaret for og ivareta de forretningsmessige forholdene knyttet til statens direkte engasjement i petroleumsvirksomheten på norsk kontinental-sokkel og virksomhet i tilknytning til dette.

Petoro AS skal også se til at Statoils avsetning av den petroleumen som produseres fra statens deltakerandeler, er i samsvar med avsetningsinstruksen fra staten til Statoil.

Petoro AS overtok det formelle ansvaret for statens direkte økonomiske engasjement i petroleumsvirksomheten (SDØE) den 17. juni 2001. Utgifter og inntekter knyttet til SDØE-andelene vil som tidligere kanaliseres over statsbudsjettet. Petoro AS vil følgelig ikke ha inntekter fra SDØE-andelene. Det føres et særskilt regnskap for inntekter og utgifter som gjelder deltakerandelene, og kontantstrømmer fra SDØE medregnes således ikke i regnskapene til Petoro AS.

Petoro AS har en aksjekapital på 10 mill. kroner.

Petoro AS skal drives på grunnlag av bevilgninger fra staten. I 2004 ble det bevilget 203 mill. kroner over kapittel 1815 post 70 Administrasjon, mot 220 mill. kroner over kapittel 2443 post 70 Administrasjon i 2003. For 2004 ble årsresultatet et underskudd på 2,9 mill. kroner, mot et underskudd på 3,3 mill. kroner i 2003.

Ved utgangen av 2004 var selskapets egenkapitalandel på 18,3 %, mot 18,9 % i 2003.

Utbetalt styrehonorar i 2004 utgjør totalt 1 225 000 kroner.

Revisjonshonoraret for 2004 er kostnadsført med 175 000 kroner. I tillegg er det kostnadsført honorar til revisor for andre tjenester med totalt 13 875 kroner.

I 2004 var gjennomsnittlig antall ansatte 57.

Statnett SF

Forvaltningsbedriften Statkraft ble fra 1. januar 1992 omorganisert til to statsforetak, Statkraft SF og Statnett SF.

Ifølge vedtektene § 2 er foretakets hovedformål å være systemansvarlig i det norske kraftsystemet. Foretaket skal ha ansvar for en samfunnsøkonomisk rasjonell drift og utvikling av det sentrale overføringsnettet for kraft. Statnett SF skal alene eller sammen med andre planlegge og prosjektere, bygge, eie og drive overføringsanlegg. Statnett SF skal utføre de oppgaver som det er pålagt i henhold til lovgivning og konsesjoner. Statnett SF skal for øvrig følge forretningsmessige prinsipper.

Konsernregnskapet omfatter morselskapet Statnett SF og tre heleide datterselskaper. I tillegg består konsernet av en felleskontrollert virksomhet og ett tilknyttet selskap.

Statnett SF har en innskuddskapital på 2 700 mill. kroner.

Konsernets samlede driftsinntekter i 2004 var 5 215 mill. kroner, mot 5 885 mill. kroner året før. I 2004 var morforetakets driftsinntekter 5 071 mill. kroner, mot 5 757 mill. kroner i 2003. Årsresultatet for konsernet ble i 2004 på 411 mill. kroner, mot 576 mill. kroner i 2003. Årsresultatet for morforetaket var 391 mill. kroner i 2004, mot 570 mill. kroner i 2003. Det er i regnskapet for 2004 avsatt 370 mill. kroner i utbytte til staten.

Ved utgangen av 2004 utgjorde konsernets egenkapitalandel 38,1 %, mot 38,9 % året før.

Godtgjørelse til styret i 2004 utgjør 1 305 000 kroner.

Revisjonshonoraret for 2004 utgjør 901 700 kroner for konsernet, hvorav 849 300 kroner for morforetaket. I tillegg kommer godtgjørelse til revisor for andre tjenester med 296 699 kroner, hvorav 278 699 kroner er knyttet til morforetaket.

I 2004 var gjennomsnittlig antall ansatte i konsernet 636.

1.13 Samferdselsdepartementet

- *Avinor AS*
- *Baneservice AS*
- *Baneservice Prosjekt AS*
- *Mesta AS*
- *NSB AS*
- *Posten Norge AS*
- *Svinesundsforbindelsen AS*

Avinor AS

Forvaltningsbedriften Luftfartsverket ble omdannet til aksjeselskapet Avinor AS fra 1. januar 2003.

Avinor har til formål å eie, drive og utvikle luftfartsanlegg ved å legge til rette for sikker og effektiv luftfart, yte tjenester innen samme område og annen virksomhet som bygger opp under selskapets hovedvirksomhet, herunder kommersiell utvikling av virksomheten og luftfahavnrområdene. Virksomheten kan drives av Avinor selv, av heleide datterselskaper, eller gjennom andre selskaper Avinor har eierandeler i eller samarbeider med. Avinor skal også utføre samfunnsplågte oppgaver i henhold til lovgivning og konsesjon med videre, herunder planlegging og utredning innenfor luftfartssektoren og beredskapsoppgaver.

Konsernet omfatter morselskapet Avinor AS, og tre datterselskaper hvorav de største er Oslo Lufthavn AS (OSL) og Avinors Parkeringsanlegg AS. Avinor og OSL har også eierinteresser i andre selskaper.

Aksjekapitalen i Avinor AS er 5 400,1 mill. kroner.

Konsernets driftsinntekter i 2004 ble 5 076 mill. kroner, iberegnet tilskudd på 264 mill. kroner til kjøp av transporttjenester på regionale flyplasser. Tilskuddet er bevilget over kap. 1311 post 70 Tilskudd til Avinors regionale flyplasser. Morselskapets driftsinntekter var 3 115 mill. kroner. Årsresultatet for konsernet ble et overskudd på 462,8 mill. kroner, og for morselskapet et overskudd på 378,6 mill. kroner. Det ble avsatt 151,5 mill. kroner til utbytte.

Godtgjørelse utbetalt til styret var 1,1 mill. kroner.

Konsernet har kostnadsført 1,1 mill. kroner for revisjon, hvorav 0,8 mill. kroner for morselskapet. For morselskapet utgjør honorarer for andre revisjons- og attestasjonsoppgaver 1,2 mill. kroner og honorar for bistand og skattemessig bistand til revisor 0,1 mill. kroner.

Gjennomsnittlig antall ansatte i konsernet var 2 732 i 2004.

Baneservice AS

Baneservice ble opprettet som interimsselskap 19. desember 2003. Baneservice var tidligere jernbaneverkets interne forretningsvirksomhet for tyngre vedlikehold og anleggsvirksomhet knyttet til sporarbeid. Formålet med opprettelsen av interimsselskapet er å legge forholdene til rette for at omdanningen til aksjeselskap kan gjøres enklere, og at selskapet etter omdanning er operativt fra første dag, jf. St.prp.nr. 29 (2003–2004)/Innst. S. nr. 90 (2003–2004).

Baneservice AS har som formål å tilby tjenester og produkter for utvikling, bygging, vedlikehold og drift av jernbaneinfrastruktur og annen virksomhet som står i sammenheng med dette, herunder virksomhet på andre

områder hvor selskapets kompetanse og ressurser kan benyttes. Virksomheten kan utøves av selskapet selv, av heleide datterselskaper eller gjennom deltakelse i andre selskaper eller i samarbeid med andre. Selskapets virksomhet i 2003 og 2004 har utelukkende vært knyttet til å forberede overdragelsen av Baneservice til aksjeselskap.

Ved utgangen av 2004 hadde selskapet en aksjekapital på 100 000 kroner.

Selskapet hadde ingen driftsinntekter i 2004, og årsresultatet for første regnskapsår er på 1 272 kroner.

Ved utgangen av 2004 er selskapets egenkapitalandel 99,5 %.

Styrehonoraret på 1,08 mill. kroner for 2004 er betalt av Jernbaneverket.

Det er ikke kostnadsført revisjonshonorar for 2004.

Selskapet har ikke hatt ansatte i 2004.

Med virkning fra 1. januar 2005 er Baneservice omdannet til statsaksjeselskap eid av Samferdselsdepartementet jf. St. prp. nr. 1 Tillegg nr. 2 (2004–2005) / Budsjettinnst. S. nr. 6 (2004–2005).

Baneservice Prosjekt AS

Baneservice Prosjekt AS ble stiftet 15. februar 2000.

Selskapets formål er å levere maskin- og entreprenørtjenester til jernbanerelatert virksomhet, samt drive annen dertil egnet virksomhet. Selskapet ble opprettet for å håndtere Jernbaneverkets kommersielle engasjement gjennom den interne forretningsenheten BaneService på en mer hensiktsmessig måte.

Driftsinntektene i 2004 var på 1,03 mill. kroner, mot 4,5 mill. kroner året før. Selskapet hadde et underskudd i 2004 på 366 663 kroner, mot et underskudd på 630 055 kroner i 2003.

Det er ikke utbetalt styrehonorar i 2004.

Kostnadsført revisjonshonorar for 2004 utgjør 15 000 kroner. Godtgjørelse til revisor for annen bistand utgjør 5 000 kroner.

Selskapet har ingen ansatte.

Selskapets egenkapital er tapt i sin helhet. På generalforsamlingen 30. juni 2003 ble det besluttet å avvikle selskapet. Det er valgt et avviklingsstyre for selskapet, og beslutningen om avvikling er meldt Foretaksregisteret. Ifølge statsrådets beretning vil den endelige oppløsningen av selskapet bli gjennomført når garantiperioden for gjenstående prosjekter er utløpt, mest sannsynlig i løpet av 2008.

Mesta AS

Vegproduksjon AS (nå Mesta AS) ble stiftet som et interimselskap 29. mai 2002.

Ifølge vedtektene § 3 er selskapets formål å tilby tjenester og produkter for utvikling, bygging, vedlikehold og drift av samferdselsinfrastruktur og annen virksomhet som står i sammenheng med dette, herunder virksomhet på andre områder hvor selskapets kompetanse og ressurser kan benyttes. Virksomheten kan utøves av selskapet selv, av heleide datterselskaper eller gjennom deltakelse i andre selskaper eller i samarbeid med andre.

Mesta AS har en aksjekapital på 1 000,1 mill. kroner.

I 2004 hadde selskapet driftsinntekter på 5 899,4 mill. kroner, mot 6 386 mill. kroner i 2003. Årsresultatet i 2004 ble på 217,3 mill. kroner, mot 203,7 mill. kroner i fjor. For 2004 mottok selskapet tilskudd til restrukturering over kapittel 1321 post 71 på 356,5 mill. kroner. I regnskapet for 2004 var det avsatt 71 mill. kroner i utbytte til staten. Generalforsamlingen vedtok imidlertid et utbytte på 76,5 mill. kroner for 2004. Differansen mellom avsatt og vedtatt utbytte vil bli regnskapsført i 2005.

Ved utgangen av 2004 var selskapets egenkapitalandel på 49,4 %.

I 2004 utgjorde honoraret til styret 623 333 kroner.

Revisjonshonoraret for 2004 utgjør 1 000 000 kroner, og godtgjørelse til revisor for andre tjenester utgjør 16 375 kroner.

Gjennomsnittlig antall årsverk i 2004 var 3 419.

Norges Statsbaner AS (NSB AS)

Forvaltningsbedriften NSB ble i 1996 omdannet til særlovselskapet NSB BA. Med virkning fra 1. juli 2002 ble NSB omdannet til aksjeselskap.

Formålet til NSB AS å drive jernbanetransport, annen transportvirksomhet og virksomhet som står i naturlig sammenheng med dette. Virksomheten kan drives av selskapet selv, av heleide datterselskaper eller gjennom andre selskaper det har eierandeler i eller samarbeider med.

Ved utgangen av 2004 besto NSB-konsernets direkte eide investeringer av morselskapet NSB AS (persontog), syv heleide datterselskaper og to deleide selskaper innenfor områdene buss, godstog, eiendom og støttefunksjoner.

Selskapet har en aksjekapital på 3 685 mill. kroner.

Konsernets driftsinntekter i 2004 var på 8 242 mill. kroner, mot 7 973 mill. kroner i 2003. Driftsinntektene i morselskapet i 2004 var på 3 576 mill. kroner, mot

3 558 mill. kroner året før. Årsresultatet for konsernet ble et overskudd på 90 mill. kroner, mot et overskudd på 150 mill. kroner i 2003. Morselskapet hadde i 2004 et overskudd på 137 mill. kroner, mot 30 mill. kroner i 2003.

NSB AS fikk i 2004 bevilget 1 436 mill. kroner over statsbudsjettet kapittel 1351 post 70 Betaling for persontransporttjenester. I 2003 fikk selskapet bevilget 1 381 mill. kroner over den samme posten. Videre fikk selskapet bevilget 37,5 mill. kroner over kapittel 1330, post 73 for 2004. Formålet med dette tilskuddet er å sørge for rabatterte priser på lange reiser for elever og studenter, jf. St.meld. nr. 14 (1993–94) og Innst. S. nr. 101 (1993–94). Ordningen er avvirket fra og med 2005 jf. St. prp. nr. 1 (2004–2005) og B.innst. S. nr. 13 (2004–2005).

Per 31. desember 2004 hadde konsernet en egenkapitalandel på 45,1 % som er identisk med egenkapitalandelen året før.

Kostnadsført styrehonorar for morselskapet utgjør 846 000 kroner for 2004. For konsernet som helhet var styrehonoraret på 2,7 mill. kroner.

Revisjonshonoraret for konsernets revisor for 2004 utgjør 4,9 mill. kroner, hvorav 692 000 kroner for morselskapet. Honorar til revisor for andre tjenester utgjør 1,7 mill. kroner, hvorav null kroner for morselskapet.

Gjennomsnittlig antall ansatte i konsernet i 2004 var 104.

Posten Norge AS

Fram til 1. juli 2002 var Posten Norge et særlovselskap regulert av lov av 22. november 1996 nr. 65 om statens postselskap. Posten Norge ble omdannet til aksjeselskap med virkning fra 1. juli 2002.

Posten Norge AS skal drive post- og logistikkvirksomhet basert på så vel fysiske som elektroniske løsninger og annen virksomhet som står i direkte sammenheng med dette. Virksomheten kan drives av selskapet selv, av heleide datterselskaper, eller gjennom andre selskaper det har eierandeler i eller samarbeider med.

Per 31. desember 2004 besto konsernet av morselskapet Posten Norge AS, åtte heleide datterselskaper og flere deleide selskaper.

Posten Norge AS har en aksjekapital på 3 120 mill. kroner.

Konsernets samlede driftsinntekter i 2004 var 17 959 mill. kroner, mot 15 559 mill. kroner året før. I 2004 var morselskapets driftsinntekter 12 648 mill. kroner, mot 12 193 mill. kroner året før. Årsresultatet for konsernet i 2004 ble på 703 mill. kroner, mot 274 mill. kroner i 2003. Morselskapet fikk et årsresultat på 819 mill. kro-

ner i 2004, mot 402 mill. kroner i 2003. I regnskapet for 2004 er det avsatt 466,4 mill. kroner i utbytte til staten. På ordinær generalforsamling den 24. juni 2004 ble det vedtatt at det skulle utbetales et ekstraordinært utbytte på 120 mill. kroner og som skulle belastes 2004 regnskapet. På ordinær generalforsamling 8. juni 2005 ble det vedtatt at det skulle utbetales et ekstraordinært utbytte på 50 mill. kroner og som skulle belastes 2005 regnskapet.

For 2004 ble det bevilget 316 mill. kroner over statsbudsjettet kapittel 1370 post 70 Kjøp av posttjenester, mot 305 mill. kroner i 2003.

Ved utgangen av 2004 var egenkapitalandelen i konsernet på 41,9 %, mot 47,5 % i 2003.

Honorar til styret i Posten Norge AS utgjør 1,3 mill. kroner i 2004.

Revisjonshonorar for konsernet utgjør 6,5 mill. kroner, hvorav 1,4 mill. kroner for morselskapet. Honorar til revisor for andre tjenester for konsernet utgjør 6,6 mill. kroner, hvorav 3,5 mill. kroner for morselskapet.

Ved utgangen av 2004 hadde konsernet 24 398 ansatte.

Svinesundsforbindelsen AS

Svinesundsforbindelsen AS ble stiftet 11. desember 2002. Statens vegvesen ved Vegdirektoratet forvalter statens interesser i selskapet.

Den 7. august 2002 inngikk den norske og den svenske regjeringen en avtale hvor forutsetningene for en felles norsk-svensk bompengoordning ved Svinesund ble fastlagt.

Selskapets formål er å finansiere utbyggingen av norsk del av ny Svinesundsforbindelse, jf. Stortingets vedtak av 21. november 2002, jf. Innst. S. nr. 20 (2002–2003) og St.prp. nr. 3 (2002–2003). Selskapet kan i den forbindelse ta opp lån og innkreve bompenge.

Selskapet aksjekapital er 100 000 kroner.

Selskapet hadde ingen driftsinntekter i 2004, og årsresultatet ble null, som er det samme som i 2003.

Ved utgangen av 2004 hadde selskapet en egenkapitalandel på 0,02 %, mot 0,03 % året før.

Kostnadsført styrehonorar for 2004 utgjør 155 000 kroner.

Kostnadsført revisjonshonorar i 2004 utgjør 20 000 kroner.

Selskapet har ikke hatt ansatte i 2004.

1.14 Utdannings- og forskningsdepartementet

- *Arbeidsforskningsinstituttet AS*
- *Berkano AS*

- *Birkeland Innovasjon AS*
- *FiloNova AS*
- *HIST kompetanse AS*
- *Norsk Samfunnsvitenskapelig Datatjeneste AS*
- *Norsk Synkrotronforskning AS*
- *NTNU Samfunnsforskning AS*
- *NTNU Technology Transfer AS*
- *Rya Gods og Skoger AS*
- *Sem Gjestegård AS*
- *Statens lånekasse for utdanning*
- *Studentsamskipnadene*
- *UNINETT AS*
- *UNIRAND AS*
- *UNIS AS*
- *Universitetet i Bergen Eiendom AS*

Arbeidsforskningsinstituttet AS

Den 19. juni 2002 ble Arbeidsforskningsinstituttet omdannet fra forvaltningsorgan til aksjeselskap med virkning fra 1. juli 2002.

Selskapets formål er ifølge selskapets vedtekter § 3 å drive tverrfaglig arbeidslivsforskning gjennom produksjon av systematisk kunnskap om sentrale tema med relevans for arbeidslivet. Instituttets virksomhet skal bidra til å fremme verdiskapning, god tjenesteyting, medvirkning og bedre arbeidsmiljø. Virksomheten kan utøves av selskapet selv, av heleid datterselskap, gjennom deltakelse i andre selskaper eller i samarbeid med andre.

Selskapet har en aksjekapital på 7,5 mill. kroner.

Driftsinntektene i 2004 var på 36,6 mill. kroner, mot 35,0 mill. kroner i 2003. Selskapets årsresultat for 2004 viser et overskudd på 1,0 mill. kroner, mot et underskudd på 1,4 mill. kroner året før.

Ved utgangen av 2004 hadde selskapet en egenkapitalandel på 44,0 %, mot 44,9 % i 2003.

Godtgjørelse til styret i 2004 utgjør 204 000 kroner.

Revisjonshonoraret for selskapet i 2004 er kostnadsført med 42 625 kroner.

I 2004 var det gjennomsnittlig 46 antall årsverk.

Berkano AS

Berkano AS ble stiftet 21. desember 2001. Staten ved Arkitektur- og designhøgskolen overtok samtlige aksjer i selskapet 21. juni 2004.

Selskapet har til formål å utvikle og kommersialisere høgskolens resultater på området rapid prototyping.

Selskapet har en aksjekapital på 100 000 kroner.

Berkano AS hadde i 2004 driftsinntekter på 1,26 mill. kroner. Årsresultatet ble et underskudd på 193 664 kroner.

Selskapets hadde ved utgangen av 2004 en negativ egenkapital på 109 815 kroner.

Det ble for 2004 ikke utbetalt styrehonorar.

I 2004 kostnadsførte selskapet 8 750 kroner til revisjon.

21. april 2005 ble den kommersielle driften i Berkano lagt ned, og selskapet ble besluttet avvirket på generalforsamling 30. juni 2005.

Det var i 2004 ingen ansatte i selskapet.

Birkeland innovasjon AS

Birkeland innovasjon AS ble stiftet 28. juni 2004.

Selskapets formål er, på vegne av Universitetet i Oslo, å forvalte, foredle og selge universitetets rettigheter til forskningsresultater egnet for kommersialisering, og gjennom dette bidra til teknologioverføring til næringslivet og etablering av nye arbeidsplasser.

Pr. 31. desember 2004 hadde selskapet en aksjekapital på 2,0 mill. kroner.

Selskapet hadde i 2004 driftsinntekter på 2,9 mill. kroner. I årsregnskapet for 2004 inntektsførte selskapet kr 2 698 664 i prosjekttilskudd. Årets resultat ble et underskudd på 365 kroner.

Pr. 31. desember 2004 hadde selskapet en egenkapitalandel på 14,7 %.

Det fremgår ikke av selskapets regnskap hvor stort det samlede styrehonoraret var i 2004.

Det fremgår ikke av selskapets regnskap hvor stort revisjonshonoraret var i 2004. Det er heller ikke gitt opplysninger om revisor mottok honorar for andre tjenester i 2004.

I 2004 ble det utført ca. 1,5 årsverk i selskapet.

FiloNova AS

FiloNova AS ble stiftet 2. januar 2002.

Staten eier alle aksjene i selskapet etter å ha kjøpt Agderforsknings 33,3 % av aksjene i 2003. Høgskolen i Agder forvalter statens interesser i selskapet.

Selskapets formål er å utarbeide og arrangere kurs, etter- og videreutdanning regionalt, nasjonalt og internasjonalt og virksomhet som står i forbindelse med dette.

Per 30. september 2003 ble det meste av selskapets virksomhet innenfor kurs, etter- og videreutdanning og konferanser, eiendeler og gjeld solgt til Høgskolen i Agder. De tilsatte fikk alle tilbud om jobb ved høgskolen. På grunn av den økonomiske utviklingen i selskapet og

endrede rammebetingelser for etter- og videreutdanningsvirksomheten for eier, så styret det som et nødvendig tiltak å selge mesteparten av prosjektporteføljen til Høgskolen i Agder. Virksomheten har i 2004 i hovedsak bestått av de to prosjektene ”Ivisjon – bredbåndsbasert læring” og ”Poznan Medical University – rekruttering”.

Selskapet har en aksjekapital på 1,5 mill. kroner.

FiloNova AS hadde i 2004 driftsinntekter på 1,1 mill. kroner, mot 13,7 mill. kroner året før. Årsresultatet ble i 2004 et overskudd på 0,2 mill. kroner, mot et underskudd i 2003 på 0,4 mill. kroner.

Ved utgangen av 2004 var selskapets egenkapitalandel på 36,0 %, mot 19,5 % året før.

Det ble ikke utbetalt godtgjørelse til styret i 2004.

Revisjonshonoraret i 2004 utgjorde 32 364 kroner. I tillegg kom honorar for andre tjenester med 38 766 kroner.

Selskapet har ikke hatt ansatte i 2004.

HIST kompetanse AS

HIST kompetanse AS ble stiftet 2. april 2004. Høgskolen i Sør-Trøndelag (HiST) forvalter statens eierinteresser i selskapet.

Selskapets formål er forskning, undervisning og annen virksomhet som hører naturlig sammen med dette, og som er av vesentlig interesse for den faglige virksomheten ved Høgskolen i Sør-Trøndelag, men som Høgskolen i Sør-Trøndelag ikke finner å ville kontrollere selv. Selskapet skal herunder fremme innovasjon og nyskaping i samarbeid med privat og offentlig arbeidsliv. Selskapet kan opprette og delta i andre selskaper, stiftelser og andre samarbeidstiltak for å ivareta sitt formål.

Selskapets aksjekapital er på 600 000 kroner.

HIST kompetanse hadde i 2004 driftsinntekter på 459 971 kroner. Årsresultatet ble et underskudd på 15 604 kroner.

Selskapets egenkapitalandel var ved utgangen av 2004 på 49,9 %.

Styret mottok ikke honorar for 2004.

Kostnadsført honorar til revisor for 2004 utgjør 20 000 kroner eksklusiv mva. Av dette utgjør 10 000 kroner honorar for teknisk bistand.

Selskapet har ingen ansatte.

Norsk samfunnsvitenskapelig datatjeneste AS

Norsk samfunnsvitenskapelig datatjeneste AS (NSD) ble etablert som et aksjeselskap 8. januar 2003.

Formålet med selskapet er å drive dataforvaltning og tjenesteyting overfor forskningssektoren. I samarbeid med nasjonale og internasjonale aktører skal selskapet drive utviklingsarbeid innenfor sitt formål.

Selskapets aksjekapital er på 5 mill. kroner.

Norsk samfunnsvitenskapelig datatjeneste AS hadde i 2004 driftsinntekter på 30,64 mill. kroner. Årsresultatet ble 4,23 mill. kroner.

Selskapets egenkapitalandel var ved utgangen av 2004 på 46,9 %, mot 49,9 % i 2003.

Vedtatt styrehonorar for 2004 utgjør 170 000 kroner.

Honorar for revisjon av årsregnskapet for 2004 var 57 500 kroner ekskl. mva.

Gjennomsnittlig antall årsverk i 2004 var 48.

Norsk synkrotronforskning AS

Norsk synkrotronforskning AS ble stiftet i 1995.

Norges forskningsråd (NFR) eier 40 % av selskapet. Øvrige eiere er Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet (NTNU) med 28 %, Universitetet i Oslo (UiO) med 14 %, Universitetet i Tromsø (UiTø) med 10 % og Høgskolen i Stavanger (HiS) med 8 %.

Selskapets formål er bl.a. samarbeid i tilknytning til en sveitsisk-norsk gruppe om finansiering og drift av en bøyemagnet strålelinje ved European Synchrotron Radiaton Facility (ESRF) i Frankrike.

Selskapet har en aksjekapital på 100 000 kroner.

Selskapets driftsinntekter består av overføringer fra NFR og kontingenter fra høyskoler og universiteter og var i 2003 på 4,7 mill. kroner, mot 4,3 mill. kroner året før. Selskapets driftskostnader er i det vesentlige kontingenter til The Swiss Norwegian Beam Lines at Grenoble (SNBL). Driftsresultatet i 2004 var på 104 406 kroner, mot 30 748 kroner året før. Årsresultatet i 2004 var på 110 052 kroner, mot 68 670 kroner året før. Ved utgangen av 2004 hadde selskapet en egenkapitalandel på 73,3 %, mot 62,7 % i 2003.

Styrets medlemmer har i 2004 ikke mottatt godtgjørelse.

Revisjonshonorar i 2004 utgjorde 12 350 kroner eks. mva.

Selskapet har ingen ansatte, men det er engasjert adm. direktør fra eget foretak.

NTNU Samfunnsforskning AS

NTNU Samfunnsforskning AS ble stiftet 13. november 2003 som Allforsk AS.

Statens interesser i selskapet forvaltes av Norges teknisk-naturvitenskapelige Universitet (NTNU).

Selskapets virksomhet er allmenntilgjengelig ved at det skal drive anvendt forskning og utvikling innenfor de samfunnsvitenskapelige fagområder i samarbeid med Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet, næringslivet og offentlig forvaltning. Selskapet skal også kunne inngå avtaler om prosjektsamarbeid og prosjektadministrasjon innen andre fagområder.

Selskapets aksjekapital er 1 mill. kroner.

I 2004 hadde NTNU Samfunnsforskning AS 25,91 mill. kroner i driftsinntekter. Årsresultatet var 1,75 mill. kroner.

Egenkapitalandelen var på 19,3 %.

Kostnadsført honorar til styret for 2004 var 159 509 kroner. For revisjon ble det kostnadsført 54 000 kroner. I tillegg kom honorar til revisor for andre tjenester med 64 285 kroner.

NTNU Samfunnsforskning AS hadde i 2004 gjennomsnittlig 42 ansatte.

NTNU Technology Transfer AS

NTNU Technology Transfer AS ble stiftet 22. oktober 2003. Staten eier 100 % av aksjene. Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet (NTNU) forvalter statens eierinteresser i selskapet.

Selskapet har som formål å styrke primærfunksjonene forskning, undervisning og formidling ved NTNU gjennom økt kommersialisering av forskningsresultater i samarbeid med andre. Selskapet skal sikre, foredle, markedsføre og selge bruks- og eiendomsrett til ideer og oppfinnelser utviklet ved NTNU, samt virksomhet som er beslektet med dette. Selskapet skal drive sin virksomhet på en måte som gir maksimal avkastning for det norske samfunn, for oppfinnerne, for oppfinnernes fagmiljø ved NTNU og for NTNU som institusjon. Selskapets aksjekapital er på 100 000 kroner.

NTNU Technology Transfer hadde i 2004 driftsinntekter på 10,9 mill. kroner. Årsresultatet ble 80 000 kroner. Virksomheten for 2003 inkluderes i regnskapet for 2004, da selskapet ikke avla regnskap for 2003 jf. regnskapslovens § 1-7.

Selskapets egenkapitalandel var ved utgangen av 2004 på 17,2 %.

Kostnadsført styrehonorar i regnskapet for 2004 er 170 000 kroner, inkl. arbeidsgiveravgift. I 2004 ble det utbetalt 16 400 kroner i revisjonshonorar.

Gjennomsnittlig antall ansatte i 2004 var fem.

Rya Gods og Skoger AS

Rya Gods og Skoger AS ble stiftet 26. januar 2004. Universitetet i Tromsø forvalter statens interesser i selskapet.

Selskapets formål skal være å fremme fremragende grunnforskning vedrørende arktiske og antarktiske dyr ved Avdeling for Arktisk Biologi ved Universitetet i Tromsø. I tråd med dette skal selskapet yte støtte til forskningsprosjekter og forvalte egenkapitalen slik at den gir økonomisk avkastning.

Selskapet hadde per 31. desember 2004 en aksjekapital på 500 000 kroner.

Rya Gods og Skoger AS hadde i 2004 ingen driftsinntekter. Årsresultatet ble 18 029 kroner.

Selskapets egenkapitalandel er på 100 %.

Det ble for 2004 ikke utbetalt styrehonorar.

Til revisor ble det kostnadsført 6 200 kroner for rådgivning. Dette er i realiteten gebyrer i forbindelse med stiftelsen av selskapet.

Selskapet har ikke hatt noen ansatte i løpet av året.

Sem Gjestegård AS

Sem Gjestegård AS ble stiftet 5. juli 1995. Universitetet for miljø- og biovitenskap forvalter statens interesser i selskapet.

Selskapet har til formål å leie, drive og videreutvikle Sem Gjestegård til et kurs- og konferansesenter samt annen virksomhet som står i naturlig sammenheng med dette.

Selskapet har en aksjekapital på 3 mill. kroner.

Sem Gjestegård AS hadde i 2004 driftsinntekter på 17,4 mill. kroner, mot 18,6 mill. kroner i 2003. Årsresultatet ble et underskudd på 1 mill. kroner, mot et underskudd på 1,2 mill. kroner året før.

Selskapets egenkapitalandel var ved utgangen av 2004 på 75,5 %, mot 78,1 % i 2003.

Kostnadsført styrehonorar i 2004 utgjør 119 050 kroner.

I 2004 kostnadsførte selskapet 17 000 kroner i honorar for revisjon og 8 300 kroner i honorar for andre tjenester.

Gjennomsnittlig antall ansatte i 2004 var 19.

Statens lånekasse for utdanning

Statens lånekasse for utdanning (Lånekassen) ble opprettet i 1947. Lånekassen er organisert ved lov av 26. april 1985 nr. 21 om utdanningsstøtte til elever og studenter.

Etter lovens § 1 er formålet å:

“bidra til å fjerne ulikhet og fremme likestilling slik at utdanning kan skje uavhengig av geografiske forhold, alder, kjønn og økonomiske eller sosiale situasjon, bidra til at utdanningen skjer under tilfredsstillende arbeidsforhold, slik at studiearbeidet kan bli effektivt, bidra til å sikre samfunnet tilgang på utdannet arbeidskraft.”

Lånekassen har et grunnfond på 1 308 mill. kroner.

Det bevilges årlig midler til Lånekassens virksomhet over statsbudsjettet.

Lånekassen hadde i 2004 netto rentekostnader på 882,1 mill. kroner (renteinntekter 2397,4 mill. kroner og rentekostnader 3 279,5 mill. kroner), mot 1 588,5 mill. for 2003. Stipend og rettighetsbaserte ettergivelser ble 4 782,9 mill. kroner for 2004 mot 6 343,2 mill. kroner forrige år. Netto drifts- og utviklingskostnader økte fra 269,5 mill. kroner til 270,9 mill. kroner. Regnskapsførte tap på utlån ble redusert fra 456 mill. kroner til 434 mill. kroner. Netto tilskudd fra staten var 6 236 mill. kroner, mot 8 527 mill. kroner i 2003, og medførte et regnskapsmessig resultat i balanse for Lånekassen etter tap på utlån.

Antall permanent overførte saker til Statens innkrevingsentral ble redusert fra 3 676 i 2003 til 3 405 i 2004.

I 2004 behandlet Klagenemnda 329 saker, en økning på 36 saker i forhold til i 2003. Det ble gitt helt eller delvis medhold i 31 av sakene, mot 11 foregående år. Godtgjørelse til eksterne revisjon utbetalt i 2004 utgjør 628 380 kroner.

Det ble i 2004 utbetalt 345 000 kroner i godtgjørelse til styret og 134 000 kroner i godtgjørelse til klagenemnda.

Lånekassen oppgir antall ansatte ved utgangen av 2004 til ca. 370.

Studentsamskipnadene

Studentsamskipnadene er organisert etter lov om studentsamskipnader av 28. juni 1996 nr. 54.

Det var ved utgangen av 2004 etablert 26 studentsamskipnader med om lag 188 800 studenter.

Departementet fører tilsyn med studentsamskipnadene og selskaper som er omfattet av § 8 i loven om studentrelatert forretningsvirksomhet, og fastsetter nærmere bestemmelser. Studentsamskipnadene er egne rettssubjekter og har regnskapsplikt etter regnskapsloven. Styret er det øverste organet for den enkelte studentsamskipnad, og det velger revisor. Valg av revisor krever godkjenning fra departementet. Dersom studentene ønsker det, kan de velge å ha et flertall av stemmene i styret, men utdanningsinstitusjonen skal også være represen-

tert. Departementet fastsetter ved forskrift bestemmelser om styrets funksjonstid og sammensetning og om valg av styremedlemmer. Flere av studentsamskipnadene er organisert som konsern med et morselskap og ett eller flere datterselskaper. Noen studentsamskipnader har organisert blant annet drift av boliger i stiftelser. Det er også valgt løsninger hvor de enkelte aktivitetene er organisert som avdelinger under studentsamskipnaden.

Samskipnadene omsatte i sin kjernevirksomhet for 2 347,1 mill. kroner i 2004, mot 2 333,6 mill. kroner i 2003. Samskipnadene mottar tilskudd over statsbudsjettet kapittel 270 Studier i utlandet og sosiale formål for elever og studenter. Samlet direkte tilskudd over kapittel 270 i 2004 utgjorde 302,8 mill. kroner, mot 345,5 mill. kroner i 2003. Verdien av frie lokaler (fristasjon) og andre ytelser fra utdanningsinstitusjonene ble i 2004 beregnet til 192,6 mill. kroner, mot 191,5 mill. kroner i 2003. Studentsamskipnadene har krevd inn 133,4 mill. kroner i semesteravgift i 2004, mot 132,2 mill. kroner i 2003. Studentsamskipnadene hadde til sammen et driftsresultat på 196,8 mill. kroner i 2004. Tilsvarende tall for 2003 var 202,5 mill. kroner. Resultat før skatt i 2004 var 107,2 mill. kroner, mot 100,1 mill. kroner året før. Bokført verdi av eiendelene til studentsamskipnadene var 6 480,4 mill. kroner i 2004, mot 6 793,4 mill. kroner i 2003. Ved utgangen av 2004 hadde studentsamskipnadene 2 786 ansatte.

UNINETT AS

UNINETT AS ble stiftet i 1993.

Selskapets formål er å utvikle et avansert landsdekkende elektronisk tjenestenett for informasjonsutveksling innen forskning og utdanning i Norge ved at det tilbys kostnadseffektive kommunikasjonstjenester på linje med det beste av hva som finnes ellers i det akademiske miljø. Selskapet skal også være en pådriver for bruk av åpne internasjonale standarder innenfor datakommunikasjon, sørge for samtrafikk med aktuelle nasjonale og internasjonale nettoperatører og stimulere til nødvendig forsknings- og utviklingsaktivitet innen områder som er knyttet til UNINETTs virksomhet.

Virksomhetens primære målgruppe er universiteter, høyskoler og forskningsinstitusjoner. Ved utgangen av 2003 hadde UNINETT AS 203 institusjoner tilknyttet forskningsnettet, noe som er en reduksjon på 17 institusjoner fra forrige årsskifte. Tilknyttede institusjoner er alle norske universiteter og høyskoler, ikke-kommersielle forskningsinstitusjoner og andre forsknings- og utdanningsrelaterte institusjoner. Ifølge vedtektene betaler selskapet ikke utbytte.

Ved utgangen av 2004 besto konsernet av morselskapet UNINETT AS og fire heleide datterselskaper.

UNINETT AS har en aksjekapital på 3 mill. kroner.

Konsernets driftsinntekter var i 2004 på 67 mill. kroner, mot 54,2 mill. kroner året før. Driftsinntektene i morsel-

skapet ble på 34,6 mill. kroner, mot 29,2 mill. kroner i 2003. Årets resultat for konsernet i 2004 ble et overskudd på 15,5 mill. kroner, mot 10,8 mill. kroner i 2003. Morselskapet hadde et overskudd på 3,5 mill. kroner, mot 1,2 mill. kroner året før.

UNINETT AS blir i dag finansiert ved en kombinasjon av sentrale tilskudd fra Utdannings- og forskningsdepartementet og avgifter som blir belastet medlemsinstitusjonene. Tilskuddet fra departementet dekker langsiktig utvikling, mens avgiftene dekker den daglige driften. I 2004 har konsernet inntektsført driftstilskudd fra Utdannings- og forskningsdepartementet kapittel 281 post 01 Driftsutgifter på til sammen 47,1 mill. kroner. Driftstilskuddet for 2003 var 43,6 mill. kroner.

Per 31. desember 2004 utgjør konsernets egenkapitalandel 53,6 %, mot 51,9 % året før.

Kostnadsført godtgjørelse til styret i 2004 var på 150 000 kroner.

Konsernet har kostnadsført honorar til revisor for 2004 med 249 000 kroner, hvorav 114 336 kroner for morselskapet.

Konsernet hadde i gjennomsnitt 58 ansatte i 2004.

Unirand AS

Unirand AS ble stiftet 4. november 2002.

Selskapets formål er å koordinere og tilrettelegge virksomhet som faller innenfor Universitetets formål, men som ikke hører under inn Universitetets kjernevirksomhet. Selskapet kan ha eierposisjoner i selskaper i universitetets randsoner og det kan forvalte rettssubjekter og prosjekter i randsonen, samt yte tjenester til slike rettssubjekter og prosjekter.

Unirand er et holdingselskap. Konsernets operasjonelle drift er lagt til de heleide datterselskapene, henholdsvis Norsk senter for studier av problematferd og innovativ praksis AS og Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress AS.

Unirand AS har en aksjekapital på 1,2 mill. kroner.

Konsernet hadde i 2004 driftsinntekter på 51,5 mill. kroner, mot 12 mill. kroner i 2003. Holdingselskapet hadde driftsinntekter på 875 000 kroner. Konsernets og morselskapets årsresultat ble et underskudd på 7 951 kroner, mot et overskudd på 101 113 kroner i 2003.

Per 31. desember 2004 hadde konsernet en egenkapitalandel på 5,5 %, mot 6,8 % i 2003.

Kostnadsført styrehonorar i 2004 utgjør 85 000 kroner.

Honorar for revisjon og revisjonsrelaterte tjenester i 2004 utgjorde 97 179 kroner for morselskapet og 187

699 kroner for konsernet. Honorar for andre tjenester utgjorde for morselskapet 57 412 kroner og for konsernet 94 426 kroner.

Gjennomsnittlig antall ansatte i 2004 var 65.

Universitetet i Bergen Eiendom AS (UiB Eiendom)

UiB Eiendom ble opprettet 4. januar 2001 ved fisjon fra Høyteknologisenteret i Bergen AS. Universitetet i Bergen (UiB) forvalter statens interesser i selskapet.

Selskapets formål er på ikke ervervsmessig grunnlag å eie og stille til disposisjon for Universitetet i Bergen fast eiendom til bruk for forskning og undervisning og dertil knyttede funksjoner.

UiB Eiendom har en aksjekapital på 400 000 kroner.

I 2004 hadde selskapet driftsinntekter på 21,7 mill. kroner, mot 20,4 mill. kroner året før. I 2004 fikk selskapet et årsresultat på 6,5 mill. kroner, mot 1,3 mill. kroner året før.

UiB Eiendom hadde ved utgangen av 2004 en egenkapitalandel på 5,6 %, mot 1,5 % ved utgangen av 2003.

Styrehonorar for 2004 utgjorde 75 390 kroner.

Revisjonshonorar for 2004 er kostnadsført med 26 040 kroner. I tillegg kommer honorar for andre tjenester med 17 112 kroner.

Selskapet har ingen ansatte.

Universitetssenteret på Svalbard AS (UNIS)

UNIS ble stiftet 29. november 2002. Selskapet avløste stiftelsen Universitetsstudiene på Svalbard, som ble opprettet av de fire norske universitetene i 1994. Aktiva og passiva ble overført fra stiftelsen til selskapet med virkning fra 1. januar 2003.

Selskapets formål er å gi studietilbud og drive forskning med utgangspunkt i Svalbards geografiske plassering. Studietilbudet skal være på universitetsnivå og framstå som et supplement til undervisningen som gis ved universitetene på fastlandet.

UNIS har per 31. desember 2004 en aksjekapital på 100 000 kroner.

Selskapet hadde i 2004 driftsinntekter på 54,2 mill. kroner mot 48,9 mill. kroner i 2003. I 2004 ble det bevilget 44,6 mill. kroner i samlet driftstilskudd over Utdannings- og forskningsdepartementets budsjett. Av dette var 44,1 mill. kroner til drifts- og investeringsmidler over kap 281 post 74 og 555 000 kroner til halvårseffekt av to stipendiatstillinger over kap 281 post 01. I 2003 ble det gitt 45,4 mill. kroner i driftstilskudd. Årets resultat ble et overskudd på 2,3 mill. kroner, mot et underskudd på 1,7 millioner i 2003.

Per 31. desember 2004 hadde selskapet en egenkapitalandel på 15,9 %, tilsvarende tall i 2003 var 2,3 %.

Kostnadsført styrehonorar i 2004 utgjør 204 000 kroner.

Kostnadsført revisjonshonorar i 2004 er 63 000 kroner.

Gjennomsnittlig antall ansatte i 2004 var 59.

1.15 Utenriksdepartementet

• NORFUND

NORFUND

Statens investeringsfond for næringsvirksomhet i utviklingsland (NORFUND) har vært operativt siden desember 1997. Fondet er organisert etter egen lov av 9. mai 1997 nr. 26.

I henhold til lovens § 1 har NORFUND til formål å:

“medvirke med egenkapital og annen risikokapital, samt yte lån og stille garantier til utvikling av bærekraftig næringsvirksomhet i utviklingsland. Hensikten er å etablere levedyktig, lønnsom virksomhet som ellers ikke vil bli igangsatt som følge av høy risiko.”

NORFUND mottar årlige bevilgninger over statsbudsjettet. I 2004 fikk NORFUND overført 143,75 mill. kroner

over kapittel 161 post 75 NORFUND – tapsavsetning og 341,25 mill. kroner over samme kapittel post 95 NORFUND – grunnfondskapital ved investeringer i utviklingsland.

NORFUND hadde i 2004 driftsinntekter på 49,3 mill. kroner, mot 60,5 mill. kroner i 2003. Driftsresultatet var et underskudd på 37,5 mill. kroner, mot et underskudd på 15,3 mill. kroner året før. Fondet hadde et underskudd på 9,2 mill. kroner i 2004, mot et overskudd på 47,7 mill. kroner i 2003. I henhold til Instruks for NORFUND fastsatt ved kongelig resolusjon av 9. mai 1997 er underskuddet dekket ved overføring fra NORFUND sitt overskuddsfond.

Ved utgangen av 2004 hadde NORFUND en bokført kapital på 2 335 mill. kroner, mot 1 775 mill. kroner ved utgangen av 2003. Egenkapitalen var ved utgangen av 2004 bokført med 2 229 mill. kroner, mot 1 755 mill. kroner året før.

Honorar til ekstern revisor ble i 2004 kostnadsført med 411 898 kroner for revisjon og 115 399 kroner for annen bistand og samarbeidende selskaper.

Styrehonorarer utbetalt i 2004 var 380 000 kroner.

Gjennomsnittlig antall ansatte i 2004 var 22.

Vedlegg 4

Tabell 1 Nøkkeltall for heleide aksjeselskaper, regionale helseforetak og statsforetak for regnskapsåret 2004

Dep.	Selskap ¹ - alle beløp i 1 000 kroner	Driftsinntekter	Tilskudd	Årsresultat	Aksje-/inn- skuddskapital	Utbytte	Egenkapital	EK-andel ²	Gj.sn. ant. ansatte
	Heleide aksjeselskaper:								
ASD	AS Rehabil ³	43 823	18 181	1	210	0	2 684	39,3 %	67
FKD	Protevs AS	866	0	-1	1 000	0	491	77,9 %	1
JD	Norsk Eiendomsinformasjon AS	154 654	0	10 934	6 000	8 747	38 832	42,7 %	53
KKD	Hundreårsmarkeringen-Norge 2005 AS	38 922	23 500	-8 196	100	0	-7 804	-	11
KKD	Nationaltheatret AS ⁴	165 215	117 456	1 733	195	0	17 618	21,8 %	248
KKD	Norsk rikskringkasting AS (NRK) ⁴	3 689 486	2 040	96 660	1 000 000	0	1 561 177	51,3 %	3 490
LMD	Staur Gård AS5	3 968	250	-540	1 500	0	1 537	69,3 %	3
MOD	Statskonsult AS	63 107	8 000	-36 070	10 000	0	67 695	63,9 %	111
NHD	Argentum Fondsinvesteringer AS	0	0	20 331	1 000 000	25 000	2 481 642	98,2 %	9
NHD	BaneTele AS	583 418	0	-44 657	112 000	0	34 696	4,1 %	148
NHD	Bjørnøen AS	163	149	0	4 000	0	4 041	98,7 %	0
NHD	Electronic Chart Centre AS	10 360	0	1 462	10 000	183	11 325	84,7 %	13
NHD	Entra Eiendom AS	1 072 209	0	133 879	142 194	120 000	1 288 213	14,7 %	134
NHD	Flytoget AS	507 417	0	23 013	400 000	0	715 481	56,4 %	260
NHD	GIEK Kredittforsikring AS	40 009	0	3 821	15 000	2 000	38 767	15,4 %	13
NHD	Kings Bay AS	43 208	12 851	-4	2 000	0	2 161	10,1 %	21
NHD	Norsk Garantiinstitutt for Skip og Borefartøyer AS	4 389	0	1 579	1 000	0	29 877	15,7 %	0
NHD	Norsk Romsenter Eiendom AS	41 164	0	2 871	2 600	0	31 667	9,8 %	0
NHD	Venturefondet AS	3 943	0	-16 156	2 200	0	91 870	99,7 %	0
OED	Gasco AS	0	0	549	10 000	0	11 789	4,4 %	126
OED	Petoro AS	162 825	203 000	-2 879	10 000	0	14 716	18,3 %	57
SD	Avinor AS	5 075 500	264 000	462 800	5 400 100	151 500	7 012 400	32,0 %	2 732
SD	Baneservice AS	0	0	1	100	0	101	99,5 %	0
SD	Baneservice Prosjekt AS	1 026	0	-367	100	0	-16 654	-	0
SD	Mesta AS ¹⁰	5 899 403	356 500	217 319	1 000 100	76 500	2 117 968	49,4 %	3 419
SD	Norges Statsbaner AS (NSB)	8 242 000	1 473 500	90 000	3 685 000	0	5 816 000	45,1 %	10 432
SD	Posten Norge AS ⁵	17 959 000	316 000	703 000	3 120 000	586 400	4 879 000	41,9 %	24 398
SD	Svinesundsforbindelsen AS	0	0	0	100	0	100	0,0 %	0
UFD	Arbeidsforskningsinstituttet AS ^{8,4}	36 634	0	966	7 460	0	9 549	44,0 %	46
UFD	Berkano AS	1 258	0	-194	100	0	-110	-	0
UFD	Birkeland innovasjon AS ⁴	2 864	0	-0,4	2 000	0	2 000	14,7 %	1,5
UFD	FiloNova AS	1 110	0	243	1 500	0	412	36,0 %	0
UFD	HIST kompetanse AS	460	0	-16	600	0	584	49,9 %	0
UFD	Norsk samfunnsvitenskapelig datatjeneste AS ⁴	30 640	0	4 231	5 000	0	13 238	46,9 %	48
UFD	Norsk synkrotronforskning AS	4 717	0	110	100	0	705	73,3 %	0
UFD	NTNU Samfunnsforskning AS	25 906	0	1 749	1 000	0	8 749	19,3 %	42

UFD	NTNU Technology Transfer AS	10 855	0	80	100	0	1 073	17,2 %	5
UFD	Rya gods og skoger AS	0	0	18	500	0	9 318	100,0 %	0
UFD	Sem Gjestegård AS	17 379	0	-1 013	3 000	0	6 227	75,5 %	19
UFD	UNINETT AS ⁷	67 028	43 603	15 529	3 000	0	109 609	53,6 %	58
UFD	Unirand AS	51 483	0	-8	1 200	0	1 275	5,5 %	65
UFD	UJB Eiendom AS	21 696	0	6 467	400	0	8 996	5,6 %	0
UFD	Universitetssenteret på Svalbard AS (UNIS) ⁹	54 239	44 649	2 279	100	0	2 622	15,9 %	59
	Totalt AS	44 132 344	2 883 679	1 691 525	15 961 559	970 330	26 446 205		46 090
Dep.	Regionale helseforetak (RHF)								
HOD	Helse Midt-Norge RHF	9 473 801	6 054 922	-648 595	100	0	5 389 926	44,2 %	15 722
HOD	Helse Nord RHF	8 297 443	5 959 503	-383 774	100	0	7 347 707	74,0 %	11 384
HOD	Helse Sør RHF	15 382 765	9 126 511	-1 407 743	100	0	14 225 663	70,9 %	24 854
HOD	Helse Vest RHF	12 147 457	8 137 100	-884 678	100	0	9 279 136	71,6 %	18 467
HOD	Helse øst RHF	23 004 746	16 016 237	-422 883	100	0	15 914 236	70,0 %	30 782
	Totalt RHF	68 306 212	45 294 273	-3 747 673	500	0	52 156 668		101 209
Dep.	Statsforetak (SF):								
LMD	Statkog SF	224 481	2 675	15 996	88 500	6 300	241 516	79,1 %	186
NHD	SIVA SF	257 857	65 500	-215 106	617 281	0	492 320	22,2 %	40
NHD	Statkraft SF ⁴	11 286 000	0	4 600 000	29 250 000	3 402 000	36 839 000	40,7 %	1 924
OED	Enova SF	36 661	0	-30	5 000	0	6 552	35,6 %	30
OED	Statnett SF	5 215 000	0	411 000	2 700 000	369 900	4 585 000	38,1 %	636
	Totalt SF	17 019 999	68 175	4 811 860	32 660 781	3 778 200	42 164 388		2 816
	Totalt for AS, RHF og SF	129 458 555	48 246 127	2 755 712	48 622 840	4 748 530	120 767 261		150 115
Dep.	Andre heleide selskaper (det vises til generell faktaomtale av disse selskapene i vedlegg 3):								
ASD	A/S Vinmonopolet								
FIN	Norges Bank								
KRD	Husbanken								
NHD	Innovasjon Norge								
UD	NORFUND								
UFD	Lånekassen								
UFD	Studentsamskipnadene								

1) For konsern er konserntall oppgitt 2) Egenkapital *100/totalkapital 3) Tilskudd mottas fra Aetat (kap. 1594, post 71) 4) Tallet i kolonnen for ansatte gjelder gjennomsnittlig antall årsverk
5) Tallet i kolonnen for ansatte gjelder ansatte per 31.12.2004 6) Tallet i kolonnen for ansatte gjelder ca. utførte årsverk i 2004 7) Netto driftsinntekter 8) Overført fra ASD til UFD per 01.01.2005
9) Har i 2004 lønnet 59 faste ansatte 10) Tilskudd er gitt til restrukturering, og er derfor ikke med i kolonnen for driftsinntekter

Tabell 2 Nøkkeltall for deleide aksjeselskaper for regnskapsåret 2004 (gjelder selskaper hvor Riksrevisjonen har opprettet kontroll)

Dep.	Selskap ¹ - alle beløp i 1 000 kroner	Statlig eierandel	Driftsinnntekter	Årsresultat	Aksje-kapital	Aksjekapital andel stat	Avsatt utbytte	Egenkapital	EK-andel ²	Gj.sn. ant. ansatte
HOD	KITH AS	70,0 %	29 095	1 505	6 000	4 200	0	9 728	64,6 %	27
JD	Industritjeneste AS	53,4 %	39 520	607	680	363	0	6 277	47,2 %	138
KRD	Kommunalbanken AS ^{3,4}	80,0 %	2 401 331	92 380	660 000	528 000	21 500	918 357	1,0 %	34
KKD	Carte Blanche AS	70,0 %	22 816	311	100	70	0	1 258	27,3 %	21
KKD	Den Nationale Scene AS	66,7 %	87 651	-551	102	68	0	9 112	41,4 %	141
KKD	Den Norske Opera AS	90,0 %	267 125	2 822	100	90	0	2 930	6,3 %	439
KKD	Filmparken AS	77,6 %	39 403	2 360	16 653	12 922	0	25 508	34,4 %	31
KKD	Rogaland Teater AS	66,7 %	64 944	3 075	108	72	0	21 708	47,7 %	82
KKD	Trøndelag Teater AS	66,7 %	83 071	-501	1 054	703	0	8 856	26,6 %	185
LMD	Instrumenttjeneren AS	85,0 %	18 399	372	1 000	850	0	4 314	61,1 %	20
LMD	Kimen Såvarelaboratoriet AS	51,0 %	6 542	696	1 000	510	0	8 696	79,1 %	25
LMD	VESO ⁵	51,0 %	183 951	457	5 000	2 550	1 500	33 901	49,2 %	53
MD	Polarmiljøserveret AS	65,6 %	14 905	195	122	80	0	770	44,2 %	3
NHD	Andøya Rakettskytefelt AS	90,0 %	34 417	6 124	5 000	4 500	0	31 651	70,8 %	38
NHD	Cermaq ASA ⁴	79,4 %	4 997 307	184 960	875 000	694 560	0	2 472 457	49,6 %	2 961
NHD	Grødegaard AS	52,0 %	266 251	11 151	11 538	6 000	0	19 613	31,6 %	500
NHD	Kongsberg Gruppen ASA	50,0 %	6 439 000	37 000	150 000	75 002	60 000	1 812 000	30,0 %	4 097
NHD	Nammo AS ⁶	45,0 %	1 521 341	110 769	100 000	45 000	30 000	602 936	49,8 %	1 170
NHD	Norsk Hydro ASA	43,8 %	155 425 000	12 560 000	4 738 866	2 076 751	5 017 000	80 618 000	41,3 %	38 780
NHD	Raufoss ASA ⁷	50,3 %	6 165	-39 531	150 000	75 400	0	-104 111	-	4
NHD	Store Norske Spitsbergen Kulkompani AS	99,9 %	1 314 908	218 654	164 490	164 391	107 400	413 741	35,4 %	258
NHD	Telenor ASA	54,0 %	61 302 000	6 602 000	10 498 182	5 667 761	2 603 000	41 668 000	47,3 %	21 300
OED	Statoil ASA ⁶	76,3 %	305 722 000	24 746 000	5 473 964	4 133 406	11 481 000	75 910 000	30,9 %	19 929
SD	Nemko Comlab AS	50,0 %	15 899	-142	1 000	500	0	8 478	81,1 %	16
UFD	Agderforskning AS	50,1 %	29 881	1 784	1 000	501	0	5 776	26,0 %	38
UFD	Akvaforsk AS	52,9 %	79 729	4 750	8 500	4 500	0	18 605	31,9 %	95
UFD	Bioparken AS	72,5 %	8 489	-459	8 805	6 383	0	7 333	66,1 %	8
UFD	Chr. Michelsen Research AS	50,0 %	107 678	2 572	28 000	14 000	0	91 956	61,2 %	107
UFD	Forskningsparken AS	66,6 %	60 148	10 667	5 461	3 636	0	64 017	79,2 %	21
UFD	Havbruksstasjonen i Tromsø AS	50,0 %	23 758	2 316	500	250	0	3 234	13,1 %	22
UFD	Norkveite AS	58,4 %	3 879	-368	5 080	2 965	0	2 940	42,2 %	4
UFD	Norut Gruppen AS	91,3 %	183 557	4 752	25 850	23 600	0	69 694	28,0 %	289
UFD	Senter for innovasjon og bedriftsøkonomi AS	80,0 %	436	-6	500	400	0	506	69,5 %	1
UFD	Senter for økonomisk forskning AS	51,0 %	5 076	259	200	102	0	1 160	18,6 %	5
UFD	Simula Research Laboratory AS	80,0 %	58 259	-2 355	1 500	1 200	0	3 809	26,1 %	58
UFD	Unifob AS	85,0 %	433 446	5 296	17 500	14 875	0	47 840	22,5 %	411

1) For konsern er konserntallene oppgitt 2) Egenkapital * 100/totalkapital 3) Totale inntekter gjelder netto renteinntekter og andre driftsinntekter 4) Tallet i kolonnen for ansatte gjelder antall ansatte per 31.12.2004
5) SIVA eier de resterende aksjene i selskapet 6) Tallet i kolonnen for ansatte gjelder gjennomsnittlig antall årsverk 7) Selskapets regnskap for 2004 er satt opp som et avvikingsregnskap uten konsernregnskap

Riksrevisjonen
Pilestredet 42
Postboks 8130 Dep
0032 Oslo

sentralbord 22 24 10 00
telefaks 22 24 10 01
riksrevisjonen@riksrevisjonen.no

www.riksrevisjonen.no

118 192

-1 057

54 384

183 301

26 120 372

-330 692

42 197

5 107 068

